

СВ. ТЕРЕНІЯ ВІД ДИТЯТИ ІСУС

АВТОБІОГРАФІЧНІ РУКОПИСИ

переклад з французької мови



Паризь 1960.

Накладом квартальника «Слідами Малої Святої»

доказів материнської ласкавости. Я благала Її, щоб керувала моєю рукою, щоб я не написала ні одного рядка, що не був би Йї милий. Потім, отворяючи Євангеліо, мої очі впали на ті слова: «Ісус вийшов на гору і прикликав до Себе, кого хотів, а вони приступили до Нього»³⁾. Ось і тайна моого покликання, тайна цілого моого життя, а передовсім тайна Ісусових привілеїв для моєї душі. Він не покликає тих, що цього гідні, але тих, що Йому подобається, або як говорить це св. Павло: «Бог милує того, кого хоче, і милосердиться над тим, над ким хоче змилосердитися. Отож не є це ділом ані того, хто хоче, ні того, хто біжить, але Бога, що милосердиться»⁴⁾.

Довгий час я запитувала себе, чому Господь Бог має Свої уподобання, чому всі душі не одержують ласку в одинаковому ступені. Я дивувалася, коли бачила, що Він щедро обдаровував незвичайними ласками Святих, які перед тим Його зневажали, як св. Павла, св. Августина, яких Він так сказати б примушував приймати Свої ласки. Також читала я життя Святих, що їх Ісус Христос сподобав Собі пестити від колиски до гробу, не лишаючи на їх шляху жадної перешкоди, що спиняла б їх піднести до Нього, заздалегідь наповнюючи ці душі такими ласками, що вони не могли сплямити непорочного блиску своєї хресної одяжі. Читаючи це, я запитувала себе, чому наприклад бідні дікуни масово вмирають, заки навіть ще почують про Боже ім'я.

Ісус зволив повітити мене про цю таємницю. Він поставив мені перед очі книгу природи. Я зрозуміла, що всі квітки, що їх Він сотворив, є гарними. Краса рожі й білість лілій не забирають запаху малої фіялки,

дівчин Мартен, а зокрема мама св. Терезі дуже шанувала цю статуу. До Кармелю вона дісталась з хвилиною вступлення Сестри до монастиря.

3) Мар. 3, 18.

4) Рим. 9, 16, 18.

або захоплюючої простоти стокроті... Я зрозуміла, що коли б усі малі квітки хотіли бути рожами, то природа стратила б свою весняну красу, поля не мали б своєї принади...

Так є і в світі душ, цьому огороді Ісуса. Він захотів створити великих Святих, що їх можна порівняти з лілеями та рожами. Але Він створив також і менших, що повинні вдоволитися долею стокроті, або фіялок, яких призначенням розвеселювати погляд Господа Бога, коли Він знизить його до них. Досконалість полягає у сповнюванні Його Волі, в тому, щоб бути тим, чим Він хоче нас мати!

Я зрозуміла також, що любов Нашого Спасителя об'являється однаково в найпростішій душі, яка в нічому не протициться Його ласці, як і в душі, що дуже високо піднесьна. Прикметою любові є знижуватись. Отже коли б всі душі були подібні до душ святих Учителів Церкви, що просвітили її ясністю своєї науки, то здається, що Господь Бог не сходив би так низько, приходячи аж до їхнього серця. Та Він створив дитину, що нічого не знає, крім крику. Він створив бідного дикуна, що за провідника має тільки природний закон. До їхніх сердечъ Він зволює знизитися. Це ті пільні квітки, що причаровують Його своєю простоюю... Господь Бог показує Свою безконечну велич, коли сходить так низько до них. Як сонце освічує рівночасно кедра й кожну малу квітку так, наче б тільки вона одна була на землі, так і Спаситель занимається кожною душою зокрема, наче б не було їй подібної. Подібно, як у природі всі пори року служать до того, щоб у визначений день могла розвинутись і вкритись цвітом навіть і найскромніша стокроті, так і для кожної душі все виходить на добро.

Ти, моя Дорога Матусе, певно запитаєш себе здивована, куди я хочу зйти з цими міркуваннями. Бо досі я ще нічого не сказала, що нагадувало б історію моого життя. Але Ти казала мені свободно писати те

Цей мід та оливу Він дав мені знайти в конференціях о. Арменжон про ціль сучасного світу та таємниці майбутнього життя¹²³⁾. Цю книжку позичили таткові мої дорогі кармелітки. Хоч звичайно я не читала татусевих книжок, просила цим разом дозволу її прочитати.

Читання цієї книжки це одна з найбільших ласк моого життя. Я читала її коло вікна у моїй кімнаті. Враження з прочитаного є занадто інтимне й ніжне, щоб я могла передати його на письмі...

Всі великі правди віри, таїнства вічності наповнили мою душу неземським щастям. Я вже прочувала те, що Господь Бог приготовляє тим, які Його люблять, хоч діялось це не людським оком, але оком серця¹²⁴⁾. Коли побачила, що вічні нагороди не є в ніякому відношенні до невеличких жертв цього життя¹²⁵⁾, забажала я любити, любити Ісуса без міри і дати Йому тисячі доказів тієї любові, поки ще можу це зробити.

Я переписала собі багато уривків про досконалу любов і про те прийняття, що його вчинить Господь Бог для вибраних, коли Він Сам буде їхньою великою вічною нагородою. Безупину повторювала я слова любові, що розпалили мое серце...

Селіна сталася вірною повірницею моїх думок. Від Різдва ми могли себе зрозуміти. Не існувала вже різниця віку, бо я виростла ростом, а передусім в ласці. До того часу я часто жалілася, що не можу знати тайн Селіни. Вона казала мені, що я ще замала. Коли виросту «на висоту стільчика», тоді буде мати довір'я до мене. Коли вона була коло мене, я ставала на стільчик й казала, щоб звірилась мені, але мій підступ не вдавався, бо різниця все ще існувала...

123) Це книжка п. н. «Ціль сучасного світу й таємниці майбутнього життя» — проповіді виголошенні в катедрі у Шамбері.

124) Пор. І. Кор. 2. 9.

125) Пор. Римл. 8. 18.

Ісус хотів, щоб ми спільно йшли вперед і тому в наших серцях створив вузли сильніші від вузлів кро-ви. Він зробив нас сестрами по душі і на нас здійсни-лися слова Пісні св. Івана від Хреста, де обручниця кличе до Обручника: «Коли молоді дівчата йдуть Тво-їми слідами, май Улюблений, вони тоді з легкістю про-ходять шляхом. Дотик іскри, корінне вино, виклику-ють у них бажання повні Божеських паоощів¹²⁶⁾.

Так, ми справді з легкістю йшли слідами Ісуса! Любовні іскри, що їх Він повними пригорщами розсі-вав у наших душах, розкішне й сильне вино, що його Він давав нам пити, все те прогнало з наших очей ми-нальні речі, а з наших уст вилітали любовні зідхання, які Він нам піддавав.

Якими солодкими були наші розмови, що їх ми провадили щовечора на бельведері! Із зором вп'яле-ним у далечінь ми споглядали на білий місяць, що по-маленьку підносився з-поза великих дерев... сріблив своїм блиском приспану природу... ясніючі зірки бли-стіли на темній блакиті... слабенький подув вечірнього леготу заколисував сніжні хмаринки... Те все підноси-ло наші душі до неба, до цього гарного неба, якого про-зорий спід ми подивляли.

Якщо не помилуюсь, то мені здається, що наші сердечні розмови подобали на розмови св. Моніки зі своїм сином, коли в Остійському порті попадали обос в захоплення на вид чудес Створителя. Мені здаєть-ся, що ми отримали дуже великі ласки, такі, як їх отримали великі святі.

«Наслідування Христа» каже, що Господь Бог де-коли об'являється в ясному світлі, або «під прислоненою знаків та образів»¹²⁷⁾. Якраз цим способом зволив Він об'явитись в наших душах, але ця присلونа, що скри-вала Ісуса перед нашими очима, була дуже прозора! Сумнів був неможливий, не потрібно було віри й надії.

126) Духовна пісня св. Івана від Хреста, строфа 25.

127) Насл. Хр. Кн. III. Гл. 43.

бо любов допомогла нам знайти на землі Того, Кого ми шукали. «Коли ми Його знайшли, Він поцілавав нас, щоб у майбутньому ніхто не міг нами погорджувати»^{128).}

Такі великі ласки не могли залишитись без користі. Ці користі були великі. Практикування чесноти сталося для нас милим і природним. Спочатку мое обличчя зраджувало боротьбу, але помалу це враження зникло, а самовідречення стало мені легким, навіть у першій хвилині. Бо ж Ісус сказав ці слова: «Тому, хто має, дастесь і він буде в достатку»^{129).} За одну ласку, з якою я вірно співдіяла, Він давав мені сотки інших.

Він Сам був мені духововою поживою у св. Причасті і то частіше, як я сміла надіялась. Я взяла собі за правило приймати — без вийнятку — кожне св. Причастя, що на нього дозволить мені сповідник, але їх число полишили для нього й ніколи не просити їх збільшення. В тому часі я ще не мала тієї сміливості, що тепер, бо була б поступала інакше.

Я переконана, що душа повинна сказати своєму сповідникові про своє бажання приймати свого Бога. Бо ж Він сходить щодня з неба не на те, щоб перебувати у золотій чаші, але щоб знайти інше небо, небо, що Йому безконечно дорожче від першого: небо нашої душі, що створена на Його образ, що є живою святиною Пресвятої Трійці!

Ісус, що знав мое бажання і правоту моого серця, дозволив, що в місяці травні мій сповідник казав мені причащатися чотири рази в тижні. Коли минув цей гарний місяць, він ддав ще й п'яте св. Причастя, коли припаде святковий день.

Виходячи із сповідальниці, я заплакала з радости. Мені здавалось, що це був голос Самого Ісуса, Який прагнув віддатися мені. Бо я щойно недавно зачала

128) Пісні пісень 8. 1.

129) Матей 13. 12.

сповідатися й ніколи не говорила про свої внутрішні почування. Дорога, що нею я йшла, була така проста і ясна, що мені не треба було іншого провідника, крім Ісуса. Я порівнювала духовних провідників до вірних дзеркал, що відбивають Ісуса Христа в людських душах. Я була переконана, що супроти мене Господь Бог не послуговувався посередником, але діяв безпосередньо Сам.

Коли огородник бажає, щоб овоч дозрів раніше, дбайливо його доглядає. Коли це робить, то не на те, щоб залишити овоч на дереві, але щоб подати на багато застелений стіл.

З подібним наміром поступав і не щадив ласк Своїй «квіточці» Ісус, Який за днів Свого життя на землі кликав у радісному піднесенні: «Мій Отче, благословлю Тебе за те, що Ти закрив ці речі мудрецям і розумним, а відкрив їх маленьким¹³⁰⁾. Ісус хотів показати на мені Своє милосердя. А тому, що я була мала й немічна, Він знизився й тайком навчав мене Своєї любові. Якщо б до мене були прийшли вчені, що ціле життя студіювали і зачали долітувати, то були б здивовані, що чотирнадцятирічна дитина розуміє всі тайни досконалості. Цих тайн не відкриє їм іхнє знання, бо щоб посісти, треба бути вбогою духом!

Про це говорить св. Іван від Хреста у своїй пісні¹³¹⁾:

«Нема в мене проводу, ні світла нема,
А тільки те, що в серді моєму пала.
І любов ця проведе мене
Краще ніж сонце і певніш
До місця, де на мене жде
Цей, що знає мене наскрізь».

Цим місцем був Кармель.

Але поки я мала «відпочати в холодку Цього», що

130) Матей 11, 25.

131) «Темна ніч душі» св. Івана від Хреста, строфа 3. й 4.

був продметом моєї туги¹³²⁾, я мала ще перейти крізь багато досвідів. Проте Божий поклик ставався такий наглячий, що навіть, коли б мені треба було перейти крізь полум'я, я була б це зробила, щоб бути вірною для Ісуса...

Моя дорога Матуся була одинокою душою, що захочувала мене до витривалости в моєму покликанні. Моє серце знайшло в її серці свій вірний відгомін. Без неї я мабуть була б не добилася до цього благословен-ного берега, де вона причалила тому п'ять років, й по-селилась в землі насиженні небесною росою.

Так, моя дорога Матусе. Вже п'ять років я була далеко від Тебе. Думала, що вже Тебе втратила, але в хвилині проби якраз Твоя рука вказала мені дорогу, куди йти. Я потребувала тієї полегші, бо відвідини в розмовниці Кармелю були для мене щораз то прикрі-ші. Я не могла говорити про мое бажання вступити до монастиря, бо відчуvalа, що мені не дозволять.

Марія, будучи переконана, що я ще замолода, робила все, що могла, щоб не допустити до моого вступ-лення. Навіть Ти сама, моя Мати, бажаючи мене ви-пробувати, старалася деколи пригасити мій запал. Як-що б я не була мала правдивого покликання, то була б спинилася на самому початку, бо я натрапляла тільки на самі перепони, від коли зачала йти за Ісусовим по-кликом.

Не хотіла я також сказати Селіні, що хочу всту-пiti до Кармелю в таких молодих роках. З тієї при-чини ще більше терпіла, бо мені було важко тайти щось перед нею! Це терпіння довго не тривало. Неза-баром моя дорога сестричка дізналася про мою поста-нову й не лише не відраджувала мені, але з подиву-гідною відвагою прийняла жертву, що її домагався від неї Господь Божий. Щоб зрозуміти велич тієї жертви, треба б знати про ступінь нашої злукі. Ми жили так би сказати мов одна душа!

132) Пісня пісень 2. 3.

Від кількох місяців ми разом втішались радісним життям, про яке тільки мріяти можуть молоді дівчата: довкруги нас все було за нашим смаком, ми мали якнайбільшу свободу й наше життя — казала я — було ідеалом щастя на землі. Та цойно закоштували ми того ідеалу щастя, як треба було добровільно його залишити.

Але моя дорога Селіна не противилась ні на хвилинку. Вона могла була жалітись, що Ісус не кликав її першою, бо вона мала таке саме покликання. Вона повинна була піти перша до монастиря. Але як за часів перших мучеників, ті, що оставались у в'язниці, радісно давали поцілуй мира своїм братам, які першійшли до боротьби на арені, а самі потішались, що може їх призначено до важчої боротьби, так і Селіна дозволила віддалитись своїй Терені. Вона позісталась сана, щоб звести славну й криваву боротьбу¹³³⁾, що до неї призначив її Ісус, як упривілейовану Своєї любові.

Отжес Селіна стала моєю повірницею в моїй боротьбі й терпіннях. Вона так поводилась, наче б розходилося про її власне покликання. З її боку я не мусіла лякатися спротиву, але не знала, яким способом сповістити татка про свої пляни...

Як говорити йому, щоб пустив свою королівну, коли він тільки недавно пожертвував свої три старші донъки? Скільки то внутрішньої боротьби перейшла я, поки відважилася заговорити! Однак треба було рішатися: мені добігalo чотирнадцять з половиною років, лише шість місяців ділило нас від гарної Різдвяної ночі, під час якої я була рішена вступити до монастиря — в цій самій годині, що в ній минулого року отримала «ласку» навернення.

Для звірнення із своєї тайни я вибрала свято Зі-

133) Натяк на важку недугу батька. Селіна увесь час опікувалась ним тоді й сама болоче терпіла в серці з приводу батькової недуги.

елання Святого Духа¹³⁴⁾. Через цілу днину я благала Апостолів молитися за мене і надихнути мене словами, що їх мала сказати. Хто ж, як не вони мали допомогти несміливій дитині, що ій Бог призначив статися апостолом апостолів через молитву й жертву?

Пополудні, повернувшись із вечірні, я знайшла нагоду заговорити до моого дорого татуся. Він пішов до огороду й там сів собі край цистерни з водою. Заклавши руки, подивляв красу природи. Соняшні промені втратили свою жару й золотили верхів'я високих дерев, де птички весело щебетали свою вечірню молитву.

Гарне таткове обличчя мало небесний вигляд і я відчуvalа, що спокій царив у його серці.

Не кажучи ні слова, я сіла біля нього з очима звогченими слізами. Він глянув на мене ніжно, взяв мою голову і спер на своє серце, кажучи:

«Що тобі, моя королівно? Скажи мені»...

А потім встав, щоб закрити своє зворушення, звільна проходжувався і ввесь час пригортав мене до свого серця.

Крізь слози я звірилась йому зо свого бажання вступити до Кармелю. Тоді його слози змішалися з моїми, але не сказав нічого, що могло б мене відвернути від моого покликання. Звернув мені тільки увагу, що я ще замолода, щоб рішатися на такий важливий крок. Але я так добре боронила свою справу, що татко, маючи таку чесну й ширу вдачу, дав себе скоро переконати, що мое бажання походить від Бога. У своїй глибокій вірі закликав, що Господь Бог робить йому велику честь, коли домагається його дітей.

Ми ще довго проходжувалися. Мені стало легше на серці, коли побачила, з якою добротою мій незрівнянний батько вислухав моє звірення. Мое серце переливалось у його. Татко втішався цією спокійною ра-

134) День 29. травня 1887.

дістю, що її дає принесена жертва. Він говорив зі мною наче святий.

Хотіла б я пригадати собі всі його слова, щоб іх тут написати, але мені остався лише солодкий спогад, що його не можна передати словами. Пам'ятаю тільки символічний жест, що його зробив мій дорогий Король.

Підійшов до невисокої мурованої огорожі й показав мені на білі квітки, що були подібні до дрібних лілій. Татко взяв одну з них і подав мені, пояснюючи, як Господь Бог подбав, щоб та квітка росла і збереглася аж до сьогодні. Слухаючи його, мені здавалося, що чую свою власну історію. Між тим, що зробив Ісус для малої квітки, а тим, що зробив для Терсні, була така велика схожість!

Я взяла цю квітку мов реліквію. Бачила, що татко вирвав її разом з усіми ненарушеними корінчиками. Здавалося, що квітка має рости на землі більш урожайній від ніжного моху, де проминули перші її дні. Таке саме зробив зі мною татко, коли дозволив мені покинути солодку долину — свідка моїх перших життєвих кроків — щоб спинатися на гору Кармель.

Мою білу квіточку вложила я до «Наслідування Христа» в главу, що звучить: «Про любов Ісуса над усе»¹³⁵⁾. Вона є ще й досі там, тільки етебмника зломилася близько кореня. Господь Бог хоче дати мені цим знак, що незабаром розірне вузли Своїх квітків і не дасть їй зів'янити на землі!¹³⁶⁾

Здавалося мені, що по одержанні згоди татка я вже без перешкод зможу вступити до Кармелю. Але мос покликання мали ще випробувати численні досвіди.

За страхом розказала я вуйкові про свою постанову. Він прийняв мене дуже ніжно, але не дав згоди.

135) Насл. Хр. Кн. II. Гл. 7.

136) Терсня пише свій рукопис у 1895. Вона захворіла на Великдень 1896., а померла 30. вересня 1897.

Що більше, заборонив мені говорити про своє покликання перед сімнадцятим роком життя. Сказав мені, що вважає противним розсудкові вступлення до Кармелю п'ятнадцятирічної дитини. В очах світу життя кармелітки це життя філософа. Було б шкодою для згromадження дозволити дитині без досвіду на таке життя. Всі говорили б про це і т. п. Сказав мені, що хіба чудо могло б змусити його дати мені дозвіл. Я побачила, що всі мої переконування були даремні, тому відійшла, прибита й притноблена. Єдиною моєю потіхою була молитва. Я благала Ісуса, щоб зробив це бажане чудо, бо тільки за таку ціну могла я піти за Його покликом.

Минуло доволі часу¹³⁷⁾, заки я знову насмілилась заговорити до вуйка. Мені з трудом приходилося йти до нього. Виглядало, що він більше не думає про мое покликання, але пізніше я дізналася, що мій глибокий смуток дуже впливув на нього у мою користь.

Заки Господь Бог дозволив, щоб для моєї душі близнув промінь надії, Він навістив мене досить болючим стражданням, що тривало три дні¹³⁸⁾. Я ніколи так добре не розуміла, як тоді гіркого болю Пречистої Діви Марії і св. Йосифа, які шукали за Божим Дитятком Ісус. Мені здавалося, що я на безлюдній пустині, що моя душа подібна до слабкого човника, що без керманicha віддаєй на ласку й неласку розбурханих хвиль. Я знаю, що Ісус був зі мною, спав у моєму човнику, але ніч була така темна, ні одна близнака не прорізувала темних хмар і я не могла Його побачити.

Правда, світло близнаки є дуже слабке, але коли б зачалася буря, то була б хоч на хвилину побачила Ісуса. Але довкола була ніч, глибока ніч на душі. Як Ісус в Оливному огороді, так і я почувалася осамітнена й не знаходила потіхи ні на землі, ні з боку неба. Здавалося, що Господь Бог полішив мене...

137) В дійсності це було лише 15 днів.

138) Від середи 19. до суботи 22. жовтня.

Виглядало, що й природа бере участь у моєму гіркому смутку; під час цих трьох днів сонце не показало ні одного свого променя і падав злизний дощ. Заважила я, що в усіх важких обставинах моого життя, природа була вірним образом моєї душі. В день сліз небо плакало зі мною, у днях радощів сонце посидало щедро свої радісні промені й ніяка хмаринка не притямрювала блакиті небозводу.

Четвертого дня, а була це субота — день, що присвячений пресолодкій Небесній Цариці¹³⁹⁾ — пішла я до вуйка. Як же здивувалася, коли він глянув на мене і, хоч я не просила, завів до свого кабінету. Зачав мені злегка докоряти, що я наче лякаюсь його. Потім сказав мені, що вже не треба просити чуда, бо він молився до Бога, щоб отримати ласку просвічення і зістав вислуханий. Я не була спокушувана, коли просила чуда... Бо чудо сталося і вуйко змінився. Вже не згадував про «розсудок», але сказав мені, що я є малою квіткою, яку Господь Бог хоче зірвати, й він не буде більше цьому противитися.

Він був направду гідний цієї остаточної відповіді. Це вже втрете позвалия цей великий християнин, що одна з його прибраних доньок покидала світ,

Моя тета також була подивутідної ніжності і второпності. Під час моєго терпіння не сказала ні словечка, що могло б зробити мені прикріст. Я бачила, що вона сильно спочуває зі своєю бідною Теренею. Коли я вже дісталася дозвіл від дорогого вуйка, вона дала і свій, але при цьому різними способами доказувала мені, що буде сумувати за мною, коли відійду. Наші дорогі свояки навіть не думали тоді, що ще двічі приайдеться їм відновляти цю саму жертву. Але коли Господь простягав руку з просьбою, то ця рука не була порожня. З неї вони могли набрати потрібної їм сили й відваги.

139) В латинському обряді субота присвячена Божій Матері.

Але мое серце завело мене задалеко від теми... З жалем повертаюсь знову до неї...

Після вуйкової згоди з якою ж радістю верталась я до Гайку, моя Матусе! Наді мною ясніло гарне, синє небо, що його хмари зовсім розвіялися! Рівночасно розвіялась і ніч моєї душі. Пробуджений Ісус повернув мені радість, втих шум хвиль. Замість вітру терпіння на мое вітрило повівав легенький вітрець. Мені здавалося, що внезабарі доплину до благословленного берега, який я бачила близько себе. Правда, що цей беріг був близько моого човника, але мала зірватися ще не одна буря, мала забрати мені з очей світлоносний маяк і наповнити мене жахом, що безповоротно віддаююсь від побережжя, за яким так гаряче тужила.

Кілька днів після одержання згоди вуйка ходила я до Тебе, моя дорога Матусе¹⁴⁰⁾. З радістю розказала Тобі, що всі мої труднощі проминули. На превелике мое здивування і смуток я довідалась від Тебе, що о. Настоятель Кармелю¹⁴¹⁾ не дозволяє мені вступити до монастиря перед двадцять першим роком життя.

Ніхто й не думав про цей спротив, що був найважчий до переборення. Проте я нетратила надії і з татком й Селіною ходила до нього, пробувала його зворушити, доказуючи, що насправду маю покликання до Кармелю. Він сказав мені, що немає нічого страничного, що зможу вдома провадити життя кармелітки, хоч і без покутничих інструментів і т. п. Вкінці додав, що він є тільки відпоручником Преосвященного і коли той дозволить на мое вступлення до Кармелю, то він не буде противитись.

Із приходства вийшла я ціла заплакана, але на щастя закривала мене парасоля, бо падав зливний дощ. Також не зінав, як мене потішити. Приобіцяв мені, що завезе мене до єпископа в місто Бає, коли цього захочу.

140) Правдоподібно у вівторок 25. жовтня.

141) Був ним о. Делятрест, парох церкви св. Якова у Ліз'є.

Я була рішена дійти до мети. Я сказала, що під навіть до Святішого Отця, якщо Преосвящений не дозволить мені вступити до Кармелю у п'ятнадцятому році життя.

Перед подорожжю до Бає сталося багато подій¹⁴²⁾. Назовні мое життя було без змін, я вчилася, брала лекції рисунків разом з Селіною і моя здібна вчителька знайшла в мені багато здібностів до свого мистецтва.

Передовсім зростала я в любові до Господа Бога. У серці відчувала я незнані досі пориви, деколи мала правдиві захоплення з любові. Одного вечора, коли й не знала, як сказати Ісусові, що я люблю Його і дуже бажаю, щоб усі Його любили і Його прославляли, подумала я зі смутком, що з пекла Він не матиме ніколи ні одного акту любові. Тоді я сказала Господу Богу, що щоб зробити Йому приемність, радо погоджуєсь там страждати, щоб у цьому місці прокльонів полюбили Його навіки. Знала я, що це не могло б Його прославити, бо Він бажає тільки нашого щастя. але коли ми когось любимо, то відчуваємо потребу говорити ти-сячі різних недоречностей. Думала я так не тому, що небо не притягало мене, а тому, що тоді моїм небом була б лише любов. Як св. Павло я відчувала, що ніщо не змогло б мене відлучити від любові Бога, яка мене всеціло захопила!.. ¹⁴³⁾

Заки ще я залишила світ, Господь Бог дав мені потіху приглянутися зблизька дитячим душам. Тому, що я наймолодша в родині, не мала я ніколи того щастя. Трапилося це з такої сумної нагоди:

Одна вбога жінка, родичка нашої служниці, померла в розквіті віку й оставила троє маленьких дітічок. Під час її недуги ми заопікувалися двома дівчатками, з яких старша не мала ще шости років. Я зани-

142) В дійсності це було 7 або 8 днів, бо подорож до Бає відбулася 31. жовтня.

143) Пор. Римл. 8. 39.

малась ними через цілий день. Мені було дуже приємно глядіти на щирість, з якою вони вірили в усе, що я їм говорила. Тайна Хрещення справді вкладає в душу глибокий зародок богословських чеснот, бо видно їх вже від дитинства, а надія на будучі добра вистачає, щоб приймати жертви.

Коли я хотіла, щоб мої дівчатка жили в згоді межі собою, то замість обіцювати забавки та цукорки для тієї, що буде уступчива своїй сестрі, я говорила їм про вічну нагороду, яку малий Ісус дає у небі чемним діточкам. Старша, що її ум зачинає розвиватися, гляділа на мене радісними очима й засипувала мене тисячами цікавих питань про малого Ісуса та Його гарне небо. Потім із запалом приобіцовувала мені, що завжди уступатиме своїй сестрі. Казала, що ніколи в своєму житті не забуде того, що говорила їй «велика панянка», бо так мене звичайно називала.

Приглядаючись зблизька цим невинним душам, я зрозуміла, що це за нещастя, коли не виховувати їх зараз по пробудженні їхнього розуму! Вони подібні до м'якого воску, що на ньому можна вирити не тільки знак чесноти, але й знак зла... Я зрозуміла Христові слова із св. Євангелії: «Краще бути вкиненим у море, як згіршити хоч би одного з цих найменших»¹⁴⁴⁾. Скільки то душ дійшло б до великої святості, якщо б від початку були добре виховані!

Знаю, що Господь Бог не потребує нікого до Свого діла, але як дозволяє досвідченому городникові плекати рідкісні й ніжні рослини й до того дає йому необхідне знання, поліщаючи старання про зрист для Себе Самого, так також хоче Ісус допомоги в божественному плеканні душ.

Що сталося б, коли б недосвідчений городник не нашіпив добре своїх кущів? Якщо не вмів би їх розпізнавати й хотів би розвести рожі на дереві броскви-

144) Матей 18. 6.

ні? Дерево всожло б, хоч було здорове й могло родити овочі.

Таким самим способом треба вже від дитинства вміти розпізнавати те, що Господь Бог домагається від душі і помагати в діянні Його ласки, не випереджуючи її, ні сповільнюючи.

Так, як малі пташки вчаться співу, слухаючи своїх родичів, так і діти вчаться чесноти — того найвзнеслішого співу Божої Любові — від душ, що їх підготовляють до життя.

Пригадую собі, що між моїми пташками мала я одного канарка, що чудово співав. Мала також маленького чижика, що ним «по-материнськи» опікувалась, бо прийняла його заки ще від міг натішитись свободою. Цей бідний малий в'язень не мав батьків, щоб навчили його співати. Чуочи від ранку до вечора тільки веселі трелі свого товариша канарка, захотів його наслідувати... Для чижика була це трудна справа, його слабенький голосочек із трудом достроювався до сильних звуків свого вчителя музики. Це було чудово глядіти на зусилля бідного малого, але ті зусилля увінчалися успіхом, бо його спів, хоч зберігав свою лагідність, зовсім унодібнився до співу канарка.

О, моя дорога Матусе! Це Ти навчила мене співати! Це Твій голос захоплював мене ще в дитинстві! Тепер маю потіху, що кажуть мені, що я подібна до Тебе! Знаю, що мені ще далеко до того, але сподіюсь, хоч я така немічна, що навіки співатиму Твою пісню!

Заки я вступила до Кармелю, переконалась ще багато про нужденість світового життя. Коли б розказувати про це, то зайшла б задалеко, тому продовжуватиму про своє покликання.

На подорож до Бає вибрано день 31. жовтня. Я поїхала сама з татком, із серцем повним надії, і зворушення на згадку, що буду у Преосвященого. Перший раз у моєму житті я мала зложити візиту без товариства моїх сестер, до цього ж ця візита мала бути в епи-

скопа¹⁴⁵⁾. Досі мені приходилося говорити лише тоді, коли треба було відповісти на звернені до мене питання. Тепер я мала сама вияснити ціль моєї візити, виложити причини, що спонукають мене просити дозволу вступити до Кармелю. Словом, я мала дати докази тривкості моого покликання.

Скільки мене коштувала ця подорож! Господь Бог дав мені спеціальну ласку, щоб я перемогла свою несміливість. Це правда, що «для любови нема ніколи нічого неможливої, бо вона знає, що їй усе можна, що все їй дозволено»¹⁴⁶⁾. Бо справді, тільки любов Ісуса могла допомогти мені перебороти ці труднощі й інші, що прийшли опісля. Йому сподобалося, щоб я купила своє щастя ціною великих досвідів.

Тепер, коли вже радію самотою Кармелю, «спочиваючи в тіні Того, Якого так гаряче бажала»¹⁴⁷⁾, вважаю, що заплатила досить дешево за своє щастя. Я готова б перенести тисячу разів більші прикорости, щоб його здобути, коли б ще його не була мал�!

Коли ми приїхали до Бає, була правдива злива. Татко не хотів, щоб його королівна прийшла до епископа у промоченій одежці. Ми всіли до повозки й заїхали до катедри. Там зачались мої клопоти. Преосвящений разом з священиками брав участь у великому похороні. Церква була повна пань жалібно зодягнених. Всі дивились на мене, бо я мала ясну суконку й білий капелюх. Я була б радо вийшла з церкви, але надворі падав дощ. На добавок до того всього прийшло ще одне упокорення: татко, у своїй патріархальній простоті завів мене аж в глибину катедри і в той спосіб я була причиною розсіянь для мешканців Бає, хоч я й не бажала цього знайомства. Не бажаючи зробити

145) Преосвящений Флівіан Гюгонем, єпископ Бас та Лізіє від 1867. Помер у 1898. внедовзі після того, коли дав дозвіл друкувати «Історію душі» св. Терені.

146) Насл. Хр. Кн. III. Гл. 5.

147) Пісня пісень 2, 3.

прикрости таткові, я послушно йшла за ним... Так опинились ми в бічній каплиці, де я відітхнула з полегшею. Каплиця була за головним престолом й там я оставалась досить довго. Ревно молилася й дожидала, поки перестане падати дощ, щоб можна вийти.

При виході з катедри татко показував мені красу будівлі, що видавалась ще більша, коли була порожня. Але моя увага була зайнята лише одним і я не знаходила приемності в нічому. Ми пішли зразу до о. Ревероні¹⁴⁸⁾, який був попереджений про наш приїзд і сам визначив дату нашої подорожі. Але його не було дома.

Треба було знову блукати вулицями, що виглядали мені дуже сумними. Вкінці дійшли ми коло єпископської палати. Татко запровадив мене до гарного готелю, де я не віддала щани звинному кухареві. Мій бідний татко був повний великої ніжності для мене, казав мені, щоб я не сумувала, бо Преосвящений насправді сповнить мое прохання.

Після відпочинку ми повернулись до о. Ревероні. Разом з нами прийшов ще якийсь пан, але о. генеральний вікарій членкою попросив його заждати, а нас запровадив до свого кабінету. Цей бідний пан мусів певно нудигися, бо наша візита була довга.

О. Ревероні був дуже ввічливий, але я думаю, що був дуже здивований причиною нашої подорожі. Глянув з усмішкою на мене, спитав дещо і сказав: «Я заведу вас до Преосвященного. Прошу йти за мною». Коли побачив, що мої очі зачинають заходити слізами, додав: «О! Бачу діаманти... але не треба їх показувати перед єпископом!..»

Він провадив нас через багато просторих кімнат, прикрашених єпископськими портретами. У тих великих сальонах я виглядала наче мала бідна мурашка й роздумувала над тим, що мала сказати Преосвященному.

148) Він був генеральним вікарієм від 1879 р.

Він проходжувався з двома священиками в кімнаті з образами. Я бачила, як о. Ревероні сказав йому кілька слів і прийшов з ним, а ми ждали в його кабінеті. А там, перед печею, в якій тріскотів великий вогонь, стояли три величезні фотелі.

Коли Його Ексцепленція увійшов, татко станув біля мене навколошки, щоб прийняти його благословення. Потім Преосвящений казав таткові сісти в один фотель, сам сів напроти, а о. Ревероні казав мені сідати у фотель, що був в середині. Я чесно відказалася, але він наполягав, кажучи мені, щоб я показала, чи вмію слухати.

Я зараз сіла без застанови. Мені було соромно, коли побачила, що для себе він узяв лише крісло, під час коли я потонула в фотелі, де вигідно могло зміститися таких чотири, як я. Але треба сказати, що їм було б вигідніше, бо мені було далеко до вигоди!

Я думала, що татко сам буде говорити про все, але він сказав мені, щоб я сама пояснила Преосвященному ціль наших відвідин. Я зробила це якнайбільше красномовно, але Його Ексцепленція, привиклий до красномовності, не був зворушений моїми доказами. Одне слово о. Настоятеля було б мені більше помогло, як усі мої докази. На жаль його спротив виразно заочевував мої пляни.

Преосвящений запитав мене, відколи я бажаю вступити до Кармелю.

«О, так, вже віддавна, прошу Преосвященного.»

А о. Ревероні zo сміхом сказав:

«У всікому випадку не можете сказати, що вже є п'ятнадцять літ, як маєте це бажання.»

«Це правда — сказала я також з усміхом — але не бракує багато до п'ятнадцяти, бо я прагнула посвягти-тися Богові від розбудження моого розуму. Життя в Кармелю прагнула я як тільки лиш його пізнала, бо я переконана, що в тому згромадженні будуть заспокоєні всі прагнення моєї душі!».

Я не знаю, моя Матусе, чи я сказала якраз точно такі самі слова, але на всякий випадок такий був їхній сенс.

Преосвящений, думаючи, що зробить таткові присміність, намагався переконати мене, щоб я залишилась при ньому ще кілька років. Але був дуже здивований і повчений, коли побачив, що татко стоїть за мною й наполягає, щоб мені дали позволення вступити до монастиря у п'ятнадцятому році життя. Проте це все було без значення, бо єпископ сказав, що мусить поговорити з о. Настоятелем, поки видасть якесь рішення.

Такі слова були для мене дуже болючими, бо я знала його спротив на мое вступлення. Тому, незважаючи на пораду о. Ревероні, я не то що показала «діаманти» Преосвященному, але його ними обдарувала. Я бачила, що він був дуже зворушений. Він взяв мене за шию, спер мою голову на своє плече й пестив мене, як мабуть не пестив ще ніколи ніякої дитини.

Він сказав мені, що не все ще пропало, що вдоволений, що поїду до Риму і так скріплю своє покликання. Замість плакати, я повинна радіти. Додав, що в наступному тижні має їхати до Лізіє, то поговорить про мене з о. парохом св. Якова і я зовсім певно дістану в Італії його відповідь. Я зрозуміла, що безцільним є далі наполягати. Зрештою я вже не мала що говорити, бо вичерпала всі запаси свого красномовства.

Преосвящений відправив нас аж до огорода. Татко розвеселив його дуже, кажучи, що я зробила собі високу зачіску, щоб виглядати старшою. Преосвящений не забув цього і, коли комусь говорить про свою «донечку», то розказує історію мого волосся... Отець Ревероні товаришив нам аж до кінця огорода єпископа і сказав таткові, що ще ніколи не бачив чогось подібного: «Батька, що так спішився віддати свою дитину Богові, й дитину, що так радо хотіла принести себе в жертву».

Татко просив в нього деяких пояснень у справі прощі. Межи іншим питав, як треба зодягнутися на той день, коли будуть у Свт. Отця. Ще бачу й сьогодні, як він обернувся перед о. Ревероні, кажучи: «Чи так є добрє?» Він сказав також до Преосвященного, що як мені не позовітиметь вступити до Кармелю, то я буду просити у самого Папи за цим дозволенням. Мій дорогий Король був природним у словах і поведінці, але який він був гарний! Ця природна поведінка дуже припала до вподоби Преосвященному, який привик до осіб, що знають всі сальюнові приписи, але ще не бачив особисто Короля Франції і Наварри із своєю королівною.

Коли ми вийшли на вулицю, я знову зачала заливатися слізами. Не так ради свого смутку, як із-за безкорисної подорожі, що її мусів відбути мій дорогий татко. Він обіцяв собі вислати телеграму до Кармелю про гдоволяючу відповідь Преосвященого, а тим часом треба було вертатися без неї. О, як мені було прикро! Мені здавалося, що мое майбутнє зломане назавжди! Що більше я наблизкувалася до кінця, то більш замотувалися мої справи. В моїй душі був біль, а рівночасно й мир, бо я шукала тільки Божоїволі.

Зараз по приїзді до Лізіс пішла я шукати потіхи в Кармелю і знайшла її в Тебе, моя дорога Матусе! О, я ніколи не забуду того всього, що Ти витерпіла через мене. Я б радо вжила Христових слів, що їх Він сказав до апостолів в навечер'я Своїх Страстей: «Ви ж оті, що перетривали зо Мною у напастех Моїх...»¹⁴⁹⁾.

Мої улюблени сестри також потішали мене, як могли...

Три дні після подорожі до Бас я мала відбути другу, багато довшу: до Вічного міста¹⁵⁰⁾. Що за гарна по-

149) Лука 22, 28.

150) Цю процесію організувала дієцезія Кутанс з нагоди золотого ювілею священства патрія Льва XIII. До неї прилучилася дієцезія Бас і ця процесія була виявом довір'я до Свт. От-

дорож! Вона навчила мене більше, як довгі літа науки, бо показала мені марноту всього, що проминає, бо «під сонцем все є затривоженням для духа»¹⁵¹⁾. Все таки я побачила багато гарних речей, я подивляла красу мистецтва й релігії, а передовсім ступала по тій самій землі, що й Апостоли, землі, зрошеній кров'ю Мучеників, і душа моя ублагороднювалася в атмосфері святих речей.

Я щаслива, що їздила до Риму. Проте розумію тих світових людей, які думали, що мій батько взяв мене в цю далеку подорож на те, щоб змінити мої думки про монашє життя. Бо безперечно було чим захитати мое, таке ще незакріплене покликання.

Селіна і я, ми ніколи не жили у високому товаристві, а тут опинилися між шляхтою, що майже виключно була учасниками проці. Ми були далекі, щоб захоплюватись тими всіми титулами «де»; вони були для нас, як дим. Здалека це могло трохи замилити очі, але зблизька я побачила, що «не все золото, що світить», і я зрозуміла слова «Наслідування Христа»: «Не шукайте тілі, що її називають великим ім'ям, ні широкої дружби, ні за особливою любов'ю людей»¹⁵²⁾.

Я зрозуміла, що правдива величність міститься не в прізвищі, а в душі, бо Ісаї каже: «Господь назве Своїх вибранців іншим ім'ям»¹⁵³⁾. А св. Іван також каже: «Переможець отримас білий камінь, а на ньому написане ім'я нове, що його ніхто не знає, тільки той, хто приймає його»¹⁵⁴⁾.

Отже ми тільки в небі будемо знати, які є наші шляхетські титули. Тоді «кожний отримає від Бога похвалу, що її заслужив»¹⁵⁵⁾, а цей, хто тут на землі

ци в часі, коли безбожний уряд в Італії забирав церковнє майно.

151) Пор. Еккл. 2. 11.

152) Насл. Хр. Кн. III. Гл. 24.

153) Ісаї 65. 15.

154) Об'явлення 2. 17.

155) I. Кор. 4. 5.

все, що прийде мені на думку. Тому я не буду писати історії моого життя у властивому значенні. Це мої думки про ласки, що їх зволив мені дати Господь Бог. Я тепер в такому періоді моого існування, що можу кинути оком на минуле. Моя душа дозріла у вирі зовнішніх і внутрішніх страждань ⁵⁾. Тепер, наче квітка скріплена бурею, я знова підношу голівку й бачу, що на мені здійснюються слова псалама ХХІІ: «Господь, Пастир мій, мені не бракує нічого. Він дозволяє мені спочати на гарних і врожайних насовицях. Він веде мене зручно попри воду. Він веде мою душу і не томить ї... Але навіть, коли б я зійшла в долину смерті, не лякалася б жадного лиха, бо Ти будеш зі мною, Господи» ⁶⁾. Тому я дуже щаслива, моя Матусе, що можу прийти до Тебе співати про Боже милосердя... Це лише для Тебе одної писатиму історію малої квітки, що її зірвав Ісус. Тому писатиму із поганшенням себе, не турбуючись ні стилем, ні численними відходженнями від теми, що їх буду робити. Серце матері завжди розуміє свою дитину, навіть тоді, коли дитина вміє тільки лепотіти. Отож я певна, що Ти мене добре зрозумієш, бо Ти плекала мое серце й пожертвуvala його Ісусові.

Мені здається, що коли мала квітка могла б говорити, то говорила б просто все, що Господь Бог учинив для неї, і не тайла б Його добродійств. Під плащиком хибної покори не говорила б, що не має краси й запаху, що сонце позбавило її блиску, а бурі зломали її стеблинку, значочи, що є якраз навпаки. Квітка, що розказуватиме свою історію, радіє, що може розголо-

5) Теренія писне ці рядки в січні 1895 р. Маючи за собою майже сім літ молінного життя. Було це вже після смерті її батька Людвіка Маргелі (їїн номер 29 липня 1894 р.) Й тих всіх страждань, що їх спричинила його недуга для цілої родини. Теренія матякає також на різноманітні труднощі (фізичні й моральні терпіння, духовні посухи), що на них натралимиа з хвилинкою вступлення до Кармелю.

6) Псал. 22, 1-4.

шувати про всі ласки, зовсім даром дані через Ісуса. Вона свідома того, що не мала в собі нічого, що могло б стягнути на неї Його Божественний погляд. Те все, що є в неї доброго, доконало Його милосердя. Він дав, що вона прийшла на світ, у святій землі, що наче пересякла дівичим запахом. Він попередив її вісімома лілеями, білими, наче сніг. У Своїй любові Він захотів зборогти Свою малу квітку від трійливого впливу світу. Як тільки її голівка почала розвиватися, цей Божественний Спаситель пересадив її на гору Кармель⁷⁾. Там вже розливали свої милі паходії дві лілеї, які були коло неї на провесні її життя і солодко тоді її колихали... Вже сім літ минуло відколи мала квітка закорінилась в огороді Обручника дів. Тепер вже трьох лілеї коливають коло неї своїми запашними голівками. Трохи далі, ще одна лілея розквітає під оком Ісуса, а обидві благословенні стеблинки, що виростили ці квітки, тепер навіки злучились у небесній батьківщині... Там вони стрінули чотири лілеї, що не розквітлись на землі... О, нехай Ісус не лишає доцільної квіткочкої тут на вигнанні, на чужому березі! Нехай вкоротці лілейна галузка буде повною в небі⁸⁾.

7) Тереня мала п'ятнадцять літ, коли вступила до Кармелю.

8) У цих алегоричних словах Тереня згадує всю свою родину. Вісім «лілій», що викередили її, це її браття й сестри:

Марія Люїза, ур. 22. лютого 1860 р. В монастирі Сестра Марія від Христового Серця. Померла 19. січня 1940 р.

Марія Павлина, ур. 7. вересня 1861 р. В монастирі Мати Агнота від Ісуса. Померла 28. липня 1951 р.

Марія Леонія, ур. 3. червня 1863 р. В монастирі Сестра Франціска Тереса. Померла 16. червня 1941 р.

Марія Оленя, ур. 13. жовтня 1864 р. Померла 22. лютого 1870 р.

Марія Йосиф Людвік, ур. 20. вересня 1866 р. Помер 14. лютого 1867 р.

Марія Йосиф Іван, ур. 19. грудня 1867 р. Помер 24. серпня 1868 р.

Марія Селіна, ур. 28. квітня 1869 р. В монастирі Сестра

захотів бути найбільш убогим та найбільш забутим із любови до Ісуса, буде там першим, найшляхетнішим та найбагатішим!

Другий досвід, що його я набула, відноситься до священиків. Тому, що я ніколи не жила у близьких відносинах з ними, не могла зрозуміти головної мети реформи Кармелю. Мене захоплювала молитва за грішників, але здавалося мені дивним молитися за священиків, бо я думала, що вони чистіші від кришталю.

Але в Італії я зрозуміла мое покликання! Не була це надто далека дорога, щоб здобути таке корисне пізнання.

Протягом одного місяця я перебувала з багатьома святыми священиками. Я бачила, що хоч їхня взнесла гідність виносить їх понад янголів, то вони завжди залишаються немічними й хиткими людьми. Якщо святі священики, що їх Христос у Своїй Євангелії називає «сіллю землі», показують своєю поведінкою, що конечно потребують молитов, то що казати про тих, які є остиглими. Хіба ж не сказав Ісус: «Коли сіль звітре, то чим її осолятъ»¹⁵⁶⁾.

О, моя Матусе! Яке гарне наше покликання, що має за завдання зберігати сіль землі! Це покликання Кармелю, бо одинокою метою наших молитов і наших жертв є бути апостолами для апостолів через нашу молитву за них, під час коли вони своїми словами, а передовсім своїм прикладом проголошують душам св. Євангелію. Але мені треба спинитися, бо я не скінчила б ніколи, коли б далі говорила на цю тему!..

Тепер розкажу Тобі, моя Матусе, деякі подробиці з моєї подорожі. Прости мені, коли їх буде забагато, але я пишу без застанови, багатьома наворотами, бо маю мало вільного часу. Мое оповідання може виглядатиме нудним... Мене потішає гадка про те, що в небі ще раз розкажу Тобі про отримані ласки, а тоді

156) Матей 5. 13.

зроблю це у приемній і захоплюючій формі. Тоді нічого не перериватиме нашої довірливої розмови. За одним поглядом Ти зрозумієш все... Але що ж! Треба ще вживати мови нашої сумної землі. Отже буду старатись розказувати з простотою малої дитини, що знає любов своєї мами!

Проща виїхала з Парижу сьомого листопада, але татко приїхав туди кілька днів скоріше, щоб оглянути місто.

Одного ранку¹⁵⁷⁾, о третій годині, ми перейшли крізь заспане ще Лізіє. Я була схвильована. Відчува-ла, що іду в невідоме, що там чекають мене великі по-дії... Татко був веселий і, коли поїзд рушив, він заспівав свою улюблену пісню мандрівника.

До Парижу прибули ми ранком і зараз зачали відвідини. Татко змучився доволі, щоб нам зробити приемність, бо ми побачили всі дива столиці. Щодо мене, то мене захопило лише одне, а ним була Божа Мати Перемог¹⁵⁸⁾.

Не можу висловити того, що я відчула в її стіні! Ласки, що Вона мені дала, зворушили мене так глибоко, що знову потекли слізки щастя, як у день моого першого св. Причастя. Пречиста Діва Марія дала мені відчути, що це справді Вона всміхнулася до мене й уздоровила мене. Я зрозуміла, що Воначувала надо мною, бо я її дитиною. Тому я кликала її іменем «Неньки», бо воно було більш піжним, як ім'я «Мати». Я ревно благала її завжди чувати надо мною й здійснити мою мрію скритись в тіні її дівичого Покрова. Це ж було одне з перших моїх дитячих бажань! Коли я підростала, зрозуміла, що в Кармелю я знайду на-правду Покров Пречистої Діви, й тому всі мої бажання прямували до цієї родючої гори.

Я благала також Божу Матір Перемог віддалити під мене те все, що могло б сплямити мою чистоту. Я

157) У п'ятницю 4. листопада 1887.

158) Церква "Нотр Дам де Віктуар".

добре знала, що під час такої подорожі як до Італії трапиться багато дечого, що зможе мене занепокоїти. Не знаючи зла, я лякалась його відкрити. Я ще не переважалаася, що «для чистих усе чисте»¹⁵⁹⁾, що приста й ширя душа нічому не бачить зла, бо зло існує тільки в нечистих сорцах, а не в нечутливих предметах.

Молилася я також до св. Йосифа, щоб чував надо мною. Ще від дитинства моя набожність до Нього лучилася з моєю любов'ю до Пречистої Діви. Щодня говорила я молитву: «Хоронителю й Отче Дів, святий Йосифе»... тому без страху пустилась в таку далеку дорогу. Я була так добре хоронена, що мені здавалося неможливим мати страх.

Після нації посвяти Христовому Сердю в базиліці на Монмартр¹⁶⁰⁾, ми виїхали з Парижу ранком в понеділок 7. листопада¹⁶¹⁾.

Внезабарі ми познайомились із прочанами. Я, що звичайно залишава відважувалася заговорити, тут звільнілась від цієї хиби. На своє велике здивування я свободно розмовляла з тими всіми високими дамами, священиками, а навіть з Епископом із Кутанс. Мені здавалося, що я завжди жила в цьому товаристві. Мені здається, що всі нас полюбили, а татко був гордий зо своїх дочок. Але коли він гордився нами, то й ми ним гордилися, бо межи всіми прочанами не було такого гарного, як мій дорогий Король! Він любив перебувати в нашому окруженні, а коли нас не було у вагоні, а я відійшла від нього, то він кликав мене, щоб я подала йому рам'я, як у Лізі...

Отець Ревероні пильно слідкував за всіми моїми вчинками. Часто здалека бачила я, що він дивиться на

159) Тит. 1. 5.

160) Офіційальне відкриття прощі відбулося в неділю 6. листопада у крипці базиліки Христового Серця на Монмартр.

161) Поїзд відіїхав із Східнього Двориця у понеділок 7. листопада о год. 6.35. Купе вагону, де був я, Мартен, віддали під опіку св. Мартіна. Був це особливий жест згляду батька св. Терені зі сторони мене. Легу, генерального вікарія з Кутанс.

нас. При столі, коли я не сиділа проти нього, він завжди знаходив спосіб, щоб мене бачити й чути, що я говорю. Він певно хотів мене пізнати, щоб знати, чи дійсно надаюся бути кармеліткою. Думаю, що був вдovолений із свого іспиту, бо при кінці подорожі відносився до мене дуже прихильно, але в Римі йому було далеко до прихильності зглядом мене, про що розкажу пізніше.

Заки ми прибули до «Вічного Міста», що було метою нашої прощі, було нам дано огляdatи багато див. Спочатку це була Швейцарія зо своїми горами, що їх верхи губляться у хмарах, із привабливими водопадами, що появляються різноманітними способами, глибокими долинами, повними величезної папороті й рожевого вересу.

О, моя дорога Матусе! Ця краса природи, так щедро розкидана, зробила багато добра моїй душі! Вона піднесла її до Творця. Якому сподобалося розкинути такі архітектори на землі вигнання, що триває коротко! Мені бракувало очей, щоб дивитись. Я стояла у дверях і стримувала віддих з подиву. Мені хотілось було бути з обидвох боків вагону, бо коли я обернулась у противлежну сторону, бачила чаруючі краєвиди, зовсім різні від тих, що простягались передо мною...

Деколи ми підносилися на верх гори. Під нашими ногами були пропасті, що їх глибини не можна змірити людським оком. Здавалось, що вони хочуть нас проковтнути... Потім знову мале чепурненьке село з гарними хатками та дзвіницєю, над якою злегенінка колисалися білі хмаринки. Ще даліше було широке озеро, що його золотили промені заходячого сонця. Його спокійні і чисті води брали від неба синяви барви, мішали з променями заходячого сонця і перед насці захоплені очі ставили найбільш поетичний і найбільш чарівний вид, що його можна бачити. У глибині широкого горизонту ми спостерігали гори із невиразними обрисами. Може ми були б їх і не зауважили.

коли б не їхні засніжені верхи, які освітило сонце і так до нашого прекрасного озера додало ще одну красу, що захоплювала наш погляд.

На вид тієї краси зроджувались у моїй душі дуже глибокі почування. Мені здавалось, що розумію вже Божу велич і красу неба. Монаше життя являлось мені таким, яким воно справді є, з його підчиненням, мазими жертвами, доконуваними без розголосу. Я зрозуміла, що дуже легко замкнутись сама в собі й забути про взнеслу ціль свого покликання. Я собі подумала, що пізніше, коли буду в'язнем Кармелю, і прийде година проби, а я зможу споглядати лиш на маленький кусочек зоряного неба, тоді згадаю те все, що сьогодні бачу. Ця думка додасть мені відваги, я легко забуду про свої дрібні справи на вид Божої величі й могутності, бо я хочу любити тільки одного Бога! Тоді вже не зазнаю горя через прив'язання до марних речей, бо вже тепер мое серце «прочуває те, що Ісус приготовляє тим, що Його люблять»¹⁶²⁾.

Після подиву для Божої могутності, я подивляла могутність, що її Бог дав сотворінням.

Міляно було першим італійським містом, яке ми оглянули. До подробиць оглянули катедру. Вона щіла з білого мармуру, а внутрі є стільки статуй, що годі їх почислити. Обі з Селіною, ми були невстрашимі. завжди перші, йдучи зараз за Преосвященим, щоб добре побачити мощі Святих та вислухати всіх пояснень.

Так наприклад, коли Єпископ служив Службу Божу на гробі св. Карла, ми були з татком за престолом з головами спертими до мощів Святого, що спочиває у труні, зодягнений в архієрейські ризи. Так було всюди, за вийнятком хіба таких місць, де нам не випадало йти за Єпископом з огляду на його гідність...

Боязливі пані не мали відваги вийти на вежу. Вони остались при маленьких вежах, що прикрашують

162) І. Кор. 2. 9.

катедру, заслонивши обличчя руками. Ми пішли за відважними прочанами і так вийшли на найвищу мармурову дзвіницю і звідтіля мали приємність глянути на Міляно, що лежало внизу. Його численні мешканці були подібні до малих мурашок.

Коли ми зійшли до свого підніжжя, відбували назін прогулки повозкою. Це мало тривати цілий місяць і на завжди заспокоїло мое бажання їздити без умучення.

Кампо Санто захопило нас ще більше, як катедра. Усі його статуй є з білого мармуру. Вони наче оживлені долотом генія й розміщені з деякою легкодушністю по широкому цвинтарі, а це ще більше збільшує їхній чар. Хочеться потішити ці ідеальні особи, що довкруги нас. Їх обличчя таке правдиве, вираз болю такий спокійний і такий покірливий. Видко, що мистці, які виконували ці архітвори, мали глибоке переконання про бессмертність душі.

Ось тут дитя кидає квітки на гріб своїх батьків. Здається, що мармур втратив свій тягар, бо ніжні пластиинки квітка наче всуваються між пальчики дитини, а вітер готов їх розвіяти. Здається, що вітер колишє також легко заслоною вдови і стяжечками, якими прикрашене волосся молодих дівчат.

Татко був такий захоплений, як і ми. У Швайцарії він був змучений, але тепер його радість ожила заново. Його мистецька душа проявлялась словами віри й подиву на обличчі. Якийсь старий пан, француз, що напевно не мав такої поетичної душі, глядів на нас з-під лоба. Невдоволеним голосом, в якому відчувається жаль, що не може мати нашого подиву, він сказав: «Ох, які ж ті французи ентузісти!» Мені здається, що цей бідний пан зробив би краще, коли б був залишився дома. Він не був вдоволений із своєї подорожі. Він часто був з нами. З його уст завжди виходили нарікання. Він був невдоволений з повозок, готелів, осіб, словом з усього.

Татко, у своїй великодушності, старався його по-тішити, відступав своє місце і т. п. Він почував себе добре у всіх обставинах, будучи зовсім протилежної єдачі, як його товариш.

Скільки ж то різних вдач ми бачили. Що за цікаве завдання досліджувати світ, коли ми внезабарі маємо його залишити!..

У Венеції сцена зовсім змінилася. Замість великоміської метушні чути тут середтиши лиши крики гондол'єрів і шум розворушеніх веслами хвиль. Венеція не є позбавлена чару, але для мене виглядає сумним містом. Палата дожів є величня: просторі кімнати, а в них золото, дерево, найдорожчі мармури та мальовита найбільших мистців. Вже віддавна серед тих склепінь не чути голосу володарів, що в залих, які ми переходили, проголошували присуди життя або смерті. Перестали страждати нещасні в'язні, що їх дожі замикали в темних льоках і підземеллях.

Коли я оглядала ті жахливі в'язниці, мені здавалося, що живу в часах мучеників. Була б радо там осталася, щоб їх наслідувати! Але треба було скоро з них виходити й перейти через міст «зідхань», названий так тому, що засуджені, переходячи через нього, зідхали, раді, що їх звільнено з жаху підземелля. Вохи воліли радше смерть, як життя в підземеллі.

По Венеції ми поїхали до Падуї, де віддали пошану моцам св. Антонія, а опісля в Больонії моцам св. Катерини, що зберігають слід поцілунку Дитятка Ісус. Про кожне місто і про різні обставини я могла б ще багато розказувати, але ніколи не скінчила б. Тому обмежуся лише до головніших подробиць.

Я з радістю залишила Больонію. Це місто сталося мені нестерпним через студентів, що їх там повно. Коли ми йшли пішком, вони загороджували нам дорогу. Із одним з них мала я пригоду, тому була щаслива, коли ми виїхали до Льєретто¹⁶³⁾.

163) Ось як зізнавала про цю пригоду Сестра Геновефа

Мені не дивно, що Пречиста Діва вибрала таке місце на перенесення Свого благословленного дому! Там царює мир, радість й убожество. Усе простеньке й примітивне. Жінки задержали милу італійську ношу і не прийняли паризької моди, як це сталося в інших містах. Словом, Льоретто захопило мене.

Що ж казати про святий домик? Я була глибоко зворушена, коли опинилася під тим самим дахом, що й Пресвята Родина. Я споглядала на стіни, що на них гляділи очі Ісуса, ступала по землі зрошеній потом св. Йосифа, де Марія носила Ісуса на Своїх раменах після цього, як носила Його у Своєму дівочому лоні. Бачила я кімнатку, де Ангел говорив із Пречистою Дівою. Свою вервичку положила я була в мисочку Дитятка Ісус... Які захоплюючі ці спогади!

Але нашою найбільшою потіхою було, що ми прийняли Ісуса в Його домі і були Його живою святынею в цьому самому місці, яке Він освятив Своєю присявою.

За італійським звичаем Пресвяту Євхаристію перевозять у церкві тільки на одному престолі і лише там можна запричащатися. У Льоретто цей престіл є в базиліці поруч святого Дому, що наче дорогоцінний клейнод замкнений у білій мармуровій шкатулі. Але це не робило нас ціасливими. Ми хотіли запричащатися не в шкатулі, а в самому діяманті.

Татко зі звичайною собі лагідністю зробив, як всі, але я і Селіна пішли до священика, що всюди нам товаришив¹⁶⁴⁾ і якраз, маючи особливий дозвіл, приготовувався до Служби Божої у святому Домі. Він по-

(Селіна) у канонічному процесі св. Терені: Коли ми висіли з поїзду в Бельгії, була там хмара студентів. Один з них вхопив Теренію за свої рамена, а ми в замішанні не відчули. Але вона поручилася опіці Пречистої Діви і глянула так гостро на влізливого студента, що цей злякається і зараз пустив її.

164) Це був о. Леконт, сотрудник церкви сн. Петра в Лізі.

просив дві малі гостії й поклав їх на дискос, разом зо своєю великою.

Можеш зрозуміти, моя дорога Матусе, які ми обидві були захоплені, що могли прийняти св. Причастя у цьому благословеному Домі! Це було направду небесне щастя, що його годі переповісти словами. Що ж отже буде тоді, коли приймемо св. Причастя у вічному мешканні небесного Царя? Тоді наша радість вже ніколи не скінчиться, не буде смутку із-за від'їзду, а на спомин не треба буде вже крадькома скребти стіни освячені Божою приявністю, бо Його Дім буде вже нашим на віки. Він не хоче дати нам Свого земного дому, а вдоволяється тільки тим, що показує нам його, щоб ми полюбили убожество й укрите життя. Дім, що його Він для нас приготовив, це Його палата слави. Там будемо оглядати Його вже не укритого під видом дитини, або білого агнця, а таким, яким Він є, у близьку Його безконечної слави!

Тепер остается мені говорити про Рим, що був метою нашої подорожі. В ньому сподівалася я знайти потіху, а знайшла лише хрест!

Була ніч, коли ми приїхали. Ми були заснули, але розбудили нас залізничники, що кликали: «Рома! Рома!» Це не був сон, я була в Римі!..¹⁶⁵⁾

Перший день провели ми поза мурами міста. Здається, що це був найприємніший день, бо всі пам'ятки зберегли своє старинне тавро, коли в центрі Риму, на вид величавих готелів і магазинів нам могло здаватися, що ми в Парижі. Ця прогулінка в околиці Риму залишила в мене особливо приятній спогад. Не буду розказувати про ті місця, що їх ми відвідали. Про це існує багато книжок, що широко та все описують. Розкажу тільки про головні враження, яких я дізнала.

Найприємнішого враження дізнала я тоді, коли вся аж задрижала на вид Колізею! Бо я вкінці побачила ту арену, на якій стільки мучеників пролило

165) Приїхали дня 13. листопада.

свою кров за Христа! Я вже була готова поцілувати землю, що її вони освятили. Але яке розчарування! Середина Колізею є тільки купою звалищ! Прочани мусять вдоволитися оглядинами, бо перегорода спиняє вхід. Зрештою нікого не спокушує входити до середини тих руїн.

Та хіба можна бути в Римі, а не зайти до Колізею? Це виглядало мені неможливим. Я вже більш не слухала пояснень провідника. В мене була лише одна думка: вийти на арену... Переходив туди один робітник з драбиною і я вже хотіла спитати його, але на щастя не зробила того, бо був би взяв мене за безумну.

У св. Євангелії записано, що Магдалина, будучи коло гробу, нахилялася кілька разів, щоб поглянути в середину і вкінці побачила двох янголів¹⁶⁶⁾. Я робила те саме, хоч знала, що мої бажання неможливі до здійснення. Нахилялася кілька разів в сторону руїн, де я хотіла зійти. Вкінці побачила - не янголів — але те, чого шукала і радісно кликнула до Селіни: «Ходи скоро, ми зможемо перейти!»... Ми скоро перейшли через загороду, що тут досягала самих звалищ, і побігли krізь руїни, що усувалися під нашими ногами.

Татко глядів на нас здивований нашою сміливістю. Він кликав нас завернути, але обидві втікачки вже нічого не чули. Як лицарі відчувають, що їх відвага росте перед небезпекою, так зблільшувалася й наша радість в міру того, як росла наша втома, що її треба було перенести, щоб дійти до мети.

Селіна, второпніша від мене, слухала провідника й пригадала собі, що він згадував про місце назначене каменем із малим хрестом. Там мали змагатись мученики. Вона почала його шукати. Незабаром знайшли його і ми станули навколошки на цій благословеній землі... Наші душі потонули в однаковій молитві... Мені забилося сильно серце, коли наблизила свої уста до пилу забагреного кров'ю перших християн. Я bla-

166) Пор. Іван 20, 11, 12.

гала ласки страждати також для справи Ісуса Христа і в глибині душі відчула, що моя молитва вислухана.

Все це сповнилось в дуже короткому часі. Ми взяли кілька камінчиків й позернулись в бік зруйнованих мурів, щоб зачати небезпечний поворот. Побачивши нас такими щасливими, татко не міг нас сварити. Я добре бачила, що він був гордий з нашої відваги... Господь Бог наглядно опікувався нами, бо паломники не зауважили нашої неприявності. Вони оглядали величаві склепіння. Провідник показував їм прерізні різьби. Тому ні він, ні «Отці» не знали про радість, що нею наповнились були наші серця...

Ката콤би також зробили на мене глибоке враження. Вони такими, якими я собі їх зображувала, читаючи про життя мучеників. У них віддихається такою атмосферою, що хоч ми були там ціле пополуднє, то мені здавалося, що це тривало лише кілька хвилин. Треба було взяти кілька пам'яток з катакомб, тому ми трохи віддалились від громади прочан.

Селіна й Теренія побігли разом до давнього гробу св. Кекілії і взяли землі, освячену її прияністю. Перед подорожжю до Риму я не мала особливого почитання до цієї Святої. Але відвідуючи її дім, що перетворений на церкву¹⁶⁷⁾, місце її мученичої смерти, дізнавшись, що її проголошено королевою гармонії — не задля її прегарного голосу, ні музичного таланту, але із-за її дівичого співу, який вона співала небесному Обручникові, укритому в її серці — я відчула до неї щось більше, як почитання. Я відчула для неї правдиву приятельську любов. Вона стала моєю улюбленою святою, довіреною повірницею. Усе в неї мене захоплювало, а передовсім її здана на Бога, безмежне довір'я. Те все вмогливило їй потягати до дієственного життя душі, що досі прагнули тільки земських радоців.

Свята Кекілія подібна до обручниці із «Пісні пі-

167) Церква св. Кекілії на «Транстеверес».

сень». Я бачу в ній цей «хоровід узброєного війська»¹⁶⁸⁾. Її життя не було чим іншим, як мелодійним співом, навіть серед великих терпінь. Це не дивує мене, бо «свята Євангелія спочивала на її серці»¹⁶⁹⁾, а в її серці спочивав Обручник дів.

З радістю оглядала я також церкву св. Агнети¹⁷⁰⁾. Там відвідала я свою приятельку з дитячих років. Я довго говорила їй про Цю, що носить її ім'я... Старалася з усіх сил роздобути моші Небесної Покровительки для моєї дорогої Матусі. Годі було знайти іншу пам'ятку, як червоний камінчик, що відірвався з гарної мозаїки, початок якої сягає часів св. Агнети і вона певно часто її оглядала. Хіба ж це не було чудово, що ця мила Свята сама дала нам те, чого шукали, а що було нам заборонено самим взяти? На цей випадок я завжди гляділа як на знак, що св. Агнета з любов'ю глядить і береже мою дорогу Матусю!

Шість днів проминуло на огляданні найважніших чудес Риму. Сьомого дня побачила я найбільше з усіх: Льва XIII.

Я бажала дочекатися цього дня, але водночас і лякалася його. Від нього залежало мое покликання, бо від єпископа я не отримала ніякої відповіді. Із Твоого листа, Матусе, я довідалася, що він вже не був прихильно наставлений до мене. Тому дозвіл Свт. Отця був для мене останньою дошкою рятунку...

Та щоб дістати цей дозвіл, треба було його просити. В приявності всіх треба було відважитись заговорити «до Папи! Я дрижала на саму згадку про це.. Лиш Господь Бог і моя дорога Селіна знають, що я витерпіла перед тією авдієнцією. Я ніколи не забуду її співчуття у моїх досвідах. Могло здаватись, що розходиться про її власне покликання.

На нашу взаємну любов звернули були увагу

168) Пісня пісень 7, 1.

169) Слова із служби в честь Святої.

170) Базиліка св. Агнети «поза мурами».

священики, учасники прощі. Одного разу вечером ми опинились в досить численному товаристві. Забракло було крісл і Селіна взяла мене на коліна. Ми так мило гляділи на себе, що один священик закликав: «Глядіть, як вони любляться! Ті дві сестри ніколи не зможуть розлучитися!»

Так, ми любилися, але наше прив'язання було таке чисте і таке сильне, що нас не тривожила думка про розлуку. Ми відчували, що нічого, навіть океани, не зможуть нас віддалити одну від другої. Селіна спокійно гляділа, що мій човник допливав до берегів Кармелю. Вона погодилася позістати на розбурханому світовому морю так девго, як Господь Бог захоче, будучи певною, що й вона, у свою чергу доб'ється до берега, предмету своїх мрій...

В неділю 20. листопада ми зодягнулись за припісом Ватиканського церемоніалу: на чорно, а на волосся поклали накидку з мережива. Всі мали велику медалью Льва XIII., завішенну на синьобілій стяжці.

Ми ввійшли до Ватикану, до каплиці Найвищого Архипастыря. Ми були глибоко зворушені, коли о восьмій годині побачили, як він увійшов, щоб служити Службу Божу. Він поблагословив численних прощан, що згromадились довкола нього, станув при престолі й своєю побожністю — гідною Христового Намісника — показав нам, що є справду святым Вітцем. Серце билось мені сильно, а молитви стались ще гарячішими, коли Ісус зійшов на руки Свого Первосяяленника.

Проте я була повна довір'я. У св. Євангелії того дня почула я такі захоплюючі слова: «Не лякайся нічого, мале стадо, бо сподобалося Моєму Вітцеві дати вам царство»¹⁷¹⁾. Я вже не лякалася, я сподівалася, що царство Кармелю буде незабаром моїм. Я не думала тоді про інші Христові слова: «Я приготовлю вам

171) Лука 12. 32.

царство так, як приготував Мені Мій Отець»¹⁷²⁾. Знайти, я приготовляю вам хрести й досвіди, бо таким способом ви станетеся гідні посісти царство, за яким тужите. Тому, що було конечним, щоб Христос страждав і так увійшов у Свою славу¹⁷³⁾, так і ви, коли хочете зайняти місце біля Нього, то пийте чашу, що її Він Сам пив!¹⁷⁴⁾ Цю чашу подав мені Свт. Отець і мої слізози змішались з гірким напитком, що його мені подали.

Після Служби Божої Його Святості відправлено благодарственную Службу Божу, а тоді почалася авдієнція.

Лев XIII. сидів у фотелі на підвищенні, зодягнений у білу рясу й нагортку такої ж краски. На голові мав малу шапочку. Довкола нього стояли кардинали, архієпископи та єпископи, але я бачила їх лише поверховно, бо думала про Свт. Отця.

Ми переходили перед ним на лад процесії, кожний паломник по черзі ставав навколошки, цілував ногу й руку Льва XIII. Й отримував його благословення. Потім два почесні сторожі доторком пальця давали знак, щоб встати. Розуміється, що давали знак паломникові. Я пишу так неясно, що дехто подумає, що розходиться про самого Папу.

Заки я увійшла до папської кімнати, я була рішена заговорити, але моя відвага змаліла, коли побачила о. Ревероні праворуч Свт. Вітця. Майже рівночасно він сказав нам, що забороняє говорити до Свт. Вітця, бо авдієнція триває задовго.

Я обернулася до дорогої Селіни, щоб дізнатись про її гадку...

«Говори!» — сказала вона.

За хвилину я вже була при колінах Свт. Вітця. Я попілувала його пантофель, а Він простягнув мені

172) Лука 22. 29.

173) Лука 24. 26.

174) Іор. Матей 20.21-23.

свою руку. Але замість її поцілувати, я сплела свої руки, піднесла до Його свої залиті сльозами очі й закликала:

«Святіший Отче! Хочу просити у Вас одної великої ласки»...

Тоді Найвищий Пастир схилив свою голову до мене так, що мое обличчя майже доторкнулося його. Я побачила, що його чорні, глибокі очі спочили на мені і здавалось проникали мене до глибини душі.

«Святіший Отче» — повторила я — «на честь Вашого ювілею дозвольте мені вступити до Кармелю в п'ятнадцятому році життя!»...

Мій голос мусів дрижати зо зворушення, бо Свт. Отець звернувся до о. Ревероні, який глядів на мене здивований і невдоволений.

«Я добре не розумію» — сказав Свт. Отець до нього.

Коли б Господь Бог був захотів, то було дуже легко, щоб о. Ревероні виднав мені те, чого я бажала. Але Господь Бог хотів мені дати хреста, а не потіху.

«Святіший Отче» — відповів Генеральний Вікарій — «це дитина, що хоче вступити до Кармелю у п'ятнадцятому році життя. Настоятелі якраз розглядають цю справу.»

«Я так, то добре, моя дитино» — продовжував Свт. Отець, споглядаючи на мене добряче — «зроби те, що скажуть настоятелі.»

Тоді я сперла руки на його колінах і, пробуючи востаннє, сказала благальним голосом:

«О, Святіший Отче! Якщо Ви скажете «так», то всі так скажуть!...»

Він глянув на мене уважно і сказав такі слова, з притиском на кожному складі:

«Добре... добре... Ти вступиш, якщо Господь Бог цього хоче!...»

Він це говорив так проникливо, з таким переконанням, що мені здається, що ще його чую.

Доброта Свт. Вітця додала мені відваги. Я хотіла ще говорити, але сторожа членою попросила мене встati. Коли побачили, що це не вистачає, взяли мене за руки, а о. Ревероні поміг їм мене піднести, бо я все ще, зложивши руки, оставалась сперта на колінах Льва XIII. Вони силою відорвали мене від його стіп. Тоді, коли вони мене так підносили, Свт. Отець поклав свою руку на мої уста, а потім підніс її, щоб мене поблагословити. Мої очі наповнились тоді сльозами й о. Ревероні побачив стільки «діамантів», із в Бас, або й більше... Оба сторожі занесли мене так аж до дверей, а там третій дав мені медалью Льва XIII.

Селіна, що йшла за мною, була свідком цілої сцени. Була така зворушена, як і я, але мала відвагу попросити у Свт. Вітця благословення для Кармелю.

Отець Ревероні невдоволено відповів:

«Кармель вже поблагословений».

А добрий Свт. Отець сказав лагідно:

«О, так, я вже поблагословив його».

Татко був ще перед нами у Свт. Отця (разом з панами)¹⁷⁵⁾. Отець Ревероні був дуже членний для нього і представив його, як батька двох кармеліток. Найвищий Пастир на знак особливої прихильності поклав свою руку на поважну голову моого дорогого Короля і так наче назначив її таємною печаттю в ім'я Цього, Якого Він направду заступає. О, тепер, коли цей батько чотирьох кармеліток є вже в небі, на його чолі спочиває не рука Найвищого Пастира — що віщувала йому мучеництво — але рука Обручника дів, Царя Слави, що сяєвом слави опроменює голову Свого вірного слуги. Що більше, ця Божа рука вже ніколи не залишить цього прославленого чола!

Татко був зажурений, коли по виході з авдіенції побачив мене залиту сльозами. Робив, що міг, щоб мене потешити, але даремно... В глибині серця я відчува-

175) Теренія помилляється. Точні документи вказують, що панове йшли після пань і по священиках.

ла великий спокій тому, що я зробила абсолютно все, що було в моїй силі, щоб піти за Божим покликом.

Але цей спокій був дуже глибоко й гіркість наповнювала мою душу, бо Ісус мовчав. Здавалось, що Його зовсім не було, ніщо не вказувало на Його приявність...

Того дня навіть сонце не відважувалося світити; гарне, синє небо Італії, покрите понурими хмарами, не переставало плакати разом зі мною! Все скінчилося! Подорож не мала вже ніякої приваби для моїх очей, бо я не досягнула своєї мети.

А проте останні слова Свт. Отця повинні були мене потішити. Чи ж не були вони правдивим пророчством? Не зважаючи на всі перепони, сталося те, чого хотів Господь Бог. Він не дозволив, щоб сотворіння робили, що хочуть, але щоб творили Його власну волю.

Від якогось часу я жертвувала себе Дитяткові Ісус, щоб бути Його малою забавочкою. Я просила Його, щоб поводився зі мною, не як із дорогою забавкою, яку діти лиш оглядають, а якої не сміють доторкнути, а як із малим, безвартісним м'ячиком. Може Собі кидати його до землі, копати ногою, пробити, залишити десь у кутку, або притиснути до Свого Серця, якщо це Йому подобається. Словом, я хотіла забавляти Малого Ісусика, робити Йому приємність і здатися на Його дигтячі забаганки... Він вислухав мою молитву...

В Римі Ісус пробив Свою маленьку забавку. Він хотів побачити, що там є в середині. Потім, вдоволений Своїм відкриттям, випустив м'ячик із Своїх рук, а Сам заснув... Що ж снилося Йому під час солодкого сну і що сталося із полішеним м'ячиком? Ісусикові снилося, що Він далі бавився м'ячиком, що брав його і знову кидав ним, що кинув його дуже далеко, а тоді притиснув до Свого Серця і не дозволить уже, щоб м'ячик віддалився з Його маленької ручки...

Ти зрозумієш, моя дорога Матусе, який сумний

був м'ячик, коли побачив, що його покинули на землі! Однаке, проти всякої надії¹⁷⁶⁾ я не переставала надіятися.

Кілька днів по авдіенції у Свт. Вітця батько ходив до брата Симона¹⁷⁷⁾. В нього застав о. Ревероні, що був дуже ввічливий. Татко весело докоряв йому за те, що не поміг мені в моїй трудній справі. Потім розказав братові Симонові історію своєї королівни. Добряга вислухав з великим зацікавленням, навіть дещо собі записав і сказав зворушений:

«В Італії немає щось такого!»

Думаю, що ця стріча зробила добре враження на о. Ревероні. Від тоді він вже завжди показував мені, що вірить в мое покликання.

На другий день після тієї пам'ятної днини, треба було ранком їхати до Неаполю й Помпеїв. В нашу честь Везувій громів цілу днину й немов гарматніми вистрілами викидав густі стовпи диму. Сліди його видно на руїнах Помпеїв. Вони жахливі. Вони показують всемогутність Бога: «Глядить Він на землю, то вона трясеться, коли Він торкає гір, вони перемінюються в попіл»¹⁷⁸⁾.

Я була б радо проходжувалася сама серед тих руїн і роздумувала над нетривкістю людських речей, але подорожніх було забагато й це відбирало у великий мірі меланхолійний чар зруйнованого міста...

У Неаполі було якраз противно: невелике число повозів, запряжених парою коней, зробило знаменою нашу протульку до монастиря Сан Мартіно, що положений на горбі, з якого видю ціле місто. На нещастя наші коні за кожним разом полохалися й мені багато разів здавалося, що приходить остання година...

176) Пор. Римл. 4. 18.

177) Він належав до Братів Християнських Шкіл. Був директором колегії св. Йосифа. Е римських кругах дуже його поважали.

178) Псал. 103, 32.

Хоч візник заєдно успокоював їх магічним словом італійських візників «апіо, апіо», то бідні коні хотіли перекинути нашу повозку. Завдяки помочі наших ангелів хоронителів повернулись ми живими до нашого розкішного готелю.

Через цілий час нашої подорожі ми мешкали в направду княжих готелях. Ще ніколи не бачила я довкола стільки багатства! Якраз тепер нагода сказати, що багатство не дає щастя. Я була б багато щасливіша під солом'яною стріховою, та з надією, що буду в Кармелю, ніж між тими золоченими лямпами, сходами з білого мармуру, шовковими килимами, зате з гіркістю в серці... О, я добре відчувала, що немає радості у предметах, які навколо нас. Радість перебуває у глибині душі. Її можна мати однаково у в'язниці, як і в палаті. Доказом цього я сама. Я щасливіша в Кармелю — навіть під час внутрішніх і зовнішніх досвідів — як у світі, де я мала всі життєві вигоди, а передовсім тепло батьківського вогнища!

Моя душа була затоплена в смутку, але назовні я була однакова. Мені здавалося, що ніхто не знає про мое прохання до Свт. Вітця під час авдіенції. Незабаром переконалася, що всі знають.

Одного разу під час зупинки поїзду, прочани пішли до буфету, а я лишилася сама зі Селіною у вагоні. Я побачила у дверях Монс. Легу, генерального вікарія із Кутанс. Він сказав до мене усміхаючись:

«Як же ж почувается наша мала кармелітка?»

Я зрозуміла тоді, що всі прочани знають мою тайну. На щастя ніхто не входив зі мною в розмову на цю тему, але по симпатичних поглядах, з якими гляділи на мене, я зауважила, що моя просьба не зробила лихого наслідку. Противно...

В малому місті Асіжі¹⁷⁹⁾ трапилася мені нагода всісти до повозки о. Ревероні. Такої ласки не удостої-

179) В четвер 24. листопада.

лась ні одна дама під час цілої подорожі. Ось яким способом отримала я цей привілей:

Після оглянення місць, овіяніх чеснотами св. Франціска і св. Кляри, ми відвідали монастир св. Агнети, сестри св. Кляри. Я досконо надивилась на голову Святої. Коли виходила — вже останньою — зауважила, що згубила пасок. Я шукала за ним в товні людей. Якийсь священик змилувався надо мною й поміг мені шукати. Але після того, як знайшов мені пасок, сам віддалився, а я шукала далі, вже сама, бо хоч мала я пасок, то не могла вложити, бо бракувало спряжки... Вкінці знайшла її, бо блицала в кутику. Щоб її піднести і припасувати до стяжки, це не забрало багато часу. Попередні розшуки забрали більше часу і коли я сама опинилася перед церквою, побачила, що всі повозки вже від'їхали за вийнятком однієї: о. Ревероні.

Що робити? Бігти за повозками, що їх вже й не бачила, наразитися на втрату поїзду й поставити дорогого татка у клопітливу ситуацію, чи звичайно попросити місця в колясі о. Ревероні? Я вибрала це останнє. Якнайченніше, вдаючи, що я спокійна, хоч була дуже схвильована, я з'ясувала йому своє критичне положення. З черги поставила його самого в клопітливе положення, бо його повозка була заповнена найвизначнішими учасниками прощі. Немає ні одного вільного місця!

Але один членний пан висів з поспіхом, посадив мене на своє місце, а сам сів скромно коло візника. Я була подібна до вивірки, зловленої в пастку! Мені було далеко, щоб почуватися витідно, бо сиділа між високими достойниками, а той, якого я найбільше боялася, сидів якраз проти мене...

Проте він був дуже ввічливий для мене, час до часу переривав розмову з достойниками й говорив мені про Кармел. Перед приїздом на стацію ті всі велики достойники витягнули свої великі портфелі, щоб дати грошей візникові (що вже був заплачений). Я пішла

Кількома словами, моя Матусе, я узмістовила те, що Господь Бог зробив для мене. Тепер увійду в подробиці мого дитячого життя. Знаю, що Твоє материнське серце знайде чар там, де кожний інший бачив би тільки нудне оповідання...

А далі, спогади, що їх буде викликувати моя пам'ять, є також Твоїми, бо коло Тебе проминуло мое дитинство і я маю щастя належати до батьків, яким і рівних немає⁹⁾. Вони окружали нас однаковими ста-

Геновефа від св. Обличчя і св. Тереси. Померла 25. лютого 1959 р.

Марія Меланія Тереса, ур. 10. серпня 1870 р. Померла 8. жовтня 1870 р.

А вона сама, «мала квітка» Маріл Франціска Тереса Мартен уродилася 2. січня 1873 р. лів до двадцятілтю вночі, при вулиці св. Власія в місті Аллісона Охрищенні дnia 4. січня в церкві Божої Матері.

В тому часі, коли Теренія писала, в Кармолю сюди не є «три лілії»: Марія, Павліна і Севілі. Що одні разів'ятася в манастирі сестер візиток у Кані: Лосонія А «стоблишки», що тепер називали «злучились» це її родичі: мати Золі Мартен, померла 28. серпня 1877 р. я батько Людвік Маргел, помер 29. липня 1894 р. У 1957 р. зачався францисканський процес батька й матері св. Теренії.

9) Людвік Мартен і Золі Герен заключили подружжя 13. липня 1858 р. Людвік Йосиф Альбізій Станіслав Маргел, син сопливого Петра Франціска Мартена, уродився в Бордо 22. серпня 1823 р. Вуз третьою дитиною в родині, яка мала п'ятеро дітей. Ватько його замішкав в Аляксоні й тут Людвік здобув освіту й завчився годинникарства. Міріав про монашче життя, але з-за стану здоров'я мусив зректися тієї мрії. Замешкав на постійнісі в Аляксоні при вулиці Понт Неф.

Золі Маріл Герен, прийшла на світ 23. грудня 1831 р. у Сан Домінік Сіор Сартон. Пожила також з волынської родини. У 1844. рідні Герен з трьома дітьми поселились в Аляксоні. Золі Марія думала вступити до монастиря. Але Бог покерував інакше й вона взялася до виробу славного аляксонського мережива. Замешкана при вулиці св. Власія ч. 36 (тепер ч. 42). По цілобі замешкана при вулиці Понт Неф. У 1871. її муж закинув годинникарство, а взявся до поширення виробів аляксонського мережива. Рідні Мартен знову перейшли на мешкання при вулиці св. Власія. Два роки пізніше прийшла там на світ Теренія.

раннями й однаковими пестощами. Нехай же вони зволять поблагословити найменшу зі своїх дітей і поможуть їй оспіувати Боже милосердя!

за їх прикладом й витягнула свій гаманець, але о. Ревероні не згодився, щоб я видобула свої гарні дрібні монети. Він волів дати одну велику за нас обос.

Іншим разом я знайшлася проти нього в поїзді. Він був ще чесніший й обіцяв, що зробить усе можливе, щоб я вступила до Кармелю.

Хоч ці зустрічі приложили трохи бальзаму до моїх ран, то все таки поворотна дорога не була така присмна, як їзда до Риму. Я вже не мала надії «на Святішого Вітця». На землі я не знаходила вже ніякої помочі. Земля була мені сухою й безводною пустинею¹⁸⁰⁾. Вся моя надія була лише на Бога. Я переконалася, що краще прибігати о поміч до Нього, як до Його святих...

Проте смуток моєї душі не перепиняв мені живо цікавитися святыми місцями, що їх ми відвідували. У Фльоренції¹⁸¹⁾ мала я щастя оглянути мощі св. Магдалини де Пацці, що спочиває в хорі кармеліток. Вони відкрили нам великі грati. Тому, що ми не знали, що нас стріне такий привілей, багато осіб хотіло діткнутити свої вервиці до гробу Святої. Та лише я могла просунути свою руку крізь грati й тому всі приносили мені вервиці, а я була досить горда із свого уряду...

Я завжди мусіла знайти спосіб, щоб доторкнутися всього...

І так в церкві св. Хреста Єрусалимського (в Римі) ми віддали пошану численним частинкам правдивого Хреста, двом терням й одному із св. цвяхів, що замкнені у величавому реліквіярі, але без скла. Почитаючи дорогоцінну пам'ятку, я знайшла спосіб просунути свій пальчик в отвір реліквіяра і так могла діткнутити цвяха, що був скупаний кров'ю Ісуса Христа. Я направду була деколи занадто смілива!

На щастя Господь Бог, що глядить глибину душі,

180) Іор. Псал. 62. 2.

181) Побут у Фльоренції тривав від 24. листопада вечором до 26. поповдні.

знас, що мое намірення було чисте і ні защо у світі я не відважилась би Йому не подобатись. Я поводилася з Ним як дитина, яка думає, що їй все дозволене, а на скарби свого батька глядить мов на свої власні.

Я ще не можу зрозуміти, чому в Італії так легко екскомунікують жінок. На кожному кроці нам казали: «Тут не входіть!... Там не входіть, бо будете екскомуніковані!...» Бідні жінки! Як ними погорджуються... Проте вони люблять Господа Бога ще більшим числом, як мужчини. Під час Христових Мук жінки були відважніші від апостолів, бо не зважаючи на зневаги вояків відважились обтерти пресвяте Христове обличчя... Певно тому Він допускає, що й жінок стрічає погорда на землі, бо ж погорду Він вибрав і Собі Самому. В небі Він докаже, що Його думки не є думками людей¹⁸²⁾, бо тоді останні будуть першими¹⁸³⁾. Під час подорожі мені багато разів траплялося, що я не мала терпеливості чекати на небо, щоб бути першою.

Одного разу ми відвідували один монастир кармелітів. Я не вдоволилася оглядинами зовнішніх галерій, як всі прочани, але увійшла у внутрішне подвір'я. Несподівано побачила старого монаха, що здалека махав, щоб я відійшла. Замість відійти, я підійшла до нього, й показуючи на розвішені образи, давала пізнати, що вони гарні. З розпущеного по плечах волосся і моого молодого вигляду він побачив, що я ще дитина. Усміхнувся добряче й віддалився, побачивши, що не має ворога перед собою. Коли б я знала говорити по-італійському, сказала б, що я майбутня кармелітка, але з причини будівничих вавилонської вежі я не могла цього вчинити.

Після відвідин Пізи й Генуї¹⁸⁴⁾ ми повернулися до Франції. Вздовж дороги були величаві краєвиди. Раз ми їхали вздовж моря й залізниця була так близько

182) Пор. Ісаї 55, 8, 9.

183) Пор. Матей 20, 16.

184) Дня 26. і 27. листопада.

води, що мені здавалося, що хвилі досягнуть нас (причиною була буря, а що був вечір, то вид був ще більш могутній).

Другим разом переїздили ми долини вкриті помаранчевими деревами з доспілми овочами, зеленими оливками із легким листям та принадними пальмами... Як вечеріло, численні морські пристані блистили численними світлами, а в тому самому часі на небі мерехтили перші зорі.

О, які поетичні враження заповнювали мою душу на вид тих всіх речей, що їх я оглядала перший й останній раз в моєму житті! Я без жалю гляділа, як вони зникали, бо мое серце зідхало до інших див. Воно доволі надивилось на красу землі й прагнуло небесної краси. Щоб цю небесну красу здобути для душ, я рішила статися в'язнем!

Заки мала розкритись передо мною брама благословенної в'язниці, що за нею я тужила, треба було ще боротися й терпіти. Повертаючись до Франції, я відчувала, що так буде. Проте мое довір'я було таке велике, що не тратила надії, що мені дозволять вступити до монастиря ча день 25. грудня.

Зарах по повороті до Лізіс, ми відвідали Кармелю¹⁸⁵⁾. Незабутня зустріч! Після місяця розлуки ми мали стільки до говорення! Цей один місяць був для мене такий довгий. Під час нього я навчилась більше, як за багато років!

О, моя дорога Матусе! Як мені стало легко, коли я знову Тебе побачила й розкрила Тобі мою бідну зранену душу. Бо Ти так добре мене розумієш! Тобі досить одного слова, погляду, щоб все вгадати.

Я здалася на Бога. Зробила все, що від мене залежало включно до проосьби у самого Свт. Вітця. Тому не знала, що ще мала зробити. Ти порадила мені написати до Преосвященого і пригадати йому його обіт-

185) Прочани повернулись до Лізіс пополудні 2. грудня. Відвідини в Кармелю були на другий день.

нищо. Я це з місця зробила, як могла найкраще. Але коли вуйко прочитав листа, сказав, що він занадто простенський. Він переробив моє листа. Я вже мала його вислати, але Ти написала мені, щоб стриматися ще кілька днів. Я послухала, бо була переконана, що так найкраще поступати, бо омину помилки. Вкінці десять днів перед Різдвом я вислава моє листа¹⁸⁶⁾.

Я була переконана, що відповідь скоро прийде і кожного дня по Службі Божій ходила з татком на пошту, бо думала, що там застану дозвіл покинути світ. Та кожного ранку приходило нове розчарування. хоч воно не послаблювало моє довір'я! Я просила Ісуса, щоб розірвав пута, що лучили мене зі світом. Він розірвав їх, але не таким способом, як я собі думала. Прийшли гарні Різдвяні свята, а Ісус ще не пробудився... Він залишив Свій м'ячик на землі, навіть не глянувши на нього!

Коли я йшла на опівнічну Службу Божу, то з розбитим серцем, бо думала бути на ній вже за гратаами Кармелю... Це був дуже великий досвід для моєї віри. Але Той, Якого Серце чувас під час сну¹⁸⁷⁾, дав мені зрозуміти, що для тих, яких віра дорівнює зерняткові гірчиці, Він робить чуда, переносить гори, щоб скріпiti таку маленьку віру¹⁸⁸⁾.

Однаке для Своїх найближчих, для Свості Матері Він не зробив чуда, доки не випробував їхньої віри. Чи ж не дозволив Він, щоб Лазар помер, хоч Марта й Марія переказали Йому, що він недужий¹⁸⁹⁾? На весіллі в Кані Галілейській, коли Пречиста Діва Марія просила Ісуса помогти господареві дому, хіба ж не сказав Він, що не прийшла ще Його година¹⁹⁰⁾?

Але яка нагорода після проби! Вода перемінюється

186) Лист вислано 16. грудня.

187) Пор. Пісня пісень 5. 2.

188) Пор. Матей 17. 19.

189) Пор. Іван 11. 3.

190) Іван 2. 4.

ся у вино... Лазар воскресає... Так поступив Ісус зо Своєю малою Теренею. Після довгої проби, Він сповнив всі бажання її серця!

Це радісне свято Різдва провела я в сльозах. Пополудні пішла побачити моїх кармеліток. Коли відчимали грati, я була заскочена, бо там побачила прекрасного малого Іусика, Який тримав в руках м'ячик, а на ньому було вписане мое ім'я. Ісус був ще замалий, щоб говорити, тому замість Нього кармелітки заспівали мені пісеньку, що її уложила моя дорога Матуся. Кожне слово вливало мені в душу милу потіху і я ніколи не забуду цієї ніжності материнського серця, що завжди обсипало мене якнайбільш вишуканими пестощами.

Я подякувала, заплакавши милими сльозами, й розказала про несподіванку, що її зготувала мені дорога Селіна по повороті із опівнічної Служби Божої. У своїй кімнаті, у прекрасному басейні я знайшла малій кораблик. У ньому плив сплячий Іусик, а коло Нього малий м'ячик. На білому вітрилі Селіна написала: «Я сплю, але Мое Серце чуває»¹⁹¹⁾. На кораблику було тільки одне слово: «Полищення!» Хоч Ісус не промовляв ще до Своєї малої обручниці, а Його божественні очі все ще були замкнені, то Він об'являвся їй за посередництвом душ, що розуміли всю ніжність і любов Його Серця.

На Новий Рік 1888. Ісус приніс мені в дарунку Свого хреста й цим разом я мусіла сама його нести, бо він був ще болючішим тому, що його не зрозуміли.

Мати Марія де Гонзаг написала мені, що дня 28. грудня (свято Дітей убитих у Вифлеємі) отримала відповідь Преосвященного, але не повідомляла мене досі, бо рішила, що мое вступлення буде аж після Великого посту.

На згадку про такий довгий речинець я не могла стримати сліз. Цей досвід мав для мене особливе зна-

191) Пісня тісень 5. 2.

чення: я зірвала всі зв'язки зі світом, а тепер сам святий ковчег відмовляв встулу для бідної голубки... Хочу повірити в те, що я поступила нерозумно, коли не прийняла з радістю цих трьох місяців вигнання, але думаю, що цей досвід, хоч він не виглядав таким, був дуже тяжким й поміг мені багато у зрості в чесноті поглишення на Бога та інших чеснотах.

Як проминули ці три місяці, такі багаті на ласки для моєї душі?

Спершу прийшло мені на думку, щоб не в'язатися упорядкованим життям, що до нього я була звикла. Але я скоро зрозуміла вартість даного мені часу і я вирішила, щоб більше, як коли, вести життя поважне й умертвлене.

Коли кажу «умертвлене», то не на те, щоб собі думали, що я чинила діла покути. На жаль я ніколи їх не робила, мені було далеко до тих гарних душ, що вже від дитинства сповняли різного роду умертвлення. Мене зовсім до них не тягнуло. Це певно походило з моєї малодушності, бо ж за прикладом Селіни я могла знайти сотні способів, щоб собі завдати болю. Замість того я дала себе пестити в пухах й підгодовувати як пискля, що не потребує покутувати.

Мої вмертвлення полягали на тому, щоб переломати власну волю, що завжди себе висуває наперед, стриматися від гострої відповіді, робити довкола себе маленькі послуги, вважаючи їх за нішо, не спиратися плечима, коли я сиділа і т. п.

Через виконування таких дрібниць я приготовлялася стати обручницею Ісуса. Годі мені навіть виповісти, скільких солодких спогадів залишило в мене це вижидання... Три місяці минули скорен'ко й вкінці прийшла хвилина, що на неї я так гаряче ждала.

На моє вступлення вибрали понеділок 9. квітня. Це був день, що в ньому Кармель святкував празник Благовіщення, перенесений задля Великого посту.

У навечір'я вся родина зібралась разом при столі, при якому я мала засісти останній раз. О, як дуже болючими є такі родинні зустрічі... Коли ми хотіли б бути незамітними, вириваються пестощі і найніжніші слова й дають відчути жертву розлуки. Татко майже нічого не говорив, але з любов'ю глядів на мене. Тета плакала час до часу, а Вуйко говорив мені різнородні ніжні похвали. Іванна й Марія також були повні ніжності для мене, зокрема Марія. Вона відвела мене на бік й перепрощувала за прикрості, що іх — на її думку — мені зробила. Моя дорогенька Леонія, що кілька місяців тому¹⁹²⁾ повернулась із монастиря сестер візиток, покривала мене поцілунками й пестила. Я не згадала про Селіну, але Ти, моя дорога Матусе, вгадаєш, як минула ця остання ніч, коли ми спали обидві разом...

Ранком того великого дня я кинула останній погляд на «Гайок», це чарівне гніздочко моого дитинства, що його вже більше не мала побачити. Мій дорогий Король взяв мене під руку і ми пішли на гору Кармель. Тут знову, як у навечір'я, зібралась ціла родина, щоб вислухати Службу Божу й прийняти єв.

192) Леонія вступила була до сестер візиток у Кан 16. липня 1887. З причини здоров'я виступила 6. січня 1883.

частя. Як лиш Ісус завітав у серця моїх рідних, почула я самі хліпання довкола себе. Тільки я одна не проливала сліз, але серце билося мені так сильно, що коли прийшло підійти до дверей монастирської клявзури, я не була в силі рушитись. Проте я підійшла, хоч думала, що вмираю, так сильно билося мені серце... О, яка хвилина! Щоб її зрозуміти, треба самому її пережити!

Мое зворушення не показалось назовні. Я обняла всіх членів своєї дорогої рідні і станула навколошки перед моїм незрівнянним батьком й попросила благословення. Щоб його дати, він станув навколошки й поблагословив мене зі сльозами в очах. Вид того старця, що жертував Господеві свою дитину на провесні життя, напевно викликав радість янголів!

Через кілька хвилин зачинилися за мною брами святого ковчега. А там обняли мене дорогі сестри, які заступили мені матір. Від тепер я мала брати собі з них приклад до свого поступовання. Отже мої бажання вкінці сповнилися. Я відчула такий солодкий, а такий глибокий душевний спокій, що не в силі його висловити. Сім з половиною років прожила я в цьому мірі. Навіть серед найбільших доспідів цей душевний спокій не покинув мене.

Так, як всіх кандидаток, зараз по вступленні мене завели до крилосу сестер. Там було темно з причини Найсвятіших Тайн, що виставлені в каплиці¹⁹³⁾. Те, що зразу мене вразило, це зір нашої праведної Матері Геновефи¹⁹⁴⁾, що уважно глядала на мене. Через кіль-

193) У монастирях Кармелю крилоси сестер є відділені від каплиці: і люди не бачать монахинь. Грати, а на ній спущена заслонка не дозволяють бачити монахинь. Коли на престолі є виставлені Найсвятіші Тайні, то в крилосах не освічують багато, щоб люди не бачили сестер.

194) Маті Геновефа від св. Тереси, професка Кармелю у Пуаті. У 1838 р. її вислали до Лізіс як намісницю настоятельки при оснування монастиря. Багатьома разами була настоятелькою. У 1884. захворіла і померла смертю праведниці 5. грудня 1891.

ка хвилин стояла я павколішки у її стіл й дякувала Богу, що дав мені ласку пізнати цю праведницю.

Потім я ходила за Матір'ю Марією де Гонзаг¹⁹⁵⁾, що опроваджувала мене по цілому монастирі. Я була всім захоплена. Мені здавалося, що мене перенесли в пустиню. Передовсім захоплювала мене наша мала келія. Але радість, що я відчувала, була спокійною. Навіть найменший вітрець не ворував спокійного плеса вод, по яких плив мій човник. Жадна хмаринка не притемнювала мого блакитного неба. Мене впovні винагороджено за всі мої досвіди. З якою глибокою радістю повторювала я ці слова: «Я тут на завжди, на завжди! ...»

Це щастя не було короткотривале, воно не розвіялося із «розчаруваннями перших днів». Щодо ілюзій, то Господь Бог дав мені ласку, що я їх зовсім не мала, коли вступала до Кармелю. Я побачила, що монастирське життя є таким, яким я собі його представляла і тому не дивувала мене жадна жертва.

Проте Ти це знаєш, моя дорога Матусе, що при перших кроках зустріла я більше терпія, ніж рож. Так, терпіння простягнуло до мене свої рамена, а я з любов'ю кинулась в його обійми... Ув іспиті перед професією я заявила у стіл Євхаристійного Ісуса про те, за чим я прийшла до Кармелю: «Я прийшла, щоб спасати душі, а передовсім молитися за священиків». Коли хочемо дійти до мети, треба вживати засобів. Ісус дав мені зrozуміти, що хоче мені дати душі, але шляхом хреста. Тому чим більше я страждала, тим більше ріс у мене нахил страждати. Ця дорога була моєю провожж п'яти років¹⁹⁶⁾. Але назовні ніщо не виявляло моого страждання. Воно було тим більш болюче, що

195) Матія Марія де Гонзаг вступила до монастиря в Лізіс у 1860. Перший раз вибрали її настоятелькою 28. жовтня 1874. Була ще п'ять разів вибирана на цей уряд.

196) Цей час відповідає двом по собі слідуючим періодам, коли настоятелькою була Матія де Гонзаг.

тільки я сама про нього знала. О, що за несподіванки нас зустрінуть при кінці світу, коли будемо читати історію людських душ! Скільки ж то осіб буде дивуватись задля дороги, що нею провадили мою душу!

Це таке правдиве, що коли два місяці після моого вступлення о. Пішон прибув на професію сестри Марії від Христового Серця¹⁹⁷⁾, був здивований діянням Божої ласки в моїй душі. Сказав мені, що глядячи на мене в навечір'я, коли я молилася у крилосі, подумав собі, що моя ревність це ревність дитини, а моя дорога дуже солодка дорога.

Побачення із цим добрим Отцем було для мене великою потіжкою, хоч покрите слізами, бо мені було дуже трудно відкрити стан душі перед другими. Проте я так добре відбула загальну сповідь, як ніколи. Під кінець Отець сказав мені такі слова, що для моєї душі принесли найбільшу потіху:

«Перед Господом Богом, Пречистою Дівою Марією й усіми Святими заявляю, що ви ніколи не допустилися ні одного смертельного гріха».

Потім додав:

«Подякуйте Господу Богу за те все, що зробив для вас, бо коли б Він опустив вас, то замість бути малим янголом, ви були б стались чортіком».

О, мені не трудно було в це повірити! Я добре відчувала свою неміч і недосконалість, але вдяка сповідувалася мою душу. Я дуже боялась, що забруднила одежду моого хрещення. Але таке запевнення, що вийшло з уст такого провідника, як собі бажала наша Мати св. Тереса, себто який «єднав у собі знання з чеснотою», таке запевнення походило мабуть з уст Самого Ісуса Христа.

Добрий Отець сказав мені ще такі слова, що солодко записались у пам'яті моого серця:

«Моя дитино! Нехай Спаситель буде завжди твоїм настоятелем і магістром новіціяту».

197) Дня 22. травня 1888.

Так було. Христос був також моїм Провідником. Я не хочу через це сказати, що моя душа була замкнена для моїх настоятельок. Мені було далеко до того. Я завжди старалась, щоб моя душа була для них відкритою книгою, але наша Мати настоятелька часто хворіла й не мала багато часу, щоб зайнятися мною. Знаю, що вона дуже мене любила, завжди добре висловлювалася про мене, проте Господь Бог допустив, що навіть не знаючи цього, вона була дуже строга.

Не було зустрічі, щоб я не мусіла цілувати землю¹⁹⁸⁾. Таке саме було й тоді, коли кликала мене на розмову в духовних справах, хоч кликала рідко.

Що за неощіненна ласка! Господь Бог наглядним способом діяв через цю, що заступала Його! Що сталося б зі мною, коли б я була згідно з гадкою багатьох світських людей іграшкою монашої спільноти? Замість бачити в моїх настоятельках Самого Ісуса Христа, я була б може вважала їх за соторіння. Мое серце, щасливо захоронене від упадку в світі, могло б по людському прив'язатися в монастирі. На щастя, Бог зберіг мене від того нещастя. Немас сумніву, що я дуже любила нашу Матір, але це була любов чиста, що підносила мене до Обручника моєї душі.

Наша вчителька новичок¹⁹⁹⁾ була направду святою монахинею, зразком перших кармеліток. Цілу днину я була з нею, бо вона вчила мене працювати. Її доброта зглядом мене не мала границь, а проте моя душа не розкривала себе... Я з трудом відбувала духовну розмову у справі моєї душі. Я не звикла була говорити про свою душу й не знала, як висловити те, що там діялося.

198) Звичай у Кармелю цілувати землю на знак покуття.

199) Була нею сестра Марія від Янголів (від 1886 до 1893). У 1893. її вибрали намісницею настоятельки. Вчителькою новичок стала Мати Марія де Гонзаг, а їй помагала сестра Теренія від Дитяти Ісус. По смерті св. Теренії новіціятом знову зайнялась сестра Марія від Янголів.

Одна старенька монахиня зрозуміла одного дня мої почування і сказала, сміючись:

«Моя маленька! Мені здається, що ти не маеш про що говорити зі своїми настоятельками».

«Чому ви так кажете, моя Мати?»

«Бо твоя душа незвичайно проста. Але коли будеш досконала, то будеш іще простіша. Бо що більше наближаемося до Бога, то більше стаемося прості».

Добра монахиня мала слухність. Проте трудність відкрити свою душу, хоч і походила з моєї простоти, була правдивим досвідом. Бачу це тепер, коли я не перестала бути простою, а висловлюю дуже легко свої думки.

Я сказала, що Ісус був моїм Провідником. Вступаючи до Кармелю, я нізnama Отця, що мав бути моїм провідником, але як тільки лиши він прийняв мене, межи своїх дітей, виїхав на чужину²⁰⁰⁾. Отже я пізнала його лише на короткий час. Я писала йому дванадцять листів в рік, а діставала лиш одного. Тому мое серце дуже швидко звернулося до Провідника провідників й Він повчив мене того знання, що його Він скриває перед розумними і вченими, а відкриває маленьким²⁰¹⁾.

Квітка пересаджена на гору Кармель мала розцвісти в тіні Хреста. Її росою стались Христові сльози і Його Кров, а за сонце служило Його гідне любові Обличчя, прислонене сльозами.

До того часу я не пізнала цієї глибини скарбів, що укриті в Христовому Обличчі²⁰²⁾. Це Ти, моя дорога

200) Отець Пішон виїхав до Канади 3. листопада 1888., виславши настоятелями.

201) Пор. Матей 11. 25.

202) Почитання св. Христового Обличчя розвинулось у XIX ст. під впливом об'явлень, що йх дав Ісус сестрі Марії від св. Петра, кармелітці з Тур. З цим почуттям стрінулась Теренія у своїй родині, а потім в Кармелю. До цього захотіла її Мати Аннета від Ісуса. Теренія поглибила його на основі слів пророка Ісаї. В день своїх Облечень 10. січня 1889. Теренія перший раз підписалась: «Сестра Теренія від Дитяти Ісус Свято-го Обличчя».

Матусс, навчила мене їх пізнавати. Так, як колись Ти випередила нас всіх у Кармелю, так і тепер, Ти першою зглибила тайни любові, що заховані в Обличчі нашого Обручника. Тоді Ти покликала й мене і я зрозуміла... Я зрозуміла, в чому лежить правдива слава. Той, Якого царство не є з цього світу ²⁰³⁾, навчив мене, що правдива мудрість в тому, щоб «бути незнаним і маловаженим» ²⁰⁴⁾, щоб «тішитись погордою своєї власної особи» ²⁰⁵⁾. Я хотіла б повторити за Ісусом, щоб «моє обличчя було закрите перед очима других, щоб ніхто на землі мене не пізнав» ²⁰⁶⁾. Я була спрагнена страждання й забуття.

О, яка ж милосердна дорога, що нею завжди провадив мене Господь Бог! Він ніколи не піддавав мені бажань, яких би не здійснив. Тому Його гірка чаша була мені солодкою.

У травні ми мали гарні свята, професію та вложення монашої заслони нашої дорогої Марії. Наймолодша з родини мала щастя вінчати найстаршу з родини в день її містичного весілля ²⁰⁷⁾.

А тоді навістив нас досвід...

Попереднього року у травні татка навістила була атака паралічу в ногах ²⁰⁸⁾. Ми були дуже затривожені, але сильний татків організм переміг і наші побоювання зникли. Проте під час подорожі до Риму ми часто спостерігали, що він легко піддавався умученню й не був такий веселий, як звичайно.

Але я завважила передовсім його великий поступ на дорозі досконалости. За прикладом св. Франца Сальського він так опанував свою живу вдачу, що ви-

203) Пор. Іван 18. 36.

204) Насл. Хр. Кн. I. Гл. 2.

205) Насл. Хр. Кн. III. Гл. 49.

206) Ісаї 53. 3.

207) В Кармелью є звичай, що монахиням в день професії вкладають вінок на голову.

208) Було це 1. травня 1887. Тоді батько Терені мав першу атаку мозкового запалення.

глядав на найлагіднішу людину на світі... Земські справи майже його не обходили, він легко перемагав життєві труднощі. Словом, Господь Бог заливав його потіхами. Під час щоденних відвідин Найсвятіших Тайн його очі часто заходили сльозами, а його обличчя дихало небесним пластвам... Коли Леонія опустила монастир візиток, він не сумував, ні не нарікав на Господа Бога, що не вислухав його молитов за покликання дорогої дочки. Навіть з радістю поїхав по неї.

А ось з якою вірою прийняв татко розлуку зо своєю королівною, коли повідомляв своїх приятелів з Аляксону такими словами:

«Дорогі Друзі! Тереня, моя королівна, вступила вчора до Кармелю... Лиш один Бог може домагатися такої жертви. Не спочувайте зі мною, бо мое серце перевопнене радістю!»

Була пора, щоб такий вірний слуга отримав нагороду за свої труди. Було справедливо, щоб його заплата була подібна до тієї, що її дав Господь Бог Своему Єдинородному Синові, Небесному Цареві. Татко пожертвував Богові престол ²⁰⁹⁾. А Бог вибрав його на жертву, щоб пожертвувати разом з непорочним Агнцем.

Ти знаєш, моя дорога Матусе, всі наші гіркі переживання, що іх ми перенесли у місяці червні, а зокрема в день 24. червня 1888 ²¹⁰⁾. Немас потреби писати тих спогадів, бо вони занадто глибоко врилися в наші серця... О, моя Мати! Скільки ми неретерпіли... А це був лише початок нашого досвіду!..

Проте надійцов час моїх Облеччин. Я перейшла капітулу, але як тут думати про церемонію? Казали, щоб дати мені монашу одежду без виходження поза

209) Батько Терені уфундунав головний престол до церкви св. Петра в Ізіє.

210) Батько Терені, вже тяжко хворий на мозкову артеріосклерозу, у суботу 23. червня 1888. зник був з дому. Знайшли його у Лі Гавр 27. червня.

клявзуру²¹¹⁾. Потім вирішили підождати²¹²⁾. Проти всякої надії наш дорогий татко подужав після другої атаки²¹³⁾ і Преосвящений визначив урочистість на 10. січня. Довго я ждала, аж вкінці відбулося дуже гарне свято! Нічого на ньому не бракувало, навіть сніг...

Не знаю, чи я вже говорила Тобі про свою любов до снігу? Коли я була маленькою, мене захоплювала його білістю. Одною з найбільших моїх присмоктей було проходжуватися, коли спадали снігові пластинки. Звідкіля взялась у мене ця любов до снігу? Мабуть тому, що я сама була зимовою квіткою і першою прикрасою, що її мої дитячі очі побачили в природі, був її білий зимовий плащ. Тому я хотіла, щоб у день моїх Облечин уся природа прибралася на біло, як я.

Напередодні цієї гарної днини я зо смутком гляділа на сіре небо, що з нього час від часу покрапував дощик. Було так тепло, що я вже не надіялася снігу. На другий день ранком без змін!

Проте свято було чудове, а найгарнішою, найбільш чудовою квіткою був мій дорогий Король! Він ще ніколи не був такий гарний, такий достойний!.. Усі його подивляли. Це був день його тріумфу, останнім святом тут на землі. Він віддав Богу всіх своїх дітей, бо й Селіна звірилась йому зі своїм покликанням; він заплакав з радощів і пішов з нею подякувати Цьому, Який «робив йому честь, беручи Собі всіх його дітей».

При кінці церемонії Преосвящений зачав співати «Тебе Бога хвалим». Один із священиків звернув увагу, що цю пісню співається тільки при зложенні Обітів, але люди зачали вже співати благодарний гимн

211) В день Облечин кандидатка у весільній одязі виходить поза клявзуру і разом з родиною бере участь у зовнішній церемонії.

212) Тривання кандидатури є звичайно щість місяців. Отже Теренія повинна була отримати монашту одягу в жовтні 1888.

213) Ця друга атака наступила в суботу 3. листопада 1888.

і доспівали його до кінця. Сталося це мабуть тому, щоб свято було повне, бо в цім моїм святі містилися й інші мої свята.

Я востаннє обняла свого дорогого Короля і повернулася за клявзурою. Спершу глянула на моого «малого Іусика», що з-помежі цвітів і світла усміхався до мене на подвір'ї, а потім побачила снігові пластинки... Монастирське подвір'я було біле, як я...

Яка ніжність моого Іуса! Сповнюючи бажання Своєї малої обручниці, Він дав їй сніг! Сніг... Хто ж між смертними, хоч би який могутній, може подбати, щоб з неба впав сніг для його улюбленої? Світські люди може й поставили собі таке питання. На всякий випадок сніг у день моїх Облеччин виглядав їм на чудо й ціле місто дивувалося. Всі дізнались про мое особливe вподобання до снігу... Тим краще! Воно ще більше показує незрозумілу уважливість Обручника дів, що любить лілії білі, як сніг!

Після церемонії Преосвященний увійшов за клявзурою²¹⁴⁾. Говорив до мене наче рідний батько. Думаю, що був гордий з моого успіху і казав всім, що я є його «донечкою». За кожним разом, коли приходив опісля до нас, він завжди був добрим зглядом мене. Притаю собі його відвідини з нагоди ювілею святого Отця нашого Івана від Хреста. Він взяв мою голову у свої руки й пестив різними способами. Я ще ніколи не доступила такої почести! Рівночасно Господь Бог притадав мені про пестощі, що ними обсипле мене перед Ангелами і Святыми. Ці пестощі були слабим образом небесних. Тому моя потіха була велика.

Я згадала, що день 10. січня був тріумфом моого Короля. Я прирівнюю це свято до в'їзду Іуса до Єрусалиму у Квітну неділю. Так, як по славі Божественного Вчителя, по його одноденній славі прийшло болю-

214) У тому часі кармелітки не складали ще торжествених обійтів, з якими зв'язана папська клявзура. Тому в деяких еставинах єпископ дієцезії міг увійти поза клявзуру.

че страждання. Терпів не лиши він сам, бо як Ісусові страждання пробили мечем болю Серце Його Божої Матері, так і наші серця відчули терпіння цього, якого ми тут на землі найбільше любили...

Пригадую собі, що в червні 1888 року, під час наших перших досвідів я сказала: «Я страждаю багато, але відчуваю, що можу перенести ще більші досвіди». Я не думала тоді про досвіди, що були мені призначенні... Не знала я також, що 12. лютого, місяць після моїх Облечин, наш дорогий татко пітиме чащу, що найбільш гірка і найбільш упокорююча...²¹⁵⁾

Я не була б тоді сказала, що можу страждати ще більше... Слова не в силі висказати нашої тривоги; тому не буду силкуватися її описувати. Колись, в небі, ми радо будемо розмовляти про ці славні досвіди. Чи ж ми вже й тепер не є щасливими, що їх перенесли? Так, три роки мучеництва нашого татка вважаю наймилішими й найкориснішими в нашему житті. Я не проміняла б їх за всі екстази й об'явлення Святих. Мое серце переповнене вдякою, коли думаю про той неоцінений скарб, що його святою завистю завидують Ангели у небі.

Мос бажання страждати було сповнене. Проте мій потяг до страждань не зменшувався. Тому незабаром до терпіння серця прийшли терпіння душі. Моїм щоденним хлібом була духовна посуха. Хоч позбавлена всякої потіхи, я була проте найщасливішою із сотворінь, бо всі мої бажання були заспокоєні.

О, моя дорога Матусе! Яким солодким був наш досвід, коли з усіх наших сердець виривалися лише зідхання любові і вдяки! Ми вже не йшли, але летіли стежками досконалості, всі п'ять. Хоч обидві малі

215) Дня 12. лютого 1889. батько Терені опустив Лізіє. Його примістили в домі умово хворих у Кан, що його вели сестри монахині.

вигнанки у Кан²¹⁶⁾ перебували ще серед світу, то вони вже до нього не належали. Що за чудес доконала ця гірка проба в душі мосій дорогої Селіни! В усіх листах, що їх писала в тому часі, відзеркалюється згода з Божою волею і любов. А які були наші розмови в розмовниці! Грати Кармелю не тільки нас не ділили, а ще сильніше єднали наші душі. Ми жили тими самими думками, однаковими бажаннями, тією самою любов'ю до Ісуса Христа й людських душ. Коли Селіна й Тереня розмовляли зі собою, то до їхніх розмов ніколи не вмішувалося ні одне слово про земські справи. Ці розмови були про небо. Як колись дома, на бельведері, вони мріяли про вічність, а щоб незабаром радіти цим безконечним щастям, вони вибрали на землі «страждання й погорду»²¹⁷⁾.

Так промінув час моїх заручин. Він був дуже довгий для бідної Терені! Коли минув рік, наша Маті ігуменя сказала мені, щоб я й не думала ще про професію, бо о. Настоятель зовсім певно спротивиться. Я мусіла чекати ще вісім місяців. У першій хвилині мені було тяжко прийняти таку велику жертву, але незабаром у моїй душі прояснилось.

В тому часі я робила свої розважання на основі книжки о. Сюрен «Основи духовного життя». Одного разу під час розважання я зрозуміла, що мое гаряче бажання професії було переміщене з великим самолюбством. Тому, що я віддалась Ісусові, щоб робити Йому приемність й потішати Його, я не повинна заставляти Його робити мою волю замість Своєї. Я зрозуміла також, що обручниця повинна величаво приступити на день весілля, а я ще нічого над тим не працювала... Тоді сказала Ісусові: «О, мій Боже! Я не про-

216) Коли батька Терені приміцено в Кан, Леонія й Селіна також замешкали в тому місті, щоб мати частіше його відвідувати.

217) Натик на звісні слова св. Івана від Хреста: «страждати й бути погордженим».

шу в Тебе ласки скласти святі Обіти. Буду чекати стільки, скільки захочеш. Але я не хочу, щоб мою злку з Тобою відкладено з моєї вини. Тому доложу всіх зусиль, щоб приготувати гарну сукню, прикрашену самоцвітами. Коли Ти вважатимеш, що вона вже досить багато прикрашена, то я певна, що ніяке створіння не перешкодить Тобі зйти до мене, щоб на завжди злучитися зі мною, мій Улюблений!»

Від часу Облечин отримала я багато просвічень про монашчу досконалість, а передовсім про обіт Убожества. Під час кандидатури я була вдоволена, коли мала до вжитку гарні речі і мала під рукою все, що потрібно. Мій «Провідник»²¹⁸⁾ переносив це терпеливо, бо Він не любить показувати душам всього рівночасно. Звичайно Він дає Свое світло помаленьку.

На початку моого духовного життя, межи тринадцятим а чотирнадцятим роком життя, я запитувала себе, чи зможу ще поступити в досконалості. Мені здавалося, що не можна вже краще зрозуміти досконалості. Але досить скоро переконалася, що чим більші поступи робимо на цій дорозі, тим більш усвідомлюємо собі віддалу від нашої мети. Тепер я вже погодилася завжди вважати себе недосконалою і в тому знаходжу свою втіху.

Вертаюсь до тих наук, що їх дав мені «мій Провідник». Одного разу після Повечір'я я даремно шукала нашої лямпи на призначених до цього полицях. Обов'язувала велика мовчанка²¹⁹⁾ і годі було питати за нею. Я зрозуміла, що котрась із сестер через помилку забрала нашу лямпу. А мені було її конечно потрібно. Замість сумувати, я була дуже щаслива, бо зрозуміла, що убожество лежить в цьому, щоб не ма-

218) Це Сам Ісус. Тереня зве Його «Провідником».

219) Великою мовчанкою називають у Кармелю час після Повечір'я аж до Першого Часу наступного дня. В тому часі звесьмі не вільно говорили. У випадку конечності порозуміватися порозуміваються знаками, або на письмі.

ти не тільки речей приемних, але й необхідних. В той спосіб серед зовнішньої темряви я була освічена внутрішнім світлом.

В тому часі заволоділа мною правдива любов до поганих і невигідних предметів. Отже я раділа, коли з нашої кемії забрали гарний малий глечик, а на його місце дали великий і ввесь пощерблений.

Доклада я також багато зусиль, щоб не виправдуватися. Не була це легка справа, бо я не хотіла нічого закривати перед нашою вчителькою новичок. Ось моя перша перемога:

Вона не велика, але мене багато коштувала. Хтось розбив малий глечик від цвітів. Наша вчителька, пerekонана, що це я зробила, показала мені його й сказала більш уважати на майбутнє. Не сказавши ні слова, я поцілувала землю, а потім обіцяла на майбутнє більш пильнувати порядку. Не маючи великої чесності, ці дрібні практики мене багато коштували. Я потішала себе, що в день Страшного суду все буде об'явлене. Зауважила, що коли сповнюємо свої обов'язки й ніколи не виправдуємось, то ніхто не знає. А недосконалості, то противно; їх зараз видно.

Я старалась передовсім практикувати малі чесноти, не маючи змоги практикувати великі. І так любила я складати залишені сестрами плаці й робити їм різні малі прислуги. Мене тягнуло також до умертвлення, але мені не дозволяли його виконувати... На світі робила я тільки одне мале умертвлення: старалась не спиратись плечима, коли сиділа. Тут і його мені заборонили з причини моєї природної схильності горбитись. Але коли б мені були дозволили на численні покутничі діла, то моя ревність напевно не потривала б довго... Мені дозволяли — хоч я й не мусіла просити — на умертвлення самолюбства. А воно приносило мені більше користі, як тілесні покути.

Після Облеччин я працювала в рефектарі. Там не бракувало нагод, щоб самолюбство поставити на своє

В історії моєї душі аж до моого вступлення до Кармелю я розрізнаю три окремі періоди: перший, хоч тривав коротко, не менш плідний на спогади. Він розтягається від розбудження моого розуму аж до відходу нашої дорогої мамусі до небесної батьківщини.

Господь Бог дав мені ласку, що моя інтелігенція відкрилася досить скоро й спогади моїх дитинства так глибоко врилися мені в пам'ять, що мені здається наче б те все, що розказуватиму, діялося вчора. Без сумніву, у Своїй любові Ісус хотів, щоб я пізнала мою неезрівніну мамусю. Він дав мені її, але Його Божа рука дуже скоро забрала її до небесної слави!..

Ціле мое життя згідно з Божою волею було повне любови. Перші мої спогади позначені усміхами та найніжнішими пестощами. Але коли Господь Бог окружив мене такою любов'ю, то зробив також мое серце люблячим і вразливим. Тому я дуже любила батеньку й мамусю, а свою ніжність показувала їм тисячними способами, бо була дуже схильна до зовнішніх виявів серця. Деколи ці способи, що їх уживала, були дивними. Доказом цього один уривок з маминого листа: «Мала є збиточницею, яких мало. Приходить обніти мене й бажає мені смерті: «О, як дуже бажала б я, щоб ти померла, моя матусю!».... Сварять на неї, а вона каже: «Це ж умовина, щоб ти пішла до неба; ти сказала, що треба вмерти, щоб туди дістатися.» Коли вона в надмі-

місце, себто під ноги... Це правда, що я мала велику потіху в тому, що мала зайняття таке, як Ти, моя дорога Матусе, і могла зблизька подивляти Твою чесноту. Та це наближення було також причиною страждання. Я відчувала, що вже не можу свободно говорити Тобі про все, як колись, бо треба зберігати Правила. Я не могла розкрити Тобі моєї душі, бо це був Кармель, а не «Гайок» із батьківським домом.

Проте Пречиста Діва помагала мені приготувати одежду моєї душі. І як тільки вона була готова, перепони самі розвіялись. Преосвящений прислав позволення, про яке я просила, згromадження потодилося прийняти мене і зложення Обітів назначили на 8. вересня...

Те все, що я написала в кількох словах, вимагало б багатьох сторінок, коли б писати в подробицях, але цих сторінок ніколи не читатимуть на землі. Незабаром, моя дорога Матусе, я розкажу Тобі те все у нашому батьківському домі, у гарному небі, що за ним тужать наші серця!

Моя весільна сукня була готова, прикрашена старими дорогоцінностями, що їх подарував мені мій Обручник. Але цього було ще замало для Його щедрості. Він захотів мені дати ще новий діамант із безчисленними відблисками.

Таткове страждання із усіми болючими обставинами, це були стари дорогоцінності, а новим діамантом був ще один досвід, маленький на перший погляд, але я багато страждала.

Від якогось часу нашему бідному таткові трохи було покращало. Його возили на прохід у повозці. Виринула навіть думка, щоб приїхав поїздом відвідати нас. Очевидно, що Селіна подумала зараз над тим, щоб вибрати на це день мого прийняття монашої заслони. Вона казала: «Щоб його не перемучувати, я приведу його при кінці церемонії, заведу аж до ірат, щоб Тереня отримала його благословення».

О, яке любляче серце мала моя дорога Селіна! Це правда, що «лю보х не жалується на неможливість, бо гадає собі, що ій все можна і все вільно»²²⁰⁾. Людська второпність противно. Трясеться за кожним кроком й боїться поставити ногу. Господь Бог хотів досвідчити мене й послужився тією второпністю, як послушним знаряддям. Тому в день моого містичного весілля я була направду сиротою. Не маючи батька на землі, я могла з довір'ямглядіти в небо й зовсім правдиво говорити: «Отче наш, Ти що є на небі...»

Але поки я говорила Тобі про цей досвід, я повинна була, моя дорога Матусе, розказати Тобі про реколекції перед зложенням Обітів²²¹⁾. Вони не принесли мені духовної потіхи. Я переживала цілковиту посуху, а майже й опущення. Ісус, як завжди, спав у моєму малому човникові. Бачу, що люди мало коли дають Йому спокійно спати. Ісус є такий втомлений безупинною допомогою, що радо користає зі спочинку, який Йому жертвує. Він мабуть не пробудиться, доки не зачну своїх великих реколекцій у вічності. Але мене це не тільки не смутило, а навпаки, робило мені велику приємність.

Направду, мені ще далеко до святости. Хоч би та-ке наставлення вже є доказом цього. Замість радіти з моєї духовної посухи, я повинна була присувати її моїй малій ревності й вірності. Я повинна була жури-тися, що від сімох літ сплю під час розважання й bla-гдарення. Але я тим не журюся! Думаю, що малі діти однаково подобаються своїм батькам, коли сплять і коли пробудяться. Лікарі присипляють хворих, щоб зробити операцію. Вкінці знаю, що «Господь бачить нашу нестійкість й пам'ятас, що ми тільки порох»²²²⁾.

Мої реколекції перед Обітами і ті, що я пізніше робила, були повні великої духовної посухи. Проте,

220) Наел. Хр. Кн. III. Гл. 5.

221) Ці реколекції зачались у п'ятницю 29. серпня 1890.

222) Псал. 102. 14.

хоч я сама того не спостерегла, Господь Бог ясно відслонив мені шляхи, як Йому приподобатися і практикувати найвзнесліші чесноти. Я вже багато разів заважила, що Ісус не хоче давати мені припасів. У кожній хвилині Він дає мені зовсім нову поживу. Я знаю, дужу її в моїй душі, не знаючи, як вона туди дістала-ся... Просто вірю, що це Сам Ісус, укритий на дні моого бідного серця, діє Сам у мені і дає мені надіння, щоб я робила те, чого Він хоче в даній хвилині.

Кілька днів перед Обітами я мала щастя отримати благословення Свт. Отця. Я просила про це для татка і для себе за посередництвом доброго брата Симона. Я дуже тішилась, що в той спосіб можу віддячитись дорогому Татусеві за те, що взяв мене до Риму.

Вкінці прийшов радісний день моєго весілля ²²³⁾. Він був безхмарним днем, але в навечір'я зірвалась в моїй душі така нагальна буря, що я ніколи ще такої не бачила. Я ще не мала ні одного сумніву про своє покликання. Треба було перейти і цю пробу.

Вечором, коли я відбувалася Хресну дорогу, мені зачало здаватися, що мое покликання є вигадом, мрією. Життя в Кармелю було гарним, але диявол нашпітував мені запевнення, що таке життя не для мене, що я обманюю настояителів, йдучи дорогою, на яку мене не покликано... Мою душу залягла така густа темрява, що я бачила й зрозуміла лише одне: Я не маю покликання!

Як же описати тривогу моєї душі? Мені здавалося — це безглузне й воно вказує на те, що покуса була від диявола — що коли розкажу про ті труднощі нашій Вчительці, то вона стримає мене від зложенні Святих Обітів. Проте я захотіла сповісти Божу волю і радше повернувшись серед світу, як позістаючи в Кармелю словнисти свою власну волю.

Я викликала свою Вчительку і спустивши очі виявила їй стан своєї душі. На щастя вона гляділа би-

223) Понеділок 8. вересня 1890. (Різдво Божої Матері)

стріше від мене і вловні мене заспокоїла. Зрештою мій акт покори прогнав диявола. Він думав, що я не осмілохся визнати свою спокусу. Як лиш скінчила я говорити, мої сумніви зникли, але для ще більшого впокорення я розказала нашій Матері Ігумені про цю дивну спокусу. Вона лиш сміялася з мене.

Ранком 8. вересня ріка миру залила мою душу. Серед цього миру, «вищого над усікі почування»²²⁴⁾ я склала мої святі Обіти. Моя злуга з Ісусом наступила не серед громів і блискавок, себто надзвичайних ласк, але серед легенького леготу, подібного, що його чув на горі наш отець св. Ілля²²⁵⁾...

Скільки то ласк я просила у той день! Я почувалася направду «королевою» й тому користала з моєго титулу, щоб висвободити полонених, отримати ласки Короля для Його невдачних підданіх, хотіла звільнити всі душі з чистилища, і навернути грішників. Я багато молилася за нашу Матір, за моїх дорогих Сестер, за всю родину, а передовсім за моого татка, що такий праведний, а так терпить. Я пожертвувалась Ісусові, щоб Він сповнив на мені досконало Свою волю, а створіння нехай ніколи в цьому не перепиняють²²⁶⁾.

Цей гарний день проминув так, як і найсумніші дні, бо і найрадісніші дні завжди кінчаться. Я без смутку склала свій вінок у стіл Пречистої Діви. Я відчувала, що час не забере моого щастя. Різдво Марії! Яке гарне свято, щоб статись Ісусовою обручницею! Це ж мала Марія подала малому Ісусові Свою малу квітку. В той день усе було малим, за вийнятком ласк і миру, що їх я отримала, за вийнятком спокійної радості, що її відчула вечором, як гляділа на зорі, які мерехтіли на небозводі. Я подумала собі, що незабаром це гарне небо розкриеться перед моїми захопле-

224) Філіпп. 4. 7.

225) Пор. III. Царств 19. 12, 13.

226) В нашому «Додатку» є цей текст, що його Теренія носила на серці в день професії.

ними очима і я зможу злучитися зі своїм Обручником на лоні вічної радості.

Дні 24. вересня відбулась церемонія вложення монашої заслони ²²⁷⁾. Цей день увесь був заслонений слізами. Не було татка, щоб поблагословив свою королівну... Отець був в Канаді... Не прийшов і Преосвящений, що мав прибути й обідати у вуйка... Словом, все було смутком і гіркістю. Проте на дні чаші був мир, завжди мир! Того дня Ісус допустив, що я не могла стримати сліз... Але моїх сліз не зрозуміли. Бо й дійсно: я переносила без плачу багато більші досвіди, але тоді спомагала мене могутня Божа ласка. На 24. було протиєво: Ісус полішив мене власним силам і тоді виявилось, які вони були маленькі.

Вісім днів після моєго прийняття монашої заслони відбулось весілля Іванни ²²⁸⁾. Її приклад, повчив мене, дорога Матусе, як обручница повинна старатися приступати до своєму Обручникові. Я слухала уважливо всього, що могло мені в цьому помогти, бо не хотіла менше старатися про моєго улюблена Ісуса, як Іванна старалася про свого Франца, який був досконалою людиною, але все таки був створінням!

Я навіть склала весільне запрошення, щоб порівняти із запрошенням Іванни. Ось його текст:

Запросини на Весілля Сестри Терені
від Дитяти Ісус Святого Обличчя

Всемогутній Бог, Творець неба і землі, найвищий Владар світу, і Пречиста Діва Марія, Цариця Небесного Двору, повідомляють Вас

Пан Людвик Мартен, Власник і Вчитель Володарства Терпіння й Упокорення і Пані Мартен, Княжна і Дама Небесного Двору по-

227) Вложення монашої заслони є зовнішньою церемонією і вроочистою. Відбувається внезабарі по зложенні Обітів (що відбувається внутрі монастиря).

228) Іванна Герен, кузинка Терені. Дня 1. жовтня 1890. вийшла за др. Франца Ля Нель.

цю весілля Іх Достойного Сина, Ісуса, Царя царів і Наша нашів із Панною Терезою Мартен, тепер Панною і Княжною у царстві, що його, як віно прийде Йї Божественний Обручник. Тим царством є Ісусове дитинство і Його Страсті. Звідсіля вона носить такі цілахетні титули: від Дитя-ти Ісус і св. Обличчя.

Тому, що Ми не могли Вас запросити на шлюб, що відбувся на Кармелітській горі дня 8. вересня 1890., бо там мав вступ лише небесний двір, просимо Вас прибути на весільні торжества. Вони відбудуться Завтра, в день Вічності, коли Ісус, Син Божий, прийде на небесних облаках, у близку Своєї слави, судити живих і мертвих.

А що година не є певна, просимо Вас бути готовими й сторожити».

Що ще остается мені тепер сказати Тобі, моя дорога Матусе? Мені здавалось, що я вже скінчила, але я ще нічого не сказала Тобі про своє щастя із-за того, що знала нашу святу Матір Геновефу. Це направду несоціненна ласка. Господь Бог вже дав мені стільки ласк! Він захотів, щоб я жила зі святою. Вона визначалась чеснотами, що їх можна наслідувати й освятити себе практикою чеснот укритих і звичайних.

Багато разів вона потішала мене, а передовсім одного разу в неділю. Коли, як звичайно, я прийшла відвідати її, застала дві сестри коло Матері Геновефи. Я усміхнулась до неї й готувалась вийти, бо не можна бути трьом коло хворої. Але вона глянула на мене і надхненним тоном сказала:

«Зажди, моя дівчинко, маю сказати тобі кілька слів. Кожний раз, коли приходиш, просиш у мене духовної китиці. Сьогодні дам тобі таку: Служи Господеві в мирі й радості. Пам'ятай, моя дитино, що наш Бог є Богом миру» ²²⁹⁾.

відомляють Вас ласкаво про Весілля їхньої Дочки Терези з Ісусом, Словом Божим, Другою Особою Пресвятої Трійці, Який за діянням Святого Духа стався Чоловіком і Сином Марії, Небесної Цариці.

229) Пор. І. Кор. 14. 33.

Я простенько подякувала і вийшла зворушеня до сліз, переконана, що Господь Бог відкрив їй стан моєї душі. Того дня я була дуже притнблена й сумна, пे-ребувала серед такої душевної ночі, що почала сумні-ватись, чи Господь Бог іще мене любить. Ти можеш догадатися, моя Матусе, яка радість і потіха увійшла в мою душу на такі слова!

У наступну неділю я хотіла дізнатись, яке об'яв-лення мала Мати Геновефа. Але вона запевнила мене, що не мала ніякого. Тоді мій подив іще збільшився, бо я побачила, на якому високому ступені живе і діє в її душі Сам Христос. Така святість, на мою думку, най-більш правдива, найбільш свята. Вона не має жадної омани і я бажаю якраз такої святости.

В день професії Мати Геновефа потішила мене знову, бо сказала мені, що перед зложенням Обітів ма-ла такі самі покуси, що я. А коли нас стрінули ті ве-ликі терпіння, то тямиш. дорога Матусе, як дуже вона нас потішала? Словом, спогади про Матір Геновефу с дуже милі для мого серця.

В той день, коли вона пішла до неба ²³⁰⁾, я була особливо зворушеня. Уперше в свою житті я була при смерті: це було направду незвичайне переживан-ня. Я була якраз в ногах цієї вмираючої праведниці й досконало бачила її порушення. Мені здавалося, що після двох годин, що мені так минули, я повинна була наповнитись ревністю. Та було якраз протисто: мене опанувала якась невразливість.

Але в хвилині переходу нашої Матері до неба цей внутрішній стан змінився. В одну мить мене наповни-ла невисказана радість і ревність, наче б душа Мате-рі Геновефи дала мені частину осяненого щастя. Бо я сильно переконана, що вона пішла просто до неба.

Одного разу, ще за її життя, я сказала до неї:
«Ви, моя Мати, не підете до чистилища».
«Сподіюсь, що так і буде» — відповіла мило.

230) Померла в суботу 5. грудня 1891.

Господь Бог мабуть сповинив її покірну надію. Доказом цього всі ласки, що їх ми отримали. Кожна з сестер дуже хотіла мати якусь пам'ятку. Ти знаєш, моя дорога Матусе, яку то пам'ятку я посідаю... Під час конання Матері Геновефи я завважила одну слізну, що мов діямант блистіла на її повіках. Ця сліза, остання з пролитих, не впала і я бачила ще у крилосі, що вона блистіла, а ніхто й не думав її забрати. Вечором, коли ніхто мене не бачив, я взяла мале, тоненьке полотенце, наблизилася до тіла і взяла на пам'ятку останню слізу праведниці. Від того часу завжди ношу її в малому мішочку, що в ньому є віписані мої Обіти.

Я не прив'язую великої ваги до моїх снів, бо зрештою дуже рідко маю якісь символічні сни. Навіть дивуюся, як це діється, що думаючи цілий день про Бога, під час сну вже Ним більше не займаюся. Звичайно сняттяся мені ліси, квітки, ручай й море. Майже завжди бачу гарних діточок, ловлю метелики й пташок, яких я ніколи не бачила. Ти бачиш, Матусе, що хоч мої сни мають поетичні образи, то далеко ім до містичного значення.

Однієї ночі, після смерти Матері Геновефи, я мала потішаючий сон: Снилося мені, що вона робила тестамент і кожній сестрі роздавала свої речі. Коли прийшла моя черга, мені здавалось, що нічого не дістану, бо вона вже не мала нічого. Але вона піднеслася й тричі сказала зворушливим голосом: «Тобі, лишаю мое серце».

Місяць після смерти тієї праведної Матері в монастирі вибухла пошестъ інфлюенци²³¹⁾. Лиш я і дві сестри добре трималися. Ніколи не зможу розказати того всього, що я бачила... Я зрозуміла, чим є життя і те все, що минаюче...

В той день, коли я скінчила дев'ятнадцять років,

231) Пошестъ вибухла при кінці грудня 1891.

померла одна сестра ²³²⁾, а потім ще дві. В тому часі я сама занималася захристією, бо головна захристиянка була тяжко хвора. Я сама мусіла приготувати все, що треба до похорону, відчиняти грати під час Служби Божої і т. п. Господь Бог дав мені багато сили в тому часі. Я дивуюся тепер, як я могла без страху робити те все, що тоді виконувала.

Смерть панувала всюди! Ті, що самі ледве воліжлися, доглядали важко хворих. Коли якась сестра віддала останній віддих, треба було зараз оставити її саму.

Одного ранку при вставанні прийшла мені думка, що сестра Магдалина померла. На коритарі була темнота й ніхто не виходив з келій. Проте я рішилася ввійти до келії сестри Магдалини, де двері були відчинені. Справді застала її як зодянена лежала на сіnniku. Я не мала найменшого страху. Коли побачила, що вона не має свічки, принесла її разом з вінком із рож.

Вечором того дня, коли померла сестра намісниця ігумені ²³³⁾, я була сама у лікарній кімнаті. Годі уявити собі сумний стан нашого монастиря в тому часі. Про те можуть мати поняття ті, що добре трималися. Але перед того залишення я відчуvalа, що Господь Бог опікувався нами. Вмираючі сестри без труду переходили до кращого життя. Після смерти на їхніх обличчях зараз ясніла небесна радість і мир. Здавалося, що вони заснули. Так дійсно й було, бо коли промине цей світ, вони пробудяться, щоб навіки втішатися радістю, що приготована для них.

Через цілий час тієї проби для монастиря я мала невисказанну потіху зі щоденного принимання св. Причастя. О, яке це було гарне! Ісус довго так пестив мене, довше, як Своїх вірниць обручниць, бо дозволив, щоб мені Його подавали й тоді, коли інші не мали то-

232) Дня 2. січня 1892. померла сестра Йосифа від Ісуса, найстарша віком в монастирі.

233) Дня 4. січня 1892.

го щастя. Я була також дуже щаслива, що могла дотикати посвячені чащі, приготовляти пеленки, на яких мав спочивати Іесус. Я відчувала, що мені треба бути дуже ревною. Часто пригадувала собі слова, звернені до одного святого диякона: «Ви, які дотикаєте посуд Господній, будьте святі!»²³⁴⁾

Не можу сказати, щоб часто отримувала я духовні потіхи під час благодарення. Здається, що тоді маю їх найменше! Це зовсім природне, бо я жертвуєсь Ісусові не як особа, що бажає прийняти Його відвідини для своєї потіхи, але противно, для потіхи Ісуса, що віддається мені. Уявляю собі, що моя душа це вільний простір, і тому прошу Пречисту Діву Марію, щоб очистила його від звалищ, які могли б там случайпо бути. Потім благаю Її, щоб Сама поставила там високе шатро, гідне неба і прикрасила його Своїми прикрасами. Опісля запрошую всіх Святих і Анголів прийти і зробити величавий концерт. Мені здається, що коли Ісус приходить тоді до моого серця, то Він вдоволений таким величавим прийняттям. А я також вдоволена...

Але те все не спиняє ні розсіянь, ні сну, що нахodayть на мене. Тому при виході з благодарення постановляю собі продовжувати його через цілу днину, бо так зле зробила його рано.

Як бачиш, моя дорога Матусс, мені далеко до того, щоб іти дорогою страху. Я вмію завжди знайти спосіб бути щасливою й користаю із моїх немочей. Певно, що це подобається Ісусові, бо Він заохочує мене йти цим шляхом.

Одного разу, всупереч звичці я була трохи занепокоєна, коли приступала до св. Причастя. Мені здавалося, що Господь Бог не є вдоволений мною і я собі подумала: «Якщо сьогодні дістану тільки половину гостії, мені буде прикро. Повірю, що Ісус неначе з жалем приходить до моого серця...» Приступаю... Яке ша-

234) Ісаїя 52. 11. Слова вживані при дияконських свяченнях.

стя! Перший раз в моєму житті священик подає мені дві, дві зовсім відділені частини!.. Ти зрозумієш, яка була моя радість і скільки солодких сліз я пролила на вид такого великого милосердя!

У тому році, що слідував по зложенні моїх Обітів, себто два місяці перед смертю Матері Геновефи, я отримала велиki ласки під час реколекцій²³⁵⁾. Звичайно під час таких проповідуваних реколекцій я мучусь більше, як під час тих, що їх відбуваю сама. Але в тому році було інакше.

Я приготовилася до них ревною дев'ятницею, хоч внутрі була переконана, що проповідник не зможе мене зрозуміти, бо казали, що він радше помагає великим грішникам, а не монашим душам. Господь Бог схотів показати мені, що Він одинокий є Провідником моєї душі й послужився якраз тим Отцем, якого лиши доцінила.

У тому часі мучили мене різні внутрішні страждання. Деколи навіть находив на мене сумнів в існування неба. Я була рішена нічого не говорити про ті внутрішні переживання, бо не вміла їх виповісти. Але лиш ввійшла я до сповіdalниці, моя душа розкрилася. Після того, як сказала лише кілька слів, мене чудово зрозуміли, а навіть вгадали мої страждання. Моя душа стала книгою, що в ній Отець читав краще від мене самої...

Він пустив мене плисти під розпушченими вітрилами на хвилях довір'я й любові. Вони мене досить сильно притягали, але я лякалася ступати по них. Він сказав мені, що мої похибки не засмучують Господа Бога. Заступаючи Його місце, він сказав мені в Божому імені, що Господь Бог дуже вдоволений з мене.

Яка ж я була щаслива, почувши ці потішливі слова! Я ще ніколи не чула, щоб хтось говорив, що похибки не засмучують Господа Бога. Це запевнення напов-

235) Вони тривали від 8. до 15. жовтня 1891. Провідником був о. Алексій Пру, францисканець із Капуї.

зило мене радістю й помогло мені терпеливо переносити життя на вигнанні. У глибині серця я відчувала, що так є направду, бо Господь Бог іще ніжніший від Матері. А чи ж Ти, дорога Матусе, не готова завжди простити мені малі, недобровільні похибки? Скільки ж то разів переконалась я, що так воно є... Твої пестощі зворуشعвали мене більше, як докори! Моя вдача така, що боязнь мене відпихає, і навпаки, любов не тільки допомагає мені йти вперед, але навіть летіти!

О, моя Мати! Так дійсно сталося від того благословленного дня, коли Тебе вибрали²³⁶⁾. Я зачала летіти дорогою любови.. В той день моя Павлина стала для мене заступницею Самого Христа!

Вже від давшого часу подивляла я те все, що доконував Ісус за посередництвом моєї дорогої Матусі Бачу, що тільки через терпіння можна здобувати душі! Більше, як коли розумію глибину взнеслих слів Христа: «Істинно, істинно кажу вам: коли зерно пшеничне, впавши в землю, не вмре, то зістаеться одне; а коли вмре, багато приносить овочу»²³⁷⁾. О, яке багате жниво Ти зібрала! Ти сіяла серед сліз, але незабаром побачиш плід своєї праці, Ти повернешся з радістю й принесеш снопи в руках²³⁸⁾. О, моя Мати! Межи тими розквітлими снопами скривається також мала біла квітка. Але колись у небі вона оспівуватиме Твою лагідність й чесноти, що їх Ти практикуеш щодня в украйтті й мовчанці життя на вигнанні.

Так, від двох років я зрозуміла багато таємниць, що досі були приховані для мене. Господь Бог показав мені таке саме милосердя, як королеві Соломонові. Він заспокоїв усі мої бажання. І то не лише бажання досконалості, але й такі, що їх марноту я розуміла, хоч сама цього не досвідчила.

236) Сестру Агнету від Ісуса вибрали настоятелькою монастиря в понеділок 20. лютого 1893.

237) Іван 12. 24.

238) Пор. Псал. 125. 5, 6.

Я завжди гляділа на Тебе, дорога Матусе, як на ідеал, й тому хотіла в усьому бути подібною до Тебе. Побачивши, що Ти малюєш гарні образи й укладаєш чудові вірші, я подумала собі: «Яка я була б щаслива, коли б могла малювати, а віршами висказувати свої думки і так робити добро для людських душ». Але я не сміла була просити за ці природні дарування і мої бажання залишились приховані на дні мого серця.

Та прихований у тому бідному серці Ісус забажав показати мені, що під сонцем все є марнотою і затривоженням духа²³⁹⁾. На велике здивування сестер мені казали вчитися малювати й Господь Бог дозволив, що я скористала із лекцій, які мені давала моя дорога Матуся... Він захотів, щоб за її прикладом писала я вірші, які припали до вподоби сестрам... Але як Соломон, звертаючись до діл своїх рук, у які вложив стільки безкорисної праці, побачив, що тут під сонцем усе марнота й затривоження духа, так і я з досвіду переоналася, що щастя лежить в житті укритому, у повному незнанні про створені речі. Я зрозуміла, що всі діла, навіть найбільш визначні, є нічим без любові! Навіть хоч би й мертвих воскресати, або навернути всі народи...

Ті дари, що ними обсипав мене Господь Бог — хоч я їх і не просила — не пошкодили мені, не зробили гордою. Вони звернули мене до Нього і я бачу, що Він єдиний є незмінний і Він єдиний може сповнити мої безмежні бажання.

Є ще й іншого роду бажання, що їх зволив Ісус сповнити. Це дитячі бажання, подібні до бажання снігу в день моїх Облеччин.

Ти знаєш, Матусе, як дуже люблю квітки. Коли в п'ятнадцятому році життя я стала в'язнем, то назавжди виреклася приємності бігати по полях, що зацвітчані весняними скарбами. Але скажу Тобі, що я ще ніколи не мала стільки квіток, як тепер, після мо-

239) Пор. Еккл. 2. 11.

го вступлення до Кармелю! Є звичай, що наречений часто обдаровує свою наречену китицями квіток. Ісус не забув і про це. Він посылав мені багато китиць во-лошок, великих стокротей, польових маків, словом, усі роди найбільше улюблених квітів. Була навіть мала квітка, що її зовуть збіжевим снітком. Від коли ми перенеслися були до Лізіє, я вже не знаходила її. А мені дуже хотілося знову її побачити, бо це квітка з часів моого дитинства, що її збирала я по полях коло Алянсону. Він, мій снітій, прийшов до мене до Кармелю, усміхнувся мило до мене й показав мені, що Господь Бог як у малих, так і в великих речах уже в цьому житті сторицею платить тим душам, що з любові до Нього все покинули ²⁴⁰⁾.

Але моїм найінтимнішим і найбільшим бажанням було вступлення дорогої Селіни до того самого Кармелю, що й ми. Думала, що ніколи не діждуся здійснення того бажання. Ця мрія виглядала неправдоподібною: жити під одним дахом з товаришкою моого дитинства і з нею ділитись радощами й смутками.

З цього бажання я зробила цілковиту жертву й поручила Ісусові майбутнє моєї дорогої сестри. Нехай би поїхала хоч на край світу, коли цього треба. Одного я не могла б перенести: щоб не була обручницею Ісуса. Вона ж любила Його, як я й мені було неможливим погодитись на це, щоб вона віддала своє серце смертній людині. Я багато витерпіла, знаючи, що на світі вона виставлена на небезпеки, яких я не пізнала! Можу сказати, що від моого вступлення до Кармелю мое прив'язання до Селіни подобало радше на материнську любов, як на сестрину.

Одного разу вона малайти на вечірне прийняття ²⁴¹⁾. Це так мене заболіло, що я благала Господа Бога, щоб не дав їй танцювати... Противно до моєї звич-

240) Пор. Матей 19. 29.

241) Було це на весіллі Генріка Модельонд, братанка пані Герен.

ки, я проливала потоки сліз. Ісус зволив мене вислухати. Він не дозволив, щоб Його мала обручниця танцювала того вечора, хоч коли було конечним, вона не була заклопотана й мило танцювала. Коли її попросили до танцю, вона не могла відказати. Але коли прийшлося танцювати, то її товариши не був в силі танцювати з нею. На своє превелике застидження мусів відпровадити її на своє місце, а сам вийшов нишком і більше не показався того вечора. Цей своєрідний випадок збільшив мое довір'я й любов до Цього, Який, поклавши Свій знак на моєму чолі, поклав його рівночасно і на чолі моєї дорогої Селіни.

Дня 29. липня минулого року Господь Бог розірвав земські вузли Свого незрівняного слуги²⁴²⁾ й по кликав по вічну нагороду. Рівночасно розірвав вузли, що затримували серед світу Його дорогу обручницю. Вона сповнила своє перше післанництво: репрезентувала нас коло нашого улюбленого татка. Це післанництво вона сповнила по-янгольськи. А яголи не лишаються на землі. Коли сповнять волю Господа Бога, зараз повертаються до Нього. Тому вони й мають крила!

Наш янгол також струсив свої білі крила й був готовий летіти далеко, далеко, щоб знайти Ісуса, але Ісус казав йому летіти близенько... Він вдоволився самою згодою на таку велику жертву, що була дуже болючою для малої Терені. Через два роки Селіна скривала перед нею цю тайну...²⁴³⁾. Скільки вона також на терпілася!

Коли наш татко жив на землі, він не любив повільності. Тож у небі поспішився поладнати поплутані справи своєї Селіни й 14. вересня вона вже була з нами!

Одного разу, коли перепони виглядали непере-

242) Батько Терені помер в неділю 29. липня 1894. на замку в Ля Мюс, коло міста Еvre (100 км на захід від Парижу).

243) Терені натякає на племінні місійної праці в Канаді, що їх піддавав Селіні о. Пішон.

можними, я так просила Ісуса під час благодарення: «Ти знаєш, мій Боже, як дуже я хочу знати, чи татко пішов просто до неба. Не прошу Тебе, щоб Ти промовляв до мене, тільки дай мені такий знак: Якщо сестра Є. від Ісуса²⁴⁴⁾ згодиться на вступлення Селіни, або не ставитиме перепон, це буде Твоя відповідь, що татко пішов просто до неба».

Ти знаєш, моя дорога Матусе, що тій сестрі здавалось, що нас вже забагато три рідні сестри в одному монастирі й тому не хотіла згодитися на вступлення четвертої. Але Господь Бог, що держить у Своїй руці серця соторінь і склонює їх йти за Його волею, змінив наставлення тієї сестри. Вона була першою осoboю, яку я зустрінула після благодарення. Сама приклала мене й дуже ввічливо, зі слізами в очах, казала мені піти до Тебе й говорила мені про Селіну...

Є ще багато справ, що за них треба мені подякувати Ісусові, Який сповнив всі мої бажання!

Тепер маю лиши одне бажання: любити Ісуса до безтіям! Мої дитячі бажання проминули. Вправді я далі люблю прикрашувати квітками престол малого Ісусика, але від коли Він дав мені Квітку, що я її бажала: мою дорогу Селіну, вже не прагну інших квіток. Я жертвую Ісусові Селіну, бо вона моєю найкрасішою китицею...

Нс бажаю вже більше ні терпіння, ні смерти; я люблю обос, але мене притягає тільки любов! Я довгий час бажала їх. Я натерпілася багато й мені здавалось, що вже недалеко до небесного берега! Я була переконана, що малу квітку зірвуть на весні її життя... А тепер провадить мене лиши повне віddання на Божу волю, бо іншої бусолі не маю! Тепер можу з ревністю просити лиши одного: досконалого сповнення Божої волі на моїй душі, щоб соторіння в цьому не могли пошкодити. Можу повторити слова духовної пісні нашого святого Вітця Івана від Хреста:

244) Сестра Ємеля від Ісуса.

«Я пила в пивниці моого Улюблена... а коли вийшла, то на рівнині вже нічого не пізнавала і стратила череду, якої раніш доглядала... Моя душа всеціло віддала себе Йому на службу; я вже не пильнув череди, вже не маю іншого обов'язку. Моя одинока праця, ще любити».²⁴⁵⁾

Або знов інше місце:

«Я переконалася, що любов така могутня в ділах, що вміє з усього скористати, зі зла й добра, яке знаходиться у мені, а мою душу перемінє в себе саму».²⁴⁶⁾

О, моя дорога Матусел Якою солодкою є дорога любови! Без сумніву, людина може власти, може спроневіритися, але любов, що вміє з усього скористати, вміє також затерти все, що могло б не подобатись Ісусові, а в глибині серця залишає тільки покірний та глибокий мир.

О, скільки то світла зачерпнула я з творів св. Івана від Хреста! У сімнадцятому й вісімнадцятому році життя вони були одинокою моєю духовною поживою. Але пізніше, всі книжки спричинювали в мені тільки душевну посуху. Таке триває й до сьогодні. Коли відчинаю духовного змісту книжку (хоч би і найкращу і найбільш зворушливу), то мое серце зараз замикається, читаю, але не розумію. Мій ум зупиняється і я не можу роздумувати.

У цьому безсиллі приходить мені з поміччю св. Письмо й «Наслідування Христа». У них знаходжу сильну й чисту поживу. Але понад усе в розважанні підтримує мене св. Євангелія. В ній знаючу все те, що необхідне для моєї бідої малої душі. У ній завжди відкриваю щораз то нові просвічення, приковані та таємничі значення.

Розумію і з досвіду знаю, що «Боже царство внутрі нас».²⁴⁷⁾ Ісус не потребує ні книжок, ані вчителів,

245) Духовна пісня, строфа 26 і 28.

246) Поезія про Божі речі.

247) Лука 7. 21.

щоб навчати душі. Він, що є Вчителем учителів, навчає без розголосу слів²⁴⁸⁾. Я ніколи не чула Його слів, але знаю, що Він є в мені. У кожній хвилині Він веде мене й дає надіння, що сказати, чи зробити. Тоді якраз, коли того потребую, відкриваю досі небачені світла. Найчастіше є так, що ті світла є найсильнішими не в годинах молитви, але серед зайняття під час дня.

О, моя дорога Матусе! Чи після стільки ласк не можу заспівати з псальмопівцем, що «добрий є Господь, а милосердя Його вічне»²⁴⁹⁾? Мені здається, що коли б усі сотворіння мали ті самі ласки, що я маю, ніхто б не лякається Бога, а всі любили б Його до безтімі. І не зі страху, а з любові жадна душа ніколи не згодилася б зробити Йому приkrість...

Проте я розумію, що всі душі не можуть бути подібними до себе. Треба, щоб були різні громади душ, які б особливо почитали кожну Божу досконалість. Мені Господь Бог дав Своє безконечне милосердя і в ньому я подивляю і величаю всі інші Божі досконалості! В той спосіб все наче променіс любов'ю: навіть Божа Справедливість, може навіть більше, як інші досконалості, зодягнена також любов'ю. Яка це солодка радість, коли подумати, що Господь Бог є справедливий, значить, що бере під увагу наші немочі і досконало знає хиткість нашої природи. Чого ж тоді мала б я лякатись? Безконечно справедливий Бог зволив із такою добротою простити всі провини блудному синові, чи ж не буде Він справедливий також супроти мене, яка «завжди є з Ним»²⁵⁰⁾.

В цьому році, дня 9. червня, у свято Пресвятої Трійці я отримала ласку зrozуміння, як дуже Ісус прагне бути любленим²⁵¹⁾.

248) Насл. Хр. Кн. III. Гл. 43.

249) Псал. 117. 1.

250) Пор. Лука 15. 31.

251) Дня 9. червня 1895. Терезія пожертувалаась Милосердний Божій Любові. Текст тієї посвяти є в «Додатку».

Я думала про душі, які жертвуються Божій справедливості і приймають на себе кари, призначені тим, що провинились. Я подивляла цю великудушну жертву, але мені було далеко до того, щоб робити те саме. «О, мій Боже! — закликала я з глибини серця — чи тільки Твоя справедливість прийматиме такі душі, що жертвуються Тобі? Чи ж Твоя милосердна любов іх не потребує? Звідусіль її відкидають, не признають її... Серця, які Ти хочеш обдарувати Своєю любов'ю, звертаються до соторінъ, у них просить марного щастя і прив'язання.

Замість того вони повинні кинутися в Твої обійми і прийняти Твою безконечну любов. О, мій Боже! Хіба ж Твоя погорджена любов має дальнє позістати в Твоєму Серці? Мені здається, що коли б Ти знайшов душі, які жертвувалися б у цілопальну жертву Твоїй любові, Ти скоро спалив би їх, а Сам був би щасливий, що вже не мусиш стримувати хвиль Твоєї безконечної ніжності... Бо коли Твоя справедливість, що розтягається тільки на землю, бажає полегші, о скільки ж більше Твоя милосердна любов бажає розпалити людські душі, бо Твое милосердя триває і в небі; ²⁵²⁾ О, мій Ісусе! Нехай я буду тією щасливою жертвою! Спали цю цілопальну жертву Богнем Своєї Божественної Любові!»

Ти, моя дорога Матусе, дозволила мені таким способом жертвуватися Богові, тож добре знаєш те полу-м'я, а радше океан ласк, що залишили тоді мою душу... Мені здається, що від того щасливого дня Любов проникає мене й окружав. Мені здається, що милосердна любов у кожній хвилині відновлює мене, очищую мою душу й не лишає у ній жадного сліду гріха. Тому я не можу лякатися чистилища... Знаю, що сама зі себе я не заслужила б собі навіть, щоб лиши увійти в це місце покути, бо туди мають вступити тільки святі душі. Але я знаю також, що вогонь любови більше освячує, як во-

252) Пор. Псал. 35. 5.

гонь чистилища. Знаю, що Ісус не може бажати нам безкорисних страждань і Він не піддавав би мені тих бажань, які відчуваю в серці, якщо б не хотів їх здійснити...

О, яка солодка є дорога Любові! Як сильно прагну, із щораз то більшим полішеннем, сповнити завжди волю Господа Бога!

Ось, моя Матусе, те все, що можу Тобі сказати про життя Твоєї малої Терені. Ти сама багато краще знаєш, чим вона є, і те, що Ісус зробив для неї. Тому Ти простиши мені, що я досить скоротила історію її моношого життя.

Як скінчиться ця «історія малої білої квітки»? Може зірвуть її у повній свіжості, або пересадять на інше побережжя?²⁵³⁾ Не знаю того. Але я певна, що Боже милосердя буде завжди їй товаришити, а вона ніколи не перестане благословити дорогу Матусю, що віддала її Ісусові. Вона завжди радітиме з того, що є однією з квіток її вінка. Вона завжди разом з цією дорогою Матусею співатиме пісню — все нову — Любови...

253) Натяк про можливий від'їзд Терені у місійні краї. Кармель у Сайгоні (оснований Кармелем із Лізіє) оснував був монастир у Гакой і просив прислати монахинь.

А ось уривок з іншого листа: «Недавно Тереня пітала мене, чи піде до неба. Я сказала, що так, коли буде чемна. А вона відповіла: «Так, а коли б я не була чемна, то пішла б до пекла... Але я вже знаю, що я зробила б: я полинула б із тобою, бо ти будеш в небі. Якже ж Господь Бог розлучив би тебе зі мною? Ти будеш мене сильно держати у своїх раменах... «Я побачила в її очах, що вона направду вірила, що Господь Бог нічого їй не вчинив би, коли б вона була в рамках своєї мами»¹²⁾.

«Марія дуже любить свою сестричку. Має її за дуже милу, а мала дуже боїться зробити їй якунебудь прикрість. Вчора я хотіла дати їй одну рожу, бо знаю, що вона буде цим рада. Але вона зачала благати мене, щоб не стинати рожі, бо Марія заборонила. За зворушення аж почевоніла. Не зважаючи на це, я дала їй дві рожі. Та вона не важилася увійти до хати. Я переконувала її, що рожі належать до мене. «Ні, це Марійчині рожі» — сказала. Це дитина, що дуже легко зворущується. Зараз, коли зробить і найменше зло, треба, щоб усі про те знали. Вчора ненароком роздерла малий кусок тапети. Прибрала жалюгідний вид і вирішила сказати про те татові. Коли він повернувся — чотири години по тім — ніхто вже про це й не думав. Але вона скоро прибігла до Марії і каже: «Розкажи скоро татусеві, що я роздерла папір». А сама стойть наче злочинець, що жде засуду. Але у своїй голівці вона переконана, що коли сама себе обвинить, то їй скоріше пробачать»¹³⁾.

Я дуже любила свою хресну матір.¹⁴⁾ Хоч по межі не видко було цього, я вважала на все, що діялося й говорилося довкола. Мені здається, що я судила про речі так, як тепер. Я уважно слухала того, що Марія вчила Селіну. Коли вона повернулася із пансіону у

12) Лист до Павлини (29. жовтня 1876).

13) Лист до Павлини (21. травня 1876).

14) Хресною мамою Терені була Плайстарша сестра Марія.

сестер візиток¹⁶⁾ то я, щоб дістати ласку допущення до її кімнати під час лекцій для Селіни, була дуже членою й робила те все, що вона хотіла. А вона також обсипала мене дарунками, які хоч були невеликої вартості, робили мені надзвичайну втіху.

Я була дуже горда із своїх двох старших сестер. Але моїм дитячим ідеалом була Павлина... Коли я зачинала говорити, а мамуся штала: «Про що ти думаєш», то моя відповідь була завжди однакова: «Про Павліну»! Іншим разом я водила пальчиком по шибі й говорила: «Я пишу: Павлина».

Я часто чула, як говорили, що Павлина зовсім певно буде монахинею. Тоді я, не дуже розуміючи, що це є, думала собі: «Я також буду монахинею». Це один із моїх перших спогадів і від тоді я вже ніколи не змінила постанови. Ісус вибрав Тебе, моя Матусю, щоб обрүти мене зі Собою. Тебе не було тоді коло мене, але між нашими душами вже заснувався був зв'язок. Ти була моїм ідеалом. Я хотіла бути подібною до Тебс. Це Твій приклад вже від другого року життя потягнув мене до Обручника дів... О, які солодкі роздумування хотіла б я Тобі довірити! Але мені треба продовжувати історію малої квітки, історію повну й загальну, бо коли б я хотіла в подробицях говорити про мої відносини до «Павліни», то мені треба б залишити все інше!..

Моя дорога Леоніля займала також велике місце в моєму серці. Вона дуже мене любила. Ввечорі, коли вся родина була на проході, вона пильнуvalа мене. Мені здається, що ще чую мілі приспіванки, які вона слівала, щоб мене приспати... В усьому старалась зробити мені приемність, тому мені було б жалко, коли зробила б їй якусь прикрість.

Дуже добре пригадую собі її перше св. Причастя,

—

¹⁶⁾ Марія повернулась із пансиону в липні 1875.

ЛИСТ ДО СЕСТРИ МАРІЇ ВІД ХРИСТОВОГО СЕРЦЯ
І. М. Й. Т.

(Вересень 1896).

†
Ісус

О, моя дорогенька Сестричко! Ти просиш мене лішти Тобі якусь пам'ятку з моїх реколекцій ¹⁾, що може будуть вже останніми... ²⁾ Тому, що наша Мати ³⁾ дозволяє на це, з радістю приходжу до Тебе на розмову, бо Ти мені двічі сестрою. Коли я ще не могла говорити, Ти позичила мені свого голосу і в моєму імені обіцяла, що хочу вірно служити лиць Ісусові!

Дорогенька моя Хресна Мамо! Сьогодні вечором говорить з Тобою дитина, яку Ти пожертвувала Господеві. Вона любить Тебе так, як дитина вміє любити свою маму... Тільки в небі Ти пізнаєш всю вдяку, що виливається з моого серця.

Моя люба Сестричко! Ти хотіла б почути про тайни, що іх Ісус передав Твоїй донечці. Я знаю, що Він також і Тобі їх передав, бо ж Ти навчила мене збира-

1) На початку вересня у 1896 р. Теренія робила свої приватні реколекції. Під час таких реколекцій вона отримала величі просвічення про своє покликання й тому 13. вересня Сестра Марія від Христового Серця (ІІ найстарша сестра Марія) прописала її списати те все. Межи 13. а 16. вересня 1896. Теренія списала ті сторінки, що пізніше увійшли до XI. розділу «Історії душі».

2) У Велику П'ятницю цього ж 1896 року, Теренія перший раз плювала кров'ю.

3) Від 21. березня 1896. Мати Марія де Гонзаг знову була настоятелькою.

ти божественну науку. Отже буду старатися сказати дещо про те, хоч знаю, що людське слово не в силі ви-словити цього, що серце тільки ледве прочуває...

Не думай собі, що я плаваю серед потіх. О, ні! Моя радість це те, що я її зовсім не маю на землі! Ісус не являється мені, не промовляє голосно до мене, а навчає мене потайки, не з книжок, бо не розумію, що читаю! Але іноді деякі слова помагають мені, наприклад ті, що сьогодні знайшла при кінці назагал нетлідного розважання: «Ось учитель, якого тобі даю. Він навчить тебе всього, що ти повинна робити. Я навчу тебе читати в книзі життя, де міститься знання любові»⁴⁾.

Знання любові! Те слово солодко звучить у вухах моєї душі. Бажаю тільки такого знання! Віддавши за нього всі мої багатства, скажу, як обручниця з «Пісні пісень»: «Я нічого не дала»⁵⁾.

Розумію добре, що тільки любов може зробити нас милими в очах Божих, що вона є одиноким добром, гідним моїх зусиль. Ісус ласкаво показав мені єдину дорогу, що веде до того божественного жару. Тією дорогою є довір'я малої дитини, яка без боязni засипляє в батьківських раменах.

«Коли хтось є маленький, нехай приде до Мене»⁶⁾, сказав св. Дух устами Соломона. Той Самий Дух любови сказав також, що «малята доступлять прощення»⁷⁾. У Його імені пророк Ісаї відкриває нам, що в останній день «Господь, як пастир пастиме Своє стадо, на руки братиме ягняток і носитиме їх на грудях»⁸⁾. Наче б тих обітниць було ще замало, той самий пророк, що своїм надхненним поглядом поринав у глибинах вічності, кличе в Господньому імені: «Як мати пе-

4) Слови Ісуса Христа до св. Марії Маргарити Аллякок.

5) Пор. ІІсая пісень 8. 7.

6) Притч. 9. 4.

7) Прем. 6. 7.

8) Ісаї 40. 11.

стить свою дитину, так я буду вас потішати, на грудях носити, на колінах голубити» ⁹⁾.

Моя дорогенька Хресна Мамо! По такій мові нам треба тільки замовкинути і плакати з вдяки й любови... Коли б всі слабі й недосконалі душі відчували те, що відчуває душа Твоєї малої Терені, що є найменшою з-помежи всіх душ, то ніяка душа не сумнівалася б, що дійде на верхів'я гори любови. Бо Ісус не домагається великих діл, тільки поліщення і вдяки, Він бо каже у псальмі 49: «Я не візьму козлів із твоїх загород, бо Моя вся лісна звірина та тисячі худоби на горах. Я знаю все птаство гірське... Коли б Я був голодний, не сказав би тобі, бо Моїм є ввесь світ і його повнота. Чи Я споживаю м'ясо биків та чи п'ю кров козлів? Приноси Богові в жертву подяку й виконуй свої обітниці Найвищому» ¹⁰⁾.

Ось те все, чого Ісус від нас домагається! Він зовсім не потребує наших діл, а тільки нашої любові. Господь Бог, Який каже, що зовсім не хоче й згадувати про Свій голод, не лякається жебрати трохи води в самаритянки... Він мав спрагу! А коли каже до неї: «Дай Мені напитись!» ¹¹⁾, то тими словами Творець вселенної домагається любові від Свого бідного створіння. Він спрагнений любові! Я відчуваю, що Ісус більш, як коли спрагнений любові. Між учнями світу Він стрічає тільки невдячників і байдужих. Але й між Своїми учнями, на жаль, Він находить дуже мало сердець, які беззастережно віддаються Йому й розуміють повноту ніжності Його безконечної любові.

Дорогенька Сестричко! Які ми щасливі, що розуміємо найглибші тайни нашого Обручника! О, коли б Ти хотіла описати, що сама знаєш про ті тайни, то ми дістали б гарні сторінки до читання. Але я знаю, що Ти радше заховуєш у глибині серця «Тайни Царя». А

9) Ісаїя 66. 13, 12.

10) Псал. 49. 9-13.

11) Іван 4. 7.

мені кажеш, що «пожвально є проголошувати діла Всевишнього»¹²⁾. Думаю, що зберігаючи мовчанку, Ти в правді. Я пишу ці рядки тільки тому, щоб зробити Тобі приемність, бо відчуваю, що годі земськими словами висказати небесні тайни. Мені здається, що хоч би написала багато сторінок, то це завжди виглядало б, що я ще навіть не зачала писати. Тут же стільки різних обріїв, стільки безконечно зрізничкованих відтінків, що тільки після ночі цього життя, палітра Небесного Маляра зможе мені доставити краски, якими намалюю чудеса, що їх Він відкриває перед очима моєї душі.

Моя дорогенька Сестричко! Ти просила мене списати Тобі мій сон і «мою малу науку», як Ти її називаш. Я зроблю це на наступних сторінках, але я пишу так зле, що мені здається, що Ти не зрозуміеш. Можливо, що вважатимеш мої вислови перебільшеними. Пробач мені, але це вина моого неприємного стилю. Впевняю Тебе, що в моїй малій душі нема ніякого перебільшення. Там все спокійне і зрівноважене.

При писанні говоритиму до Ісуса, бо таким способом мені легше буде висказати свої думки. Але жаль це не стримає їхнього досить лихого висловлення...

12) Товія 12. 7.

8. вересня 1896. ¹⁾

(Моїй Дорогій Сестрі Марії від Христового Серця)

Мій Улюблений Ісусе! Хто може висказати, з якою ніжністю, з якою солодкістю Ти ведеш мою маленьку душу! Як це Ти ласково дозволяєш, що навіть серед найтемнішої бурі світить промінь Твоєї ласки... Ісусе! Від часу свята Твоєї перемоги, від радісного свята Воскресіння, в моїй душі шаліла буря.

Однієї травневої суботи ²⁾ я думала про таємничі сни, які Ти іноді посилаєш Своїм вибраним. Я сказала собі, що це велика потіха, проте І не просила. Вечором, споглядаючи на хмари, що закривали небо, мое серце знову повторило, що гарні сни не для мене і воно заснуло перед бурі. На другий день було 10. травня, друга неділя місяця Марії, може й річниця того дня, коли Пречиста Діва усміхнулася Своїй малій квітці... ³⁾

При першому блиску ранньої зорі мені приснилося, що я в якійсь галерії. Там було багато осіб, але стояли далеко. Коло мене була тільки наша Мати. Рангом, сама не знаю як, я побачила три кармелітки, зодягнені у плащі й велики заслони. Мені здавалось, що вони прийшли до нашої Матері, але я добре зрозуміла, що вони приходять з неба. Я подумала собі: «Яка я бу-

1) Теренія дала для свого листа дату річниці своєї професії.

2) Субота 9. травня 1896.

3) Так дійсно й було. Пречиста Діва усміхнулась Теренії у другу неділю травня, але тоді було 13-го, а не 10-го.

ла б щаслива, коли б могла побачити обличчя однієї з тих кармеліток»...

І сталося, наче б вона почула мою молитву, бо ось найбільша з-помежи них наблизилася до мене, а я впала навколошки. Яка радість! Вона підняла свою заслону і нею покрила мене. Не надумуючись довго, я пізнала преподобну Матір Анну від Ісуса ⁴⁾, основницею Кармелю у Франції. Обличчя її було гарне неземною красою. З нього не виходили ніякі промені, а проте, хоч нас покривала заслона, я побачила, що її небесне обличчя освічене якимсь невимовно мілим світлом. Здавалося, що те світло походить від самого обличчя.

Не можу виповісти радості у моїй душі. Такі речі ми лиши відчуваємо, але словами не можемо оповісти. Від того солодкого сну проминуло вже багато місяців, але спомин про нього не втратив нічого із своєї свіжості, ані свого небесного чару. Ще тепер бачу повний любови погляд й усміх преподобної Матері. Мені здається, що відчуваю пестощі, якими вона мене тоді обсидала.

На вид такої ніжної любові я насмілилась спитати:

«Скажи мені, моя Мати, благаю Тебе, чи Господь Бог залишить мене довго тут на землі? Чи прийде вже за мною незабаром?»

А праведниця ніжно усміхнулася і прошепотіла: «О, так, незабаром, незабаром... обіцяю тобі це».

А я додала:

«Скажи мені ще, моя Мати, чи Господь Бог не домугається від мене чогось іншого, крім моїх убогих, маленьких діл і бажань? Чи задоволений Він із мене?»

4) Анна де Льобера вступила у 1570. до першого зреформованого Кармелю, монастиря св. Йосифа в Авіля (Еспанія) і прийняла ім'я Сестри Анни від Ісуса. Була дорадницею й товаришкою св. Тереси й спадкоємицею її духа. Вона висиднала у св. Івана від Хреста те, що він написав свою «Духовну пісню». Пізніше вона оснувала зреформовані монастирі у Франції й Голландії.

Обличчя праведниці зробилось ще ніжнішим, як за першими словами. Її погляд і її пестощі були мені наймилішою відповіддю. Вона промовила:

«Господь Бог нічого більше не дамагається від тебе. Він задоволений, дуже задоволений!»...

Потім знову пестила мене і то так, що певно жадна мати ще ніколи так не пестила своєї дитини. Я бачила, як вона віддалилася... Мое серце було повне радості, але я пригадала собі своїх сестер і хотіла попросити для них деяких ласк... Але на жаль я пробудилась!..

Ісусе! Буря вже не шаліла, небо було спокійне й погідне. Я вірила й відчувала, що небо існує, що те небо заселяють душі, які мене люблять і споглядають на мене, як на свою дитину... Таке враження далі по-зістаеться в моєму серці. Воно тим міліше, що до того часу Преподобна Мати Анна від Ісуса була мені зовсім байдужа. Я ніколи не взвивала її, а думала про неї хіба тоді, коли чула розмову про неї. Але і це траплялося досить рідко. Тому тепер, коли я зрозуміла, як сильно вона мене любить, коли побачила, що я не є для неї байдужою, мое серце наповнилось любов'ю і вдячністю не лише для неї, але до всіх блаженних мешканців неба!

О, мій Улюблений! Ця ласка була лише вступом до ще більших ласк, якими Ти захотів мене обсипати. Дозволь мені, моя Єдина Любове, сьогодні Тобі їх пригадати... сьогодні, в шосту річницю нашої злуки⁵⁾. О, пробач мені Ісусе, що деколи поплутано вискажу свої бажання і сподівання, що межують із безконечним. Прости мені і вилікуй мою душу, даючи їй те, чого вона надіється!

О, Ісусе! Я повинна вдоволитись тим, що я Твоєю обручницею, кармеліткою і матір'ю душ через злуку з Тобою. Але мені того замало. Без сумніву, моїм по-

5) Тереня зложила Обіти 8. вересня 1890.

кликанням є ці три привілеї: кармелітка, обручниця й мати.

Проте я відчуваю в собі інші покликання. Чую в собі покликання войовника, священика, апостола, Вчителя Церкви, мученика. Відчуваю потребу, бажання доконати для Тебе, Ісусе, найбільші героїчні діла. Чую в собі відвагу хрестоносця, оборонця Папи, хотіла б ти вмерти на полі бою в обороні св. Церкви...

Відчуваю в собі священиче покликання. О, Ісусе! З якою любов'ю носила б я Тебе на своїх руках, коли на мій голос Ти сходив би з неба!.. З якою любов'ю подавала б Тебе людським душам! Але що ж! Хоч бажаю бути священиком, я подивляю й завидую покори св. Франціска з Асижу і чую в собі покликання його наслідувати, відмовляючись від величної гідності священства.

О, Ісусе! Моя любове і мое життя! Як же погодити ті противенства? Як здійснити бажання моєї маленької душі?

Але не зважаючи на свою маленькість, я хотіла б просвічувати душі, як пророки та Вчителі Церкви. Я маю покликання бути апостолом! Хотіла б перебігати землю, проповідувати Твоє ім'я, а на поганській землі поставити Твій прославлений хрест. Але, о мій Улюблений! Мені мало одного післанництва. Я хотіла б проповідувати Євангелію одночасно у п'ятьох частинах світу, навіть на найбільш віддалених островах. Хотіла б я бути місіонаркою, але не лише кілька років. Я хотіла б бути нею від сотворення світу аж до кінця століття... Але понад усе, мій Улюблений Спасителю, я бажаю до останньої краплини пролити свою кров за Тебе.

Мучеництво! Ось мрія моєї юности. Ця мрія зро- стала зі мною під дахом Кармелю. Але й тут відчуваю, що моя мрія це недоречність, бо мені годі було б обмежитись до одного роду мук. Щоб заспокоїтись, мені треба всіх родів разом. Як Ти, мій Божественний Об-

ручниче, хотіла б бути бичована, розп'ята... Хотіла б умерти обдерта зі шкури, як св. Вартоломей... Хотіла б бути занурена в кипучій оливі, як св. Іван і перенести всі тортури, що їх завдавали мученикам... Як св. Агнета і св. Кекілія хотіла б я підставити свою шию під меч, а як св. Іванна д'Арк шепотіти Твоє ім'я, о мій Ісусе... Коли думаю про тортури, що їх переноситимуть християни в часах Антихриста, чую, як дрижить мое серце. Я хотіла б, щоб ті муки були застережені для мене...

Ісує! Ісує! Коли б хотіла списати всі свої бажання, мусіла б позичити Твою Книгу життя, в якій записані вчинки всіх Святих. Усі ті вчинки я хотіла б сповінити для Тебе!

О, мій Ісує! Що ж Ти скажеш на ті всі мої недоречності? Чи є десь на землі душа, менша і більше неміцна від моєї? Але якраз для моєї слабости Ти зволив, Господи, сповнити мої малі дитячі бажання. Сьогодні Ти хочеш сповнити інші бажання, більші як ціла вселенна...

Тому, що під час розважання я переносила справжні муки через ті бажання, я відчинила листи св. Павла, щоб знайти якусь відповідь. Мій зір спочив на XII і XIII-ій главі Першого листа до Коринтян.

У першій прочитала я, що всі не можуть бути апостолами, пророками, учителями і т. п., що Церква складається з різних членів і око не може бути рівночасно рукою... ⁶⁾

Відповідь була ясна, але не сповняла моїх бажань і не давала мені миру. Я зробила, як Магдалина, що знижуючись до порожнього гробу, знайшла те, за чим шукала. Знижуючись до глибини моєї нічевости, я піднеслася так високо, що могла досягнути свою мету ⁷⁾. Я не знеохочувалась, дальнє читала і знайшла полегшу в таких словах: «Старайтеся ревно про най-

6) Пор. І. Кор. 12, 29, 12, 21.

7) Св. Іван від Хреста: «Друга пісня про екстазу».

досконаліші дари, але я покажу вам ще кращий шлях ⁸⁾. Апостол вияснює, що всі найдосконаліші дари є нічим без Любови, що братня любов є найкращим шляхом, що певно провадить до Бога.

Таким чином я знайшла вкінці спочинок. Коли я роздумувала над містичним тілом св. Церкви, я не пізновала себе в жадному з членів, описаних св. Павлом, або радше хотіла пізнати себе в усіх.

Братня любов дала мені ключ до моого покликання. Я зрозуміла, що коли св. Церква має тіло, зложене з різних членів, то не бракує йому найконечнішого і найшляхетнішого з усіх членів. Я зрозуміла, що св. Церква має серце, серце, що горить любов'ю. Я зрозуміла, що одинока любов порушує члени св. Церкви. Коли б згасла любов, то апостоли не голосили б уже св. Евангелії, відмовилися б і мученики проливати свою кров. Я зрозуміла, що любов містить у собі всі покликання, що любов є всім, що вона обіймає всі часи, всі місця. Словом, вона є вічна!

Тому в надмірі несамовитої радости я закликала: «О, Ісусе! Моя Ти любовь! Я знайшла вкінці своє покликання. Моїм покликанням є любов»! О, так! Я знайшла своє місце у св. Церкви. Те місце дав Ти мені Сам, мій Боже!.. В серці св. Церкви, моєї Матері, я буду любов'ю... Тим способом я буду всім... Тим способом здійсниться моя мрія!

Але чому тут говорити про несамовиту радість. Ні, цей вислів не є точний. В мені радше настав мир, спокійний і погідний, що його відчуває мореплавець, побачивши морську ліхтарню, бо вона заведе його до пристані. О, світляна ліхтарне любови! Я знаю, як дійти до тебе! Я знайшла тайну, як здобути собі твое по-лум'я!

Я лише немічне й слабе дитя. Але якраз та моя слабість дає мені сміливість принести себе в жертву Твоїй Любові, Ісусе! Колись давно, сильний і всемо-

8) I. Кор. 12, 31.

гутній Бог приймав тільки жертви чисті й без пороку. Щоб надолужити Божій справедливості, треба було досконалих жертв. Але по законі болезні наступив закон любови і любов вибрала собі на цілопальну жертву мене, слабе й недосконале соторіння... Чи ж той вибір не є гідний любови? О, так, щоб любов повністю заспокоїти, треба їй знизитись аж до нічевости і ту нічевість перемінити у вогонь.

О, Ісусе! Я знаю, що за любов платиться лише любов'ю⁹⁾. Тому я шукала і знайшла спосіб, як улегти моєму серцю, віддаючи Тобі любов за любов.

«Робіть собі приятелів із неправедного багатства, щоб як проминутися прийняли вас до вічних осель»¹⁰⁾. Ось, Господи, рада, що її Ти дав Своїм учням після того, як сказав ім: «Сини віку цього проворніші у своїм роді від синів світла»¹¹⁾.

Будучи дитиною світла, я зрозуміла, що мої бажання бути всім, обняті всі покликання, є багатствами, які могли б мене зробити неправедною. Тому я послужилася ними, щоб зробити собі приятелів. Згадала молитву Єлісея до свого Отця Ілії, коли він наслідився просити у нього про його подвійного духа¹²⁾.

Я станула перед Янголами і Святыми і сказала їм:

«Я найменша із соторінь, добре знаю мою нужду, але знаю також, що шляхетні й щедрі серця люблять робити добро. Тому благаю Вас, блаженні мешканці неба, благаю Вас, прийміть мене за своє дитя. Слава, що її поможете мені здобути, припаде лише Вам. Звольте вислухати мою молитву. Вона є смілива, знаю добре. Проте осмілююсь просити Вас: виєднайте для мене Вашу подвійну любов!»

Ісусе! Я не можу зглибити мого прохання, бо ля-

9) Св. Іван від Хреста: «Духовна пісня», пояснення строфі 9.

10) Лука 16. 9.

11) Лука 16. 8.

12) Пор. IV. Царств 2. 9.

каюся, що тягар моїх сміливих бажань міг би мене придавити! Моїм виправданням нехай буде те, що я дитина. А діти не застановляються над значенням своїх слів. Проте, коли їхні батьки засядуть на престолі й посядуть безмежні скарби, то радо вдоволяють бажання своїх маленьких дітей, яких люблять так само, як себе самих. Щоб зробити їм приємність, вони допускаються навіть недоречностей, доходять до слабости у поступуванні...

Коли так, то добре! Я є дитиною св. Церкви, а св. Церква є Царицею, бо ж вона Твоєю обручницею, Божественний Царю царів. Але серце малої дитини не домагається ні багатства, апієслави, навіть слави небесної. Щодо слави, то вона добре розуміє, що ця слава правно належить її Братам: Янголам і Святым. Її славою буде відблиск тієї слави, що яснітиме з чола її Матері. Те, чого вона просить, це любови! Вона вміє лише одне: любити Тебе, Ісусе! Славні діла для неї заборонені. Вона не може проповідувати Євангелію, ні проливати свою кров... Але це не важне! Замість неї працюють її браття, а вона, мала дитина, стойть близько престолу Царя і Цариці і любить в імені своїх братів, які боряться.

Але як же виявити вона свою любов? Бо любов треба доказати ділами! Вже знаю!.. Мала дитина кидатиме квітки. Їхніми пахощами наповнить Божий престол, а своїм сріблистим голосочком співатиме пісню любови!

Так, мій Любий! Таким то способом промине мое життя. Щоб доказати Тобі мою любов, маю лише один засіб: кидати квітки, себто не пропустити ніякої жертви, ніякого погляду, жадного слова, користати з найменших речей і робити їх з любови. Хочу терпіти з любови, а навіть радіти з любови. Таким способом кидатиму квітки перед Твоїм престолом. Кожну стрічну квітку обірву з пелюстків і постелю перед Тобою... А кидаючи квітки, буду співати, бо хіба ж можна плака-

ти під час такого радісного зайняття? Буду співати на-
віть тоді, коли б довелось мені зривати квітки серед
терня. Чим довше й більш болюче терня те буде, тим
більш милозвучним буде мій спів.

Але нашо згадутися Тобі мої квітки і мій спів, о
Ісусе? О, добре знаю, що Ти радітимеш тим запашним
дощем крихких і безвартісних пелюсток і піснями
цього маленького серденька. Так, ті дрібнички будуть
Тобі приемні, бо на їх вид усміхнеться тріумфуюча
Церква. Вона позбирає ці з любови обсипані квітки,
покладе на Твоїх Божествених Руках, Ісусе, а потім,
ця небесна Церква, бажаючи погратись із своєю ма-
лою дитиною, скидатиме ці квітки — що через дотик
до Твоїх рук набули безконечної вартості — на Цер-
кву страждаючу, щоб погасити її полум'я; на Церкву
вокуючу, щоб вона здобула перемогу.

О, мій Ісусе! Я люблю Тебе, я люблю св. Церкву,
мою Матір! Пам'ятаю добре, що «найменший прояв чи-
стої любові є для неї більш корисний, як усі інші діла
разом»¹³⁾. Але чи дійсно горить чиста любов у моєму
серді? Чи мої безмежні бажання не є mrією, безумієм?
Коли ж так, то просвіти мене, Ісусе! Ти знаєш, що я
шукаю правди. Якщо мої бажання надто сміливі, не-
хай вони зникнуть. Бо ті бажання для мене найбіль-
шою мукою. Однаке я знаю, Ісусе, що коли не дійду до
тієї найвищої Любові, за якою тужить моя душа, то
вже тут, у моєму горю, моя душа зазнала більше ра-
дости, як її зазнає колись в небесній батьківщині. Хі-
ба, що Ти чудом забереш мені спомини про мої земні
сподівання. Якщо так, то дозволь, щоб я тут, на ви-
гнанні зазнала розкошів любові... Дозволь мені насо-
лоджуватись солодкими гіркостями моого мучеництва
любові.

Ісусе! Ісусе! Якщо бажання любити Тебе є таке

13) Св. Іван від Хреста: «Духовна пісня» (пояснення стро-
фи 29).

розкішне, то що ж буде тоді, коли вже будемо посідати Любов і будемо нею радіти?

Як же така недосконала душа, як моя, може прагнути повноти любові? Ісує! Ти моїм першим і єдиним Приятелем! Я лиши Тебе одного люблю! Поясни мені цю тайну! Чому Ти не даси цих безмежних бажань великим душам, які мов орли ширяють просторами. Бо я маю себе за слабеньку, малу пташину, що покрита тільки легенським пір'ям. Я не орел, маю лиши його очі й серце. Так, очі й серце, бо хоч я дуже маленька, то смію глядіти на Божественне Сонце, Сонце Любові, а мое серце відчуває в собі всі бажання, що їх має Орел!

Маленька пташина хотіла б підлетіти до цього блискітючого Сонця, що чарує її очі, хотіла б наслідувати своїх братів, Орлів, які піднімаються аж до Божественного вогнища Пресвятої Трійці. Та вона може тільки піднести свої крильця, більш нічого. Підлетіти вгору й полетіти пташина не має сили.

Що ж тоді буде з нею? Чи помре з болю на вид такої немочі? О, ні! Пташинка навіть не буде тим смутитися! Зі сміливим полищенням себе на Бога вона буде завжди споглядати на Божественне Сонце. Ніщо не зможе її налякати: ні вітер, ні дощ. А коли чорні хмары закриють Сонце Любові, пташина не змінить свого місця, знаючи, що за тими хмарами завжди світить її Сонце і ні на хвилину не тратить свого блиску.

Правда, деколи настає буря в серденьку пташини. Й здається, що не вірить, щоб було щось крім хмар, які довкола неї. Але де є хвилиною досконалої радості для бідної немічної істоти. Що за щастя, що може все таки полищитись на своєму місці і споглядати на невидиме світло, яке скривається перед її вірою...

Ісує! Досі я розумію Твою любов до малої пташини, бо вона не покидає Тебе... Але я знаю і Ти також це знаєш, що часто це недосконале мале створіння, не відризаючись від свого місця, себто перебуваючи під променням Сонця, відригається від свого одиноко-

то зайняття, дзъобає собі зернятка направо й наліво, летить за хробачком... А коли стріне малу калюжу, то свої слабенькі крильця замочує в ній... Як побачить квітку, що її любить, то її увага запрятано нею... Словом, не маючи змоти ширяти, як орли, бідна пташина звертає увагу на земські дрібнички.

Проте, після тих всіх ліхих вчинків, замість сковуватись десь в кутку, щоб оплакувати свою неміч і вмиряті з жалю, мала пташина звертається до свого Улюблених Сонця, виставляє свої замочені крильця на його добродійні промені, квилить наче ластівка, а своїм мілим співом розказує в подробицях про свої невірності. У своєму сміливому поліщенні вона певна, що цим способом здобуде більше впливу і з'єднає собі більшу любов Цього, що не прийшов призвати праведних, але грішників... ¹⁴⁾ Якщо любе Сонце буде глухим на жалісне щебетання свого малого створіння, якщо далі буде закрите хмарами, то воно останеться перемочене й закостеніле від зимна. Навіть радітиме з того терпіння, на яке однак собі заслужило!

О, Ісусе! Яким щасливим є мале пташеня із-за своєї немочі й малечкості! Що ж було б з ним, коли б було великим? Воно ніколи не відважилося би станутити у Твоїй привільності, дрімати перед Тобою...

Так, в цьому ще одна неміч малої пташини: коли хоче глядіти на Божественне Сонце, а хмари не дають побачити навіть одного променя, тоді його оченята самі замикаються, головка ховається під крильце і бідне мале створіння засипляє, думаючи, що все ще глядить на Любче Сонце. По пробуджені не попадає в розпушку, його серденько перебуває перед миром; воно ваново зачинає свій уряд любови, взыває Янголів і Святих, що мов Орли підносяться до Небесного Вогнища, яке все винищує. Воно завидує Ім цього, а тоді Орли милосердяться над своїм мілим братчиком, хоронять його й обороняють та проганяють сунів, що хоті-

14) Матей 9. 13.

ли б його пожерти. Мала пташка не лякається супів, цих прообразів диявола, бо зовсім не призначена їм на здобиччу, а для Орла, що в самій середині Сонця Любові.

О, Боже Слово! Це Ти дорогим Орлом, якого люблю і який мене притягає! Ти злетів на землю вигнання, зволив страждати й умерти, щоб людські душі потягнути аж до самого лона Вічного Богнища Пресвятої Трійці! Ти повернувся до недоступного Світла й відтепер там перебуваеш, а водночас позістаєш на долині сліз, укритий під видом білого хліба... Божественний Орле! Ти бажаєш кормити мене Своїм Божественним Тілом. Я, бідне мале ество, повернулося б у ніщо, коли б Твій Божий погляд не давав мені життя у кожній хвилині.

Ісусе! В надмірі моєї вдячності дозволь мені сказати, що Твоя любов доходить аж до недоречності... Як же ж на вид такого чуда мое серце не має злітати до Тебе? Як же ж мое довір'я може мати межі? Знаю, що задля Тебе Святі також робили недоречності. Тому, що вони були Орлами, довершили великих речей

Ісусе! Я надто мала, щоб доконати великих речей. Моєю недоречністю це сподівання, що Твоя Любов прийме мене за жертву. Моя недоречність це благати Орлів, моїх братів, щоб виеднали мені ласку летіти до Сонця Любові на власних крилах Божественного Орла...¹⁵⁾

О, мій Улюблений! Твоє пташеня позістане так довго, як Ти скочеш, безсильним і без крил, завжди з очима вп'яленими на Тебе, бо хоче, щоб Твій Божественний погляд очарував його. Воно хоче статись добиччю Твоєї любові... Сподіюсь, що колись Ти, Обожуваний Орле, прийдеш по Свою малу пташину, повернешся враз з нею у Богнище любові і навіки зануриш її в горіючій безодні тієї Любові, якій вона по-жертвувалась на жертву...

15) Пор. Второзак. 32. 11.

О, Ісусе! Чому не маю розказати всім маленьким душам про Твою невимовну ласкавість? Відчуваю, що навіть коли б Ти знайшов якусь душу ще слабшу і ще меншу від моєї — що є неможливе — Ти обсипав би її ще більшими ласками, якщо б вона з цілковитим довір'ям віддалася Твоєму безконечному милосердю!

Але пощо бажати голосити тайни Твоєї любові, Ісусе? Ти ж Сам навчив їх мене, Ти можеш об'явити їх другим!

О, так! Я знаю те і тому благаю Тебе: зроби так! Благаю Тебе, щоб Ти поглянув Своїм Божественним поглядом на велике число малих душ... Благаю Тебе, щоб Ти вибрав Собі легіон малих жертв, гідних Твоєї любові!

Маленька Сестра Тереня від Дитяти Ісус і св. Обличчя, негідна черниця кармелітка.

РУКОПИС ПРИСВЯЧЕНИЙ МАТЕРІ МАРІ
ДЕ ГОНЗАГ'
І. М. Й. Т.

Червень 1897.

Моя улюблена Мати! ¹⁾ Ти заявила мені своє бажання, щоб я скінчила з Тобою співати про Боже милосердя ²⁾. Цей солодкий спів зачала я з Твоєю дорогою дочкою, Агнетою від Ісуса, що їй Господь Бог доручив був вести мою душу ще за днів мого дитинства. З нею зачала я оспінювати ласки, що їх отримала мала квітка Пречистої ще на весні свого життя.

А тепер з Тобою маю співати про щастя тієї квітки, коли несмілі промені ранньої зірниці зробили місце для палючого жару полудня. Так, тепер з Тобою, улюблена Мати, щоб словниoti Твоє бажання ³⁾, буду старатись передати свої душевні почування, вдячність зглядом Господа Бога і зглядом Тебе, що Його мені тут заступаєш. Чи ж не Твої материнські руки віддали мене Йому цілковито? Чи тимиш цей день, моя Мати ⁴⁾? Чую, що Твоє серце не могло б його забути... Шодо мене, то я жду небесного щастя, бо тут на землі не знаходжу слів, що могли б розказати про те, що діялось в моєму серці в той благословений день...

1) Після трирічного урядування Матері Агнети від Ісуса, під час вибору дні 21. березня 1896. уряд настоятельки Кармелю перебрала знову Мати Марія де Гонзаг'.

2) Пор. Псал. 88. 1.

3) Внаслідок проосьби Матері Агнети від Ісуса в Матері Марії до Гонзаг', ця остання поручила Терені продовжувати свою спогади. Було це 3. червня 1897.

4) Це день зложенї Обітів Терені (8. вівряня 1890).

Моя улюблена Мати! Є ще один день, коли я ще більше — коли це можливе — прив'язалась до Тебе. Був це день, коли Ісус знову вложив Тобі на рамена тягар настоятельського уряду. В той день, моя дорога Мати, Ти засіяла в сльозах, але в небі Ти радітимеш, коли побачиш себе з дорогоцінними снопами ⁵⁾.

О, моя Мати! Пробач мені цю дитячу простоту. Знаю, що Ти позволяєш мені говорити до Тебе, не роздумуючи, чи це дозволене говорити так молодій монахині до своєї настоятельки. Може я не завжди втримаюсь в границях, що приписані для підчинених, але це — насмілююсь сказати — Твоя вина, моя Мати. Я поводжуся з Тобою, як дитина, бо Ти поступаєш зі мною не як настоятелька, але як Мати...

Я добре відчуваю, моя дорога Мати, що через Тебе говоритъ до мене завжди Сам Господь Бог. Багато сестер думає, що Ти пестила мене, що від часу мого вступлення до святого ковчега Ти наповнювала мене лише пестощами й похвалами...

Але так не було. У зшитку, де пишу спогади з дитинства, Ти побачиш, моя Мати, як задивлялась я на сильне й материнське виховання, що Його я дістала від Тебе. З глибини душі я дякую Тобі, що Ти не щадила мене. Ісус добре знав, що Його малій квітці треба животворчої води впокорення, бо вона була заслаба, щоб закорінитися без того засобу. Це добродійство дісталася вона за Твоїм посередництвом.

Від півтора року Ісус зволив змінити свій спосіб зросту малої квітки. Він побачив, що вона вже доволі наситилася росою й тепер вона росте вже під діянням сонця. Ісус дає їй хіба Свою усмішку, але й це робить за Твоїм посередництвом, моя улюблена Мати. Квітка не тільки не втратила своєї свіжості під впливом ладінного сонця, але зросла чудесно!

5) Пор. Ісаял. 125. 5,6. Теренія матижає делікатним способом на труднощі при виборі Матері Марії де Гонзага на настоятельку.

На дні своєї чаші вона зберігає дорогоцінні краплини роси, що їх отримала. Вони завжди пригадують їй, що вона є немічна і квола. Над нею можуть схилятись усі сотворіння, подивляти й пригнітати своїми похвалами. Але те все, сама не знаю чому, не в силі додати навіть краплини облудної радості до правдивої радості, якою вона насолоджується у своєму серці, знаючи, що в Божих очах вона бідне, мале ніщо, нічого більше.

Я кажу, що не розумію, чому воно так є. Певно тому, щоувесь час мала квітка була захована перед заливом похвал. Через те її чашечка не наповнилась доволі росою упокорення. Тепер вже нема небезпеки, щоб так сталося. Противно, мала квітка переконалась, що ця роса, якою вона переповнена, є така розкішна, що за ніщо в світі не проміняла б її за мляву воду похвал!

При цьому я не маю на думці, моя дорога Мати, тієї любови й довір'я, що їх Ти мені виявляєш. Не думай собі, що я нечула для них. Але я відчуваю, що тепер не маю чим тривожитись. Противно, я можу тим тішитись, бо віддаю Господу Богу те все добро, яким Він зволив мене обдарувати. Коли Йому подобається показати мене кращою, як я є, то це не моя справа. Він може поступати так, як хоче.

О, моя Мати! Якими то різними дорогами провадить Господь людські душі! В житті Святих бачимо велике число тих, що не хотіли нічого по собі оставити, навіть найменшої пам'ятки, найменшого письма. І навпаки, другі, як наша свята Мати Тереса, які збагатили св. Церкву своєю величною науковою й не лякались відкрити королівські тайни ⁶⁾, щоб людські душі більше Бога полюбили, краще Його пізнали.

Який з цих двох родів Святих більше подобається Господу Богу? Мені здається, моя Мати, що вони Йому одинаково милі, бо всі вони йшли за порушеннями Свя-

6) Пор. Товія 12. 7.

АВТОБІОГРАФІЧНІ РУКОПИСІ

¹⁶⁾ зокрема від тієї хвилини, коли вона взяла мене на руки, щоб разом з нею піти на приходство. Це виглядало мені таке гарне, коли мене несла старша сестра, що ціла була зодягнена на біло, так, як я!.. Вечором мене поклали досить скоро спати, бо я була ще за мала, щоб бути на святочній вечері. Але під час десерту татусько приніс своїй королівні кусок гарного торта...

На другий день, або за кілька днів ми пішли з мамою до товаришки Леонілі. Мені здається, що це було після обіду в тієї бідної пані Дагоро ¹⁷⁾, коли мама запровадила нас за мур й дала пити вина. Вона не хотіла зробити прикrosti цій жінці добрязі, але й не хотіла, щоб нам чогось забракло... О, яким ніжним є серце матері! Якими прерізними способами показує вона свою дбайливість! Хто інший навіть не думав би про це!

Тепер лишається мені розповісти ще про мою додому Селіну, малу товаришку моого дитинства. Але спогадів є стільки, що не знаю, які вибирати... Виберу кілька місць із листів, що їх мама писала до Тебе, коли Ти була в пансіоні у візиток, але не буду всього переписувати, бо це було б задовго... Ось що писала до Тебе мама, в тому році, коли я народилася (10. липня 1873) ¹⁸⁾: «Нянька ¹⁹⁾ привела малу Тереню в четвер. Вона сміялась цілий час. Їй дуже сподобалась мала Селіна. З нею вибухала голосним сміхом. Можна б сказати, що вже хоче бавитись. Це прийде вкоротці. Вона міцно тримається на своїх ноженятах. Думаю,

16) Було це 23. травня 1875. Тереня мала тоді два з половиною років.

17) Цо була мама «стоваришки» Леонілі. За звичаєм у місті Алянсон батьки Терені взяли на себе матеріальні видатки цієї бідної дівчинки у зв'язку з її урочистим св. Примастям. Вона товарищима їїштій дочці під час всіх урочистостей.

18) Лист писаний 1. липня, а не 10., як пише Тереня.

19) Два місяці по своему народжені Тереня захворіла. Мусіли дати її до нянки Рози Тас, що мешкала на селі в околодиці Алянсону.

що скоро буде ходити й буде доброї вдачі. Виглядає на дуже інтелігентну і має гарний вигляд вибраної душі»...

Та своє прив'язання до дорогої Селіни я показала передовсім по повороті від няньки ²⁰⁾. Ми обі досконало згоджувалися, але я була більше жвава й менш наївна від неї. Мені здавалося, що ми були в одному віці, хоч я була молодша на три з половиною років.

Ось уривок з одного маминого листа, що покаже Тобі, яка мила була Селіна, а яка я була недобра: «Моя мала Селіна вся посвячується для чесноти. Чеснота є глибоким почуттям її ества. Вона має щире серце і лякається зла. Але щодо тієї малої непосидюхи, то не знати, що з неї буде. Така мала, а така розтріпана! Вона розумніша від Селіни, але багато менш лагідна, а передовсім уперта, майже не до поконання. Коли скаже «ні», то ніщо не примусить її уступити; навіть коли б посадити її на цілий день до пивниці, вона радше там очувала б, а не сказала б «так»... ²¹⁾

«Проте вона має золоте серце, вона дуже пестлива і щира. Це цікаво глядіти, як біжить за мною і сповідається за своїх похібок: «Мамусю, я штовхнула Селіну один раз, я била її раз, але вже більше не буду» (Це так в усьому, що вона зробить). У четвер вечором ми ходили на прохід коло стації. Конечно захотіла піти до почекальні «за Павлиною». Так жваво побігла наперед, що аж любо було глядіти! Але коли побачи-

20) У четвер 2. квітня 1874.

21) Дні 27. травня 1897. С. Агнета від Ісуса (Павлини) в розмові із Теренею (що померла 4 місяці пізніше) питалаась, чи мама радше не перебільшуєала в цих листах дитячі похібки, щоб мати до лисання щось дотепнє. Тереня відповіла: «Думаю, що Ти, Матусе, маеш слухність, бо навіть перед третім роком життя не треба було мене сварити, щоб я поправилася. Одне лагідне слово вистачало мені, і було б вистачило на ціле життя, щоб я зрозуміла й жалувала своїх похібок.»

того Духа. Бо ж Господь сказав: «Скажи праведному, що все є добре»⁷⁾. Так, все є добре, коли шукаємо лише волі Ісуса. Тому я, бідна мала квітка, слухаю Ісуса, стараючись робити приемність моїй улюбленийій Матері.

Ти знаєш, моя Мати, що я завжди бажала статися святою. Але що ж! Порівнявши себе зі святыми, я завжди переконувалася, що між ними а мною існує така сама різниця, як між горотою, якої верх губиться в хмарах, а зерном темного піску, що його прохожі топчуть ногами.

Але замість тим знеохочуватися, я сказала собі: Господь Бог не піддавав би мені неможливих до здійснення бажань. Отже не зважаючи на свою маленькість, я можу змагати до свяності. Щоб я виросла, це неможливе! Треба погодитись з цим, щоб бути такою, яка я є, з усіми своїми недосконалостями.

Але я хочу шукати спосіб, як піти до неба маючи доріжкою, зовсім простенькою і короткою доріжкою, зовсім новою доріжкою. Живемо в сторіччі винходів. Тепер вже не мусимо спинатися по ступенях сходів. У багачів робить це вінда. Тому я хотіла б також винайти вінду, яка піднесла б мене аж до Ісуса, бо я замала, щоб спинатися по стрімких сходах досконалости.

Отже в св. Книгах я шукала за вказівками до такої вінди, що є предметом моїх бажань. І прочитала там такі слова, що вийшли з уст Вічної Премудрості: «Коли хтось зовсім маленький, нехай прийде до мене»⁸⁾. Я підійшла близче, в переконанні, що знайшла те, чого шукала.

Але я хотіла знати, мій Боже, що Ти зробиш із маленьким, який відозветься на Твій поклик. Я продовжувала свої розшуки і знайшла таке: «Як мати пестити свою дитину, так я вас потішатиму. На своїх

7) Ісаї 3. 10.

8) Притч. 9. 4.

трудях буду вас носити, на своїх колінах колисати-
му» ⁹⁾.

Ще ніколи такі ніжні й такі милозвучні слова не
веселили моєї душі! Віndoю, яка піднесе мене аж до
неба, це Твої рамена, мій Ісусе! До цього мені не треба
ба рости, навпаки, треба залишитися малою, треба ма-
літи щораз більше.

О, мій Боже! Ти перевищив мої сподівання і я бу-
ду оспівувати Твоє милосердя! «Ти навчив мене від
днів молодості моєї і я аж до тепер звіщаю про чуда
Твої. І даліше звіщатиму їх аж до старости літ», каже
псалом сімдесятій ¹⁰⁾.

Яка буде моя «старість літ»? Мені здається, що це
могло б бути вже тепер, бо в Божих очах дві тисячі
років не більші, як двадцять років... як один день... ¹¹⁾.
Але не думай, улюблена Мати, що Твоя дитина бажає
Тебе залишити... Не думай собі, що вона переконана,
що це більшою ласкою вмерти з ранньою зорею, як на
схилі дня. Вона доцінлює її одиноко бажає робити лиш
те, що справляє приємність Ісусові.

Тепер, коли здається, що Він наближується до неї,
щоб потягнути її до життя у славі, Твоя дитина ті-
шиться. Вона вже давно зрозуміла, що Господь Бог не
потребує нікого, — а її ще менше, як других, — щоб
робити добро на землі. Моя Мати! Прости мені, що за-
смучую Тебе. Я так хотіла б Тебе розвеселити... Але
якщо Твої молитви не будуть вислухані на землі, як-
що Ісус на кілька днів розлучить дитину з Матір'ю, то
ци молитви будуть вислухані на небі...

Я знаю, що Ти бажаєш, щоб я разом із Тобою
сповнювала миле й легке післанництво ¹²⁾. Чи ж і це
післанництво не зможу я докінчiti з небесних висот?
Ти сказала до мене, як колись Ісус до св. Пстра: «Паси

9) Ісаї 66, 13, 12.

10) Псал. 70, 17, 18.

11) Пор. Псал. 89, 4.

12) Уряд заступниці Вчительки новичок, що його мала св.
Терсня.

ягніята мої»¹³⁾. Я здивувалася цьому дорученню і сказала, що «замаленька». Я благала Тебе, щоб Ти сама пасла свої малі ягніята й мене ласково стерегла й пасла разом з ними. Ти, моя улюблена Мати, в деякій мірі сповнила мое бажання, бо Ти стерегла ягнят і овець¹⁴⁾.

Проте Ти веліла мені часто провадити їх в тіністі пасовища, показувати найкращі і найбільш поживні трави, дбайливо повчти їх про ці блистіючі квітки, яких вони ніколи не повинні торкатись, за виїмком хіба вигадку, коли хочуть подоптати їх ногами.

Ти не лякалась, моя дорога Мати, що заведу Твої ягніята на манівці. Ти не боялась моєї недосвідченості, ні моєї молодості. Ти мабуть пригадала собі, що Господь часто любить давати премудрість для малих.

Одного разу в радісному піднесенні Ісус благословив Свого Отця за те, що закрив Свої тайни перед мудрецями, а відкрив їх найменшим¹⁵⁾. Ти знаєш, моя Мати, що дуже мало таких душ, які не міряли б Божої могутності своїми короткозорими думками. Хочемо, щоб на землі були встоди вийнятки, а не дозволяємо, щоб робив їх Господь Бог. Знаю, що вже віддавна люди звикли міряти досвід роками.

Святий цар Давид співав Господеві у своїй молодості: «Молодий я та погорджений»¹⁶⁾. Однак у цьому самому псальмі він не лякався сказати: «Я став второпіший від старців, бо шукав Твоєї волі... Твое слово є світильником для моєї ноги... Я готовий виконувати Твої заповіді й ніщо не тривожить мене...»¹⁷⁾.

Одного разу Ти, моя улюблена Мати, не боялась

13) Іван 21. 15.

14) Після вибору на настоятельку, Мати Марія де Гонзаг залишила в своїх руках уряд Вчительки новичок. Під «ягнітами» Теренія означає новичок, а під «овечками» монахинь про обітках.

15) Пор. Матей 11. 25.

16) Ісал. 118. 141.

17) Ісал. 118. 100, 105, 60.

сказати мені, що Господь Бог просвітив мою душу і дав мені навіть досвід довгих років. О, моя Мати! Я занадто маленька, щоб тепер гордитись. Я занадто маленька, щоб говорити гарні слова й так переконувати Тебе, що я маю багато покори. Волію просто признастись, що Всемогутній вчинив великі речі в душі дитини Своєї Божої Матері. А найбільшою є те, що показав їй її маленькість та безсилля.

Ти добре знаєш, моя дорога Мати, що сподобалось Богу навістити мою душу різними численними досвідами. Від того часу, від коли я на землі, я багато на терпілася. Але під час коли в дитинстві я переносила страждання зі смутком, то тепер вже інакше терплю: в радості та в мирі. Я направду щаслива, що можу терпіти.

О, моя Мати! Щоб не всміхнутись під час читання цих рядків, треба Тобі піznати всі тайни моєї душі. Коли б судити по зовнішньому вигляді, могло б здаватись, що нема душі, яка терпіла б менше від мене... Але яке було б здивування всіх, якщо б досвід, що його переношу вже від року ¹⁸⁾, явився людським очам!..

Моя улюблена Мати! Ти знаєш про цей досвід. Проте я ще раз Тобі про це розкажу, бо вважаю цей досвід за велику ласку, що її отримала під час Твоого благословленного настоятельства.

Минулого року Господь Бог дав мені потіху заховувати всі приписи Великого посту у повній строгості. Я ще ніколи не почувалась така сильна, як тоді. Ця сила тривала аж до Великодня.

Однак у Велику Г'ятницю Ісус захотів дати мені знак надії, що незабаром піду до Його оглядати Його в небі. Спогад про це мені дуже мілій! Коло Божого гробу була я аж до півночі, а потім повернулась до нашої келії. Ледве поклала я голову на подушку, як почула, що якась кипуча хвиля підходить мені до уст.

18) Терсня згадує про тяжкий досвід спокус проти віри, що зачався на Великодні свята 1896.

Я не знала, що це було, але мені здавалось, що я може вмираю й мою душу залила радість. Однак тому, що наша лампа була загашена, я собі подумала, що треба підождати до рана, щоб впевнитись про мое щастя, бо мені здавалося, що я плювала кров'ю.

До ранку не треба було довго ждати й по пробудженні я зараз собі подумала, що довідаюсь про щось радісного... Наблизившись до вікна, побачила, що не обманулась. Моя душа наповнилась великою потіхою, я була глибоко переконана, що Ісус в роковині Своєї смерті зволив дати мені почуті перший поклик. Це був наче солодкий і далекий шум, що звіщав мені прибуття Жениха ¹⁹⁾.

З великою ревністю брала я участь у Першому Часі та в Капітулі ²⁰⁾. Я нетерпеливо ждала на свою чергу, щоб при проханні пробачення за провини звіритись Тобі, моя улюблена Мати, з моєї надії і щастя. Але я додала, що зовсім не відчуваю терпіння. Так було дійсно й тому благала Тебе, моя Мати, щоб мені нічого особливого не давати. Тому мала потіху, що могла провести Велику П'ятницю так, як собі цього бажала. Строгості Кармелю ще ніколи не здавалися мені такими солодкими. Надія, що піду до неба, підносіла мене на крилах радости. Коли прийшов вечір того блаженного дня, треба було йти на спочинок. Добрий Ісус, як попередньої ночі, дав мені такий самий знак, що мое вступлення в життя вічне є недалеким...

Моя віра була така жива, така ясна, що думка про небо була цілим моїм щастям. Я не могла повірить, що існують безбожники, які не мають віри. Я була переконана, що вони говорять проти свого переконання, коли заперечують існування неба, цього гарного неба, де Сам Бог хоче бути їхньою вічною нагородою.

19) Іор. Матей 25. 6.

20) У Велику П'ятницю настоятелька має бесіду про братство любові. Сестри про��аютъ в себе взасмінко пробачення й обімають одна другу.

Під час радісних днів Великоднього часу Ісус дав мені відчути, що на правду існують душі, які не мають віри, які через надужиття ласки тратять цей дорогоцінний скарб, одиноче джерело чистих, правдивих радощів. Він дозволив, що на мою душу наступила дуже густа темрява, а думка про небо, така мені мила, стала для мене предметом боротьби й муки. Цей досвід мав тривати не кілька днів, не кілька тижнів... Він мав скінчитися аж в годині Богом призначений... але ця година ще не прийшла. Хотіла б я висловити те, що відчуваю, але на жаль це неможливе! Треба самому пройти цим темним тунелем, щоб зрозуміти його темряву. Однаке я буду старатися вияснити це таким по-рівнянням:

Приймаю, що я народилась у країні окруженній густою мріякою. Ніколи не подивляла усміхненого образу природи, що під впливом ясного сонця наче перемінюється. Від дитинства чую, як говорять про ті діва. Знаю отже, що країна, де замешкую, це не моя батьківщина; існує інша країна, за якою повинна безупину тужити.

Це не історія видумана якимсь мешканцем сумної країни, бо Король батьківщини близкучого сонця прийшов жити на тридцять три роки в країні темряви. Але що ж! Темрява зовсім не зрозуміла, що цей Божественний Цар був світлом світу... ²¹⁾ Але Твоя дитина, Господи, зрозуміла Твоє божественне світло. Вона просить в Тебе прощення для своїх братів, погоджується їсти, поки Ти захочеш, хліб болю і перед визначенням Тобою днем зовсім не вставати від того гіркістю застеленого столу, де їдять бідні грішники.

Але чи не може також сказати вона в імені своїх братів: «Змилуйся над нами, Господи, бо ми бідні грішники!» ²²⁾ Господи! Відішли нас оправданими! Нехай укінці побачать світло ті всі, яких ще не освічує

21) Пор. Іван 1. 5 і 9.

22) Лука 18. 13.

світляний смолоскип віри! О, Ісусе! Якщо треба, щоб стіл, що його вони забруднили, мала очистити душа, яка Тебе любить, то я готова сама істи там хліб досвіду, доки Ти не зволиш ввести мене в Своє світляне царство. Прошу Тебе тільки одної ласки: ніколи Тебе не образити!

Моя улюблена Мати! Це, що пишу Тобі, не має продовження. Це маленьке оговідання, що подобало на чарівну казку, нечайно перемінилось в молитву. Не знаю, що за ціль будеш мати, щоб читати ці всі думки, такі переміщені і так зле висловлені. Вкінці, моя Мати, я не пишу літературного твору, але пишу з послуху. Якщо нуджу Тебе, то побачиш, що Твоя дитина мала принаймні добру волю. Тому не знеохочуючись буду продовжати своє мале порівняння там, де його поглишила.

Я говорила, що вже від дитинства мала певність, що колись піду далеко від сумної країни мряки. Я вірила в це не лише на основі того, що чула, як говорили особам мудрішим від мене, але в глибині серця відчувала стремління до гарнішої країни. Це нагадувало переживання Христофора Коломба, що його геній пропчував існування нового світу, хоч ніхто про це й не думав. Так само і я прочувала, що колись за постійне мешкання служитиме мені інша країна.

Але несподівано, мряка, що мене оточувала, стала ще густішою, пройшла в мою душу і так мене сповида, що вже не можу в ній віднайти милого образу моєї батьківщини... Все зникло! Коли хочу дати спочинок своєму серцю, струдженому темрявою, що його оточує, тоді думаю про світляну країну, за якою тужу. Тоді мое терпіння подвоюється. Мені здається, що темрява запозичує голосу грішників і говорить насмішкувато: «Ти мрієш про світло, про батьківщину, повну солодких пахощів, ти мрієш про вічне посідання Творця тих усіх див, ти надієшся вийти колись з мряки, що тебе оточує! Йди даліше! Радій смертю, яка

принесе тобі не те, чого ти сподіваєшся, але ще глибше ніч, ніч небуття!»

Моя улюблена Мати! Образ, що його хотіла я Тобі дати про темряву, яка затемнює мою душу, такий недосконалений, як нарис порівняний із зразком. Однак я не хочу про те більше писати, бо боюсь богохулити... Якась, що я вже й так сказала забагато...

Нехай Ісус простить мені, якщо я зробила Йому прикрість, але Він добре знає, що я, хоч не маю радості із-за почувань віри, то силкуюся робити її діла. Думаю, що в одному році я зробила більше актів віри, як за ціле мое життя. При кожній новій нагоді боротьби, коли ворог приходить мене спровокувати, я поступаю по геройськи; знаю, що це підлota битися в поєдинку, тому обертаюся до противника плечима і на віть не гляджу йому в лиці.

Але я біжу до мого Ісуса і кажу Йому, що я готова пролити останню краплину крові, щоб визнати існування неба. Кажу Йому, що я вдоволена, що не можу тут на землі втішатись цим гарним небом. Нехай замість того відкриє його на цілу вічність для бідних недовірків.

Хоч цей досвід забирає мені всяке радісне почування, я можу однак закликати: «Ти, Господи, потішив мене Своїм учинком»²³⁾. Бо чи є більша радість, як терпіти з любови до Тебе? Чим більше інтимним є терпіння, то менше воно являється в очах сотворінь, а тим більше розвеселює Тебе, мій Боже! А коли б на віть — що є неможливе — і Ти не знав про мое терпіння, то я далі була б щаслива із його посідання, коли б тим терпінням я могла перепинити або надолужити хоч би за одну провину проти віри...

Моя улюблена Мати! Може Тобі здається, що я перебільшу мій досвід. Справді, коли б Ти мала судити на основі почувань, що висловлені в малих поезіях, написаних цього року, то я виглядаю на душу,

23) Псал. 91. 4.

словенку радістю, перед якою вже зірвали заслону віри... А однак... Це не заслона, але правдива стіна, що підноситься аж до неба й закриває зоряний небозвід. Коли оспівує небесне щастя й вічне посідання Бога, то не відчуваю жадної радості, бо я оспівує лише те, у що я хочу вірити. Правда, що деколи маленький соняшний промінь просвічує мою темряву й тоді на хвилинку мені стає легше. Але потім спомин про цей промінь не тільки мене не потішає, але ще згущує мою темряву.

О, моя Мати! Я ще ніколи так добре не відчула, яким солодким і милосердним є Господь! Цей досвід Він післав мені аж тоді, коли я мала силу його перенести. Раніше, він був би привів мене до зневіри. Тепер із моого бажання неба він забирає всяке почування природного вдоволення! Моя улюблена Мати! Мені здається, що тепер нема вже жадних перешкод до відлету. Не маю вже більше великих бажань, крім одного: любити, доки не вмру з любові!.. (9. червня) ²⁴⁾

Моя дорога Мати! Я дуже здивована тим всім, що написала Тобі вчора! Що за мазанина!.. Мені так дрижала рука, що я не могла далі писати. Тепер жалую, що взагалі пробувала писати. Сподіюсь, що сьогодні писатиму виразніше, бо я вже не в ліжку, але в гарному фотелі, який цілий білий.

О, моя Мати! Я добре бачу, що те все, що Тобі говорю, не має зв'язку. Але я відчуваю потребу розказати Тобі про теперішні почування заки говорити ти про минуле, бо пізніше можу призабути за них. Хочу передовсім сказати Тобі, як дуже я зворушена Твоєю материнською дбайливістю. Вір мені, моя улюблена Мати, що серце Твоєї дитини є повне вдячності і ніколи Тобі цього не забуде...

Моя Мати! Мене найбільше зворушиє дев'ятниця,

24) Тереня написала цю дату з-боку, щоб згадати другу річницю посвяти в жертву Милосердній Любові. Ця посвята була дnia 9. червня 1895.

яку робиши в честь Божої Матері Перемог²⁵⁾. Ти замовила там Служби Божі в наміренні моого виздоровлення. Я відчуваю, що ті всі духовні скарби дуже помагають моїй душі. Коли зачиналась дев'ятниця, я казала Тобі, моя Мати, що треба, щоб Пречиста Діва уздоровила мене, або забрала до неба, бо мені здавалось сумним, що Ти й цілий монастир мусите опікуватися молодою хворою монахинею. Але тепер я радо годжуєсь бути хгорою ціле життя, якщо це робить приемність Господу Богу. Годжуєсь навіть на те, щоб мое життя тривало дуже довго; прагну лиш однієї ласки: щоб любов розірвала мое життя!

О, ні! Я не лякаюсь довгого життя, не відмовляюсь від боротьби, бо «Господь моя скеля, руки мої Він навчає до бого, пальці мої до війни; Він мій щит і я на Нього надлюся»²⁶⁾. Я ніколи не просила в Бога, щоб умерти молодою, хоч це правда, що я завжди надіялася, що Його воля є в цьому, щоб я померла молодою. Господь Бог часто вдоволяється самим бажанням працювати для Його слави, а Ти, моя Мати, знаєш, що мої бажання є дуже велиki.

Ти знаєш також, що Ісус подавав мені не одну гірку чашу, але віддаював її від моїх уст заки я напильась, хоч завжди давав мені скуштувати її гіркості! Моя улюблена Мати! Святий цар Давид слухно співав: «Як добре, як солодко жити братям у досконалій злуці»²⁷⁾. Воно так є справду, я часто це відчувала, але тут на землі ця злука має відбутися серед жертв. До Кармелю я прийшла не на те, щоб жити разом із своїми сестрами, але одиноко на те, щоб відповісти на Ісусів поклик. О, так, я добре прочувала, що коли пічою не хочемо призвати природі, то жити разом із своїми сестрами буде приводом до безнастянного терпіння.

Як можна казати, що більшою досконалістю є від-

25) Вона зачалась дня 5. червня 1897.

26) Псал. 143. 1. 2.

27) Псал. 132. 1.

серці я відчувала великий смуток, бо вважала, що її така вразлива й ніжна душа не надавалась до того, щоб жити посеред душ, які не зможуть її зрозуміти. В моїй голові роїлось від багатьох інших думок, а Ісус мовчав. Він не наказував бурі...

А я говорила Йому: «Мій Боже! З любови до Тебе я годжусь на все. Якщо Ти собі бажаєш цього, то терпітиму доки не помру з жалю. Ісус вдоволився згодою на жертву, але кілька місяців пізніше говорили про від'їзд Сестри Геновефи і Сестри Марії від Пресвятої Трійці. Це вже було терпіння іншого роду, дуже інтимне, дуже глибоке. Я представляла собі ті всі досвіди й розчарування, що їх вони переноситимуть. Словом, мое небо було покрите хмарами, тільки на дні мо-го серця була тишина й царив мир.

Моя улюблена Мати! Твоя второпність зуміла відгадати Божу волю і зо свого боку Ти заборонила новичкам, щоб тепер думали про залишення гнізда їхнього монашого літигіства. Але Ти розумієш їхні бажання, бо у своїй молодості Ти, моя Мати, просила дозволу поїхати до Сайгону. В той спосіб часто бажання матерей знаходять відгомін в душі їхніх дітей.

О, моя дорога Мати! Ти знаєш, що Твої апостольські бажання знаходять дуже вірний відгомін в моїй душі. Дозволь мені звіритись перед Тобою, чому я бажала і далі бажаю — якщо Пречиста Діва мене уздоровить — проміняти на чужу землю цю розкішну оазу, де я живу так щасливо під Твоєю материнською опікою.

Моя Мати! Ти казала мені, що треба особливого покликання, щоб жити в Кармелю на чужині. Багато душ думає, що має до цього покликання, а поправді так не є. Ти сказала мені також, що я маю таке покликання, але мое здоров'я стоїть на перешкоді. Знаю, що ця перепона зникне, якщо Господь Бог кличе мене так далеко. Тому я зовсім не тривожуся. Коли б колись прийшлося мені опустити мій дорогий Кармель, то не

далитися від своїх? Чи докоряв хто братам за те, що боролися на цьому самому полі бою? Чи докоряли їм за те, що разом бігли, щоб здобути пальму мучеництва? Навпаки, зовсім правильно всі думають, що воїни взаємно себе заохочували, а мучеництво одного сталося мучеництвом усіх! Так с і в чернечому житті, що його богослови називають мучеництвом. Коли серце посвячується Богові, то не тратить своєї природної ніжності. Навпаки, ця ніжність більшає, стається чистіша, і більше божественна.

Моя улюблена Мати! Такою то ніжністю я люблю Тебе і моїх сестер. Я щаслива, що разом із ріднею можу боротися за славу небесного Короля, але я також готова летіти на інше поле бою, якщо б цього зажадав від мене Небесний Генерал. Не треба було б наказу, вистачив би погляд або знак.

Вступивши до благословленного ковчегу, я завжди думала, що коли Ісус не забере мене вкоротці до неба, то мене жде доля малої голубки Ної: одного дня Господь Бог відкриє вікно ковчега і скаже мені летіти далеко, дуже далеко, до логанських берегів і нести малу оливну галузку.

Моя Мати! Ця думка помагала моїй душі рости й підносилася мене видзе всього, що створене. Я зрозуміла, що розлука може існувати навіть в Кармелю, а повна її вічна злуха буде лише в небі. Тому я забажала, щоб моя душа вже замешкала в небі, а на земські речі гляділа хіба здалека. Погодилась я не тільки сама піти на вигнання межи незнаним народом, але — що було для мене багато болючіше — я погодилася на таке вигнання для моїх сестер.

Ніколи не забуду дnia 2. серпня 1896. Це був день від'їзду місіонарів²⁸⁾, і тоді зовсім поважно говорили про від'їзд Матері Агнети від Ісуса. Я була б навіть не ворухнулась, щоб стримувати її від виїзду... Проте в

28) В той день о. Руллан, духовний брат Терені відпливав з Марсилії до Китаю разом з іншими місіонарами.

обійшлось би без рані! Ісус не дав мені кам'яного серця.

Якраз тому, що воно здібне терпіти, бажаю дати Ісусові все, що мое серце може дати. Тут, моя улюблена Мати, я живу без жадного кломоту про земські старання. Споміную лише те солодке і легке завдання, що його Ти мені доручила. Тут я обслана Твоєю материнською послужливістю, не відчуваю убожества, бо мені ніколи нічого не бракувало²⁹⁾. Але передовсім тут мене любили Ти і всі сестри, а це прив'язання мені дуже миле. Ось чому я мрію про такий монастир, що в ньому була б я незнана, де могла б терпіти убожество, брак прив'язання, словом вигнання серця.

Я покинула б усе, що мені дороге ис тому, щоб прислужитись для Кармелю, який готовий мене прийняти. Очевидно, що я робила б все, що в моїй силі, але я знаю мою нездатність. Знаю, що хоч би й найкраще поступала, то не зроблю добре, бо як і про це вище загадала, не маю жадного знання про земські справи. Моєю одинокою ціллю було б сповнити Божу волю, жертвуватися Йому по Його вподобі. Чую, що не зазнала б жадного розчарування, бо коли дожидаемо терпіння чистого й без домішки, то ми здивовані навіть найменшою радістю. А потім, Ти це знаєш, моя Мати, саме терпіння стається найбільшою радістю, коли шукаємо його як дорогоцінного скарбу.

О, ні! Я не хотіла їхати на те, щоб радіти овочем своїх трудів. Якщо б такою була моя ціль, то я не дізнавала б цього солодкого міра, що заливає мою душу і я терпіла б із-за того, що не можу здійснити свого місійного бажання. Вже давно не належу до себе, бо повністю віддалась Ісусові. Він може робити зі мною все, що Йому подобається. Він дав мені бажання повного вигнання, дав мені зрозуміти всі терпіння, що їх там

29) Щоб добре зрозуміти ці слова Терені, треба пригадати собі те, що вона вже раніше написала про монашє убожество на сторінках свого рукопису.

зустріну. Він запитав мене, чи схочу випити цю чашу аж до дна. Я хотіла зараз ухопити келих, що його подавав мені Ісус, але Він відтягнув Свою руку - дав мені зрозуміти, що вдоволений моєю згодою.

О, моя Мати! Від яких то неспокойв ми визволяємося, коли складаємо обіт послуху! Які щасливі прости монахині! Воля настоятелей це їхня едина бусоля, вони завжди спокійні, що йдуть правильною дорогою. Вони не лікаються помилки навіть тоді, коли їм здається певним, що настоятели помиляються. Але коли перестанемо глядіти на цю непомильну бусолю, коли відходимо від дороги, яку вона нам показує під вимівкою, що сповнююмо волю Бога, Який достаточно не просвічує тим, які нам заступають Його, то душа негайно заблудить і зайде на висохлі дороги, де нема жи-вторчої води небесної ласки.

Моя улюблена Мати! Ти є бусолею, яку дав мені Ісус, щоб з певністю завела мене до вічного берега. Як дуже я люблю глядіти на Тебе, а опісля сповнювати Божу волю! Від часу, коли Він допустив на мене покути проти віри, дуже збільшив духа віри в моєму серці. Цей дух віри каже мені бачити у Тобі, не лише Матір, яка любить мене, а я люблю її, але передусім каже мені бачити Ісуса, що живе в Твоїй душі і Твоїми устами переказує мені Свою волю.

Знаю добре, моя Мати, що Ти поводишся зі мною, як з немічною душею, як із розпещеною дитиною, тому мені не трудно нести тягар послуху. Але на основі моїх почувань мені здається, що я не змінила б своєї поведінки, а моя любов до Тебе не зменшилася б і тоді, коли б Ти захотіла поводитися зі мною строго. Бо і тоді я бачила б, що така воля Ісуса, щоб Ти таким способом діяла для більшого добра моєї душі.

В цьому році, моя дорога Мати, Господь Бог дав мені ласку зрозуміти, що це є любов близнього. Правда, що я зрозуміла її вже перед тим, але недосконало. Я не зглибила слів Ісуса: «Друга заповідь є подібна до першої: Люби близнього свого, як себе самого» ³⁰⁾. Я старалася передовсім любити Бога і тоді, коли я полюбила Його, зрозуміла, що не треба, щоб моя любов проявлялась тільки словами, бо: «Не кожний, що каже: Господи! Господи! — увійде в царство небесне, але той, хто чинить волю Мого Отця» ³¹⁾.

Цю волю Ісус об'являв багато разів, майже на кожній сторінці Своєї Євангелії. Але інід час Тайної Вечері Спаситель дає Своїм учням нову заповідь, знаючи, що їхні серця горять ревнішою любов'ю до Нього, бо Він віддався їм у невисказанному тайнстві Своєї Євхаристії. Із невимовною ніжністю говорить їм: «Нову заповідь Я даю вам, щоб любили ви один одного. Як Я полюбив вас, щоб і ви любили один одного. По тому й знатимуть усі, що ви Мої учні, як матимете любов між собою» ³²⁾.

А як Ісус полюбив Своїх учнів і чому Він полюбив їх? Не задля їхніх природніх дарувань. Не те могло Його притягти до них, бо між Ним а ними була безконачна віддаль. Він був Знанням, Вічною Премудрістю,

30) Матей 22. 39.

31) Матей 7. 21.

32) Іван 13. 34,35.

а вони були вбогими рибаками, невчені і повні земських думок. Однак Ісус називає їх Своїми приятелями, Своїми братами³³⁾. Він хоче, щоб вони колись разом з Ним володіли у царстві Його Отця. Щоб те царство Їм відчинити, Він бажає вмерти на хресті, бо сказав: «Більшої любови немає від тієї, коли хто душу свою кладе за своїх друзів»³⁴⁾.

Моя улюблена Мати! Роздумуючи над цими словами Ісуса, я зрозуміла, яка недосконала була моя любов до моїх сестер. Я побачила, що я не люблю їх так, як Господь Бог їх любить. О, тепер я розумію, що досконала любов близького лежить у тому, щоб переносити браки других, зовсім не дивуватися їхнім немочам, будуватись навіть із найменших актів чесноти, що їх вони сповняють.

Зрозуміла я передовсім, що любов близького не повинна замикатися на дні серця, бо Ісус сказав, що «свічки не засвічують на те, щоб покласти під посудину. Її ставлять на свічнику, щоб світила всім, що в хаті»³⁵⁾. Мені здається, що цей свічник зображує любов близького, яка має освічувати, розвеселювати не лише тих, що мені найдорожчі, але й усіх тих, що в хаті, без винятку.

Коли Господь Бог наказав був Своєму народові любити близького, як себе самого³⁶⁾, то Він ще не зйшов був на землю. Тому, знаючи добре, як дуже любимо ми свою власну особу, Він не міг домагатись від Своїх соторінь більшої любови до близького. Але, коли Ісус дав Своїм апостолам нову заповідь, Свою заповідь³⁷⁾, як про це каже далі, то вже каже любити близького не як себе самого, але любити його так, як

33) Пор. Іван 15. 15.

34) Іван 15. 13.

35) Матей 5. 15.

36) Пор. Второзак. 19. 18.

37) Пор. Іван 15. 12.

Він, Ісус, його полюбив; так, як Він, буде його любити до кінця віків.

О, мій Боже! Знаю, що Ти не приказуеш неможливого! Ти краще від мене знаєш мою неміч, мою недосконалість. Ти добре знаєш, що я ніколи не зможу любити моїх сестер так, як Ти їх любиш, якщо Ти Сам, мій Ісус, не будеш їх у мені любити. На це Ти й дав Свою нову заповідь, бо хочеш дати мені цю ласку. О, як дуже я люблю цю заповідь! Вона запевнює мене, що Твоєю волею с любити в мені тих усіх, що їх Ти приказуеш мені любити!..

О, я добре відчуваю, що коли люблю близьнього, то це Сам Ісус діє в моїй душі... Чим більше я з Ним з'єднала, тим більш люблю всі мої сестри. Коли хочу збільшити в собі цю любов, а передовсім тоді, коли диявол силкується поставити мені перед очі душі хиби тієї або іншої сестри, що мені менш симпатична, я зараз стараюся знайти її чесноти й добре бажання. Кажу тоді, що хоч я бачила один її упадок, то вона могла віднести багато перемог, що їх скриває в покорі. А навіть і те, що виглядає на похилку, може зовсім добре бути актом чесноти для доброго намірення. В цьому мені легко переконати себе, бо одного разу я сама досвідчила, що ніколи не треба посуджувати.

Було це під час рекреації. Дверниця задзвонила двічі й треба було відчинити велику браму, бо робітники привезли дерево для вертепу. Рекреація не була веселою, бо не було Тебе, дорога Мати. Я собі подумала, що коли б так післали мене, як «товаринку»³⁸⁾, то була б вдоволена.

Мати намісниця якраз сказала, щоб туди пішла або я, або сестра, що була коло мене. Я зараз зачала скидати свій фартух, але досить помалу, щоб могла сусідка скинути свій скоріш, бо я знала, що їй також

38) Коли робітники входять за кланезуру, тоді сестра економка бере собі до товариства ще одну мотахиню. В Кармелю називають її «товаринкою».

буде приемно піти за товаришку. А сестра, що прийшла по нас, сміялась, коли дивилася на це, а коли побачила, що я встала останньою, сказала мені: «Я так і думала, що ти не здобудеш цієї перли до свого вінка, бо йдеш запомалу»...

Всі сестри зовсім певно подумали собі, що я поступила по своїй вдачі. Не потраплю виловисті, як дуже корисною була ця подія для моєї душі. Вона зробила мене вибачливою для немочей других. Захоронює мене також від пустої слави, бо коли мене прихильно оцінюють, тоді кажу собі: Тому, що мої дрібні акти чесноти беруть за недосконалість, то зовсім добре можна помилитися, беручи за чесноту те, що є недосконалістю. Тоді повторюю за св. Павлом: «Для мене дуже мало значить, коли судить мене суд людський. Я сам себе не суджу. Моїм суддею є Господь»³⁹⁾. А щоб зробити собі прихильним Його присуд, чи радше, щоб зовсім не бути судженою, я хочу завжди мати милосердні думки, бо Ісус сказав: «Не судіть, а не будете суджені»⁴⁰⁾.

Моя Маті! Коли прочитаеш написане, то подумаш собі, що мені не трудно практикувати любов близнього. Це правда, бо від кількох місяців вже не мушу боротися, щоб практикувати цю гарну чесноту. Не хочу цим сказати, що вже більше не роблю похібок. О, ні! Я занадто ще недосконала! Але мені вже не трудно встати з упадку, бо в одній такій боротьбі я здобула собі перемогу. Тому тепер Небесні Сили приходять мені на поміч, бо не можуть знести того, щоб мене перемогли після того, як я вийшла переможцем у славній війні, що її старатисьму тут описати.

Між сестрами є одна, що має талант у всьому мені не подобатись. Її поведінка, слова, вдача виглядали мені дуже неприємними. Проте це була праведна монахиня, що певно була дуже приемною Господу Богу.

39) I. Кор. 4. 3, 4.

40) Лука 6. 37.

Я не хотіла піти за природною нехіттю, що її відчува-
ла, і тому сказала собі, що любов ближнього повинна
полягати не на почуваннях, але показатися ділами.
Тоді я почала робити тій сестрі все те, що зробила б
особі, яку найбільше люблю. За кожним разом, коли
стрічала її, я молилася до Бога за неї, жертвуючи Йо-
му всі її чесноти й заслуги. Я відчувала, що це радує
Ісуса, бо кожний мистець любить приймати похвали
за свої твори. Так й Ісус, Мистець душ, задоволений,
коли ми не зупиняємося на зовні, а проникаємо до
внутрішньої святині, що її Він вибрав Собі на меш-
кання, і подивляємо її красу.

Я не вдоволялася тим, що багато молилася за се-
стру, яка була причиною такої боротьби, але стара-
лася робити їй усі можливі прислуги. Коли в мене бу-
ла спокуса відповісти їй неприємним способом, я вдо-
волялася якнайбільш ввічливою усмішкою, а розмову
пробувала скерувати на щось інше. Бо «Наслідування
Христа» говорить: «Корисніше є полішити кожному
його гадку, як із ним сперечатися»⁴¹⁾.

Часто також тоді, коли я не була на рекреації,
себто під час годин праці, маючи деяке відношення до
тієї сестри в справі праці, коли моя боротьба ставала-
ся дуже нагальною, я втікала мов дезертир. Тому, що
вона зовсім не знала моїх почувань, вона ніколи не
здогадувалася про причину моєї поведінки й була пе-
реконана, що її вдача мені приемна.

Одного разу на рекреації сказала мені дуже радіс-
ним тоном такі приблизно слова:

«Моя Сестро, Тереню від Дитяти Ісус! Скажіть
мені, будь ласка, що вас до мене притягає? За кожним
разом, коли глядите на мене, бачу, що ви усміхаєтесь».

О, те, що мене притягало, то був Ісус, укритий в
глибині її душі... Ісус. Який всяку гіркість осолоджує
в смак⁴²⁾... Я відповіла їй, що усміхаюсь тому, бо вдо-

41) Насл. Хр. Кн. III. Гл. 44.

42) Насл. Хр. Кн. III. Гл. 5.

волена, коли її бачу. Очевидно, що я не додала, що мое вдоволення було під духовним оглядом.

Моя улюблена Мати! Я говорила Тобі, що моїм останнім засобом уникнути невдачі в боротьбі, це дезерція. Цього засобу вживала я вже під час новіціяту і завжди мала досконалій вислід. Наведу Тобі на те, моя Мати, один приклад, що мабуть викличе сміх у Тебе:

Під час одного із Твоїх занедужань на запалення омегочної я прийшла одного разу ранком тихцем до Тебе, щоб віддати ключі від грат, де ми приймасмо св. Причастя. А я була тоді захристиянкою. В глибині душі я була рада, що маю нагоду Тебе побачити. Я була навіть дуже вдоволена, але пильно береглася, щоб не виявити цього назовні.

Одна сестра, порушеня святою ревністю, яка однак дуже мене любила, коли побачила, що яувійшла до Тебе, моя Мати, подумала собі, що я розбуджу Тебе. Вона хотіла забрати від мене ключі, але я була за надто злобна й не хотіла їх віддати і поступитись так зі своїх прав. Я дуже чесно відповіла, що я також не хочу Тебе розбудити і це мое право віддавати ключі. Тепер розумію, що було б досконаліше уступити цій сестрі, молодій це правда, але яка була довше в манастирі від мене. Тоді я того не розуміла і конечно хотіла увійти за нею, не зважаючи на те, що вона пхала двері, щоб не дати мені увійти...

Непчастья, що його ми так лякалися, прийшло вкоротці, бо Ти розкрила очі через той наш галас... Тоді, моя Мати, вся вина впала на мене! Сестра, якій я спротивлялась, зачала говорити цілу промову, що її головною думкою було: Ти сестра Тереня від Дитяти Ісус наробила галасу... Мій Боже, яка вона неприємна і т. п.

Я відчувала якраз противне і дуже хотіла боронитися, але на щастя прийшла мені ясна думка: я подумала собі, що коли зачну оправдуватись, то не зможу затримати душевного миру. Я відчувала, що моя чес-

ла, що треба було повернутись додому без Павлини, то плакала цілу дорогу»²²⁾

Ця остання частина листа пригадує мені, яка я була щаслива, коли Ти приїздila додому з пансіону у візиток. Тоді Ти, Матусю, брала мене на руки, а Марія брала Селіну. Я пестила Тебе тисячі разів й нахилялась назад, щоб натішитись Твоєю великою косою... Потім Ти давала мені чоколяду, що її тримала для мене від трьох місяців. Можеш собі подумати, що це за скарб був для мене!

Пригадую собі також подорож до Манс²³⁾. Це перший раз я їхала залізницею. Яка я рада була з тієї подорожі, що її відбула сама з мамою! Проте я зачала плакати, сама не знаю чому, і коли прийшлось станутти перед тетою з Манс²⁴⁾, то вона побачила малого плаксія, який увесь був червоний від сліз, що капали в дорозі... Із розмови з тетою нічого не пам'ятаю. Пригадую собі лише те, що тета дала мені у розмовниці малу білу мишку і паперовий кошичок, повний цукорків. На верху того всього пішалися два гарні перстені з цукру, грубости якраз мого пальця. І я зараз закликала: «Що за щастя! Один перстень буде для Селіни!»

Та трапилось нещастя! Я взяла кошичок в одну руку, а другу подала мамі і ми пішли. Коли я вже зробила кілька кроків, дивлюсь на мій кошичок, а мої всі цукорки розсіяні по дорозі так, як камінчики у казці про мізинчика... Приглядаюсь близче і бачу, що там, де цукорки, опинився також один дорогоцін-

22) Лист до Павлини (14. травня 1876).

23) Було це в попередлок 29. березня 1875. Терені минуло було два роки.

24) Сестра Марія Дозитея (Марія Люїза Герен), старша сестра пані Мартен. У 1858., малочи 29 літ, вступила до сестер візиток у Манс. Ці сестри вели пансіон для дівчат. Якійсь час були там Марія і Павлина. Сестра Марія Дозитея завжди мала велике довір'я у своєї сестри Зелі (мама св. Терези). Померла 24. лютого 1877.

ний перстень... Вже не маю що дати Селіні!.. Я кличу з розпуки й прошу маму, щоб завернула, але вона не звертає на мене уваги. Цього було вже забагато й за моїм криком прийшли слізози... Я не могла зрозуміти, що вона не співчувася зі мною, а це ще збільшувало мій біль...

Тепер повертаюсь до листів, де мама говорить про Селіну і про мене. З тих листів Ти найкраще пізнаєш мою вдачу. Ось місце, де так ясно видно мої браки: «Ось Селіна бавиться з малою. Час від часу сперечуються. Я мушу напоминати те бідне мале, що вибухає голосним криком. Коли щось не йде по її вподобі, то качається по землі з розпуки, думаючи, що все пропало. Деколи аж задихується від цього. Це дитина дуже нервова, але вона дуже пестлива й розумна. Пам'ятає про все²⁵⁾. Ось бачиш, моя Матусю, що мені було далеко до того, щоб бути дівчиною без хіб!

Не можна було навіть сказати, що я «була чесна, коли спала», бо вночі я ще більше рухалась, як у день. Я скидала всі покривала, а потім (під час сну) вдарялась об край мого ліжечка. З болю я будилась і кликала: «Мамо, я вдарилася!..» Бідна мама мусіла вставати й переконувалась, що я дійсно вдарилася, бо був знак на чолі... Накривала мене добре і йшла знову спати. Але за якийсь час я знову зачинала рухатись, знову вдарилася так, що мене мусіли прив'язувати в ліжку. Щовечора Селіна зав'язувала вузли багатьох шнурів, що мали захоронити малу пустунку, щоб не вдарилася і не будила маму. Це помогло й від тоді я вже була чесна, коли спала...

С ще інша хиба, яку я тоді мала (вже по пробудження!), що про неї мама не говорить у своїх листах. Це було мое велике самолюбство. Я дам Тобі лише два приклади, щоб не продовжувати моого оповідання.

Одного разу мама сказала мені: «Тереню, дам тобі

25) Лист до Гавлінки (6. грудня 1875).

нота заслава, щоб вислухати обвинувачення і нічого не відповісти. Моєю останньою дошкою рятунку була отже втеча.

Як подумала, так і зробила. Я відійшла без сурм і барабанів, залишаючи сестру продовжувати свою промову, яка подобала на проклинання Риму через Каміля. Серце в мене билося так сильно, що я не могла йти далі. Сіла на сходах, щоб у спокої натішитися овочами своєї перемоги. Це не було геройство, правда, моя дорога Мати? Проте думаю, що краще не виставляти себе на боротьбу, коли невдача певна.

Але що ж! Коли думаю про час моєго новіціяту, то бачу, яка я була недосконала... Я переймалася чимнебудь, що тепер сміюся з того! Який же добрий є Господь, що підніс мою душу і дав їй крила. Мене тепер не слякають всі сильця мисливців, бо: «Даремно заставляють сіті перед очима крилатих»⁴³⁾. Пізніше, з певністю й теперішня хвилина буде мені видаватися повною недосконалостей, але тепер я вже більше нічому не дивуюся, не турбууюся, коли бачу, яка я немічна. Навпаки, моєю неміччю я прославлююся⁴⁴⁾ й кожного дня готова відкрити в собі нові недосконалості. Згадую те, що «любов покриває багато гріхів»⁴⁵⁾ і черпаю в тій багатій копальні, що її відкрив мені Ісус..

У св. Євангелії Господь вияснює, на чому полягає Його нова заповідь. У св. Матея Він каже: «Ви чули, що сказано: Люби ближнього свого, а ненавидь ворога твого. Я до вас кажу: Любіть ворогів ваших, добре чиніть тим, що вас ненавидять, і моліться за тих, що напастують і переслідують вас»⁴⁶⁾.

Немає сумніву, що в Кармелю немає ворогів, але є більші, чи менші об'ядви симпатій. Відчуваємо, що до однієї сестри нас тягне, а другу обходимо здалека, щоб

43) Притч. 1. 17.

44) Пор. П. Кор. 12. 5.

45) Притч. 10. 12.

46) Матей 5. 43, 44.

виминути зустрічі з нею. В той спосіб, навіть не знаючи цього, стаємося предметом переслідування. Отже Ісус каже мені, що цю другу сестру треба любити, треба молитися за неї, хоч би з її поведінки я могла подумати, що вона мене не любить: «Коли любите тих, що вас люблять, яка вам дяка? Та ж і грішники люблять тих, що їх люблять»⁴⁷⁾.

Але не досить любити, треба це доказати. Нам зовсім легко зробити дарунок приятелеві, а передовсім любимо робити комусь несподіванку. Та це зовсім не є любов близького, бо і грішники також таке роблять.

Ось чого ще вчить мене Ісус: «Кожному, хто в тебе просить, дай, а хто твоє забирає, не борони»⁴⁸⁾.

Давати всім, які нас просять, це менше приемне, як жертвувати самому, йдучи за поривом серця. І то коли насувчливо просять, то нам ще легко дати. Але коли на нещастя не вживають доситьувчливих слів, то душа зараз бунтується, якщо не є закріплена в любові близького. Вона знаходить тоді тисячу причин відмовити того, що в неї просять. Щойно тоді, коли перевконає прохаючого про його неделікатність, тоді дас «з ласки», або робить дрібну прислугу, яка забирає двадцять разів менше часу, як вона втратила на представлення уявленіх прав.

Коли так важко давати комусебудь, хто просить, то ще важче дозволити забрати якусь нашу річ і більшії не домагатися. О, моя Мати! Я кажу, що те тяжко, але я повинна радше сказати, що це видається тяжким. Бо ярмо Христове є солодке і легке⁴⁹⁾, коли його приймаємо, то зараз відчуваємо його солодкість і з Псальмопівшем кличено: «Я біг дорогою Твоїх заповідей, бо Ти поширив мое серце»⁵⁰⁾.

Лише любов близького може поширити мое сер-

47) Лука 6. 32.

48) Лука 6. 30.

49) Матей 11. 30.

50) Псал. 118. 32.

и. О, Ісусе! Відколи солодкий вогонь спалив місце серця, я з радістю біжу дорогою Твоєї нової заповіді... Хочу бігти нею аж до того блаженного дня, коли прилучусь до дівичого почту і зможу супроводити Тебе по безмежних просторах, стіваючи Твою «нову пісню»⁵¹⁾, що є піснею Любові!

Я сказала, що Ісус не хоче, щоб я домагалася того, що до мене належить. Це повинно бути зовсім природним і легким, бо я нічого не маю на власність. Щодо земських дібр, то я виреклася їх через обіт убожества. Отже я не маю права скаржитись, коли мені забирають щось, що до мене не належить. Навпаки, я повинна радіти, коли приходиться мені відчувати вбожество. Колись мені здавалося, що я до нічого не прив'язалась. Але зрозумівши Христові слова, бачу, що в багатьох нагодах я ще досить недосконала.

Наприклад я добре знаю, що при малюванні ніщо не є моїм. Але коли забираюся до праці і знаходжу в неладі пензлі й образи, лінія або ножик десь зникли, тоді я близька втрати терпеливості. Мушу обома руками тримати свою відвагу, щоб із огорченням не домагатися предметів, що іх мені не достає.

Деколи треба просити про необхідні речі. Коли робимо це покірно, тоді не противимось Христовій заповіді. Навпаки, поступаємо, як убогі, що простягають руку, щоб отримати необхідне. Коли їх відпихають, вони не дивуються, бо їм від нікого ніщо не належить-ся.

О, який мир заливає душу, коли вона піднесеться понад природні почування!.. Немас більшої радості від тієї, якою живе правдиво вбогий духом. Коли він із самовідреченням просить про необхідну річ, а йому не лише її відмовляють, а ще й силкуються забрати те, що він має, він тоді йде за радою Христа: «Як би

51) Пор. Об'явл. 14, 3.

хто хотів позиватися з тобою і взяти твою свиту, лиши йому й жупан»⁵²⁾.

Мені здається, що лишити жупан значить зректися своїх останніх прав, мати себе за слугу, за невільницю інших. Коли ми зняли жупан, то нам легше йти, бігти, тому Ісус додає: «А хто б тебе силував вести його тисячу кроків, іди з ним дві»⁵³⁾.

Але не вистачає давати тому, хто просить⁵⁴⁾. Треба попереджувати бажання, показати, що ми вдячні й радіємо, коли можемо зробити другому прислугу. Коли забирають якусь мою річ, я не повинна показувати по собі, що мені жалко, але навпаки, бути вдоволеною, що можу її позбутися.

Моя дорога Мати! Мені ще далеко до того, щоб практикувати те, що я зрозуміла. Проте вже саме бажання так поступати дає мені мир на душі.

Сьогодні ще більше, як тамтими днями я чую, що дуже зло те все пояснила. Я виголосила тут своєрідну промову про любов близнього, Ти певно змучишся, коли будеш читати. Прости мені, моя улюблена Мати! Але подумай собі, що сестри інфірмерки практикують зглядом мене якраз те все, що я вгорі написала. Вони не лякаються двох тисячів кроків там, де вистачило б двадцять! Отже я могла подивляти любов близнього у практиці. Немас сумніву, що моя душа відчуває з того наче бальзам.

Але щодо моого духа, то признаюсь, що на вид такої посвяти він трохи спаралікований і мое перо втратило свою легкість. Щоб я могла передати на папір свої думки, треба мені бути наче самітня пташка⁵⁵⁾, але таке буває рідко.

Коли беру перо до рук, ось проходить коло мене добряга сестра із вилами на плечах. Їй здається, що

52) Матей 5. 40.

53) Матей 5. 41.

54) Пор. Лука 6. 30.

55) Пор. Ісаїл. 101. 7.

трохи мене розважить, коли стане на розмову зі мною. Все є предметом розмови: сіно, качки, кури, відвідини лікаря... Правду кажучи, це не триває довго, але таких милосердних сестер є більше. Ось несподівано приходить друга, що сушила сіло, і кладе мені на коліна цвіти, думаючи, що дастъ мені поетичні надіжнення.. Я в цю хвилину їх зовсім не шукаю і воліла б. щоб цвіти радніш гойдались на своїх стеблинках.

Вкінці, змучена відкриванням і замиканням цього славного зошита, відкриваю книгу — що не хоче лішитись відкритою — говорю рішуче, що переписую думки з псальмів і св. Євангелії на ім'янини нашої Матері Настоятельки⁵⁶⁾. Це дійсно правда, бо я не жалую цитатів...

Дорога Мати! Думаю, що розвеселила б Тебе, коли б розказала про всі свої пригоди в гайку Кармелю. Не знаю, чи я могла написати навіть десять рядків, щоб мені не перешкодили. Я не повинна з того сміятись, ні веселитись, але з любови до Бога і до моїх — таких милосердних зглядом мене — сестер стараюсь мати вдоволену міну, а передовсім направду бути вдоволеною...

Дивіться, ось відходить одна із сестер, що сушила сіно, і спочутливим тоном каже:

«Бідна моя сестричко! Це певно вас мучить писати так цілий день».

«Будьте спокійні — відповідаю — Вам здається, що я пишу багато, але в дійсності я майже нічого не пишу».

«О, тим луцче!» — сказала впевненим тоном — «але це все одне. Я дуже вдоволена, що ми якраз сушимо сіно; це завжди трохи вас розважить».

Справді, це така велика розвага для мене — не враховуючи до того відвідин інфірмерок — що правду кажу, що майже нічого не пишу.

56) Ім'янини Матері Марії де Гонзаг обходили 21. червня в день св. Людвіка де Гонзаг.

На щастя мене не так легко знеохотити. Щоб Тобі, моя Мати, це доказати, докінчу пояснювати те, що Ісус дав мені зрозуміти про любов близнього.

Досі я говорила Тобі тільки про зовнішні акти. Тепер хочу Тобі звіритись з того, як я розумію любов близнього в чисто духовному змислі. Я зовсім певна, що дуже скоро перемішаю одну з другою, але Ти, моя Мати — бо я говорю до Тебе — зовсім певно скопин мою думку і розплутаеш моток своєї дитини.

В Кармелю не завжди є можливо виповнити дослівно слова св. Євангелії. З причини зайняття ми де-коли приневолені відмовити якоїсь прислуги. Але коли любов близнього запустила в душі глибоке коріння, тоді вона проявляється також у зовнішній поведінці. Можна ж лагідним способом відмовити того, чого не можемо дати, а тоді наша відмова матиме таку вартість, що й сам дар.

Правда, що ми менше в'яжемося в домаганні прислуги від такої сестри, що завжди готова нам послужити. Однак Ісус сказав: «Не відвертайся від того, що хоче в тебе позичити»⁵⁷⁾. Під притокою, що будемо мусіли відмовити прислути, не треба віддалюватись від сестер, що мають звичку завжди просити про таку прислугу. Не треба також вдавати ввічливу, або бути уважливою лиш тому, що сподіюся відплати від сестри, якій роблю прислугу. Бо Спаситель сказав ще й таке: «Коли позичаєте тим, від яких сподієтесь відобрести, яка вам дяка? Та ж і грішники позичають грішникам, щоб стільки ж одержати. Та ви добро чиніть і позичайте, нічого не ждучи, а нагорода ваша буде вслика»⁵⁸⁾.

О, так! Нагорода є велика, вже тут на землі... На цій дорозі лише перший крок тяжкий. «Позичати, нічого не ждучи» це здається тяжким для нашої приро-

57) Матей 5. 42.

58) Лука 6. 34, 35.

ди. Ми воліли б радше давати, бо річ, що її ми дали, вже нам не належить.

Ось наприклад приходять до вас і говорять переважно: «Моя сестро, я потребую вашої помочі на кілька годин. Але будьте спокійні, я маю дозвіл нашої Матері і я вам віддам той час, що мені жертвуете. бо я знаю, що ви спішитесь». Але ми дуже добре знаємо, що позиченого часу нам ніхто не віддасть, тому воліли б радше сказати: «Я вам даю його». Це задоволило б наше самолюбство, бо більш великудушно є давати, як позичати. До того ми даемо відчути тій сестрі, що не рахуємо на її прислугу...

О, як дуже Христове навчання є противне природним почуванням! Без помочі Його ласки годі було б не тільки його сповнити, але навіть зрозуміти.

Моя Мати! Ісус дав Твоїй дитині що ласку проникнути таємничі глибини любові близького. Коли б вона могла виповісти те, що відчуває, то Ти почула б небесну мелодію! Але що ж! Я можу дати Тобі почуття хіба дитяче лепетіння... Коли б не допомогли мені слова Самого Христа, то прийшла б на мене покуса просити в Тебе дозволу покинути перо... Але ні! Треба, щоб з послуху я продовжувала те, що з послуху зачала.

Моя улюблена Мати! Я вчора написала, що земські добра не належать до мене й мені не повинно бути трудно не віноминатись їх, коли мені їх деколи забирають. Небесні добра також до мене не належать, бо їх позичив мені Господь Бог. Він може їх забрати, а я не маю права жалітися. Проте добра, що походять безпосередньо від Господа Бога, захоплення ума й серця, глибокі думки, те все творить багатство, що до нього ми прив'язуємося, як до нашого власного добра, що його ніхто не має права навіть доторкати...

Наприклад, коли я переповідаю одній із сестер якесь просвічення з моого розважання, а вона внезабарі в размові з другою сестрою говорить про нього так,

наче б воно походило від неї самої, то нам здається, що воно присвоює собі мое добро.

Або коли під час рекреації тишком скажемо нашій сусідці якусь глибоку думку, а воно повторить її вголос, не подаючи джерела, то це знову виглядає на крадіж. Власниця не домагається звороту, але має до того велику охоту і скористає з першої нагоди, щоб зручно дати пізнати, що присвоїли собі її думки.

Моя Мати! Я не могла б Тобі так добре вияснити тих сумних почувань нашої природи, якщо б сама їх не відчула у своєму серці. Коли б Ти не веліла була мені вислухувати звірень Твоїх дорогих новичок про їхні покуси, то я колисала б себе солодкими ілюзіями, що такі почування були лише в мене.

Я багато навчилася, сповняючи завдання, яке Ти мені поручила. Передовсім з побачила, що сама мушу виповнювати те, чого навчаю других. Тому тепер можу сказати, що Ісус дав мені ласку не прив'язуватися більше до дібр духа й серця, як до дібр землі. Коли трапиться мені, що подумаю і скажу щось, що подобається моїм сестрам, то вважаю зовсім природним, що вони присвоють собі його, як своє власне добро. Ця думка не моя, а Святого Духа, бо св. Павло каже, що без того Духа Любови ми не можемо кликати іменем «Отче» нашого Отця, що на небі ⁵⁹⁾. Отже Йому можна послужитися мною, щоб піддати добру думку якісь душі. Коли б я собі думала, що ця думка є моєю власністю, то була б подібна до того осла з байки про «Осла, що ніс моці» ⁶⁰⁾. Він собі думав, що люди всю пошану віддають йому, а не Святым, яких моці він переносив.

Я не погорджую глибокими думками, що кормлять душу і з'єднують її з Богом, але я вже давно зрозуміла, що не треба на них шукати опертя й думати собі, що досконалість лежить в отримуванні багатьох про-

59) Пор. Римл. 8, 15.

60) Казка Ляфонтена.

свічень. Найкращі думки с нічим без діл. Правда, інші можуть з них багато скористати, якщо впокоряться й виявлять Богові свою вдяку за те, що Він дозволяє їм користати з дарувань тієї душі, що її сподобалось Йому збагатити Своїми ласками. Але коли ця душа любується у своїх гарних думках й молиться до Бога, як фарисей, то вподібнюється до людини, яка вмирає з голоду при багато накритім столі, під час коли всі гости щедро приймаються, а іноді зависним оком глядять на власника таких дібр.

О, лише Господь Бог, Він одинокий знає глибину людських сердець! Які ж малі людські думки! Коли люди бачать, що якесь душа більше просвічена, як другі, то зараз заключають, що Ісус їх менше любить, як цю душу, і думають собі, що вони не покликані до тієї самої досконалості. Від коли то Господь не має вже більше права послуговуватися одним із Своїх соторінъ, щоб душам, які любить, роздавати необхідну інжизу?

За часів фараона Господь мав ще таке право, бо у св. Письмі Він говорить до того володаря: «Я вивішив тебе, щоб на тобі показати Мою потугу, і щоб ім'я Мое проповідано по всій землі»⁶¹⁾. Від часу, коли Всешицький сказав ті слова, минали століття за століттями, але Його поведінка не змінилася: Він завжди послуговувався Своїми соторіннями, як знаряддям, щоб у людських душах доконувати Свого діла.

Якщо б розмальоване полотно могло думати й говорити, воно напевно не жалілося б на те, що пензель без упину його доторкає й виправляє. Не завидувало б також долі того інструменту в переконанні, що красу, якою воно покрите, зовсім не завдачує пензлеві, а мистцеві, що ним кермує. А пензель із свого боку не міг би прославитися архітектором, виконаним при його допомозі, бо знає, що мистці не дуже турбуються, смі-

61) Ісход 9. 16.

ються із труднощів, а іноді для власної приемності вибирають собі знаряддя слабе і погане...

Моя улюблена Мати! Я є маленьким пензлем, що його вибрал Собі Ісус, щоб малювати Свій образ в душах, які Ти мені віддала в отіку. Мистець має багато пензлів. Йому потрібно принаймні два: перший, що найкорисніший, при помочі якого дає загальні відгінки і в короткому часі покриває ціле полотно. Другий, менший, служить до подробиць.

Моя Мати! Для мене Ти є дорогоцінним пензлем, що його Ісус бере з любов'ю, коли хоче доконати величного діла в душах Твоїх дітей. А я є невеличким пензликом, що його Він ласково вживає опісля до дуже маліх подробиць.

Ісус послужився перший раз Своїм маленьким пензликомколо дня 8. грудня 1892 року. Завжди згадуватиму той час, бо це був час ласки. Я розкажу Тобі, моя дорога Мати, про ці солодкі спогади.

Коли я мала щастя вступити до Кармелю у п'ятнадцятому році життя, на новіціяті застала одну товаришку, що вступила кілька місяців скоріше, а літами була вісім років старша⁶²⁾. Була милої вдачі і Ти знаєш, моя Мати, що обі кандидатки якнайкраще згоджувалися і стались нерозлучними. Здавалося, що з цього прив'язання будуть духовні овочі.

Щоб у цьому помогти, нам дозволено час від часу вести малі духовні розмови. Моя дорога товаришка захоплювала мене своєю невинністю та отвертою вдачею. Але з другого боку мене дивувало те, що її прив'язання до Тебе було зовсім різне від моого. Також у її поведінці зі сестрами було багато такого, що я бажала б, щоб це змінилось... Вже в тому часі Господь Бог дав мені зрозуміти, що існують душі, супроти яких Він дуже терпеливий. Свое світло дає їм лише постепенно. Тому я пильно вважала, щоб не витережував-

62) Це була сестра Марта від Ісуса.

ти Його години. Я терпеливо ждала, щоб Ісус Сам зволовив дати таку годину.

Ціллю наших спільніх розмов, згідно з нашими святыми правилами, було «розпалити ще більший во-гонь любови до нашого Обручника». Роздумуючи одного разу над цим дозволом, що Його Ти нам дала, я ствердила зі смутком, що наші розмови не осягають бажаної мети. Господь Бог дав мені тоді відчути, що прийшла бажана хвилина і не треба лякатися заговорити отверто, а навіть занехати тих розмов, що подобали на розмови світських приятельок.

Це було в суботу. На другий день під час благодарення я благала Господа Бога, щоб вложив мені в уста слова лагідні й переконливі, а радіє, щоб Сам говорив через мене.

Ісус вислухав мою молитву. Він дозволив, що вислід словнив мою надію, бо: «Ті, що звертаються до Нього, будуть просвічені»⁶³⁾, «Світло сходить у темряві для справедливих»⁶⁴⁾. Перші слова відносяться до мене, а другі до моєї товаришки, яка направду мала справедливе серце.

Коли прийшла година, під час якої ми мали бути разом, бідна сестричка, кинувши поглядом на мене, зразу побачила, що я вже не та сама. Сіла біля мене, червоніючись, а я пригорнула її до свого серця і зі слізами в голосі сказала усе, що про неї думаю. Я вчинила це так ніжно, виявляючи їй таке велике призв'язання, що вкоротці її слози змішалися з моїми. З великою покорою признала, що кожу правду, і приобщила мені почати нове життя. Просила мене, щоб я завжди перестерігала її в похибках. Словом, коли прийшлося відходити, наше призв'язання сталося вже зовсім духовним, в ньому вже не було нічого людсько-

63) Псал. 30. 5.

64) Псал. 111. 4.

го. На нас здійснювалися слова св. Письма: «Брат, яко-
му помагає брат, є як укріплене місто»⁶⁵⁾.

Те, що Ісус зробив при помочі Свого малого пеш-
ника, було б скоро затерлося, якщо б Він не робив був
цього за Твоїм посередництвом, моя Мати, щоб доко-
нати Свого діла в душі, яку Він хотів цілковито для
Себе. Проба виглядала дуже гіркою для моєї бідної то-
варишкі, але персмотла Твоя рішучість. А тоді, стара-
ючись її потішити, змогла я пояснити — тій, яку Ти
віддали мені за сестру — у чому полягає правдива
любов. Я доказала їй, що вона любить себе саму, а не
Тебе. Я розказала їй, як я люблю Тебе. Я розповіла їй
про жертви, що їх мусіла принести на початку свого
монашого життя, щоб не прив'язатись до Тебе матері-
яльним способом, щось так, як собака прив'язана до
своєго пана. Любов кормиться жертвами і чим більше
душа відмовляє собі природного вдоволення, тим силь-
нішою і безкориснішою стається її ніжність.

Пригадую собі, що коли я була кандидаткою, то
мала деколи такі нагальні покуси зайти до Тебе, щоб
з задоволити себе, знайти кілька краплин радости, що
мусіла з поспіхом проходити попри Твою келію й чі-
патися поруччя сходів, щоб не вернутися. На думку
мені приходило багато різних дозволів, що їх треба
просити, словом, моя улюблена Мати, я знаходила ти-
сечі різних причин, щоб задовольнити свою природну
вдачу.

Яка я тепер щаслива, що від самого початку моого
монашого життя не пішла за їх голосом! Я вже тепер
радію нагородою, яку обіцяно тим, що відважно бо-
раться. Думаю, що мені вже не треба відмовляти собі
всіх потіх серця, бо моя душа закріпилась в Цьому.
Якого единого бажаю любити. Бачу, що коли люблю
Його, серце зростає так, що темпер може дати без порів-
няння більше ніжності для тих, що йому дорогі, як

65) Пригч. 18. 19.

тоді, коли б замкнулось в любові самолюбній і безплідній.

Моя дорога Мати! Я вже говорила Тобі про першу працю, яку Ісус і Ти зволили виконати за моїм посередництвом. Але то був лише вступ до тих праць, що мали бути мені доручені.

Коли вже було мені даним проникнути в святиню душ⁶⁶⁾, я зразу побачила, що завдання перевищує мої сили. Тому я кинулася в Божі рамена, наче мала дитина і, ховаючи свою голівку у волосся, сказала: «Господи! Я надто мала, щоб кормити Твоїх дітей! Якщо хочеш за моїм посередництвом подати кожному, що йому відповідне, то наповни мою малу ручку. А я, не залишаючи Твоїх рамен, не відвертаючи навіть своєї голівки, роздаватиму Твої скарби для душі, яка прийде до мене за поживою. Коли ця пожива буде їй смакувати, то знатиму, що завдячус її не мені, а Тобі. І навпаки, коли буде жалуватися, що пожива, яку їй даю, гірка, то мій мир останеться незаколочений. Буду старатися переконати її, що ця пожива походить від Тебе і буду вистерігатися шукати для неї іншої.

Моя Мати! Від коли я зрозуміла, що сама зі себе не можу нічого зробити, завдання, яке Ти мені вложила, вже не виглядає мені трудним. Я зрозуміла, що необхідним є одне: щораз то більше з'єднатися з Ісусом. а решта додається мені⁶⁷⁾.

І справді, я ніколи не завелася у моїй надії: Господь Бог завжди ласково наповнював мою ручку за кожним разом, коли треба було кормити душі моїх сестер. Признаюся Тобі, моя Мати, що коли б я була сперлася хоч трішки на своїх власних силах, то дуже скоро була б Тобі повернула зброю.

Коли глядимо здалека, то здається, що це легка справа робити добро душам, збільшувати їх любов до

66) Тереня занималась новичками від лютого 1893. аж до смерті.

67) Пор. Матей 6. 38.

Бога, словом формувати їх на основі своїх власних поглядів і думок. Але зблизька є зовсім противно. Відчуваємо, що зробити добро без Божої помочі так же неможливо, як спровадити сонце, щоб світило під час ночі. Відчуваємо, що треба необхідно забути свої вподобання й особисті поняття. Людські душі треба провадити дорогою, що її показав Ісус, а не пробувати вести нашою власною дорогою.

Але й те ще не найтрудніше. Те, що мене найбільше коштує, це слідкувати за похібками й найменшими хоч би недосконалостями і боротися з ними на житті і смерть. Я хотіла сказати: на мое нещастя — але ні, це була б боязкість — тому кажу: на щастя для моїх сестер. Від коли я засіла в Ісусових раменах, я тепер наче вартовий, який із найвищої вежі укріпленого замку стежить за ворогом. Нічо не скріється перед моїм зором. Мені часто навіть дивно, що я так ясно бачу.

Думаю, що можна виправдати пророка Йону за те, що втік з-перед лиця Господнього замість йти й голосяти руїну Нініві. Тисячу разів воліла б я сама діставати докори, як робити їх другим. Але знаю, що це необхідне, щоб я терпіла з тієї причини, бо коли поступаємо під впливом природних почувань, то неможливо, щоб душа, якій розкриваємо похібки, зрозуміла свою провину. Вона бачить лише одне: Сестра, яка має мене виховувати є невдоволена і те все паде на мене, хоч я маю найкращі наміри.

Знаю, що Твої ягнятка вважають мене строгою! Коли б прочитали ці рядки, сказали б, що мені зовсім легко приходиться бігати за ними, говорити їм строгим тоном, показуючи їм їхнє забруджене гарне руно, або приносити їм клаптики вовни, що зачепилися на придорожній тернині. Ягнятка можуть говорити, що скочуть, але внутрі вони відчувають, що я їх люблю з правдивою любов'ю, що ніколи не буду наслідувати «наймита», який бачить, що вовк наближається, кидас

вівці й утікає»⁶⁸⁾. Я готова віддати за них своє життя, але мое прив'язання таке чисте, що я навіть не бажаю, щоб вони його знали. За маскою Самого Ісуса я ніколи не старалася з'єднати собі їхніх сердець. Я зрозуміла, що моїм післаництвом було провадити їх до Бога і дати їм зрозуміти, що тут на землі Ти, моя Мати, є видимим Христом, що Його вони повинні любити й поважати.

Я сказала Тобі, моя дорога Мати, що навчаючи других я сама багато навчилася. Передовсім я побачила, що всі душі ведуть майже таку саму боротьбу. Але з другого боку ця боротьба є така різна, що мені легко зрозуміти слова о. Пішон: «Межи душами є більше різниць, як між обличчями». Тому неможливо поступати з усіми однаковим способом. З деякими душами бачу, що треба бути малою, зовсім не лякатися впокорення, визнаючи свою власну боротьбу і невдачі. Коли мої сестрички побачать, що я маю такі самі немочі, що й вони, тоді легко признаються до своїх покибок й радітимуть, що я з власного досвіду їх розумію.

Але з другими, то противно. Щоб зробити їм добре, треба великої рішучості й ніколи не поверватися до того, що ми раз сказали. Бо тут наше зниження не було б покорою, але неміччю. Господь Бог дав мені ласку, що не маю страху перед боротьбою. Треба мені за всяку ціну сповнити свій обов'язок. Вже не раз я чула таке: «Коли хочете щось від мене дістати, то беріть мене лагідністю, бо силою нічого не будете мати». Але я знаю, що ніхто не є суддею у своїй власній справі. Мала дитина, яку лікар оперує, кричить у голос і каже, що засіб іще гірший від недуги. Проте коли за кілька днів пізніше побачить себе здорововою, то рада, що може бавитися й бігати. Те саме є з людськими душами; вони скоро признають, що іноді капля гіркості краща від цукру. Вони не бояться того визнати. Деколи не можу стриматися від усміху, коли бачу, яка змі-

68) Іван 10. 12.

на довершується протягом одного дня. Це щось наче в казці...

Ось сказали мені перед хвилиною: «Ви вчора мали слухність, коли були строгі. Спочатку мене це обуривло, але потім я собі пригадала все й побачила, що ви були дуже справедливі. Слухайте: Коли я виходила, подумала, що вже все скінчене. Я сказала до себе: «Піду до нашої Матері і скажу, що вже більше не буду ходити із сестрою Теренею від Дитяти Ісус». Але я відчула, що таке підказував мені хіба диявол. Опісля мені зачало здаватися, що ви молитеся за мене і я успокоїлася. В душі почало прояснюватися, але тепер треба, щоб ви цілком мене просвітили, бо того я й прийшла».

Розмова нав'язується дуже скоро. Я зраділа, що можу піти за наклоном серця, що вже не мушу подавати гірку страву... Так, але... скоро спостерігаю, що не треба дуже спішитися, бо одне слово могло б знищити гарну будівлю збудовану серед сліз! Коли на нещастя скажу хоч би одне слово, що намагається злагоднити те, що вчора сказала, то бачу, що моя сестричка знову зачепиться за галуззя... Тоді починаю молитися духом і правда завжди перемагає! О, так! Молить-ва й жертва це вся моя сила, це моя непереможна зброя, яку дав мені Ісус. Вони можуть більше зворушити душі, як слова. Про це я дуже часто переконалася. Про один такий випадок я зберігаю милий і глибокий спомин.

Було це в часі Великого посту. Я мала під собою тільки одну новичку⁶⁹⁾ і була її «ангелом»⁷⁰⁾. Одного

69) Розходиться про сестру Марію від Пресвятої Трійці, що вступила до Кармелю в Лізіє дnia 16. червня 1894. В тому часі було чотири новички на новіціяті під проводом Матері Марії де Гонзаг. Але сестру Марію від Пресвятої Трійці віддали в особливу опіку Терені. Ця подія мала місце під час Великого посту в 1895. Вірш «Жити з любові» був написаний св. Теренею 26. лютого 1895.

70) Іменем «ангела» означають в монастирях монахиню

ранку вона прийшла до мене розпромінена: «Як би ви знали, що мені снилося тієї ночі! Я була біля моєї сестри і хотіла відірвати її від усієї світової марноти, що до неї вона така прив'язана. В тій цілі я пояснила їй ваш вірш «Жити з любові», цю стрічку, де кажеться: «Любити Тебе, Ісусе, яка багата втрата! Всі мої пахощі Твоїми безповоротно!»... Я відчувала, що мої слова проникають до глибини її душі, і я була в радісному захопленні. Сьогодні рано при пробудженні прийшло мені на думку, що може Господь Бог хоче, щоб я дала Йому цю душу. А що як би я написала до неї після Великого посту, розповіла мій сон і сказала, що Ісус хоче, щоб вона Йому посвятилась?»

Довго не думаючи, я сказала їй, що може спробувати написати, але перед тим треба просити дозволу в нашої Матері. Тому, що було ще далеко до кінця Великого посту, Тебе, моя улюблена Мати, дуже здивувала така передчасна просьба. Певно, що за Божим надхненням Ти відповіла їй, що кармелітки повинні спасати душі не листами, а молитвою!

Коли я дізналася про Твоє рішення, зараз зрозуміла, що це рішення Самого Ісуса, і сказала сестрі Марії від Пресвятої Трійці: «Треба забратися до діла. Молімся багато. Яка велика буде радість, коли при кінці Великого посту будемо вислухані! О, яке нескінчене Боже милосердя, що вислухує молитву Своїх дітей... При кінці Великого посту ще одна душа посвятилася Ісусові! Це було дійсно чудо ласки, чудо, що його отримали завдяки ревності покірної новички!

Отже яка велика могутність молитви! Вона наче королева, яка завжди має вільний доступ до Короля й може отримати все, чого просить. Щоб бути вислуханим, зовсім не конечно відчитувати з молитовника якийсь гарний готовий зразок молитви, яку складено для даної потреби. Коли б так було, то я заслуговува-

що має опікуватися кандидаткою і помогти їй привичайтись до спільногого життя.

за б на співчуття! Поза часословом, що я навіть негідно відчитувати, не маю відваги обмежитися до вищукання гарних молитов по молитовниках. Мене болить від того голова, бо тих молитов так багато! А дальше, всі вони гарні, одна краща від другої...

Тому, що всіх не можу проказати, а не знаю, які вибрati, роблю наче діti, які не вміють читати: просто кажу Богові те, що хочу Йому сказати, а Він мене завжди розуміє... Для мене молитва є зривом серця, простенським поглядом в сторону неба, окликом вдяки й любові, як серед досвіду, так і в час радості! Словом, це щось великого й надприродного, що розширює мені душу і сднає мене з Ісусом.

Але не думай собі, моя улюблена Мати, що я без набожності проказую спільні молитви в хорі, або пустельні. Навпаки, я дуже люблю спільні молитви, бо Ісус привіцяє, що де двоє або троє зібрані в Його ім'я, там Він посеред них ⁷¹⁾.

Я відчуваю, що ревність моїх сестер доповнє мою, але коли я сама, то соромно мені й призватись, що говорення вервиці мені трудніше, як вживання покутничого знаряддя... Відчуваю, що так зле її говорю. Хоч як стараюсь роздумувати про таємниці вервиці, то не в силі зосередити своєї думки. Через довший час я журилась цим браком набожності. Мене це дуже дивувало, бо ж я так люблю Пречисту Діву, що мені повинно бути легко говорити в її честь молитви, що їх Вона так любить. Тепер вже менше тим журюся, бо знаю, що Небесна Цариця є моєю Матір'ю, Вона бачить мою добру волю і нею вдоволяється.

Іноді, коли мій ум в такій великій духовній посуспі, що мені неможливо здобутися ні на одну думку, щоб злучитися з Богом, тоді я дуже помалу говорю «Отче наш», а потім «Богородицце Діво». Тоді ці молитви мене захоплюють і насичують мою душу багато

71) Матей 18. 20.

більше, як тоді, коли б з поспіхом проказала їх навіть сто разів ⁷²⁾.

А Пречиста Діва показує мені, що не гнівається на мене. Кожний раз, коли Її взываю, зараз спішить мені на поміч. Коли трапиться мені якась непевність, заклопотання, я негайно спішу до Неї, а Вона, як найкраща Мати, бере на Себе мої справи. Скільки ж то разів, звертаючись до новичок, я взвивала Її помочі і завжди відчувала добродійні наслідки її материнської опіки!

Новички часто кажуть мені: «Але ж ви маєте відповідь на все. Я думала, що цим разом вас заклопочу... Куди ж ви ходите шукати того, що нам говорите?» Є навіть такі простодушні, які вірять, що я читаю в їхніх душах, бо раз мені трапилося, що я перестерегла їх, кажучи їм те, що вони думали.

Однієї ночі одна з моїх товаришок ⁷³⁾ вирішила заховати передо мною одну велику журбу, з приводу якої вона багато терпіла. Рано я стрічаю її, вона любо всміхається до мене, а я, не відповідаючи на те, що вона мені говорить, кажу переконливо: «Ви маєте якусь журбу!»

Коли б я була спустила місяць з неба під її ноги, тс вона не була б гляділа на мене з таким здивуванням... Її оставпіння було таке велике, що опанувало й мене. Через хвилину мною заволодів якийсь надприродний жах. Я була зовсім певна, що не маю дару читати в людських душах, тому мене дуже здивувало, що я вгадала. Я так добре відчула, що Господь Бог зовсім близько нас, що навіть не завважуючи цього, я

72) Тереня не осуджує самої молитви на вервиці, бо її вона дуже любила. Говорить тільки про свої труднощі роздумувати про таємниці вервиці під час її проказування, що походили з духовної посухи. Почитателі Війкої Матері можуть в таких хвилинах робити, як Терена, себто проказувати помалу молитви вервиці.

73) Це була сестра Марта від Ієуса, що сама засвідчила про цей вишадок.

мов дитина повторила слова, що походили не від мене, а від Нього.

Моя улюблена Мати! Ти знаєш, що новичкам усе дозволено. Треба, щоб без обмеження говорили те все, що думають, про добро і зло. У моєму товаристві приходиться їм це тим легше, бо вони не в'язані пошаною, яку віддається Вчительці новичок.

Не можу сказати, щоб назовні Ісус вів мене дорогою упокорень. Він вдоволяється моїм внутрішнім упокоренням. В очах соторінь я в усьому маю успіх і йду дорогою почестей, наскільки це можливе в монастирі. Розумію, що мені треба йти такою небезпечною дорогою не з уваги на себе, але з огляду на других.

Бо й справді, коли б я в очах згromадження мала опінію монахині повної похібок, нездібної, без знання й розсудку, то не могла б Тобі помагати, моя Мати. Ось чому Господь Бог спустив заслону на всі мої внутрішні недостачі. Із-за цієї заслони я деколи отримую похвали від новичок. Але вони не роблять цього з підхідства, бо це вислів їхніх простих почувань. Проте це не розбуджує в мені почувань марноти, бо я завжди добре пам'ятаю про те, чим ^ї справді є.

Однаке іноді гаряче бажаю почути щось іншого, як похвали. Ти знаєш, моя улюблена Мати, що я радше волію оцет, як цукор. Моя душа також мучиться від занадто солодкого корму й Ісус допускає тоді, щоб її подали салату, добре заправлену оцтом і перцем. Не бракує її нічого крім оливи і через те вона має ще окремий смак. Цю салату подають мені новички і то в хвилині, коли я того найменше сподіюся.

Господь Бог підносить тоді заслону, що закриває мої недосконалості. Мої дорогі сестрички бачать мене тоді такою, якою я справді є, і вже не мають мене за таку, яка припадає їм до вподоби. З простотою, що мене захоплює, вони говорять мені про боротьбу, що її мають з моєї причини, про те, що їм у мені не подобається. Словом, вони зовсім мною не в'яжуться, пово-

сотика, якщо поцілуеш землю». Один сотик був для мене великим багатством. Щоб його здобути, мені зовсім не треба було схиляти своєї великоності, бо віддалъ між мною а землею не була велика. Однаке на згадку про «цілування землі» моя гордість збунтувалася. Я випростувалась і відповіла мамі: «О, ні, моя мамусю, я волю радше не мати сотика»!

Іншим разом ми мали йти до пані Меніс²⁶⁾ до місцевости Гроні. Мамуся сказала Марії врати мене у гарну синю суконку, прикрашену мереживом, але з довгими рукавами, щоб сонце не осмалило моїх рамен. Я дала себе вбирати з байдужністю, що Ії повинні мати діти в такому віці, але внутрі я собі подумала, що мені було б більше до лица з короткими рукавами.

З такою вдачею, як моя, я була б сталася дуже недобра, або й була б пішла на загибелъ, якщо б виховували мене нечесні батьки, або псувала Люїза²⁷⁾, як Селіну... Але Ісус чував над Своєю малою обручницею. Він захотів, що все зложилось для Її добра. Навіть ті всі хиби, що їх упору скартали, послужили їй до зросту в досконалості... Тому, що в мене була любов до себе самої, але також і любов до добра, то як тільки я зачала поважно думати (а це було ще тоді, коли я була малою) вистачало, щоб мені сказали, що щось не є добре. Мені не треба було повторяти двічі... З приемністю бачу з листів мамусі, що зі зростом в роках, я давала Йї притоку до щораз то більшої потіхі.

Ось що вона писала у 1876 р.: «Вже Й Тереня зачинає вміщуватися до малих жертв. Це чудова дитина, дуже жвава, але серце дуже вразливе. Вони обидві з Селіною дуже любляться. Самі собі вистачають до забави. Щодня, зараз по обіді Селіна йде по свого когутика, а вона несподівано ловить свою курочку. Я

26) Це була сестра пані Тіфен, хрестної Леонілі.

27) Люїза Маре, служниця рідні Мартен до смерті мами св. Терені.

сама ніколи не можу цього зробити, але вона, дуже жвава, робить це за першим скоком. Потім сідають обидві зі своїми птицями в кутку біля печі й забава йде досить довго.» (Роза²⁸⁾ дала мені була в подарунку курочку й когутика. Когутика я дала Селіні.)

«Одного разу Селіна спала зі мною, а Тереня спала на горі у ліжку Селіни. Вона благала Люїзу знесті її на долину до вбирання. Люїза пішла по неї, але застала ліжко порожнє. Тереня почула Селіну й зійшла разом з нею. Люїза тоді каже: «Ти не хочеш йти на долину вбиратися?» — «О, ні, Люїзо! Ми наче дві маленькі курочки. Ми не можемо розлучитися!» При цьому обі обнялися й притулилися до себе... Вечором того дня Люїза, Селіна й Леоніля пішли на збори гуртка²⁹⁾, а Тереню залишили. Вона розуміла добре, що замала, щоб піти з ними, але сказала: «Щоб принаймні поклали мене спати в ліжко Селіни!»... Але не хотіли... Вона не сказала ні слова, осталась сама з малою лямпою. Чверть години пізніше спала вже глибоким сном»...³⁰⁾

Іншим разом мамуся писала:

«Селіна й Тереня є нерозлучними. Я не бачила, щоб двоє дітей любилися більше, як вони. Коли Марія приходить по Селіну, щоб вчити її, бідна Тереня вся залита слізами. Що буде з нею, її товаришка відходить... Марія милосердиться, бере її також і ось ця бідняга пересиджує на кріслі дві або й три години. Дають їй до забави коралики, або платок матерії до шиття. Вона не сміє рушитися й часто зідхає важко. Коли її нитка вихоплюється з голки, старається знову її назизати. Цікаво є дивитися тоді на неї, коли це їй не вдається, а не сміє перешкаджати Марії. Внезабарі дві велики сльози капають по личку... Марія скоро її

28) Нянька св. Терені.

29) Це були католицькі гуртки, що давали концерти й розривкові вечорі.

30) Лист пані Мартен до Павлини (8. листопада 1876).

дяться так, як з кожною іншою, знаючи добре, що таким чином роблять мені велику приємність.

О, справді! Це більше, як приємність, це розкішний пир, що сповнює радістю мою душу. Мені годі вияснити, як же це діється, що річ, яка так сильно не подобається нашій природі, може спричинювати таке велике щастя? Коли б я сама про це не переконалася, не могла б у те повірити...

Одного разу, коли я дуже бажала впокорення, трапилося, що одна новичка так щедро мене вдоволила, що мені зараз прийшов на думку Семей, який проглиняв Давида⁷⁴⁾. Тоді я собі подумала: «Так, це Сам Господь приказав їй сказати мені ті всі речі... А моя душа розкошувалася гіркою поживою, яку так обильно її подавали.

Ось яким то способом Господь Бог ласково опікується мною. Він не може завжди давати мені поживного хліба зовнішнього впокорення, але від часу до часу дозволяє мені кормитися «кришками, що падуть зі стола дітей»⁷⁵⁾. О, якé велике Його милосердя! Шойно в небі зможу його оспіувати...

Моя улюблена Мати! Намагаючись з Тобою разом вже на цьому світі зачати оспіувати те безконечне милосердя, я повинна розповісти Тобі ще про одну великую користь при виконуванні дорученого мені завдання.

Раніш, побачивши, що якесь сестра не поступає так, як треба, і здається, що нарушує правила, я говорила до себе: «О, коли б я могла сказати їй те, що думаю, показати, що вона помилується. Це зробило б мені багато добра!»...

Але від коли виконую уряд, зв'язаний з обов'язком напоминати, запевняю Тебе, моя Мати, що я зовсім змінила свою гадку. Коли бачу, що якесь сестра робить щось, що мені виглядає недосконалим, зідхаю

74) Пор. ІІ. Царств 16. 10.

75) Марко 7. 28.

з полегшою й кажу до себе: «Яке щастя! Це не новичка і я не зобов'язана звертати їй увагу!» А далі зараз стараюся виправдати винну, і піддати їй добре намірення, що їх вона певно має.

О, моя Мати! Від часу моєї недуги всі Твої старання зглядом мене багато мене повчили про любов близького. Жадного ліку Ти не вважаєш надто дорогим. Коли один не помагає, Ти не знеочочуєшся, а пробуеш іншого. Коли я ішла на рекреацію, Ти з найбільшою увагою дбала, щоб мене примістити в захисті перед найменшим протягом! Словом, коли б хотіла я все сказати, то не скінчила б...

Коли роздумую про те все, то приходжу до висновку, що я також повинна бути спочутливою для духовних немочей моїх сестер, так, як Ти, моя дорога Мати спочутлива для мене, доглядаючи мене з такою любов'ю!

Я замітила (і це зовсім природне), що найбільші любленими є ті сестри, які є найбільш праведні. Всі шукають нагоди порозмовляти з ними, роблять їм прислуго, навіть не прощені. Словом, ці душі, що здібні переносити недостачу уваги й ніжності, стаються предметом загального прив'язання. До них можна притягти слова нашого св. Отця Івана від Хреста: «Всі добра були мені дані, коли я вже не слукав їх для власної любові»⁷⁶⁾.

Зате ніхто не шукає товариства недосконалих душ. До них відносяться в межах монашої чесноти, але поминають їх товариства, лякаючись може сказати їм якесь немиле слово. Кажучи «недосконалі душі», маю на думці не лише духові недосконалості, бо і найсвятіші будуть досконалими лише в небі. Маю тут на думці недостачу розсудку, виховання та нахил до підозрінь, що їх мають деякі вдачі, словом те все, що не

76) Ця думка виліпісана на символічному рисунку Гори Досконалості, що її нарисував св. Іван від Хреста.

робить життя приемним. Знаю добре, що ті моральні слабощі є хронічні і нема надії на видужання.

Але знаю також, що коли б мені довелося хворіти ціле життя, то моя Мати не перестала б мене доглядати і старалася б облегшити мої терпіння. З цього доходжу до такого заключення: під час рекреації і свободного приставання я повинна шукати товариства сестер, які мені менше подобаються і зглядом тих зранених душ я повинна бути милосердним самарянином. Щоб розвеселити сумну душу, до цього часто вистачить одне слово, мила усмішка.

Але я не хочу бути милосердною лише тому, щоб когось потішити. Поступаючи в той спосіб, я скоро зневірилася б. Бо навіть слово сказане в найкращому намірі, можуть зрозуміти зовсім навпаки. Тому, щоб не тратити часу, хочу бути ввічливою зглядом всіх — а зокрема із сестрами, що найменше ввічливі — на те, щоб розвеселити Ісуса і сповнити Його раду, яку Він дає у св. Евангелії: «Коли справляеш обід або вечірню, не клич приятелів своїх, ані братів, ані рідню, ні багатьох сусідів, щоб часом і вони не запросили тебе і буде тобі заплата. Але коли справляеш гостину, клич убогих, калік, кривих, сліпих; і блажен будеш, бо не мають чим відплатити тобі»⁷⁷⁾, а «Твій Отець, що бачить у тайні, віддасть тобі явно»⁷⁸⁾.

Яку ж то гостину може кармелітка справити своїм сестрам? Хіба гостину духовну, що складається з увічливої та радісної любові близнього. Щодо мене, то я не знаю іншої гостини і хочу наслідувати св. Павла, який веселився з веселими⁷⁹⁾. Правда, він також плачав із засумованими і тому під час моєї гостини повинні іноді бути і сліози. Але я завжди буду старатись,

77) Лука 14. 12-14.

78) Матей 6. 4.

79) Лор. Римл. 12. 15.

щоб при кінці ці слізози перемінились в радість ⁸⁰⁾, бо Господь любить того, хто дає радісно ⁸¹⁾.

Пригадую собі один вчинок братньої любові, що його я зробила за Божим надхненням ще під час новіціяту. Це був дрібний вчинок, але наш «Отець, що бачить в тайні», Який більше глядить на намірення, як на великість вчинку, Він заплатив мені вже тут, не чекаючи на життя вічне.

Було це в тому часі, коли сестра від св. Петра ходила ще до хору і до рефектаря. Під час вс chirного розважання вона сиділа передо мною. Десять хвилин перед шостою треба було, щоб одна із сестер провела її до рефектаря, бо інфірмерки мали тоді забагато хворих, щоб прийти по неї. Мене коштувало багато, щоб зголоситись до тієї послуги. Я знала, що не легко вдovoliti цю бідну сестру від св. Петра. Вона так дуже терпіла, що не любила, щоб міняли її провідницю. Проте я не хотіла прогавити такої гарної нагоди до виконування любови близького, пам'ятаючи на Христові слова: «Коли ви вчинили це одному з найменших братів, то Мені вчинили» ⁸²⁾. Тому я покірно зголосилась, щоб її водити. Не без труду вдалося дістати її згоду на мою послугу. Вкінці я взялася до діла, а тому, що я мала так багато доброї волі, мені це знаменно вдалося!

Коли вечором сестра від св. Петра порухала своїм лісковим годинником, то це був знак: Ходім!

Годі й повірити, скільки труду коштувало мене те все на початку. Але я зараз вставала і зачиналася ціла церемонія. Треба було рушити й відсунути лавку і го особливим способом, а передовсім не можна було спішитися. Потім починався похід. Я мала йти за бідною хворою і підтримувати її за пояс. Я робила це якнай-лакідніше, але коли на нещасти зробила хибний крок,

80) Іор. Іван 16. 20.

81) ІІ. Кор. 9. 7.

82) Матей 25. 40.

то їй зараз здавалося, що я зле її тримаю і вона впаде. «О, мій Боже! Ви йдете заскоро, я потовчуся!» А коли я старалася вести її помаліше: «Але ж ходіть за мною, я не чую вашої руки, ви пускаєте мене, я впаду! Добре я казала, що ви ще замолоді, щоб мене проводити!» Вкінці без пригод ми приходили до рефектаря. Там треба було посадити сестру від св. Петра і вважати, щоб не вразити. Потім піднести рукави і то завжди особливим способом. Після того я була вільна і могла відійти.

Але незабаром я спостерегла, що із окалічілими руками їй трудно вложить хліб до склянки. Тому кожного вечора я залишала її аж тоді, коли зробила ще й ту прислуго. Вона була дуже зворушена моєю уважливістю, бо не просила тієї прислуги.

Таким простим, зовсім не вишуканим способом я вповні здобула собі її ласку. Сталося це ще й тому, що — про те я дізналася пізніше — після того, як врізала їй хліба, перед відходом я всміхалася до неї своєю найгарнішою усмішкою.

Моя улюблена Маті! Може Тобі дивно, що описую цей дрібний вчинок любови близнього, що вже так давно його сповнила. О, якіцо згадую, то тому, що задля нього треба мені осліпувати Боже милосердя. Господь полишив мені спомин про нього, подібний до пахощів. Цей спомин заохочує мене до практикування діл любови близнього. Деколи згадую деякі подробиці, що діють на мою душу наче весняний легіт.

Ось що приходить мені на пам'ять:

Одного зимового вечора, я як звичайно сповняла мій дрібний обов'язок... Було зимно і темно... Несподівано почула в далекіні мелодійні звуки музичного інструменту. В моїй уяві з'явився сальсон, багато освічений, бліскучий від золотих прикрас, а в ньому елегантно зодягнені молоді дівчата взаємно говорили собі похвали та світові чемності.

Потім мій погляд звернувся на біду хвору, що її

я підтримувала. Замість мелодії я чула час від часу її жалісні стогони, замість золотих прикрас я бачила цегли нашого суворого монастиря, освіченого слабким світлом.

Не можу виновісти того всього, що діялося в моїй душі. Знаю тільки те, що Господь просвітив її променями правди, які до тієї міри перевишили понурий блик земських забав, що я не в силі була повірити у своє щастя... Тих десять хвилин при словнюванні цього покірного обов'язку любові близнього я не дала б за тисячу років світових забав.

Коли на згадку про те, що Господь забрав нас зі світу, ми ще серед страждань і боротьби на хвилину вже можемо закуштувати такого щастя, що перевищує все щастя землі, то що ж тоді буде в небі, де серед вічної радості і вічного спочинку побачимо незрівнянну ласку, яку зробив нам Господь, вибираючи нас, щоб «мешкати у Своєму домі» ⁸³⁾, який є правдивим передсінком неба?

Але я не завжди практикувала любов близнього з таким радісним піднессенням. Та на початку моого нашого життя Ісус хотів дати мені відчути, як солодко бачити Його в душах Його обручниць. Тому коли я проводила сестру від св. Петра, то робила це з такою любов'ю, що навіть коли б я мала проводити Самого Ісуса, не могла б того краще зробити.

Словнювання діл любові близнього не завжди було мені легким, як це перед хвилиною я Тобі сказала, моя дорога Мати. Щоб Тобі це доказати, розкажу Тобі кілька моїх змагань, що на їхній опис певно усміхнешся.

Довший час під час вечірнього розважання сиділа я перед однією сестрою, яка мала дивні звички. Думаю, що мусіла також отримувати багато просвічень,

83) Пор. Псал. 22. 6.

бо рідко вживала книжки. Ось яким способом я це заважила:

Як лише вона прийшла, зачинала робити якийсь дивний шелест, що подобав на звук із-за тертя двох пушлинок черепашки. Цей звук чула я лише сама. бо маю незвичайно чуле вухо (деколи навіть занадто) Мені годі виповісти, моя Мати, як дуже мене мучив цей шелест. Мені хотілось відвернути голову і поглянути на неспокійну сестру, яка очевидно не зауважувала своєї звички. Це був би єдиний спосіб освідомити її.

Але в глибині серця я відчувала, що краще перетріти це з любови до Господа Бога і щоб не робити прикрости сестрі. Тому я сиділа спокійно, старалась з'єднатись з Богом і забути цей шелест. Дарма! Я відчувала, що піт заливає мене і я мусіла попросту робити розважання про терпіння, під час якого я вся терпіла. Шукала способу, щоб робити це не в подразненні, але в радості та спокої, принаймні в глибині моєї душі. Тоді старалася полюбити той дрібний, неприємний шелест. Замість пробувати не слухати його — що було неможливим — я докладала моєї уваги, щоб добре його почути, наче б то був чудовий концерт. А мое розважання минало в той спосіб, що той концерт я жертувала Ісусові.

Іншим разом, під час прання, я була напроти однієї сестри, що за кожним разом, як витягала хусточки з води, охляпувала мене брудною водою. В першій хвилині я хотіла податися назад і втерти обличчя, щоб таким способом сестрі, яка мене окроплювала, показати, що зробить мені прислугу, якщо працюватиме спокійно.

Але я зараз собі подумала, що я нерозумна, коли відмовляюся від тих скарбів, що їх так щедро мені жертувують. І тому я вистерігалася вилити на зовні своє вінтурішно боротьбу. Я докладала всіх зусиль, щоб мене якнайщедріше покропили брудною водою так, що

при кінці прання я собі направду сподобала цей новий рід покроплення. Я обіцяла собі, що знову прийду в те щасливе місце, де можна отримати стільки скарбів!

Ти бачиш, моя улюблена Мати, що я є дуже маленькою душою, яка може жертвувати Господу Богу тільки дуже маленькі речі. А до того часто бувас, що й ті малі жертви пропускаю, а вони ж дають такий мир для душі! Але мене це не знеохочує, я переношу терпеливо те, що маю менше мира і стараюся більше чувати на другий раз.

О, Господь Бог є такий добрий для мене, що мені неможливо Його боятися! Він завжди дав мені те, чого я бажала, а радше дав мені бажання того, що хотів мені дати. Таким способом перед моєю спокусою проти віри я собі подумала, що на ділі я не переношу великих зовнішніх досвідів, а щоб мати внутрішні, треба, щоб Господь Бог змінив мою дорогу. Але я не думаю, що Він це зробить... Однак не можу так завжди жити в спокої... Який же засіб знайде Ісус, щоб мене випробувати?

На відповідь не довелося довго ждати. Вона показала мені, що Той, Якого я люблю, має завжди багато засобів. Він не змінив моєї дороги, але післав мені пробу, що всі мої радощі змішала зо спасенною гіркістю.

Ісус дає мені ласку прочувати щось і бажати чогось не тільки тоді, коли хоче мене випробувати досвідами. Вже віддавна лсліяла я одне бажання, що здавалося нездійсниме: мати брата священика. Я часто думала, що коли б мої братчики не відлетіли були до неба, я мала б щастя бачити їх при престолі. Але я вже не могла надіятися на здійснення моєї мрії, бо Господь Бог вибрав їх на малих ангеліків.

Аж ось Ісус не тільки що дав мені спрагнену ласку, але духовним вузлом з'єднав мене з двома Своїми апостолами, які сталися моїми братами... Хочу, моя улюблена Мати, розповісти Тобі подрібно, як то Ісус спознав моє бажання, а навіть перевищив його, бо я

бажала мати лиши одного брата священиком, який щодня при Службі Божій думав би про мене.

Першого братчика післала мені в 1895 році наче святочну китицю наша мати св. Тереса³⁴⁾. Тоді я була при пранні і була досить зайнята працею. Тоді прийшла Мати Агнета від Ісуса, відвела мене на бік і прочитала листа, що його щойно отримала. Надхнений св. Тересою — так писав в листі — один молодий питомець просив, щоб одна із сестер молилася особливим способом за спасіння його душі і своїми молитвами та жертвами спонагала його тоді, коли вже буде місіонарем, щоб він міг спасти багато душ. Обіцяв, що коли вже буде приносити Безкровну Жертву, завжди згадуватиме про ту, що сталася його сестрою. Мати Агнета від Ісуса сказала мені, що хоче, щоб я стала сестрою цього майбутнього місіонара.

Моя Мати! Мені неможливо описати Тобі мое щастя! Мое бажання сповнилось так несподіванно, що на його вид в моєму серці зродилася радість, яку назву дитячою, бо треба мені вернутися до днів дитинства, щоб знайти там радість таку живу, що душа не може її вмістити. Вже давно не відчувала я того роду щастя. Я відчувала, що моя душа відновилася, наче б хтось доторкнувся в ній струн, які до того часу були в затупті.

Я зрозуміла зобов'язання, що їх взяла на себе. Тому взялася до діла, старалася подвойти свою ревність. Мушу призватись, що спершу не мала я потіх, щоб підтримати мій запал. Після того, як я написала чарівного листа, повного серця і піляхетних почувань, щоб подякувати Матері Агнеті від Ісуса, я не мала ні-

34) Це був питомець Маріїкій Вартоломей Веліер із дієцезії Бас. Дня 29. вересня 1897., напередодні смерті св. Терені від'їхав кораблем до Алжиру, де вступив на новіціят у Білих Отців. Кілька дітей працювали як місіонарі в Африці. Занедужав на сплігну й мусів повернутися до Франції. Помир 14. липня 1907.

якого знаку життя від свого братчика аж до липня, за вийнятком картки в листопаді, де писав, що йде до війська ⁸⁵⁾.

Господь Бог затримав для Тебе, улюблена Мати, завершення розпочатого діла. Немає сумніву, що місіонарам можна помагати молитвою і жертвою. Але коли Ісусові сподобається з'єднати дві душі для Своєї слави, то Він дозволяє, щоб час від часу вони поділилися своїми думками і спонукали себе до ще більшої любові Бога. Але до цього треба виразної волі настоятелів. Бо інакше, на мою гадку, така переписка зробила б більше зла, як добра, коли вже не місіонареві, то зовсім певно для монахині, яка в своему способі життя безнастанно займається самою собою. Така виміна листів, навіть далека, замість з'єднати її з Богом, займала б тільки її ум. Вона уявляла б собі, що творить чуда, а поправді не робила б нічого, хіба під оманою ревности пригдала б собі ще одне безпотребне розсіяння.

Щодо мене, то я переконана тут, як і при всьому іншому, що наколи мої листи мають зробити добро, то їх треба писати з послуху і відчувати радше відразу, як приемність при їх писанні. Коли я наприклад говорю з якоюсь новичкою, то стараюсь умертвлятись при цьому, оминаючи питань, що заспокоювали б мою цікавість. Коли вона зачинає розповідати щось цікавого, а потім переходить на іншу тему, що мене нудить, а не докінчила першого оповідання, то я вистерігаюсь пригадувати їй що полішенну тему, бо мені здається, що не можна зробити нічого доброго, коли шукаємо себе самих.

Моя улюблена Мати! Бачу, що я вже ніколи не поправлюся з цього способу писання. Ось через ці свої міркування я знову далеко відійшла від теми. Пробач мені, і прошу Тебе й дозволь, що при найближчій наго-

85) У Франції богослови мусять відвувати військову службу.

ді зроблю те саме, бо не можу інакше! Ти поступаєш так, як Господь Бог, що слухає мене без утрудження, коли розказую Йому про своїх клохоті й радощі, наче б то Він Сам їх не знав...

Ти також, моя Маті, віддавна знаєш мої думки і всі малопам'ятні події з моого життя. Отже не скажу Тобі щось нового. Не можу стриматися від сміху, коли роздумую над тим, що так старанно описую Тобі стільки речей, про які Ти знаєш так само добре, як і я. Та я слухаю Тебе, моя дорога Маті, і виконую Твою волю. Якщо тепер не цікавить Тебе читати ці сторінки, то може вони на старість будуть Тобі розривкою, а потім придадуться до розшилювання вогню. Таким способом мій час не пішов на марне. Але я пишу, як дитина... Не думай собі, моя Маті, що мене цікавить, до чого Тобі здається моя дрібна праця. Мені вистачає того, що роблю це з послуху. Коли б Ти, павіль не прочитавши, спалила її на моїх очах, я не мала б ніякого жалю.

Та пора вже мені повернутись до історії моїх братів, що тепер занимають таке велике місце в моєму житті. Минулого року, при кінці травня ⁸⁶⁾, Ти одного разу покликала мене до себе перед рефектарем. Коли я входила до Тебе, моя дорога Маті, серце билося мені сильно. Я застановлялася над тим, що Ти мала б мені сказати, бо це перший раз Ти покликала мене до себе в такий спосіб.

Ти казала мені сідати. Ось що Ти мені предложила:

«Чи хочете взяти на себе духовні інтереси одного місіонаря, що має бути висвячений на священика і вкоротці виїде на місії» ⁸⁷⁾?

86) Було це в суботу 30. травня 1896.

87) Був це Адольф Іван Людвік Євген Рульн, питомець Товариства Закордонних Місій у Парижі. Висвячений на священика 28. червня 1896., вийшов до Китаю 2. серпня в тому самому році. У 1909. відкликано його до Франції для виконування різних урядів. Помер 12. червня 1934.

Потім Ти, моя Мати, прочитала мені листа цього молодого монаха, щоб я точно знала, чого він просить.

Перше мое почування було радісне, але по ньому прийшла боязнь. Я вияснила Тобі, моя улюблена Мати, що жертвувавши мої вбогі заслуги за одного майбутнього апостола, не зможу зробити цього самого у наміренні другого. Зрештою с багато сестер, що краці від мене, які могли б сповнити його бажання.

Всі мої закиди були безпожиточними, бо Ти мені відповіла, що можна мати багато братів. Тоді я спітала Тебе, чи послух зможе подвоїти мої заслуги. Ти відповіла мені, що так і сказала мені ще багато такого, що дало мені зрозуміти, що треба без вагання прийняти нового брата. У глибині душі, моя Мати, я думала те саме. А тому, що «ревність кармелітки має обняти цілий світ» ⁸⁸⁾, сподіюся, що за Божою ласкою буду корисна для більше, як двох місіонарів.

Я буду молитися за всіх, не лишаючи на боці звичайних священиків, бо їх завдання іноді так само важке, як апостолів, що проповідують між невірними. Словом, хочу бути «донькою св. Церкви» ⁸⁹⁾, як наша мати св. Тереса, й молитися в усіх наміреннях Свт. Отця, знаючи, що його намірення обнимаюти цілий світ. Ось головна ціль моого життя!

Але те все не перепиняло б мені молитися за моїх дорогих янголиків, коли б вони були священиками і не перешкодило б в особливий спосіб злучитися з їх апостольською діяльністю. То добре! Ось яким то способом я злучилася духовно з апостолами, що їх Ісус дав мені за братів: все, що є моєю власністю, належить та-кож до кожного з них. Добре відчуваю, що Господь Бот є задобрий, щоб робити поділи. Він такий багатий, що дає без міри те все, чого в Нього прошу. Але не ду-

88) Цитат із книжки, що її тоді дуже цінили в монастирях Кармелю: «Досконала кармелітка».

89) Свята Тереса з Авіля повторювала ці слова на смертній постелі.

май собі, моя Мати, що я тоді розгублюсь у довгих вичислюваннях...

Від коли маю двох братів і сестричок новичок, дні були б закороткі, щоб у подробицях просити для кожної душі того, чого їй треба. А й тоді ще лякалася б призабути щось важливого. Простенькі душі не потребують складних засобів. Тому, що я належу до таких душ, одного разу під час благодарення Ісус дав мені простий засіб до сповнення моого післанництва.

Він допоміг мені зрозуміти ці слова із «Пісні пісень»: «Притягни мене, побіжимо за запахом твоїх пахощів»⁹⁰⁾. О, мій Ісусе! Мені вже не треба просити: «Коли притягаеш мене, притягни душі, які я люблю». Вистачить простеньке слово: «Притягни мене!»

О, Господи! Я розумію, що коли душа дала себе полонити п'янокому пахові Твоїх пахощів, вона не біттиме одинцем. Вона пориває за собою всі душі, які любить. Це діється без примусу, без зусилля, це природний вислід того, що Ти її притягаєш до Себе. Як бистрій потік тягне до морських глибин усе, що стрічає по дорозі, так, мій Ісусе, і душа, що заглиблена в безкрайому океані Твоєї любові, потягає за собою всі свої скарби...

Ти знаєш, Господи, що мої скарби це душі, які Ти зволив об'єднати з моею. Ти Сам довірив мені ці скарби, тому осмілююся запозичити слів, що їх Ти говорив до Небесного Вітця в той останній вечір, коли Ти, як подорожній і смертник, перебував на нашій землі...

О, Ісусе, мій Улюблений! Не знаю, коли скінчиться мое вигнання... Може ще не один вечір співатиму тут на вигнанні пісню про Твое милосердя. Але вкінці для мене також прийде останній вечір... і я хочу, щоб я могла тоді сказати Тобі, о мій Боже:

«Прославила я Тебе на землі, довершила діло, що Ти дав мені виконати. Я об'явила ім'я Твос людям, що Ти дав мені зі світу; Твої вони були, а Ти дав їх мені,

90) Пісня пісень 1. 3.

і вони зберегли Твое слово. Тепер зрозуміли вони, що все, що тільки Ти дав мені, походить від Тебе; бо слова, що Ти дав мені, я передала їм, і вони прийняли й зрозуміли справді, що я вийшла від Тебе, й увірували, що Ти післав мене. Я за них молюся... за тих, що Ти дав мені, вони бо Твої. І вже не на світі, а вони на світі, і я йду до Тебе... Збережи їх у Твое ім'я. Тепер же до Тебе іду, і говорю це в світі, щоб мали в собі радість мою новну... Не молю, щоб Ти взяв їх зі світу, але щоб зберіг їх від лукавого. Не зі світу вони, як і я ис зі світу. Та не тільки за них прошу, але й за тих, щозвірюють у мене через їх слово. Отче, хочу, щоб ті, що Ти дав їх мені, там зо мною були, де я. Щоб зрозумів світ... що Ти полюбив їх, як мене полюбив»⁹¹⁾.

Так, Господи! Ось те, що я хотіла б за Тобою повторити, заки половину в Твої обійми! Може це зухвалство... Але ні, бо Ти вже віддавна дозволив мені бути сміливою з Тобою. Ти сказав до мене так, як батько до блудного сина: «Все мое, то твое»⁹²⁾. Отже Твої слова. Ісусе, с моїми і я можу ними послужитися, щоб стягнути ласки Небесного Вітця на душі, які зі мною з'єднані.

Але, о Господи! Коли я кажу, що бажаю, щоб ті, яких Ти дав мені, були там, де я буду, то я не домагаюся, щоб вони не могли дійти до більшої слави від тієї, що Ти зволиш дати мені... Я попросту прошу, щоб кохансь ми всі разом зібралися у Твоєму гарному небі! Ти знаєш, мій Боже, що я завжди прагнула любити лише Тебе! Іншої слави не бажаю.

Твоя любов товаришила мені від дитинства, вона виростала зі мною, а тепер вона наче пропасть, що її глибини не можу змірити. Любов притягає любов, тому, мій Ісусе, моя любов рветься до Тебе й хотіла б наповнити цю безодню любови, що її притягає. Але що

91) Іван 17. 4 і пр. Свята свобідно збирає й цитує стихи тієї глави.

92) Лука 15. 31.

ж! Моя любов не є ще навіть краплиною роси, що губиться в безмежжі океану!

Щоб Тебе любити, як Ти мене любиш, я повинна позичити Твоєї власної любови і тільки тоді найду спочинок. О, мій Ісусе! Може це тільки ілюзія, але мені здається, що Ти не можеш наповнити душу більшого любов'ю від тієї, якою наповнив мене. Тому смію просити Тебе: «Полюби тих, яких Ти дав мені так, як Ти мене полюбив»⁹³⁾. Коли побачу колись в небі, що Ти полюбив їх більше, як мене, буду радіти з того, бо вже тепер на цьому світі я переконана, що ті душі заслугують на любов більшу від мосії. Але тут на землі не можу собі уявити більшого безміру любови, як той, що Ти ним мене обдарував, без ніякої заслуги з моого боку!

Моя дорога Мати! Вкінці поверталось знову до Тебе! Я дуже здивована тим, що тут написала, бо я не мала такого наміру. Але коли вже написане, то нехай так лишиться...

Але заки повернуся до історії про моїх братів, хочу Тобі сказати, моя Мати, що місце позичене із св. Євангелії: «Слова, що Ти дав мені, я передала їм»⁹⁴⁾ я не примінюю до моїх братів, але до моїх сестер. Во не почиваюся на силах навчати місіонарів. На щастя я ще до тієї міри не розгорділася... Тим більше не могла б давати деяких порад для моїх сестер, якщо б Ти, моя Мати, що заступаєш мені Господа Бога, не дала мені цього ласки.

Навпаки, я думала про Ваших духовних синів, що е моїми братами, коли писала ці Христові слова: «Не молю, щоб Ти взяв їх зі світу... Але й за тих прошу, що ввірують у мене через їх слово»⁹⁵⁾. Як же ж могла б я забути в молитві про ті душі, що їх вони спасуть терпінням і проповіддю на своїх далеких місіях?

93) Іван 17. 23.

94) Іван 17. 8.

95) Іван 17. 18, 20.

Моя Мати! Думаю, що окончним є ще трохи пояснити Тобі те місце із «Пісні пісень»: «Притягни мене, ми побіжимо», бо те, що я хотіла сказати, виглядає мені мало зрозумілим.

Ісус сказав: «Ніхто не може прийти до Мене, коли Отець, що післав Мене, не притягне його»⁹⁶⁾. Далі, Своїми візнеслими притчами, а деколи і не вживаючи цього засобу, що до нього народ так звиклий, Він вчить нас, що вистачить постукати, а нам відчинять, шукати, а знайдемо, простягнути покірно руку, а отримаємо те, чого просимо»⁹⁷⁾. Додає, що дастъ намъ тѣ все, чого попросимо у Його Вітця в Його ім'я⁹⁸⁾. Святий Дух мабуть з тієї причини диктував ще перед народженням Ісуса цю пророчу молитву: «Притягни мене, ми побіжимо».

Просити, щоб нас притягнули, значить бажати тісно з'єднатися з предметом, що полонює наше серце. Коли б вогонь і залізо мали розум, а те останнє сказали до першого: «Притягни мене», то тим способом довело б своє бажання так уподібнитись до вогню, щоб він проникнув його, напоїв своєю паличкою істотою і злився з ним в одне.

Моя улюблена Мати! Якраз таке діється з моею молитвою. Я прошу Ісуса, щоб притягнув мене в полу-м'я Своїї любови і так тісно об'єднав зі Собою, щоб лише Він Самий жив і діяв в моїй душі. Я свідома того, що чим більше вогонь любові розпалюватиме мое серце тим частіше буду повторяті: «Притягни мене!», тим ішвидше душі, що стикатимуться зі мною — бідним покиненим куском заліза, якщо віддалися від Божого вогню — тим ішвидше ці душі побіжуть овіяні запахом пахощів їх Улюбленого.

Бо душа, що розпалена любов'ю, не може бути бездіяльною. Без сумніву вона наче св. Магдалина си-

96) Іван 6. 44.

97) Іор. Матей 7. 8.

98) Іван 16. 23.

дить у стіп Христа і слухає Його солодкого й палкого слова. Може здаватися, що вона нічого не робить, але на ділі вона робить більше від Марти, яка турбується про багато речей ⁹⁹⁾ і хоче, щоб сестра йшла за її прикладом.

Ісус не ганить працю Марти, бо таку ж саму працю покірно виконувала ціле життя Його Пресвята Марти, яка приготовляла поживу св. Родині. Ісус хоче звернути Своїй ревній хазяйці увагу на її неспокій ¹⁰⁰⁾.

Цю істину зрозуміли всі Святі, а зокрема ті, які просвітили вселенну евангельською науковою. Чи ж св. Павло, св. Августин, св. Іван від Хреста, св. Тома Аквінатацький, св. Франциск, св. Домінік і багато інших Божих приятелів не черпали цього Божого знання, — що захоплює найбільших геніїв — під час розважання?

Один учений сказав: «Дайте мені підойму, точку опертя, а я піднесу світ». Те, чого не отримав Архімед, бо не просив того у Бога, а його проосьба мала на меті лищ матеріальну справу, те повністю отримали Святі. Всемогутній дав їм точку опертя: Себе Самого, Себе Единого! А за підойму дав їм розважання, що розпалює вогонь любові. Таким способом вони піднесли світ. Таким способом воюючі Святі підносять його й тепер і так аж до кінця світу підноситимуть його Святі, що потім прийдуть.

Моя дорога Мати! Тепер хочу сказати Тобі, що я розумію під «запахом пахощів Улюблена».

Тому, що Ісус пішов до неба, я можу йти за Ним слідами, які Він залишив. Які ж вони світлі! Які повні божественного запаху! Мені вистане кинути оком на св. Євангелію, а зараз дихаю пахощами Ісусового жит-

99) Пор. Лука 10. 41.

100) Починаючи від цього речения. Тереня пише олівцем Дня 8. липня 1897. вона на завжди залишила свою келію, її перенесли до інфірмерії і там вона докінчила свій рукотис. Там і померла 30. вересня 1897.

ті і вже знаю, кудою бігти. Я не кидаюся на перше місце, але на останнє. Замість йти наперед із фарисеями, повторюю з довір'ям покірну молитву митаря.

Але передовсім наслідую поведінку Магдалини, її дивину, а радше повну любові сміливість, яка чарує Ісусове Серце і полонює мое! О, так! Чую, що коли б я мала на сумлінні всі можливі гріхи, то зі серцем, зломаним катяттям я кинулася б в обійми Ісуса, бо знаю, як дуже Він полюбив блудного сина, який повернувся до Нього! До Бога звертаюся з довір'ям і любов'ю не тому, що Він у Своєму люб'язному милосерді зберіг мою душу від тяжкого гріха¹⁰¹.

**

Через два з половиною місяців, дня 30. вересня 1897. о год. 7.30 вечером св. Тереня від Дитяти Ісус по-мерла смертю, якої бажала: смертю Ісуса на хресті. Її останні слова були:

«О!.. Я люблю Його... Мій Боже, я люблю... Тебе...»

101) Тут кінчиться рукопис Терені. Для 11. липня Тереня тала вказівки Преподобній Матері Агнеті від Ісуса, щоб до-кінчила рукопис. Ось її слова:

«Напиши точно, моя Мати, що коли б я допустилась всіх можливих злочинів, то я завжди мала б таке саме довір'я! Знаю, що ця безліч зневаг це наче краплинка води кинена на розпалений жар. Потім розкажіть про історію наверненої грішниці». (Гляди в «Додатку»).

ДОДАТОК

КАРТОЧКА, ЩО ЇЇ НОСИЛА НА СВОЕМУ СЕРЦІ СВ. ТЕРЕНЯ ВІД ДИТЯТИ ІСУС В ДЕНЬ ЗЛОЖЕННЯ СВОІХ ОБІТІВ

8. вересня 1890.

О, Ісусе, мій Божественний Обручнику! Вчини, щоб я ніколи не втратила другої моєї хресної одяжі! Забери мене радше, якщо б я мала добровільно допуститись хоч би найменшої похибки. Нехай я завжди шукаю тільки Тебе і нехай лише Тебе знаходжу. Нехай соторіння будуть для мене нічим, а я нічим для них! Будь мені всім лише Ти, Ісусе! Нехай земські речі не заколочують моєї душі, нехай нічого не заколочує моого мира!

О, Ісусе! Я прошу в Тебе тільки мира, а також любові, любові безконечної, що її межею є тільки Ти! Прошу в Тебе такої любові, де я зникну, а останеся лише Ти, мій Ісусе!

Ісусе! Нехай згину для Тебе мученицькою смертю, мучеництвом серця або тіла, а радше обидвома! Дай мені, щоб я досконало заховувала свої обіти. Нехай зрозумію, чим повинна бути Твоя обручниця. Дай, щоб я ніколи не була тягарем для монастиря. Нехай ніхто не занимається мною, нехай мене допчуть і забувають мов мале зерно піску, Ісусе. Нехай у мені досконало сповниться Твоя воля! Нехай прийду на те місце, що його Ти вже мені приготовив...

Ісусе! Дай, щоб я спасла багато душ, щоб сьогодні не пішла на осудження ні одна душа, щоб вийшли всі душі з чистилища!

Ісусе! Прости мені, коли говорю те, що не треба. Я хочу тільки Тебе розвеселити і потішити.

АКТ ПОЖЕРТВУВАННЯ МИЛОСЕРДНІЙ ЛЮБОВІ

І. М. Й. Т.

Пожертвування себе самої в цілопальну жертву Милосердній Любові Господа Бога.

О, мій Боже! Преблагословенна Трійце! Я бажаю любити Тебе і ширити любов до Тебе, транслювати над прославленням св. Церкви, спасаючи душі, які на землі, висвободжуючи ті, які страждають у чистилищі. Бажаю досконало сповняти Твою волю та дійти до цього ступеня слави, що його Ти приготував мені у Своєму царстві. Одним словом: бажаю бути святою, але відчуваю свою неміч і тому прошу Тебе, мій Боже, щоб Ти Сам був моєю святістю.

Ти мене так полюбив, що Свого Єдинородного Сина дав мені за Спасителя й Обручника, а через те безконечні скарби Його заслуг стали моїми. Я радо їх жертвує Тобі і благаю Тебе, щоб Ти глядів на мене тільки через Обличчя Ісуса і крізь Його Серце, що горить любов'ю.

Жертвую Тобі також заслуги всіх Святих, що в небі і на землі, їх акти любові і акти любові святих Янголів. Вкінці жертвую Тобі. Преблагословенна Трійце, любов і заслуги Пречистої Діви Марії, моеї Дорогої Матінки. У її руки передаю те мое пожертвування і прошу її, щоб Тобі його зложила. Її Божественний Син, мій улюблений Обручник, сказав нам за днів Свого смертного життя: «Чого тільки попросите ви від Мого Вітця в Мое Ім'я, дастъ вам!» Тому я певна, що Ти вислухаеш моїх бажань. Я знаю, мій Боже, що чим більше Ти хочеш дати, тим більші даеш нам бажання. Я відчуваю в моєму серці безміrnі бажання й тому з

потішає, нанизує голку і бідне янголятко усміхається крізь сльози...»³¹⁾

Пригадую собі, що й дійсно я не могла бути без Селіни. Я воліла радше встати від столу, не скінчивши десерту, як не піти за нею, коли вона встала. Я викручувалась у своєму великому кріслі й просила, щоб мене зняли. Потім ми йшли разом бавитися. Де-коли ми бавилися із «префекткою»³²⁾, з чого я була рада, бо там був парк, а вона показувала нам гарні забавки, але я йшла туди радніш тому, щоб зробити приемність Селіні. Я воліла радше перебувати в нашому огороді й обдряпувати стіни. Ми збирали на них золоті піщанки й потім продавали їх татусеві, що й дуже поважно від нас купував.

У неділі, тому, що я була ще замала, щоб ходити на богослужіння, мамуся лишалася пильнувати мене. Я була дуже чемна й під час Служби Божої ходила на пальчиках. Але як тільки побачила, що двері відчиняються, наступав вибух радості, що не мав рівного собі. Я кидалася назустріч моїй гарній сестричці, що була тоді прибрана наче княжна й казала до неї: «Селіночко! Дай мені скоро поблагословеного хліба!» Деколи вона не мала, бо прийшла запізно до церкви. Що діяти? Мені важко було без нього обійтися. Цей хліб був «моєю Службою Божою»... Та я скоро знайшла розв'язку: «Ти не маеш поблагословеного хліба? Так тоді поблагослови його!» Як сказала, так і зроблено. Селіна бере крісло, відкриває шафу, бере хліб, укройла шматок й дуже поважно проказує над ним «Богородице Діво». Потім дає мені. Я перехристилася і з'їла з великою побожністю, знаходячи в ньому смак поблагословеного хліба...

31) Лист пані Мартен до Павлини (4. березня 1877).

32) Рідня Мартен мешкала якраз напроти префектури (обласна управа у Франції). Звідси вона зносила й забави дітей із сусідами.

Ми часто відвували разом правдиві духовні конференції. Ось приклад, запозичений з маминих листів:

«Наши дорогі маленькі Селіна й Тереня це благословенні янголята із правдивою янгольською вдачею. Тереня є радістю, щастям і славою для Марії. Ти б не повірила, яка вона горда з цього. Вона знаходить влучні відповіді, що рідко трапляються в її літах. Відповідає Селіні, що двічі старша від неї. Ось колись Селіна питалася: «Як це діється, що Господь Бог перевіває в такій маленькій частичці хліба?» А мала сказала: «Це не таке дивне, бо Господь Бог є всемогутній». — «А що воно значить всемогутній?» — «Це значить, що Він робить усе, що хоче»³³⁾.

Одного разу Леонія, думаючи, що вже завелика, щоб грatisя ляльками, прийшла до нас обидвох з копичком, повним суконок та гарних шматків матерії, з яких можна б пошити інші суконочки. На верху поклала свою ляльку і каже нам: «Маєте, сестрички, вибирайте. Я даю вам те все!» Селіна простягнула руку і взяла пакетик стяжок до суконки, що їй припали до вподоби. Після хвилини застанови я простягнула з черги свою руку і сказала: «Я вибираю все!» й без церемонії забрала кошичок. Свідки тієї сцени були пerekонані, що я зробила зовсім справедливо. Сама Селіна й не думала жалітись. Зрештою в неї не бракувало забавок, бо її хресний³⁴⁾ обсипав її дарунками, а Люїза знаходила спосіб, щоб придбати для неї те, що вона бажала.

Ця риска з моого дитинства є змістом цілого моого життя. Пізніше, коли станула передо мною християнська досконалість, я зрозуміла, що треба багато терпіти, щоб статися святою, треба шукати завжди цього, що найбільш досконале, й забувати про себе саму. Я зрозуміла, що в досконалості є багато ступенів і кожна

33) Лист мами Терені до Павлини (10. травня 1877).

34) Віталій Роме, приятель батька св. Терені.

довір'ям прошу Тебе: прийди і візьми в Своє посідання мою душу. Ах, я не можу приймати святого Причастя так часто, як того бажаю, але чи ж Ти не всемогутній, Господи? Позістань у мені, наче в кивоті, і ніколи вже не покидай Своєї малої жертви!

Я бажала б потішити Тебе за невдяку злих і тому благаю Тебе: забери мою свободу не подобатися Тобі! А коли іноді задля немочі впаду, очисти негайню мою душу Своїм Божественним поглядом, спали всі мої недосконалості наче вогонь, що перемінє все в себе самого...

Дякую Тобі, мій Боже, за всі ласки, що їх Ти дав мені, особливо ж за те, що очистив мене у вогні страждання. З радістю споглядатиму на Тебе в останньому дні світу, коли Ти матимеш в руках знак святого Хреста.

Ти дозволив мені бути учасницею цього дорогоцінного Хреста, тому надіюся, що в Небі буду подібна до Тебе і побачу, як на моєму прославленому тілі блістітимуть стигмати Твоїх Страстей.

Надіюся, що після земного вигнання буду радіти Тобою у вічній батьківщині. Але я не хочу збирати заслуг для неба. Хочу працювати лише для Твоєї любові, щоб лише Тобі подобатися, щоб потішити Твоє Пресвяте Серце і спасти душі, які будуть любити Тебе навіки.

У вечорі земного життя я стану перед Тобою з порожніми руками, бо я не прошу Тебе, Господи, щоб Ти почислив мої діла. Всі наші праведності мають плями в Твоїх очах. Тому хочу зодягнувшись у Твою Праведність і від Твоєї Любові отримати вічне посідання Тебе Самого. Не хочу іншого престолу, не хочу іншого вінка, як тільки Тебе, мій Улюблений!..

У Твоїх очах час є ніщо. Один день наче тисяча років. Отже Ти можеш в одній хвилині приготувати мене, щоб я могла станути перед Тобою.

Вкінці, щоб жити в акті досконалої любові, я

жертвуюся як цілопальна жертва Твоїй милосердній Любові і благаю Тебе: спалюй мене безнастяно й дозволь, щоб у мою душу переливалися хвилі безконечної ніжності, що замкнені в Тобі, щоб таким способом я сталася мученицею Твоєї любови, мій Боже!

Коли це мучеництво приготує мене явитися перед Тобою, нехай воно усмertить мене, а моя душа нехай без проволоки кинеться у вічні обійми Твоєї милосердної любові.

О, мій Улюблений! Я хочу за кожним ударом моого серця відновляти перед Тобою безконечне число разів те пожертвування, аж доки зникнуть тіні і я зможу лицем у лице говорити Тобі навіки про мою любов!

Марія Франціска Тереня від Дитяти Ісус та св.
Обличчя, негідна монахиня кармелітка

Свято Пресвятої Трійці, дня 9. червня 1895. Р. Б.

Заувага:

За проказування цього Акту від слів «Вкіні», щоб жити в акті досконалості любові» є такі відпости:

- 1) трьох років за кожний раз, коли його говоримо;
- 2) повний раз у місяць, коли говоримо його щоден-но (на звичайних умовинах).

(Сл. Пенітенціярія 31. липня 1923.

23. грудня 1935.)

ІСТОРІЯ ГРІШНИЦІ, ЩО НАВЕРНУЛАСЬ І ПОМЕРЛА З ЛЮБОВИ

(Із книжки «Життя пустинників Сходу», що її написав о. Михайло Марен, Париж-Ліон 1824. — Про преподобного Отця Івана Малого)

Навернення тієї дівчини, яка мала нещастя впасти в гріх, сталося завдяки милосердним вчинкам, що їх вона робила у своєму житті. Це дуже будуюча історія й дуже добре надається до того, щоб навіть й найбільшим грішникам додати надії на Боже милосердя, якщо вони щиро навертаються до Бога.

Ця дівчина звалась Паїсія. Ще молодою втратила батька й матір. Своє майно вирішила тоді вжити до добрих діл й тому свій дім перемінила на притулок для пустинників, які приходили в ці сторони продавати вироби своїх братів.

Але пізніше вона змінила своє поступування. Й зачало здаватися, що таке милосердне діло занадто дорого її коштує. Вона собі не подумала про ті скарби, що їх готовить собі в небі, коли творить милосердні діла. В цьому мали великий вплив її приятелі, які не то що відрядили їй цей милосердний вчинок, але пішли ще далі, бо цілковито знеохотили її до життя чесного і завели на бездоріжжя гріха.

Вістку про її упадок в гріх прийняли пустинники з великим болем серця. З любови до її душі, докладали всіх зусиль, щоб витягнути її з тієї гріховної пропasti. Коли це не помогало, звернулись до Івана Малого, що славився даром мудrosti, даним йому від Бога. Просили його, щоб пішов до неї і старався навернути її до Христа.

Він пішов туди, але перед ним замкнули двері і не хотіли впустити до середини. Ще й докоряли зневажливими словами, що буцім то пустинники спричинили руйну їх пані. Але він не падав духом, а далі просив, щоб дозволили йому поговорити з нею, запевняючи, що не вийде їй на користь.

Тоді завели його в її кімнату. Він сів коло неї і синтав її:

«Паїсі! Чи Ісус Христос зробив тобі якусь прикрість, чи може маси причину пожалітись на Нього, коли ти так Його покинула і впала так низько»?

Ці перші слова пустинника сильно її діткнули і вразили її серце.

Тоді Святий замовк на кілька хвилин, щоб дати час на діяння ласки, а сам зачав гірко плакати.

«Чому ти плачеш, Отче?» — спитала дівчина.

«Як же не маю я плакати, коли бачу, як диявол обманув тебе і посміявся з тебе»...

На такі слова переляканна дівчина з жаху за свої гріхи закликала:

«Мій Отче! Чи є ще для мене можливо те все спокутувати?»

«О, так! — відповів Святий — запевняю Тебе, що можеш те все спокутувати...»

«Коли так, то скоро веди мене в таке місце, де буде найкраще покутувати за мої гріхи»...

Він зараз встав, а вона пішла за ним, не даючи ніяких заряджень для свого дому, не сказавши нікому ні слова. А Святий тим дуже втішився, бо це був знак, що вона вся перейнялася своїм наверненням і покидає все, щоб цілковито віддатися покутничим ділам.

Не знаємо, куди він хотів її за провадити. Мабуть до якогось дівочого монастиря. Але тому, що вийшли вже були в пустиню й надходила ніч, треба було заночувати. Святий згорнув купку піску, щось гей би по-душку, назначив її знаком хреста і сказав Паїсії по-

кластись там до сну. Сам пішов трохи далі і помолившись також поклався спати.

Коли опівночі пробудився, побачив ясне світло, що сходило з неба на землю. За тим світлом зійшло багато ангелів і вони забрали душу дівчини й понесли її до неба.

Здивований таким видінням він встав негайно, пішов до дівчини й порухав її ногою, щоб переконатись, чи не померла. Справді так було. Вона дійсно віддала свою душу Богові.

Одночасно він почув якийсь чудесний голос, що казав йому:

«Її одногодинна покута була Богові мизішою від тієї покути, що другі роблять цілими літами. Бо вони не покутують з такою ревністю, як покутувала ця дівчина!»

ХРОНОЛОГІЯ

I. АЛЯНСОН

- | | | |
|------|----------------------|---|
| 1873 | 2. січня, четвер | Народини Марії Франціскії Теренії Мартен в Алянсоні |
| | 4. січня, субота | Її хрещенні в церкві Божої Матері |
| | около 15. березня | Малу Теренію дають до няньки Рози Тас у Семає |
| 1874 | 2. квітня, четвер | Мала Теренія вертається до мами |
| 1875 | січень | Від другого року життя Теренія вже думас: «Буду монахинею!» |
| 1877 | 28. серпня, вівторок | Смерть матері Теренії |
| | 29. серпня, середа | Теренія вибирає собі Павлину за другу маму |

II. ЛІЗІЄ: «ГАЙОК»

- | | | |
|------|------------------------------------|--|
| 1877 | 15. листопада, четвер | Приїзд до Лізіє. |
| | 16. листопада, п'ята. | Замешують у «Гайку». |
| 1878 | 8. серпня, четвер | Перша подорож до Трувіль. |
| 1879 | при кінці року або з початком 1890 | Перша Сповідь Теренії. |
| 1879 | або 1880 | Пророче видіння терпіння батька. |
| 1881 | 3. жовтня, понеділок | Теренія вступає до пансиону в сестер. |
| 1882 | 2. жовтня, понеділок | Павлина вступає до Кармелю в Лізіє. Теренія далі в сестер. |
| | при кінці року | Відчуває безнектанний біль гологи. |
| 1883 | 25. березня, Великдень | Теренія захворіла (в непривезності батька і старших сестер). |

	13. травня, Зіслання Святого Духа серпень від 5. до 8. травня	Усміх Пречистої Діви й чудесне уздоровлення Терені. Подорож до Аляксону. Реколекції перед першим св. Причастям.
1884	8. травня, четвер	Перше св. Причастя Терені. Професія Сестри Агнети від Ісуса в Кармелю.
	22. травня, Вознесення 14. червня, субота	Друге св. Причастя Терені. Миропомазання св. Терені (еп. Гюгонін з Бає).
1885	початок травня 17 - 21 травня	Побут в Довіль. Під час реколекцій до «Віднови» початок «недуги скрупулів».
	21. травня, четвер	Торжественна віднова першого св. Причастя. Побут в Трувіль.
	вересень початок жовтня	Терені сама в сестер.
1886	межи 27. лютого а 15. березня	З причини здоров'я Терені опускає сестер і побирає лекції в пані Паліно.
	31. травня, понеділок	Прийняття до «Дітей Марії».
	межи 15. червня а 31. липня	Короткий побут у Трувіль.
	межи 3. а 15. жовтня	
	15. жовтня, п'ятниця	Подорож до Аляксону. Тоді то Леонія в четвер 7. жовтня вступає до клярикос (перша проба монашого життя).
	кінець жовтня	Вступлення Марії до Кармелю.
	25. грудня, субота	Через заступництво своїх братів з неба Терені вилічена із скрупулів.
1887	однієї неділі межи Різдвом а кінцем липня	«Різдвяне навернення».
1887	1887	Ласка отримана перед образом Розп'яття.
	29. травня, Зіслання Святого Духа	Терені просить у батька дозволу вступити до Кармелю.
	1. вересня, четвер	Читас в «Ля Круа» про страчення Пранціні.
	31. жовтня, понеділок	Подорож до Бає, щоб в сп. Гюгонін просили дозволу вступлення до Кармелю.

4. листопада, п'ятниця
20. листопада, неділя
2. грудня, п'ятниця
26. грудня, середа

Віїзд з Лізіє до Риму.

Авдіенція у Льва XIII.
Поворот до Лізіє.

Еп. Гюгонін ішло здоволяючо відповіль для Матері Марії де Гонзаг. Але Тереплю приймуть аж при кінці Великого посту.

III. ЛІЗІС: КАРМЕЛЬ

1888 9. квітня, понеділок
22. травня, вівторок

23. червня, субота

1889 10. січня, четвер
12. лютого, вівторок

липень

1890 початок січня
8. вересня, понеділок
24. вересня, середа

1891 від 8. до 15. жовтня
(четвер)

5. грудня, субота

кінець грудня

1893 20. лютого, понеділок

трохи пізніше

1894 29. липня, неділя
14. вересня, п'ятниця

Теренія вступає до Кармелю Професія Сестри Марії від Христового Серця.
Батько Теренії зникає на чотири дні.
Облечини Теренії у привіності еп. Гюгонін.
Батько Теренії залишає «Гайок» і заменикує в домі умовою хворих у Кан.
У пустельні св. Магдалини Теренія отримує ласку злукі із Пречистою Дівою.
Обіти Теренії пропізено.
Професія Теренії.
Вложенні монації засlossenі; батька не було.
Реколекції о. Алексея Пру.
Проповідник утверджує Теренію на її дорозі.
Смерть Матері Геновефи від св. Тереси.
Початок поширення інфлюензи. Теренія отримує дозвіл на щоденне св. Причастя.
Сестру Агнету від Ісуса вибирають настолтелькою.
Теренію дають до помочі Матері Марії де Гонзаг при виховуванні новичок.
Смерть батька Теренії на замку «Ля Мюс» кото Евре Селіна вступає до Кармелю в Лізіє.

	кінець грудня	Мати Агнета від Ісуса каже Терені списати спогади з дитинства.
1895	січень	У вільних хвилинах Тереня зачинає писати свої спомини.
	9. червня, неділя Свято Пр. Трійці	Під час благодарення Тереня жертується у цілопальну жертву Милосердній Любові Бога.
	11. червня, вівторок	Тереня і Селіна разом про-казують акт посвяти Милосердній Любові.
	14. червня, п'ятниця	Під час Хрестої Дороги Тереня отримує ласку любовного зранення.
	16. або 17. жовтня	Після отримання листа від питомця Беліє (лист із 15. жовтня), майбутнього місіонаря у Вільх Отців, Мати Агнета від Ісуса призначає Тереню на духовну сестру для цього місіонара.
1896	20. січня, понеділок	Тереня вручас Матері Агнеті від Ісуса св. Й зошит із споминами.
	24. лютого, понеділок	Професія Селіни під монашним іменем Сестри Геновевфи від св. Тереси.
	21. березня, субота	Трудний вибір Матері Марії де Гонзаг на настоятельку. Тереня позістается да-лі коло повічок.
	Ніч із Великого Четверга на Вел. П'ятницю (із 2. на 3. квітня) 5. квітня (Великдень) або трохи пізніше	Перше плювання кров'ю.
	10. травня, неділя	Початок внутрішнього до-свіду, що тривав аж до смерті: спокуси проти віри й надії.
	30. травня, субота	Сон про Матір Анну від Ісуса.
	перші дні вересня	Мати Марія де Гонзаг дає Терені другого духовного брата: о. Адольфа Рулянніз Закордонних Місій.
		Під час реколекцій Тереня

межі 13. а 16. вересня

1897 6. квітня, вівторок

кінець Вел. Посту
2. червня, середа (вечором біля півночі)

3. червня, четвер

8. липня, четвер (вечором)
перед 11. липня

30. липня, п'ятниця

19. серпня, четвер

30. вересня, четвер

отримує великі просвічення
про своє покликання.

Лист до Сестри Марії від
Хр. Серця.

Мати Аннета від Ісуса за-
чинас записувати останні
слова Терені.

Стал недужої погіршується.
Мати Аннета від Ісуса про-
сить Матір Марію де Гон-
заг приказати Терені про-
довжувати списувати своє
життя.

Мати Марія де Гонзаг дає
Терені таке доручення і ка-
же писати про монашє жит-
тя.

Терені покидає свою келію.
Її переносять до інфірмерії.
Докладнує третій автобіогра-
фічний рукопис.

О 6. год. вечором Масло-
свяття.

Останнє св. Причастя Тере-
ні.

Около 7. год. 20 хв. вечором
Терені вмирає у любовній
екстазі.

З М И С Т :

стор.

Вступ	7
Весняна історія однієї малої білої квітки, що її вона сама написала і присвятила Преподобній Матері Агнеті від Ісуса:	
Вступ	9
Перші спогади	16
Болючі роки	34
Після Різдвяної ласки	94
В Кармелю	146
Лист до Сестри Марії від Христового Серця:	
Перша частина	180
Друга частина	184
Рукопис присвячений Матері Марії де Гонзаг:	
Перша частина	197
Друга частина	214
Додаток:	
Карточка, що її носила на своєму серці св. Тереня від Дитяти Ісус в день зложення своїх Обітів	258
Акт Пожертвування Милосердній Любові	259
Історія грішниці, що навернулась і померла з любови	262
Хронологія	265

душа може свободно відповісти на Божий поклик. Може зробити для Його мало, або багато. Одним словом може вибирати між жертвами, що іх Він домагається. Тоді я так, як за днів моого дитинства закликала: «Мій Боже, я вибираю все!» Я не хочу бути половиною сяютою, я не лякаюся терпіти для Тебе. Я боюся тільки одного: задержати свою волю. Візьми її, бо «я вибираю» те, що Ти хочеш!...»

Але треба мені спинитись. Я ще не повинна Тобі говорити про свою молодість, але про малого чотиролітнього пустуна. Пригадую собі один сон, що снівся мені тоді, а який глибоко врився мені в пам'ять.

Однієї ночі снілося мені, що я вийшла сама на прохід в огорod. Щоб зайти туди³⁵⁾, треба було вийти по сходах. Коли я зійшла зі сходів, спинилась з переляку. Передо мною, коло альтани стояла бочка від вапна, а на ній двох страшних чортиків. Хоч вони мали на ногах тяжкі заліза, дивно танцювали зі звинністю. Несподівано вони глянули на мене вогнистими очима, а потім, перелакані більше від мене, кинулися прожогом до бочки й побігли сковатись у пральні, що була напроти. Побачивши, що вони такі боягузи, я захотіла знати, що вони будуть робити. Наблизилася до вікна. Чортики були у пральні, бігали по столах, не знаючи, як утікти від моого погляду. Деколи наблизувалися до вікна й з тривогою заглядали, чи я ще стою. Побачивши, що я все ще стою, бігали знову, як навіжени.

Без сумніву цей сон не має в собі нічого незвичайного. Однак я думаю, що Господь Бог дозволив, щоб я собі Його пригадала, щоб доказати мені, що душа в

35) Огорod знаходився позад хати. До нього вела вуличка довжиною 18 метрів. Щоб туди зайти, треба було, виходячи із подвір'я дому, вийти по чотирьох ступенях і так дістатися на вуличку. Альтана була в глибині огороду, але можна було й завважити вже зі сходів. Пральні була з правого боку, при вході до огороду.

стані ласки не має чого лякатися дияволів, які є боягузами, що втікають перед поглядом невинної дитини...

А ось ще один уривок з маминих листів. Ця бідна мамуся вже прочувала кінець свого вигнання на землі: ³⁶⁾

«Я не журюся обидвома малими. Вони так добре почиваються разом. Це вибрані вдачі. Вони певно будуть добрими. Марія і Ти зможете досконало їх виховати. Селіна не зробить ніколи навіть найменшої добровільної похибки. Мала також буде доброю. Не сказала б неправди, хоч би дав їй усе золото світу. Має вдачу, як ніхто між вами» ³⁷⁾.

«Недавно пішла до крамниці з Селіною і Люїзою. Говорила про свої практики і сильно сперечалася з Селіною. Власниця крамниці сказала до Люїзи: «Що це означає, що коли вона бавиться в огороді, то чути тільки про практики? Пані Готерен ³⁸⁾ виставляє голову крізь вікно і силкується зрозуміти, про що ходить в тій розмові про практики»... Ця маленька є всім нашим щастям. Вона буде доброю. Вже видно початки цього. Говорить тільки про Господа Бога. За ніщо в світі не залишила б своїх молитов. Хотіла б я, щоб ти бачила її, як говорить малі казки. Ніколи не бачила я чогось подібного! Сама вміє заняти відповідну поставу й надати тон голосу. Але передовсім коли говорить: «Дитино з білявою голівкою! Де є Господь Бог?», то коли приходить до слів: «Там вгорі, де небо синє», тоді підносить свій погляд з янгольською подобою. Це таке гарне, що кажуть їй повторяти. В її погляді є щось такого янгольського, що це захоплює всіх»! ³⁹⁾

36) Пані Мартен захворіла на рака. Перші болі недуги відбула в 1865. У жовтні 1876 недуга показалася впovні і лікар сказав, що стан безнадійний.

37) Лист мами Терені до Павлинни (22. березня 1877).

38) Сусіда рідні Мартен. Коли діти йшли в огород, то йшли вздовж її дому.

39) Лист мами Терені до Павлинни (4. березня 1877).

О, моя Матусе! Яка я була щаслива в тому віці! Я вже зачинала втішатися життям. Чеснота притягала мене до себе. Здається мені, що я була в такому самому розташуванні, що й сьогодні, маючи вже велику владу над своїми вчинками. О, як же швидко проминули соняшні роки моого раннього дитинства! Який солодкий спогад залишили вони в моїй душі! Із щастям згадую дні, коли татуньцо вів нас до павільйону⁴⁰⁾. Навіть найменші подробиці глибоко врилися в моєму серці...

Згадую передовсім недільні проходи, коли това-ришила нам завжди наша добра мамуся... Ще й досі відчуваю глибокі поетичні враження, що зроджувались у моїй душі на вид збіжевих піль, заквітчаних волошками й пільними квітками. Вже тоді я любила далечінъ... Ще й тепер на вид природи відчуваю те саме враження, що тоді на вид простору й велетенських ялиць, які дотикали землі своїми галузками... Часто під час таких довгих проходів ми зустрічали вбогих. Занести їм милостиню було завжди обов'язком малої Терені. Вона з цього була дуже щасливою.

Але траплялось також часто, що татуньцо, вважаючи, що дорога була задовга для його королівни, відводив її додому скоріше, як інших (на превелике її невдоволення). Тоді, щоб її потішити, Селіна наповнювала стокроттю її гарний кошичок і подавала їй, коли вернулись домів. Але що ж! Бабця⁴¹⁾ була переконана, що внучка мас забагато квіток й забирала велику частину для своєї Пречистої Діви... Це не було до вподоби малій Терені, але вона вистерігалася про це говорити, бо призвичайлась ніколи не жалітися. Навіть, коли забирали їй те, що було її, або коли несправедливо обвинувачували, вона воліла замовчати і не ви-

40) Це була мала власність п. Мартен, що її він купив після перед своїм вінчанням.

41) Мати п. Мартен часто приходила відвідати своїх дітей у неділю вечором.

правдуватися. В тому не було жадної заслуги з її боку. Це була природна чеснота... Яка шкода, що ця добра привичка зникнула!..

Справді все усміхалось до мене на землі. На кожному кроці я знаходила квітки, а моя щаслива вдача також причинювалася до того, щоб мос життя зробити щасливим.

Та мав зачатися новий період для моєї душі. Я мала перейти крізь горно терпіння. Вже від дитинства я мала терпіти, щоб скоріше пожертвуватись Ісусові. Так, як весняні квітки зачинають прозявати під снігом і розцвітають під першими променями сонця, так і квітка, що її спогади пишу, мала також перейти крізь зиму досвідів...

Всі подробиці недуги нашої дорогенької матері глибоко вписані в моєму серці. Пригадую собі передовсім останні тижні, що їх вона перевела на землі. Селіна і я, були наче бідні вигнанки. Кожного ранку пані Леріш⁴²⁾ приходила по нас і ми проводили днину в неї. Одного разу ми не мали часу проказати своєї молитви перед виходом і Селіна шепнула мені тихцем по дорозі: «Чи треба сказати, що ми не молилися?» — «О, так!» — відповіла я. Тоді вона досить боязко сказала про це пані Леріш, а вона відповіла: «То добре, мої дівчатка, помолітесь тепер». Завела нас до великої кімнати, а сама пішла. Селіна глянула на мене і ми сказали: «О, це не так, як мамуся! Вона завжди проводила нам молитву!..»

При забаві з дітьми не залишала нас думка про нашу дорогу маму. Одного разу Селіна дісталася була гарну морелю. Нахилилася й сказала тихенько: «Не будемо її істи, я дам її мамусі». Але що ж! Ця бідна мамуся була вже надто хвора, щоб істи земні овочі. Вона мала пже в небі насититися Божою славою і пiti з Ісусом таїнственне вино, що про нього Він говорив:

42) Її муж був сестрінком п. Мартен.

рив на Тайній вечері, коли казав, що поділиться ним із нами у царстві Свого Вітця.⁴³⁾

Зворушливий обряд Маслосявяття⁴⁴⁾ глибоко запав у мою душу. Ще бачу місце, де я стояла коло Селіни. Ми були всі п'ять у ряді за чергою віку разом з бідним татусьом, що стояв хлипаючи...

В сам день або на другий день після смерти мамусі⁴⁵⁾ він взяв мене на руки, кажучи: «Ходи, останній раз обняти свою дорогу мамусю». А я, без словечка, наблизила свої усточки до чола моєї дорогої мамусі... Не пригадую собі, щоб багато плакала. Я нікому не говорила про глибокі почування, що їх тоді відчувала... Я гляділа й слухала мовчки... Ніхто не мав часу заниматися мною й тому я бачила багато речей, що їх хотіли закрити передо мною. Одного разу я знайшлась перед покривом труни. Я затрималась довше, щоб йому приглянувшись. Я ніколи такого не бачила, проте я розуміла... Я була така мала, що, не зважаючи на малий зріст мами, я мусіла піднести голову, щоб побачити верх покрива, що здавалось мені дуже великим... дуже сумпім... П'ятнадцять років пізніше я знайшлася перед іншою труною, труною Матері Геновефи⁴⁶⁾. Вона була тієї величини, що мамина й мені здавалася, що я ще дитина! Всі мої спогади насунулись юрбою. Це дійсно була та сама Тереня, але вона виросла і труна видавалась їй малою. Вже не потребувала підносити голови, щоб її побачити. Вона підносила її тільки на те, щоб подивляти небо, яке виглядало їй дуже радісним, бо всі її досвіди скінчилися, а зима її душі на завжди проминула...

Того дня, коли Церква поблагословила на вічну

43) Пор. Матей 26. 29.

44) Було це в неділю 26. серпня 1877., коли мама св. Теренії прийняла останній св. Таїни.

45) Мама св. Теренії померла в першій годині вночі 28. серпня 1877. Похорон був 29. серпня.

46) Мати Геновефа від св. Тереси, одна з основниць кармелітського монастиря в Лізіє.

дорогу тлінні останки нашої дорогої мамусі, яка пішла до неба, Господь Бог зволив дати мені іншу маму на землі. Він захотів, щоб я свободіцю собі її вибрала. Ми були разом всі п'ять й зі смутком гляділи на себе. Була там і Люїза. Коли вона побачила Селіну й мене, сказала: «Біднятка! Вже не маєте мами!» Тоді Селіна кинулася в рамена Марії і сказала: «Так тоді ти будеш мамою!» Я звикла була її наслідувати. Проте я обернулась до Тебе, моя Матусю, і наче б майбутнє розкрилось передо мною, я кинулась в Твої обійми і закликала: «Так тоді Ти, Павлино, будеш мені мамою!»

Як уже вище я про це згадувала, починаючи від тієї пори, я мала ввійти в другий період моого існування, найбільш болючий з-помежи всіх трьох, передовсім від часу вступлення до Кармелю тієї, яку я вибрала за свою другу маму. Цей період розтягається від віку чотирьох із половиною років аж до чотирнадцятого року, коли я знову віднайшла свою дитячу вдачу, але сама вже входила у поважне життя.

Треба Тобі сказати, моя Матусе, що після смерти мами, моя весела вдача зовсім змінилася. Я, така жива, така експансивна, сталася боязкою, тихою і над міру вразливою. Часто досить було одного погляду, щоб я залилась слізами. Треба було, щоб ніхто не займався мною. Тоді я була вдоволена. Я не могла стерпіти товариства чужих осіб. Свою веселість я віднаходила лише у родинному гурті... Проте до мене ставилися дуже ніжно. Серце нашого батька, що було таке ніжне, тепер збільшилося справжньою материнською любов'ю! А Ти, моя Матусе, і Марія, ви були мені найніжнішими і найбільш безкорисними матерями! О, якщо б Господь Бог не обдарував Своєї квітки такими добродійними променями, вона ніколи не змогла б прийнятися на землі. Вона була заслаба, щоб перенести дощі та бурі. До росту треба було їй тепла, свіжої роси й весняного леготу. Ісус подбав про те все й вона знайшла ці добродійства навіть під вагою гіркого досвіду!

«пункти». Коли я мала їх більше, то отримувала нагороду і день вільного. Пригадую собі, що такі дні виглядали мені довшими від інших. Ти тішилась тим, бо це вказувало, що я не люблю безділля.

Кожне пополуднє я ходила з татком на малий прохід. Ми разом відвідували Найсвятіші Тайни, кожний раз в іншій церкві. Таким способом увійшла я перший раз до каплиці Кармелю. Татко показав мені грati й сказав мені, що за ними є монахині. Мені було тоді далеко до того, щоб собі подумати, що дев'ять років пізніше я буду між ними!..

Після проходу, під час якого татко завжди купував мені якийсь малий дарунок, я верталася домів. Тоді писала задачі, а решту часу підстрибувала в огороді коло татка, бо не вміла гратися ляльками. Моєю великою радістю було приготовляти чай із зерняткою дерев'яної кори, що їх знаходила на землі. Я подавала його татусеві в гарній чащі. Він залишав свою працю й усміхаючись удавав, що п'є. Заки мені віддав чащу, питав — ніби постайки — чи вилити напій. Деколи я казала, що так, але частіше я забирала свій дорогоцінний чай, бо хотіла наливати його багато разів...

Любила я плекати свої квітки в огороді, що його дав мені татусю. Я забавлялася уставлюванням престоликів у заглибленні, що було по середині муру. Коли я скінчила, бігла до татуся й тягнула за собою, кажучи, щоб добре замкнув очі і не відкривав, поки йому не скажу. Він робив все, що я хотіла, давав себе вести до моого огородчика, а тоді я кликала: «Татусю, відкрий очі!» Він відкривав їх і попадав у захоплення, щоб зробити мені приемництво подивом того, що я мала за архітвір! Я не скінчила б, коли б хотіла розказати про тисячі того роду подробиць, що приходять мені на гадку. Як же ж могла б я розповісти про ті всі постої, що їх татко не щадив своїй королівні? Є речі, що їх відчуваємо в серці, але не в силі передати їх словами, ні навіть думками...

Гарні дні були для мене тоді, коли мій «дорогий король» забирає мене зі собою на ловлю риб. Я так дуже любила село, квіти і птиці! Деколи я старалася ловити рибу своєю малою вудкою, але я воліла радше сісти собі сама на заквітчаній траві, а тоді мої думки ставались дуже глибокими. Не знаючи, що воно таке роздумування, моя душа поринала у справжній роздумі... Я слухала далекого гамору... Шум вітру та звукдалекої військової музики меланхолійно настроювали мес серце. Земля здавалася мені місцем вигнання і я мріяла про небо...

Пополуднє минало скоро й незабаром треба було вертатися до Гайку. Перед поворотом я споживала підвечірок, що його принесла в кошичку. Гарний шматок хліба з конфітурою, що Ти мені приготовила, змінив свій вигляд. Замість живої барви я бачила тільки легкий рожевий відтінок, зовсім постарілий... Тоді земля видавалася мені ще сумнішою і я зрозуміла, що безхмарна радість буде лише у небі.

Коли мова про хмари, то пригадую собі, що одного дня вкрилося ними гарне синє сільське небо. Незабаром почало гриміти, блискавки прорізували темні хмарри. Я побачила, що недалеко вдарив грім. Далека від того, щоб цим перелякатися, я була захоплена! Мені здавалося, що Господь Бог був зовсім близько мене! Татко зовсім не був такий едоволений, як його королівна. Не тому, що лякався бурі, але трава й великі стокроті, виці від мене, блистіли самоцвітами роси, а нам треба було перейти луку, щоб дістатися на дорогу. Мій дорогий татусь боявся, щоб самоцвіти не замочили його донечки. Хоч мав рибацьке приладдя, поніс йї на плечах.

Під час проходів з татусем він любив давати мені милостиню, щоб я давала стрічним убогим. Одного разу побачили ми одного, що з трудом волікся на мильцях. Я наблизилася, щоб дати йому дрібну монету. Але він не вражав себе за досить вбогого, щоб прийня-

ти милостиню. Глянув на мене із сумною усмішкою й відказався прийняти те, що я давала. Не можу сказати, що діялося в моєму серці! Я хотіла його потішити, влегшити йому долю, а замість цього я може зробила йому приkrість. Біdnята певно відгадав мою думку, бо відвернувся й усміхнувся до мене. Татко купив був мені тісточко й мені хотілось дати йому, але не мала відваги. Проте я хотіла дати йому щось такого, що він не міг би мені відказати, бо відчула до нього велику прихильність. Тоді я пригадала собі, що чула, як говорили, що в день першого св. Причастя отримуємо все те, чого просимо. Ця думка мене потішила! Хоч я мала тільки шість років, сказала собі!: «В день моого першого св. Причастя буду молитися за того старця». П'ять років пізніше я додержала постанови. Сподіюсь, що Господь Бог вислухав цю молитву за одного із Своїх терплячих членів, бо Сам дав мені надіння до неї.

Я дуже любила Господа Бога й часто віддавала Йому своє серце, послуговуючись до того молитовою, що її навчила була мене мама. Проте одного дня, а радше одного гарного травневого вечора я допустилась однієї похибки, що про неї треба тут розказати. Вона дала мені велику нагоду до впокорення і я переконана, що за неї я мала досконалій жаль.

Тому, що я була замала, щоб ходити на травневі богослужіння в честь Божої Матері, я залишалась з Вікторією⁵¹⁾ і з нею сповняла свої набожні практики перед малим престоликом, що його я прибирала на свій лад. Свічки й флякони на квітки були такі малі, що два сірники знамснито те все освічували. Деколи Вікторія робила мені несподіванку й давала мені два куски правдивої свічки; але це було рідко.

Одного вечора все було приготоване до молитви і я сказала їй: «Вікторіє, зачни молитву „Згадай, о, всемилостива Діво Marie”, а я засвічу світло». Вона вдавала, що починає, але нічого не говорила й гляділа

51) Вікторія Паске, служниця рідні Мартен у Лізіє.

на мене сміючись. Коли я побачила, що мої дорогоцікні сірники швидко згаряють, благала її проказати молитву, але вона далі мовчала. Тоді я встала й голосно зачала кликати, що вона недобра. Виходячи поза свою звичайну лагідність, я з усіх сил тупала ноговою... Бідна Вікторія втратила охоту сміятись. Гляділа на мене зі здивуванням й показала мені принесені свічки. Після сліз зі злости я зачала проливати слізни широго жалю. Я постановила ніколи вже не хвилюватись.

Іншим разом я знову мала пригоду з Вікторією, але за неї не мала жалю, бо зберегла досконалій спокій. Мені захотілося каламаря, щоб стояв в кухні на комині. Я була замалана, щоб сама досягнула, й тому членно попросила Вікторії, щоб подала мені. Але вона не хотіла, кажучи мені вилізти на крісло. Нічого не кажучи, я вилізла на крісло. Та подумала собі, що вона не є ввічлива. У своїй голівці я шукала за словом, яким могла б їй дати це відчути. Мене дуже впокорювало, коли вона — знуджена мною — називала мене «малим дітваком». Перед тим, заки я зіскочила з крісла, я обернулася до неї і сказала: «Вікторіє! Ви є дітваком!» Потім я втекла, залишивши її в роздумі над тим глибоким словом.

На вислід не треба було довго ждати. Вкоротці я почула крик: «Панно Marie! Тереня назвала мене дітваком!» Прийшла Марія й казала мені перепросити Вікторію. Я зробила це, але без жалю, бо була переконана, що Вікторія заслужила собі титул «дітвака», коли не хотіла піднести своєї великої руки для такої маленької прислуги.

Проте вона дуже мене любила, а я також досить її любила. Одного разу вона вирятувала мене з великої небезпеки, що в ній я опинилася з власної причини. Вікторія прасувала одного разу, а коло неї стояло відро з водою. Я притлядалася і, як звичайно, колихалась на кріслі. Несподівано крісло усунулось з-під мене і я впала, але не па землю, лише у відро. Ніжки до-



СВЯТА ТЕРЕНІЯ ВІД ДИТЯТИ ІСУС

(Світлина з липня 1896 р.)

СВ. ТЕРЕНІЯ ВІД ДИТЯТИ ІСУС

АВТОБІОГРАФІЧНІ РУКОПИСИ

переклад з французької мови



Паріж 1960.

Накладом квартальнника «Слідами Малої Святої»

тикали голови і мені так було у відрі, як куряткові у яечку... Бідна Вікторія гляділа на мене із надзвичайним здивуванням, бо ще ніколи не бачила чотось по-дібного. Я хотіла чимськоріше видобутись із відра, але неможливо було! Моя в'язниця була так допасована, що я не могла навіть ворухнутись! З легким трудом Вікторія вирятувала мене з великої небезпеки. Та не врятувала суконки й цілого одягу. Мусіла все змінити, бо я була мокра, як курка.

Іншим разом я впала до «коминка»⁵²⁾ На щастя ще не палилось. Вікторія піднесла мене і обтряслася з попелу. Ці всі пригоди траплялись мені в середу, коли Ти з Марією ходила на спів. Це також було в середу, коли прийшов був до нас у відвідини о. Дюселе⁵³⁾. Вікторія сказала йому, що немає нікого дома лише мала Тереня. Він прийшов до кухні, щоб побачити мене. Оглядав мої задачі. Я була дуже горда, що могла привітати свого сповідника, бо недавно я сповідалась перший раз в житті. Який солодкий спогад для мене!

О, моя Матусе! З якою дбайливістю Ти приготовляла мене! Ти казала мені, що визнаватиму свої гріхи не перед чоловіком, але перед Господом Богом. Я була про те направду переконана й відбула сповідь з великим духом віри. Я навіть питалася Тебе, чи не треба сказати о. Дюселе, що я люблю його з цілого серця, бо я в його особі мала говорити з Господом Богом.

Добре научена про все, що мала робити, я ввійшла до сповіdal'niці й станула навколошки. Але відкриваючи віконце, о. Дюселе нікого не побачив. Я була така мала, що моя голова була низке дощинки, на якій опираємо собі руки під час сповіді. Тоді він сказав мені станути. Я зараз послухала й обертаючись просто йому ввічі, щоб добре його бачити, я висловідалася, як доросла дівчина, і з великою набожністю

52) Колись у кожному домі у Франції був рід печі, де розпалювали вогонь, щоб потепітись. Звали його «шеміне» (комин).

53) Він був сотрудником катедри св. Петра в Лізє.

прийняла його благословення. Ти сказала мені, що в цій хвилині сльози малого Ісуса обмивали мою душу. Пригадую собі, що у першому поученні, яке я дістала, заохочували мене передовсім до почитання Пречистої Діви Марії. Я привіцьдала собі подвоїти свою ніжність для Неї. Виходачи зі сповіdal'ниці, я була така вдоволена і так мені було легко, що я ніколи ще не відчула стільки радості в душі! Відтоді я приходила сповідатись в усі велики свята. Кожний раз, коли я йшла до сповіді, це було для мене правдиве свято!

Свята!.. Скільки спогадів нагадує це простеньке слово!.. Свята!.. Я так їх любила! Ти, моя люба Матусе, вміла так добре пояснити всі тайни, що скриваються в кожному з них, так що ті дні були для мене небесними дніми.

Любила я передовсім процесії з Найсвятішими Тайнами. Яка ж це радість розсівати квітки під ноги Господеві! Я кидала їх так високо, як лише могла й ніколи не була так щаслива як тоді, коли бачила, що мої рожі дотикають посвяченої Дарохранительниці.

Свята! Хоч великі свята бували рідко, проте кожний тиждень приводив одне, дуже дорогое моєму серцю: неділю. Яка гарна недільна днина! Це було свято Господа Бога, свято відпочинку. В ліжку я була довше, як звичайно. Павлина пестила свою донечку, бо приносила їй до ліжка спідання. Потім вбирала як королівну. Хресна зачісувала свою похресницю, яка не завжди була чемна, коли її тягнули за волосся. Але потім була дуже вдоволена, бо її Король брав її за руку й обнімав ще сердечніше, як звичайно.

Потім вся родина йшла на співану Службу Божу. Цілу дорогу, а навіть в церкві, «мала королівна» трималась татуся за руку. Її місце було коло нього. Коли під час проповіді ми сходили у головну наву, то треба було шукати двох місць, одне коло другого. Це не було трудно, бо всім дуже подобався цей гарний старець з такою малою дівчинкою й тому всі радо відступали

нам своє місце. Вуйко, що сидів у лавках церковних старостів, тішився, як ми обидвое приходили. Він називав мене своїм соняшним промінчиком... А я зовсім не турбувалася, що на мене дивляться. Я уважно слухала проповідей, але з них багато не розуміла.

Першою проповіддю, що її я зрозуміла й яка ме-
ни глибоко зворушила, була проповідь о. Дюселе про
Христові Страсті. Від тоді я розуміла всі інші пропо-
віді. Коли проповідник говорив про св. Тересу, татко
нахилювався й говорив мені тихцем: «Слухай добре,
моя королівно. Говориться про твою святу патронку». Я
справді слухала уважно, але частіше гляділа на
татка, як на проповідника. Гарне батькове обличчя ка-
зало мені стільки речей! Деколи його очі наповнюва-
лися слізами, які він дарсмне силкувався затримати.
Здавалося, що він вже не тримався землі, так дуже
його душа любила поринати в роздумі над вічними
правдами. Але на ділі ждала його ще дуже далека
мандрівка: мали ще уплисти довгі роки, поки гарне
небо відкрилося перед його захопленими очима, а Спа-
ситель обтер слізози Свого доброго й вірного слуги!

Та вертаюся до моєї недільної днини. Ця радісна
дніна, що так скоро минала, мала також відтінок мс-
ланхолії. Пригадую собі, що мое щастя було незмінне
аж до вечірні. Під час цього богослужіння я думала
над тим, що кінчиться день відпочинку, а на другий
день треба ново зчинати життя, працювати, вивча-
ти лекції і мое серце відчувало земне вигнання, я зід-
хала за вічним відпочинком у Небі, за неділею без за-
ходу сонця у правдивій батьківщині!

Навіть проходи, що їх ми робили перед поворотом
домів, залишали в моїй душі почування смутку. Роди-
на не була в комплєті, бо для приемності вуйкові тат-
ко лишав їому на кожну неділю вечером Марію або
Павлину. Я була рада, коли також з ними оставалася.
Воліла я радніш це, як бути запрошена сама, бо на ме-
не звертали меніше уваги. З найбільшою приемністю я

слухала всього, що говорив мій вуйко, але не любила, коли він питав мене, а вже страх огортає мене тоді, коли він саджав мене на одне лише коліно і страшним голосом співав про спришків.

Я тішилася, коли татко приходив по нас. З поворотом я гляділа на зорі, що легенько мерехтіли, і цей вид захоплював мене... Була там передовсім громада золотих перел, що я спостерегла з приемністю, добачуючи в неї вигляд букви «Т» (так приблизно вони виглядали). Я показувала їх татусеві, кажучи йому, що мое ім'я вписане на небі. Потім, не хотячи більше нічого бачити на поганій землі, просила його, щоб взяв мене за руку. Не дивлячись, куди ставлю ноги, я підносилася тоді досить високо вгору свою маленьку голівку, безперестанку подивляючи зоряну блакить.

Що могла б я сказати про зимові вечорі, а передовсім недільні? Як це було любо, коли після партії гри в кістки, сідала я з Селіною на татусевих колінах. Своїм гарним голосом він співав пісні, що на душу наводили глибокі думи... або солодко колихаючи проказував поезії, пересяклі вічними правдами... Потім ми виходили нагору до спільнії молитви, де мала королівна була сама коло свого Короля і їй вистачало глядіти на нього, щоб знати, як моляться святі. Вкінці за чергою віку ми підходили до татка, бажали йому доброї ночі й отримували його поцілунок. Очевидно, що королева підходила остання. Король підносив її за лікті, щоб обняти, а вона кликала голосно: «Добраніч, татку, добраніч, спи добре»... Кожного вечора повторювала те саме.

Потім матуся брала мене на руки й заносила в ліжко Селіни, а я тоді питала: «Павлино, чи я була ченна сьогодні? Чи ангелики будуть літати довкола мене?» Відповіддю було завжди «так», бо інакше я була б провела цілу ніч плачуши. Потім Павлина цілувала мене й хресну, а сама сходила в долину. Бідна Тереня залишалась сама в темноті. Вправді вона уявля-

В літі деколи хворіла я на серце. Павлина доглядала мене ніжно. Тому, що найкращим ліком була забава, вона возила мене тачками довкола огороду, казала злізати, на мое місце клала корчик стокроті й дуже обережно завозила до моого огородчика, де з великою прадорою його садили.

Павлина приймала всі мої тайні звірювання й роз'яснювала всі мої сумніви. Одного разу я дивувалася, чому Господь Бог не дає в небі однакової слави всім вибраним. Я побоювалася, що не всі є щасливими. Тоді Павлина післала мене пристти велику татусеву склянку, поставити біля моого малого наперстка, наповнити водою, а тоді спітала мене, що є повніше. Я сказала їй, що повне є одне й друге й неможливо додіти більше води, як вони можуть вмістити. Моя дорога Матуся дала мені тоді зрозуміти, що Своїм вибраним Господь Бог дасть в небі стільки слави, скільки вони зможуть прийняти. В той спосіб останній не буде нічого завидувати першому. Таким способом, пристосувуючи до моого думання навіть юївзнесліші тайни, Ти, моя Матусе, вміла подавати моїй душі поживу, що була ій конечна.

З якою радістю дожидала я кожного року того часу, коли приходила роздача нагород⁵⁴⁾. Як завжди так і там зберігано справедливість і я мала лише заслуженні нагороди. Сама, перед цілим шляхетним збором слухала я стоячи висліду, що його прочитував «Король Франції і Навари». Серце билося мені сильно, коли отримувала нагороду й вінох. Це було для мене наче образом суду! Зараз після роздачі нагород мала королівна скидала свою білу суконку; її з посліхом переодягали, щоб могла взяти участь у великому представленні.

О, які радісні були ці родинні свята! Коли я глядала на моого дорогоого Короля, який був такий усміх-

54) У Франції є звичай, що в день закінчення школиного року роздають нагороди пильним учням.

ла собі, що ангелики літають довкола неї, проте страх отортав її, бо темрява лякала її, а зо свого ліжка не бачила вже зірок, що легенько мерехтіли...

Уважаю це за правдиву ласку, що Ти, моя дорога Матусе, призвичаїла мене перемагати страх. Деколи вечером Ти посылала мене саму принести щось із подальшої кімнати. Коли б не були так добре мене виховували, я була б стала дуже боязлива, тоді, як тепер годі мене налякати. Деколи сама себе питала, як могла Ти виховати мене з такою любов'ю й ніжністю, не розпускаючи мене, бо правою є, що Ти не могла стерпіти в мене жадної недосконалості. Ніколи Ти не робила мені докорів без причини, але й ніколи Ти не поверталася до вирішеної справи. Про це я так добре знала, що без Твого дозволу була б не зробила ні кроку. Навіть сам татусько був обов'язаний пристосуватися до Твоєї волі. Без дозволу Павлини я не ходила на прохід. Якщо на таткові запросини я відповіла, що Павлина не хоче, то він вставлявся за мною. Щоб зробити йому приемність, Павлина казала деколи «так». Але мала Тереня добре пізнавала по голосі, що це не було радо й зачинала плакати. Доти була безпотішна, поки Павлина не сказала «так» і пригорнула до серця!

Коли мала Тереня хворіла, що траплялося кожної зими, то Павлина доглядала її з правдивою материнською ніжністю. Клала її до свого ліжка (незрівняна ласка!) й давала все, що лиш Тереня собі бажала. Одного разу витягнула з-під подушки свій малій ножик й дала донечці, яка сказала в подиві: «О, Павлино, то Ти так любиш мене, що даеш мені навіть свій гарний ножик з перламутровою зіркою? Але тому, що Ти так мене любиш, чи згодишся зробити жертву із свого годинника, щоб не дати мсії вмерти?» — «Я дала б свій годинник не тільки на те, щоб не дозволити тобі вмерти. Я зараз зробила б з нього жертву, щоб ти чимськоріше подужала». Коли я почула такі слова Павлини, мій подив і вдячність були безмежними...

нений, мені було далеко до того, щоб передбачити досвіди, що мали його навістити.

Одначе одного разу Господь Бог у видінні, що було направду надзвичайним, показав мені живий образ досвіду, який Він приготував заздалегідь для нас⁵⁵⁾.

Від кількох днів татко був в дорозі. Мав повернутися за два дні. Могла бути друга або третя година сполудні. Сонце світило живим блиском, а ціла природа виглядала святково. Я була сама біля вікна на піддашші, що виходило до великого огороду. Я гляділа перед себе, а мій ум був зайнятий безжурними думками, коли перед пральнею, що була напроти, я побачила мужчину, зодягненого зовсім так, як татко. Був такого самого росту, мав такий самий хід, але був дуже згорблений. Голову мав покриту гей би запаскою невиразної краски так, що я не бачила, як він наблизувався правильним ходом, йдучи вздовж мого огородчика. Мою душу пройняв зараз надприродний страх та мені прийшло на думку, що це певно татко повернувся і склався, щоб мені зробити несподіванку. Я зачала голосно кликати дрижачим голосом: «Татусю! Татусю!...» Але таемнича особа мабуть не хотіла мене слухати, йшла дальнє правильним ходом, навіть не оглядаючись. Проводячи її очима, я побачила, що вона пішла у напрямі кущів, що розділювали головну алею на дві частини. Я дожидала, що вона покажеться з другого боку високих дерев, але пророче видіння зникло! Усе це тривало лише хвилину, але так глибоко записалося у моєму серці, що сьогодні по 15 роках спогад про те в мене такий живий, наче б видіння ще стояло мені перед очима.

Марія була з Тобою, Матусе, у сусідній кімнаті. Коли почула, що я кличу татка, перелякалася і, як мені сказала, відчула від тоді, що станеться щось незвичайне. Не показуючи мені свого зворушення, при-

55) Це видіння було літом 1879. або 1880. Батько св. Терені Іздав тоді до Аллісону в своїх справах.

бігла до мене й запитала, чому кличу татка, який є в Алянсоні. Я розповіла, що бачила перед жвилиною. Щоб мене заспокоїти, Марія сказала мені, що це певно була Вікторія, яка накрила собі голову запаскою, щоб мене налякати. Але коли її спітали, вона запевнила, що не відходила з кухні. Зрештою я була зовсім певна, що бачила мужчину, а цей мужчина був подібний до татка. Тоді ми всі три пішли шукати поміж деревами. Та не знайшли там ніякого сліду, щоб хтось переходив. Ти сказала мені більше про це не думати.

Щоб більше про це не думати, це було понад мої сили. Дуже часто моя уява представляла мені таємниче видіння, що його я бачила. Дуже часто я пробувала піднести заслону, що закривала мені його значення. В глибині душі я була переконана, що це видіння має своє значення й воно колись мені буде розкрите. На той день треба було довго ждати, але по 14 роках Господь Бог Сам роздер таємничу заслону.

Коли я розмовляла із Сестрою Марією від Христового Серця про вічні правила та спогади з моого дитинства, пригадала їй це видіння, що його мала межи 6 а 7 роком життя. Пригадуючи собі подробиці цього дивного видіння, ми тоді зрозуміли, що воно означало... Я дійсно бачила тоді татка, як ішов згорблений віком. Це був дійсно він, що на свою таємничому обличчі, на зблілій голові носив знак свого славного до-свіду⁵⁶⁾. Як пішани гідне Ісусове обличчя було заслонене під час Його Страстей, так і обличчя Його вірного слуги мало бути заслонене за днів його страждань, щоб могло променіти у небесній батьківщині коло свого Господа. Наш дорогий татко випросив нам звідтіля ласку зрозуміти видіння, що його королівна мала в такому віці, в якому не треба лякатись ілюзій. Із лона тієї небесної слави він виеднав нам солодку потіху зрозуміти те, що ще 10 літ перед тим великим досві-

56) При кінці свого життя батько св. Тереші став жертвою паралічу, до якого долучились психічні наслідки.

дом Господь Бог показав нам. Він зробив це як Батько, що показує вже наперед славне майбутнє своїм дітям, щоб натішитись неодінніми багатствами, що мають бути їх спадщиною!

Але чому Господь Бог дав те світло якраз мені? Чому такій малій дитині показав цю річ, що її вона не змогла зрозуміти? А коли б була зрозуміла, була б умерла з болю... Ось одне із цих тайнств, що їх ми певно зрозумімо тільки в небі й воно буде предметом нашого вічного подиву.

О, яким добрим є Господь Бог! Як Він принароджує досвіди до сил, що їх нам дає. Так, як сказала, я не була б навіть в силі перенести її думки про ті гіркі досвіди майбутнього. Я не могла навіть подумати без переляку, що татко міг би вмерти.

Одного разу він вийшов на верх драбини, а тому, що я стояла якраз під нею, він закликав: «Віддалися, маленька, бо коли впаду, то своїм тягарем можу тебе вбити»... На ці слова я відчула внутрішній бунт і замість віддалитися я притулилася до драбини, думаючи собі: «Коли татко впаде, то принаймні не матиму жалю на вид його смерти, бо умру разом з ним!»

Не можу висказати, як дуже я любила татка. Він завжди був причиною моого подиву. Коли вияснював мені свою гадку — наче б я була доросла дівчина — то я казала йому простодушно, що коли б так промовляв до членів уряду, то вони зробили б його королем. Франція була б тоді така щаслива, як ніколи. Але в глибині душі я була вдоволена — я робила собі докопри за це, як за самолюбну думку — що тільки я добре знаю татка. Коли б він став королем Франції і Наварри, був би нещасливий, бо така вже доля всіх монархів. А що найважніше, не був би вже королем для мене самої.

Я мала 6 або 7 років, коли татко взяв нас до Трувіль⁵⁷⁾. Ніколи не забуду враження, що його зробило

57) Трувіль це місто над каналом Ля Манш, у віддалі 28

на мене море! Я не могла відірвати очей від нього! Його маєstat, рев хвиль, усе те говорило моїй душі про велич і могутність Господа Бога!

Пригадую собі, що одного разу під час проходу на пляжі один пан і пані приглядались мені, а потім допитувалися татка, чи я його дочка. Казали, що я дуже гарна дівчинка. Татко відповів притакуюче, але я зуважила, що дав їм знак, щоб не говорили мені похвал. Це перший раз почула я, що я гарна. Мені це зробило приємність, бо я в це не вірила. Ти, дорога Матусе, звертала велику увагу, щоб коло мене не лишили ніякої речі, що могли б сплямити мою невинність, а передовсім не дати мені почути слів, що могли б внести пустоту до моого серця! А тому, що я звертала увагу тільки на Твої слова, і слова Марії (а Ти ніколи не говорила мені похвал), то не прив'язувала великого значення до захоплених слів і поглядів тієї пані.

Вечором, в годині, коли сонце немов купалося в безмежності хвиль, залишаючи перед собою світляну борозну, йшла я з Павлиною сісти сама на скелю. Тоді я пригадувала собі зворушливе оповідання про «Світляну борозну»⁵⁸⁾. Я довго подивляла цю світляну борозну, образ ласки, яка просвічує дорогу малому корабликів із гарним білим вітрилом. Коло Павлини я рішила ніколи не віддашовати своєї душі від Ісусового погляду, щоб вона в мирі плила до небесної батьківщини!

Мое життя минало у щасті і спокої. Любов, що її стрічала я в «Гайку», помагала мені зростати. Без сумніву я вже була досить велика, щоб зачати боротись, щоб зачати пізнавати світ і всю його нужду.

км на північ від Лізіє. Ця поїздка Терені відбулась в четвер 8. серпня 1878. В дійсності Терені мала тоді п'ять років і вісім місяців.

58) Це наголовок оповідання із дитячої збірки «Копилка казок», що їх дуже любила мала Терені.

Я мала вісім з половиною років, коли Леонія вернулася з пансіону, а я заступила її в сестер⁵⁹⁾. Я часто чула, як казали, що час проведений у пансіоні це найкращий і наймиліший в житті. Та не для мене... Цих п'ять літ, що я там провела, були найсумнішими в моєму житті. Коли б не було зі мною дорогої Селіни, то я була б за один місяць розхорілась... Бідна мала квітка звикла була до того, що свої слабі корінці запускала у вибрану лиш для неї землю. Тому їй було тяжко перевувати між різного роду квітками з корінцями часто мало делікатними й у спільній землі мусіла шукати соку потрібного до існування.

Ти так добре мене вчила, дорога Матусе, що прибувши до пансіону, я була найбільш заавансована межі дітьми моого віку. Тому мене примістили в класі, де всі учениці були більші від мене. Одна з них літ 13 або 14 була не дуже здібна, але вміла старшувати над ученицями, а навіть над учительками. Побачивши мене, таку малу, а малото не завжди першу в класі, й люблену всіма монахинями, вона певно відчувала з того приводу зависть — яку легко пробачити в пансіоні — і тисячними способами казала мені оплачувати мої малі успіхи...

З мосю несміливою й делікатною вдачею я не вміла оборонятись і вдоволялася тим, що плакала, ючого не кажучи. Про свої терпіння я не скаржилася навіть Тобі, я не мала ще досить чесноти, щоб піднести понад це горе й мое бідне серденько багато терпіло.

На щастя кожного вечора я поверталася до родинного вогнища. Тоді моя душа знову ставала весела. Я підскакувала на колінах моого короля і говорила про оцінки, що їх отримала, а його поціуй помагав мені забути всі мої прикроці. З якою радістю повідомила його про вислід першої задачі! Це була задача з біб-

59) Це був пансіон сестер венедиктинок із Лізіє, що були там від XVI ст. У 1944 р. був збомбардований, тепер знову відбудований.

лійної історії, мені бракувало однієї точки, щоб мати найвищу оцінку, бо не знала імені батька Мойсея. Отже я була перша й принесла гарну срібну відзнаку. В нагороду татко дав мені малу білу монету чотирьох «су», що я вложила до скарбонки. Майже кожного четверга вкладала я туди нову монету, завжди такої самої вартості... Коли приходили деякі великі свята, то я брала гроші з тієї скарбонки, щоб під час збирання таці пожертвувати із своїх власних грошей на Товариство Поширення Віри, чи йому подібним. Павлина, захоплена успіхом своєї малої учениці, подарувала їй гарне серсо, щоб захотити до дальшої пильності. Бідна мала направду потребувала цих родинних радощей. Без цього життя в пансіоні було б для неї дуже трудним.

Кожного четверга пополудні ми мали вільне. Але це не було те колишнє вільне, що його давала Павлина. Я не була дома з татком на «бельведері». Треба було бавитися, але не з Селіною, що мені було приемно, коли я була з нею сама. Я мусіла бавитися з моїми малими кузинками рідні Модельонд, а це ставалося правдивою мукотою для мене. Не вміючи бавитись, як інші діти, не була я доброю товаришкою забави. Хоч робила все якнайкраще, щоб наслідувати інших, воно мені не вдавалося і я сильно нудьгувалася, зокрема тоді, коли треба було ціле пополуднє танцювати. Мені подобалося тільки ходження до парку. Там я була перша всюди, збираючи велику кількість квіток. Я вміла знайти щонайкращі й мої товаришки навіть не-ні завидували.

Я була рада, коли случайно знаходилася сама з малою Марійкою, бо вона лишала мені вільну руку в виборі гри, а я вибирала щось зовсім нового. Во коли була з нами Селіна Модельонд, то тягнула до звичайних ігор. Марія й Тереня ставалися пустельницями, мали лише убогу ліп'янку, малий кусник поля на збіжжя і ярину. Іхнє життя минало на безнастаний розду-

мі, значить одна пустельниця заступала другу в роздумі, коли треба було зайнятися діяльним життям. Усе те відбувалося в згоді, в мовчанні й так по-монашому, що все було досконалим. Коли тета приходила по нас і ми йшли на прохід, то наша забава продовжувалася навіть на вулиці. Обі пустельниці говорили разом вервицю, послуговуючись своїми пальцями, щоб не показувати недискретній публіці своєї побожності. Але одного разу наймолодша пустельниця забулася: діставши на підвечірок тісточко, зробила великий знак хреста перед ідою. Це сталося притокою, що всі «мудрі» світу засміялися.

Обі з Марією ми завжди мали однакову думку й ці самі уподобання. Але одного разу ця наша згода волі перейшла дозволену межу. Одного вечора, повертаючись від сестер, я сказала до Марії: «Веди мене, я замкну очі». А вона відповіла: «Я також замкну». Як сказали, так зробили. Без суперечки кожна з нас зробила по своїй волі... Ми були па хіднику, отже не треба було лякатися возів. Після кількахвилинного проходу й розкомші ходження наосліп, обидві ро зтріпани впали разом на скриньки, поставлені в дверях одного склепу, а властиво їх перекинули. Розгніваний купець вийшов піднести свій товар. Оба добровільні сліпці вже самі піднеслися й пішли скорим кроком, слухаючи слушних докорів Іванки, яка була така розгнівана, як і купець. Щоб нас покарати, рішила нас розділити й від тоді Марія ходила разом із Селіною, а я з Іванною. Це поклало край нашій завеликій згоді волі, а для старших вийшло навіть на добро, бо вони ніколи не були однакової думки й спречкалися цілу дорогу. А в той спосіб настав цілковитий мир.

Я ще нічого не сказала про мое дружне відношення до Селіни. О, коли б треба все розказати, то я не скінчила б...

У Лізіє ролі змінилися: Селіна стала малим докучливим збиточником, а Тереня дуже лагідною дів-

чинкою, але над міру плаксивою. Це не було перепоною, щоб Селіна й Тереня не любились щораз то більше. Деколи траплялися малі суперечки, але вони не були поважні. Обі завжди мали однакову думку. Можу сказати, що моя дорога сестричка ніколи не зробила мені прикrosti, але була для мене наче соняшним променем, що завжди мене розвеселював і потішав. Хто розкаже, з якою невстрашимістю боронила вона мене в сестер, коли мене оскаржували? Вона так дбала про мое здоров'я, що деколи це докучало мені.

Але не докучувало мені дивитися на її забаву. Вона уставляла цілу громаду наших малих ляльок і вчила їх, як правдива учителька. Але вона пильнувала, щоб її учениці були завжди чесні, під час коли моїх часто викидала за двері з причини їхньої злой поведінки. Розказувала мені про все, що навчила у своїй класі. Це мене дуже бавило і я гляділа на неї, як на джерело знання. Я дісталася титул «донечки Селіни» й тому, коли вона була розгнівана на мене, то найвищим знаком нesвдоволення були слова: «Кінець! Ти вже не є моєю донечкою! Я цього не забуду!» Мені оставалось хіба плакати, як Магдалина, і благати, щоб далі мала мене за свою донечку. Незабаром вона обнімала мене й обіцяла, що не буде про нічого пам'ятати. А для мої потіхи брала одну із своїх ляльок, кажучи: «Моя дорогенька, обніми свою тету!» Одного разу лялька так поспішилася мене ніжно обняти, що свої рученята запхала мені в ніс... Селіна не зробила цього навмисне, тому гляділа остоціла на мене з лялькою завішеною до носа. Тета скоро позбулася занадто ніжних обіймів сестрінки і розсміялася з цілої душі із-за такої особливої пригоди.

Найцікавішим було те, як ми разом на базарі купували собі новорічні подарунки, скриваючись одна перед другою. Маючи десять «су», треба було купити принаймні п'ять або шість різних предметів. Ми старалися купувати найгарніші речі. Потім після закупів

ми з нетерпливістю дожидали Нового Року, щоб вза-їмно скласти собі ці знамениті подарунки. Ця, що перша пробудилась, складала свої новорічні побажання для другої, а потім ми обдаровували себе подарунками й попадали у захват на вид таких скарбів, що їх закупили за десять «су»...

Ці малі даруночки справляли нам таку радість, що й гарні дарунки вуйка. Зрештою це був лише початок радощів. В той день ми скоро одягались й кожна чатувала на татка, щоб кинутись йому на шию. Як тільки він вийшов з своєї кімнати, в цілому домі лунали радісні крики. Татко тішився, коли бачив, що ми такі вдоволені. Дарунки, що їх давали своїм донечкам Марія і Павлина, не мали великої вартості, але були також причиною великої радості. В тому віці ми не були пересичені, наша душа розцвітала в цілій своїй свіжості, мов квітка, щаслива, що може напитись ранньої роси. Наші корони заколисував цей самий вітерець. Ми спільно відчували свої радощі і смутки.

Так, наші радощі були спільні. Я добре це відчула в гарний день першого св. Причастя моєї дорогої Селіни⁶⁰⁾. Я мала лиши сім роців і не ходила ще до сестер. Але в серці я зберегла солодкий спогад про приготування Селіни під Твоїм проводом, моя дорога Матусе. Кожного вечора Ти брала її на коліна і говорила про те велике діло, яке вона має виконати. А я слухала також, рада й собі приготовитися, але часто Ти казала мені відійти. Тоді мені ставало жалко на серці, бо я думала, що чотири роки не буде забагато, щоб приготувитися до прийняття Господа Бога...

Одного вечора почула я, що Ти казала, що від першого св. Причастя треба зачати нове життя. Я зараз постановила не чекати аж на той день, але зачати нове життя разом із Селіною. Я ще ніколи так не відчула, як я люблю її, як під час її тридневних реко-

60) Перше св. Причастя Селіни було в четвер 13. травня 1880.

лекцій. Перший раз в житті я була далеко від неї, не спала в її ліжку... Першого дня я була забула, що вона не вернеться, й тримала китицю черешень, які купив татко, щоб з'їсти разом з нею. Коли побачила, що вона не приходить, дуже засмутилась. Татко погішив мене, кажучи, що на другий день запровадить мене до Селіни, а я дам їй іншу китицю черешень...

День першого св. Причастя Селіни залишив мені враження подібне до того, яке я мала у день свого першого св. Причастя. Коли рано я пробудилася сама на великому ліжку, відчула потоки радощів. «То це сьогодні! Великий день надійшов!»..., повторювала я безупину. Мені здавалося, що це я йду до першого св. Причастя. Вірю, що в той день я отримала великі ласки. Вважаю цей день за один із найкращих в моєму житті.

Я вернулася дещо назад, щоб пригадати цей солодкий і мильний спогад! Тепер маю говорити про болючий досвід, що зламав серце малої Терені, коли Ісус забрав її дорогу Матусю, її Павлину, що її вона так ніжно любила!

Одного разу я сказала Павлині, що хочу бути пустельницею й піду з нею в далеку пустиню. Вона відповіла мені, що бажає того самого і зачекає, щоб я підросла. Це не було сказано поважно, але мала Терені зрозуміла це поважно. Що за біль, коли одного дня почула, як її дорога Павлина розмовляла з Марією про своє близьке вступлення до Кармелю! Я не знала, що це є Кармель, але зрозуміла, що Павлина лишає мене, щоб вступити в монастир. Я зрозуміла, що вона не чекатиме на мене і я втрачу свою другу Маму! Як же зможу висказати тривогу моого серця? В одній хвилині я зрозуміла, чим є життя. Досі я не бачила його таким сумним, але тепер воно явилося мені в цілій своїй дійсності. Я побачила, що воно є терпінням і безнестанною розлукою. Я проливала дуже гіркі слізози, бо ще не розуміла радості жертви. Я була слаба, така

слаба, що вважаю за велику ласку, що змогла перенести такий досвід, який виглядав бути понад мої сили. Коли б я була постепенно дізналася про від'їзд Павлини, була б може стільки не терпіла. Я дізналася несподівано і це був наче меч, що прошив мое серце.

Завжди згадуватиму, дорога Матусе, з якою ніжністю Ти потішала мене. Ти пояснила мені життя в Кармелю й воно видалося мені дуже гармонійним! Коли я передумувала тє все, що Ти мені сказала, я відчула, що Кармель є пустинею, де Господь Бог хоче також мене схоронити. Я відчула це з такою силою, що в моєму серці не було навіть найменшого сумніву. Це не була мрія дитини, що дає себе потягнути, але певність Божого поклику. Я хотіла піти до Кармелю не для Павлини, але для Самого Ісуса. Я передумувала про багато речей, що їх годі передати словами, а які залишили великий мир в моїй душі.

На другий день я звірилась зі своєю тайною Павлині, а вона добавочуючи волю неба у моїх бажаннях сказала мені, що незабаром піду з нею до матері ігумені Кармелю і треба буде їй сказати тє все, що Господь Бог говорив мені в серці.

На ці вроčисті відвідини вибрали ми одну неділю. Я була дуже заклопотана, коли дізналася, що Марія Г.⁶¹⁾ — ще замолода, щоб бачити кармеліток — мала лишитися зі мною. Треба було мені однак знайти спосіб, щоб лишитися самою. І ось що прийшло мені на думку: я сказала Марії, що маючи привілей побачити матір ігуменю, ми повинні бути дуже чесні, дуже ввічливі і тому довірити їй наші тайни. Тому кожна по черзі має вийти на хвилину, щоб залишити другу самою. Марія повірила мені на слово і так — хоч не любила звірюватись із тайн, яких не мала — кожна по черзі могли лишитися самі з матір'ю ігуменею.

61) Марія Герен. Вона також вступила до Кармелю в Лізіє дnia 15. серпня 1895. і прийняла ім'я Сестри Марії від Пресв. Євхаристії.

Вислухавши мою тайну, Мати Марія де Гонзаг' повірила в мое покликання, але сказала мені, що не приймає дев'ятилітніх кандидаток і що трсба буде заждати до шістнадцяти років... Я підкорилася, хоч мала гаряче бажання вступити чимскоріше і прийняти перше св. Причастя в день Облечин Павлини!

Того дня вдруге отримала я похвалу. Сестра Тереса від св. Августина, що прийшла мене побачити, не могла наговоритися, яка я гарна... Я не прийшла була до Кармелю за похвалами, тому після розмовниці я безупину повторювала Господу Богу, що кармеліткою хочу бути тільки для Нього Одного!

Я старалася добре використати тих кілька тижнів, коли моя дорога Павлина була ще серед світу. Щодня обі з Селіною ми купували для неї тісточко й цукорки, бо думали, що потім вона вже не буде іх їсти. Ми завжди були коло неї, не лишаючи їй ні хвилин спокою. Вкінці прийшов день 2. жовтня, день сліз і благословінь, коли Ісус зірвав першу зі Своїх квіток ⁶²⁾, яка мала бути Матір'ю тих, що кілька років пізніше прилучились до неї.

Ще бачу те місце, де востаннє Павлина поцілуvala мене. Потім тета повела нас всіх на Службу Божу, під час коли татко йшов на гору Кармель принести свою першу жертву. Ціла родина заливалася слізами так, що люди гляділи зо здивуванням на нас, коли ми входили до церкви. Але мені було байдуже й це не стимувало мене від плачу. Я переконана, що навіть коли б все було провалилось коло мене, то була б не звертала уваги. Я дивувалась, що сонце може ще з таким близком світити під час коли моя душа була повна смутку. Може Ти, Матусе, вважаєш, що я перевбільшу цей біль. Справді я здаю собі добре справу, що цей біль не повинен був бути таким великим, бо ж я мала надію, що знову Тебе знайду в Кармелю. Але

62) Павлина вступила до Кармелю в понеділок 2. жовтня 1882.

моя душа буладалеко ще недоспіла, я мала ще перейти багато проб, поки мала добитись до спрагненої мети.

На день 2. жовтня зачиналась наука в сестер і я мусіла йти, не зважаючи на смуток. Пополудні прийшла по нас тета і ми пішли до Кармелю. За гратаами я побачила свою дорогу Павлину! О, що я витерпіла в тій розмовниці Кармелю! Тому, що я пишу історію моєї души, то повинна все сказати своїй дорожі Матері. Признаюсь, що терпіння перед її вступленням були нічим в порівнянні з тими, що прийшли після них.

Кожного четверга ціла наша родина йшла до Кармелю. Привикла до сердечних розмов з Павлиною, я з тяжким трудом діставала дві або три хвилини на розмову. Зовсім природно я проводила їх серед плачу і відходила звідтіля з роздертим серцем. Я ні розуміла, що коли Ти говорила радше з Іванною і Марією, як зі своїми донечками, то робила це з уваги на прив'язання до тети. Я не розуміла й у глибині серця говорила: «Павлина втрачена для мене!!!» Це дивне, як мій ум розвинувся під впливом того терпіння. Дійшло до того, що я вкоротці занедужала.

Недуга, що мене навістила, походила певно від диявола. Розлючений Твоїм вступленням до Кармелю, він хотів піметитися на мені за шкоду, що її в майбутньому мала йому зробити наша родина. Але він не зізнав, що пресолодка Небесна Цариця чувала над Своєю малою немічною квіткою, всміхалася до неї зо Своого високого трону й готовилась перервати бурю якраз у цій хвилині, коли її квітка мала безповоротно зламатися.

При кінці року я дісталася безнастанні болі голови, але майже не терпіла із-за них. Я могла продовжувати науку й ніхто не тривожився мною. Це тривало аж до Великодніх свят 1883 року. Тому, що татко поїхав був із Марією і Леонією до Парижу, тета забрала мене до себе з Ссліною. Одного вечора вуйко взяв мене

зі собою й розказував мені про мамусю, про давні по-дії з такою добротою, що мене глибоко зворушило й привело до плачу. Він сказав тоді, що я маю дуже вразливе серце і мені треба багато розривок. Обое з тетою постановили подбати для нас про приемнощі під час Великодніх вакацій. Того вечора мали ми йти на розривкову програму католицького грутка.

Але тета побачила, що я дуже змучена й поклала мене спати. При роздяганні мене взяли дивні дрижаки. Тета думала, що мені зимно й обтулила покривалами й гарячими пляшками. Але це не зменшило дрижаків, що тривали цілу ніч. Коли вуйко повернувся з гуртка з кузинками й Селіною, здивувався, коли побачив мене в такому стані. Був переконаний, що стан грізний, але не хотів цього казати, щоб не перелякати тету.

На другий день покликав лікаря др. Нота ⁶³⁾, що так, як вуйко, рішив, що я маю дуже тяжку недугу, якої ніколи не мають діти в такому віці. Всі були затривожені. Тета мусіла затримати мене в себе й доглядала мене із напавду материнською дбайливістю. Коли татко повернувся з Парижу з моїми старшими сестрами, то Еме ⁶⁴⁾ зустріла їх з таким сумним обличчям, що Марія думала, що я померла... Але ця недуга не була на те, щоб я померла. Була радше на те, щоб Господь прославився так, як в недузі Лазаря ⁶⁵⁾.

Так дійсно було. Господь прославився подивугідною резигнацією моого бідного татуся, який думав, що його донечка зайде з розуму, або помре. Прославився також резигнацією Марії. О, скільки вона витерпіла через мене! Її серце казало їй те, чого мені було треба, а направду серце матері є більше вчене, як лікарське, бо воно вміє вгадати те, що відповідне для недуги її дитини...

63) Хірург, що лікував маму св. Терені у 1876.

64) Еме Роже, кухарка рідній Герен.

65) Пор. Іван 11. 4.

Ч.: 141 / 59.

Дозволяється друкувати.

Паризь, дня 13. листопада 1959.

О. Маврикій Ван де Малє ЧНІ
Ген. Вікарій

В С Т У П

Книжка, що її даємо до рук читачеві, це збірка трьох рукописів, що їх написала св. Тереня від Дитяти Ісус на доручення своїх наставелів. Ці три рукописи вміщені тут у хронологічному порядку.

Перший з них присвячений Матері Агнеті від Ісуса (рідній сестрі св. Терені, Павлині) й має назву: «Весняна історія однієї малої білої квітки, що її вона сама написала і присвятила Преподобній Матері Агнеті від Ісуса». Свята зачала його писати з початком січня 1895. Закінчила 20. січня 1896. Мати Агнета була тоді настоятелькою Кarmelю в Лізіє. В цьому рукописі сама Свята розрізняє кілька періодів і їх ми в тексті зазначуємо.

Другий рукопис це лист св. Терені до своєї рідної сестри Марії, що разом з нею жила в монастирі в Лізіє і звалась Сестрою Марією від Христового Серця. Цей лист написаний межі 13. а 16. вересня 1896. В першій його частині Свята говорить до своєї сестри, а в другій говорить до Самого Ісуса.

Третій рукопис присвячений Преподобній Матері Марії де Гонзаг, що знову стала настоятелькою Кarmelю в Лізіє. Цей рукопис написаний в червні 1897. В ньому св. Тереня говорить про своє монаше життя та заповідь Любови. Видавці поділили його на дві частини.

Ця бідна Марія мусіла тоді прийти замешкати до вуйка, бо неможливо було тоді перевезти мене до Гайку. Проте наблизувалися облечини Павлинії⁶⁶⁾. Пере-до мною про це не згадували, бо знали, що мені прикро, що не зможу піти. Але я часто про те говорила й казала, що мені буде добре і я зможу піти побачити мою дорогу Павліну. І дійсно. Господь Бог не хотів відмовити мені цієї потіхи, а радше зволив потішити Свою обручницю, що стільки натерпілася через недугу своєї донечки. Я зауважила, що Ісус не хоче до-свідчати Своїх дітей в день їх заручин, бо таке свято має бути безхмарним, мас бути передемаком радощів раю. Так було вже п'ять разів⁶⁷⁾.

Отже я могла обняти мою дорогу Матусю, сісти на її колінах, і пестити її досхочу. Я подивляла її, во-на була така гарна у своїй білій одежі обручниці! О, це був гарний день під час моого темного досвіду, але він проминув скоро... Внезабарі треба було всідати до повозки, що завезла мене далеко від Павлинії⁶⁸⁾.

Вернувшись до Гайку, мене поклали спати, хоч я запевняла, що вже видужала й непотрібно піклування. Але що ж! Це був тільки початок моого досвіду! На другий день мене знову взяла недуга, як перед тим і сталася така затяжна, що згідно з людськими міркуваннями я ніколи не повинна була видужати. Не знаю, як описати цю таку дивну недугу. Тепер я переконана, що це була диявольська робота, але довгий час по виздоровленні мені здавалося, що я вдавала недугу й такі думки були правдивою мукою для моєї душі.

Я сказала про те Марії, а вона успокоїла мене, як вміла найліпше з питомою її добротою. Я сказала це на сповіді і сповідник також старався мене заспокої-

66) Облечини були 6. квітня 1883.

67) Теренія натякає на облечини чотирьох сестер і свої власні. П'ятими були облечини Селініт (5. лютого 1895).

68) По повороті з Кармелю Тереню завезли додому, а не до вуйка, що в нього була захворіла.

ти, кажучи, що я не могла вдавати недугу до такої міри. Господь Бог хотів без сумніву очистити мене, а передовсім упокорити й тому оставил мені це внутрішнє терпіння аж до моого вступлення до Кармелю, коли мій духовний отець ⁶⁹⁾ усунув всі мої сумніви — мов би рукою — і від тоді я цілком спокійна.

Не треба дивуватись, що я боялась, що вдаю хвору, бо я говорила й робила речі, про які не думала, майже завжди здавалося, що я в маячінні, говорячи слова, які не мали змислу. А проте я певна, що ні на хвилину я не втратила вживання розуму. Часто я виглядала на непритомну й зовсім не рухалась. Тоді могли робити зі мною, що хотіли, навіть убити. Однак я чула все, що говорили довкола мене і те все я ще пам'ятаю.

Раз трапилося, що я лежала довго і не могла відкрити очей. Коли я опинилася сама, я відкрила їх в одну мить.

Думаю, що диявол дістав був зовнішню владу над мною, але не міг наблизитися ні до моєї душі, ні до ума. Він хіба підсував мені дуже великі страхіття про деякі речі, наприклад, коли йшло про дуже прості ліки, що їх даремно силкувалися мені подавати. Але якщо Господь Бог дозволяв дияволові наближуватися до мене, то посилив мені також видимих янголів. Марія була завжди коло моого ліжка, доглядала й потішала мене з материнською ніжністю. Ніколи не показувала найменшої втоми, хоч я завдавала їй стільки кло-поту; я не могла стерпіти, щоб вона віддалилася від мене. Однак треба було, щоб вона пішла обідати з татком. Але я не переставала її кликати цілий час, коли вона відійшла й Вікторія, що доглядала мене, мусіла деколи йти по мою дорогу «Маму», бо так я називала свою дорогу Марію. Коли Марія хотіла вийти, то мог-

69) Був це о. Альмір Шішон, Т. І. (1843 - 1919). Великий пра-водник, проповідував багато реколекцій. Був свідком при beatифікаційному процесі св. Терезі.

ла це зробити тільки тоді, коли йшла на Службу Божу, або у відвідини до Павлини. Тоді я нічого не казала.

Вуйко й тета також були дуже добрими для мене. Дорогенька тета приходила щодня мене відвідати й приносила різноманітні ласощі. Приходили мене відвідати також другі приятелі родини, але я благала Марію сказати їм, що не хочу приймати візит. Мені не подобалося «глядіти на ці особи, що засідали рядом довкола моєго ліжка й дивилися на мене, як на якесь дивовижне звірь.» Я любила тільки відвідини вуйка і тети.

Не можу виповісти, як дуже збільшилася моя ніжність зглядом них від часу тієї недуги. Я зрозуміла краще, як коли, що вони не були для нас звичайнимиелямиоляками. Наш бідний татко мав слухність, коли часто повторював нам слова, що я тут написала. Пізніше сам переконався, що не помилився⁷⁰, а тепер повинен опікуватися й благословити тих, які не щадили йому таких сердечних послуг. Я ще на вигнанні й не знаючи, як показати свою вдячність, маю лише один засіб, щоб влегшити серцю: молитися за своїків, що їх люблю, а які були і є такими добрими для мене!

Леонія також була дуже добра для мене. Старала-ся забавляти мене, як могла найкраще, але деколи я робила їй приkrість, бо вона добре бачила, що ніщо не заступить мені Марії коло мене.

А моя дорога Селіна? Чого вона не робила для своєї Терені? В неділю, замість піти на прохід, замикалася на цілі години з бідною дитиною, що була подібна до ідіотки. Треба було направду любови, щоб не втікати від мене! О, мої дорогі сестрички, скільки ви натерпілися через мене! Ніхто не завдав вам стільки турбот, що я, і ніхто не зазнав від вас стільки любови, що я. На щастя я матиму небо й тоді пім'щуся... Об-

70) Рідна Герен дуже сердечно заопікувалася своїм швагром під час його останньої недуги.

ручник мій є дуже багатий і я черпавши з Його скарбів любови, щоб стократно віддати вам те, що ви настертілися через мене.

Під час моєї недуги найбільшою потіхою був мені лист від Павлини. Я читала його, перечитувала, так що знала напам'ять. Одного разу моя дорога матуся прислава мені шкіковий годинник й одну з моїх ляльок, зодягнену як кармелітка. Що за радість була в мене! Вуйко не був вдоволений. Він казав, що замість пригадувати мені Кармель, треба визбуртись думки про нього. Але я відчувала якраз противне: надія, що колись буду кармеліткою, підтримувала мое життя. Моею розривкою було працювати для Павлини. Я робила для неї маленькі робітки з бристолевого паперу.

Найбільшим моїм зайняттям було сплітати вінки зі стокротей і незабудьок для Пречистої Діви Марії. Ми були в гарному місяці травні, вся природа пристроїлася квітками і дихала радістю. Одинока мала квітка марніла й наче б назавжди зів'яла! Але вона мала біля себе Сонце, а цим Сонцем була чудотворна статуя Пречистої Діви Марії. Яка дівчі промовляла до мами. Часто, дуже часто, мала квітка звертала свою голівку до цієї благословленої Зорі.

Одного дня я побачила, що татко увійшов до кімнати Марії, де я лежала. Він дав їй багато золотих monet і з виразом великого смутку казав їй написати до Парижу, щоб у церкві Божої Матері Перемог відслухили Служби Божі за виздоровлення його бідної дочечки. Яка я була зворушена на виді віри й любови моого дорогого Короля! Я хотіла була сказати йому, що я уздоровлена, але я вже досить багато разів вдавала радість. Мої бажання не могли зробити чуда, а його треба було, щоб мене уздоровити. Треба було чуда і його зробила Божа Мати Перемог.

Однієї неділі⁷¹⁾ під час дев'ятниці тих Служб

71) Це була неділя Зіслання св. Духа, дні 13. травня 1883.

жих Марія вийшла до огороду, лишаючи мене з Леонією, яка читала книжку біля вікна. Через кілька хвилин я зачала кликати зовсім тихо: «Мама... мама...» Леоніл привикла до таких сталих закликів, не звернула на мене уваги. Це тривало довго, а тоді я закликала голосніше і вкінці Марія прийшла. Я досконало бачила, як вона входила, але не можу сказати, що я пізнала її. Тому я далі кликала щораз то голосніше: «Мама... Я сильно терпіла з тієї жахливої і незрозумілої боротьби. Марія терпіла мабуть ще більше, як я. Даремне старалася показати мені, що це вона коло мене. Тоді впала навколошки коло моого ліжка разом з Леонією та Селіною і звертаючись до Пречистої Діви Марії благала її з ревністю матері, що просить за життя своєї дитини. Марія випросила те, чого хотіла...

Не маючи жадної помочі на землі, бідна мала Тереня також звернулася до своєї Небесної Матері і з цілого серця просила її, щоб вкінці змилосердилася над нею. Несподівано Пречиста Діва Марія показалась мені така гарна, така гарна, що я ніколи ще не бачила щось такого гарного. Обличчя її дихало добротою та несказанною ніжністю. Але те, що проникнуло мене до глибини душі, це був чарівний усміх Пречистої Діви Марії!

Тоді всі мої болі зникли, дві великі слізози з'явилися на моїх повіках і тихенько сплили по моїх щоках, але це були слізози безхмарної радості. Пречиста Діва Марія усміхнулася до мене! — подумала я — але я нікому цього не скажу, бо тоді зникло б мое щастя.

Без жадного зусилля я спустила очі й побачила Марію, що гляділа на мене з любов'ю. Вона була зворушеня й мабуть здогадувалася про ласку, що її дала мені Пречиста Діва Маріл. Ох! Це ж їй самій, її зворушилим молитвам завдячувала я ласку усміху Небесної Цариці. Побачивши мій зір уп'ялений в Пречисту Діву Марію, вона подумала: «Тереня уздоровлена». Так, квіточка відроджувалася до життя, світля-

ний Промінь, що огрів її, не мав спинити свого добродійного діяння. Він не діє нараз, але легенько, ніжно. Він підніс Свою квітку і скріпив її до тієї міри, що п'ять років пізніше вона розквітла на врожайній горі Кармелю.

Як я сказала, Марія була переконана, що Пречиста Діва Марія узділила мені якусь укриту ласку. Тому, коли я була сама з нею, вона запитала мене, що я бачила. Я не могла опертись її ніжним і наполегливим питанням. Здивована, що моя тайна відкрита, хоч я не відслонила її, я звірилась з нею цілком перед моєю дорогою Марією...

Але що ж! Так, як я передчувала, мое щастя зникло й перемінилось у горе. Через чотири роки спогад про цю невисказану отриману ласку був для мене правдивою душевною мукою. Свое щастя я мала віднайти лише у стін Божої Матері Персмог⁷²⁾. Там повернулося воно до мене в цілій повноті. Про цю другу ласку Пречистої Діви Марії розкажу пізніше.

Тепер треба Тобі сказати, моя дорога Матусе, як моя радість перемінилась у смуток. Марія, вислухавши просте її щире оповідання про «мою ласку», просила дозволу сказати про це в Кармелю. Я не могла відказати. Під час моїх перших відвідин в цьому дорогому Кармелю я сповнилась радістю, коли побачила свою Павлину в одежі Пречистої Діви. Яку любу хвилину ми пережили! Було стільки речей собі сказати, що я зовсім нічого не могла говорити; мое серце було надто повне...

Була там також добра Мати Марія де Гонзаг, що різними способами виявляла мені своє прив'язання. Бачила я також других сестер і перед ними мене питували про ласку, що я отримала. Мене питали, чи Пречиста Діва мала на руках Малого Ісуса, чи була велика ясність і т. п. Ці всі питання тривожили мене

72) Було це 4. листопада 1887. в Парижі, перед виїздом на прощу до Риму.

й боліли. Я могла сказати лиш одне: «Пречиста Діва Марія здавалась мені дуже гарна... я бачила, що Вона всміхнулась до мене». На мене зробило враження лиш її обличчя й тому, коли спостерегла, що кармелітки уявляли собі появу Божої Матері інакше (а мої душевні терпіння в справі недуги вже зачиналися), мені здавалося, що я сказала неправду. Без сумніву, що я була б зберегла своє щастя, коли була б зберегла тайну. Але Пречиста Діва допустила це терпіння для добра моєї душі. Без нього я була б може мала думки гордости. А так, упокорення сталося моїм уділом і я не могла глядіти на себе без почування глибокої відрази. Це, що я витерпіла, зможу лиш у небі розказати!

Коли говорю про ці відвідини в кармеліток, то пригадую собі перші відвідини, що мали місце після вступлення Павлини. Про них я забула згадати, а в них є подробиця, що її не можу залишити. Ранком того дня, коли я мала йти до Кармелю, я роздумувала сама в ліжку. Це там звичайно робила я свої найглибіші роздумування і противно до обручниці з Пісні пісень, завжди знаходила Улюблена. Я запитувала себе, яке ім'я буду мати в Кармелю. Я знала, що там була сестра Тереса від Ісуса. Однак я не хотіла позбутись свого гарного імені Терені. Несподівано подумала я про малого Ісуса, Якого так любила і сказала собі: «Яка ж я була б щаслива, коли б отримала ім'я Терені від Дитяти Ісус!»

В розмовниці я нічого не сказала про свою мрію, що її мріяла вже по розбудженні. Коли добра Мати Марія де Гонзаг' запитувала сестер, які ім'я дали б мені, прийшло їй на гадку назвати мене тим самим іменем, про яке я мріяла. Моя радість була велика, а ця щаслива подібність думок була мабуть випливом ніжності моого улюблена Іусика.

Я забула ще кілька малих подробиць з моого дитинства ще з часів перед Твоїм вступленням до Кармелю. Не згадувала я про свою любов до образків і до

читання. А проте, моя дорога Матусе, тим всім гарним образкам, що їх Ти мені показувала як нагороду, завдячує одну з найсолідніших радостей і найсильніші враження, що спонукали мене до практики чесноти. Я забувала про час, коли їх оглядала. Наприклад «квітка Єзуса» говорила мені стільки речей, що на її вид я була вся скуплена. Бачучи, що під квіткою є підписане ім'я Павлини, захотіла, щоб там було й Теренине й ножертувалась Ісусові, щоб бути Його малою квіткою.

Не вміла я бавитись, зате дуже любила читання. Була б на цьому провела ціле життя. На щастя мала я за провідників земних янголів, які вибирали мені книжки, що, даючи розривку, кормили моого духа й серце. А далі, я мала на читання лише певний час, що було для мене причиною великих жертв, бо часто переривало читання навіть серед найцікавішого місяця. Це прив'язання до читання тривало аж до моого вступлення до Кармелю. Мені неможливо сказати число книжок, що перейшли через мої руки, але Господь Бог не допустив, щоб я прочитала хоч одну, яка могла б мені пошикодити.

Правда, що читаючи деякі лицарські оповідання, я не завжди відразу розуміла істоту життя. Але вкоротці Господь Бог дав мені зрозуміти, що і правдивою славою є та, що триватиме вічно. Щоб дійти до неї, не є конечне доконати близкучих діл, але укритись і практикувати чесноту так, щоб «не знама лівиця, що робить правиця»⁷³⁾. Читаючи про патріотичні вчинки французьких героїнь, а зокрема Іванни д'Арк, я відчувала велике бажання їх наслідувати. Мені здавалось, що чую в собі їхній запал і це саме надхнення неба. У тому часі я отримала ласку, що її завжди вважала за одну з найбільших у моєму житті, бо в тому віці я не отримувала світла, як тепер, коли воно заливає мою душу.

73) Пор. Матей 6. 3.

Я думала над тим, що родилася для слави. Шукаючи способу дійти до неї, Господь Бог надихнув мене гадками, що про них я написала. Він дав мені зрозуміти, що моєї слави не бачитимуть очі смертних, бо воно на полятатиме в тому, щоб статись великою святою! Це бажання могло б виглядати зухвалим, коли подумати, яка я була слаба й недосконала, і якою я є й тепер після семи років, перебутих в монастирі. Проте я завжди живу тим самим сміливим довір'ям статися великою святою, бо не розраховую на свої заслуги, не маючи жадних, але надіюся на Того, що є Чеснотою і самою Святістю. Він Сам, задоволяючись моїми слабими зусиллями, піднесе мене аж до Себе, покриє Своїми безкінечними заслугами і зробить святою. Тоді я не думала, що треба багато терпіти, щоб дійти до святої. Господь Бог не забарився мені ще відкрити, посилаючи терпіння, що про них я вище вже згадувала.

Тепер треба мені повернутись до свого оповідання там, де я його залишила. Три місяці після моого уздовжлення татко взяв мене в подорож до Аляксону⁷⁴⁾. Це перший раз я туди повернулась після приїзду до Лізіє по смерті матері. Я дуже тішилась, коли оглядала місця, де минуло мое дитинство, а передовсім могла помолитись на маминій могилі й просити її, щоб завжди мною опікувалась...

Господь Бог дав мені ласку, що я пізнала світ лише настільки, щоб ним погордити і від нього віддалитися. Можу сказати, що побут в Аляксоні був моїм вступленням у світ. Довкола мене все сяло радістю, щастям. На мою честь уладжували прийняття, мене величали й подивляли, словом мое життя через п'ятнадцять днів було засіяне самими квітками. Признаюся, що таке життя мало свій чар для мене. Премудрість має слухність, коли каже: «Очарування дрібничками

74) В серпні 1883.

світу зводить серце навіть віддалене від зла»⁷⁵⁾. У десятому році життя серце дається легко осліпити. Вважаю це за велику ласку, що не осталась в Аляксоні. Наші тамошні приятелі були дуже численні, але вони вміли занадто лучити земські втіхи зі службою Богу. Вони не думали досить про смерть, а проте смерть прийшла до багатьох людей, що їх я знала молодими, багатими й щасливими! Люблю вертатися думкою до чарівних місць, де вони жили, і запитую себе, де вони, що їм сьогодні зі замків і парків, де вони радили вигодами життя. Бачу, що під сонцем все є марнотою і смутком для духа⁷⁶⁾, а єдиним добром є любити Бога всім серцем і бути убогим духом.

Може Ісус хотів показати мені світ перед Своїми першими відвідинами в мене, щоб я зовсім свободіно вибрала дорогу, якою мала привбіцьти йти. Час моого першого св. Причастя записаний в моєму серці як безхмарний спогад. Мені здається, що я не могла бути краще розположена, як тоді. Мої душевні терпіння залишили мене на час одного року. Ісус хотів дати мені закуштувати такої досяканої радості, як лише тільки можливе на цій долині сліз.

Чи тямыши Ти, дорога Матусе, ту захоплюючу книжечку, що Ти мені зладила три місяці перед моїм першим св. Причастям⁷⁷⁾? Вона помогла мені дуже добре приготувати мое серце. Хоч я вже віддавна приготовляла його, то треба було дати йому новий поштовх, наповнити його новими квітками, щоб Ісус міг з радістю в ньому замешкати. Кожного дня я робила велике число актів, що перемінювались у стільки цвітів. Ро-

75) Прем. 4. 12.

76) Іор. Еккл. 2. 11.

77) Була це книжечка, що заохочувала дітей до вправи в актах чеснот перед першим св. Причастям. Педагігічні чесноти були зображені під видом різних квітів. В той спосіб діти приготовляли свою душу до першого приходу Ісуса в їхні серця. Ця книжечка вийшла потім друком п. и. «Два місяці і дев'ять днів підготовання до першого св. Причастя».

била я також велике число побожних зіджань, що були виписані на кожний день у моїй книжечці. Щі акти любові творили пур'янки для квіток.

Кожного тижня Ти писала до мене гарний листочок, що наповняв мою душу глибокими думками й помагав практикувати чесноту. Для Твоєї бідної донечки це була потіха, бо ж вона робила таку велику жертву, погоджуючись з тим, що Ти не приготовляла її щовечора на колінах, як дорогу Селіну. Павлину заступила мені Марія.

Я сідала їй на коліна й жадібно служала всього, що мені говорила. Здається мені, що все ІІ серце, таке велике, таке великовічне, оправалося моєю власністю. Як славні всяки вчать своїх дітей військового ремесла, так вона говорила мені про життєву боротьбу, про пальму, що дають переможцям. Марія говорила мені про безсмертні багатства, що їх так легко збирати кожного дня і про ищастя, коли не завдаємо собі труду, щоб простягнути свою руку для їх піднесення. Потім вказала мені вірність в найменших речах, як седрник до святости. Дала мені карточку про самовідречення, що над нею я дуже любила роздумувати⁷⁸⁾.

Моя дорога хресна вміла прегарю оповідати! Не раз приходила мені думка, що ІІ повинно б слухати багато людей. Я була така зворушена, що у своїй простоті думала, що і найбільші грішники так само зворушилися б, залишили б свої швидко минальні багатства, а шукали б небесних. У тому часі ще ніхто не повчив був мене, як робити розважання. Я дуже його любила, але Марія, маючи мене за досить побожну, дозволяла мені тільки на усні молитви.

Одного разу одна з учительок в сестер запитала мене, що я роблю у вільні дні, коли остаюся сама. Я відповіла, що йду в кутик кімнати, за ліжком, де легко заслонитись фіранкою, і там «думаю». — «Але над

78) Збірка думок про самовідречення пера о. Піщенк.

чим ти роздумуєш?» — допитувалась. — «Я думаю про Бога, про життя, про вічність, словом роздумую». Мопахиня сміялася з мене і ще пізніше любила мені пригадувати той час, коли я думала й запитувала мене, чи ще думаю... Сьогодні розумію, що я робила розважання, про нього зовсім не знаючи, а Господь Бог поучував мене в тайні.

Три місяці приготування проминули швидко. Незабаром я зачала реколекції⁷⁹⁾ й тоді замешкала в сестер.

О, який милий спогад із цих реколекцій! Хоч я багато витерпіла тоді, як була в пансіоні, то цих кілька днів проведених в дожиданні на Ісуса щедро мені те все заплатили. Не думаю, щоб можна пережити цю радість десь краще, як у монастирі. Дітей було мало, то й тим легше було зайнятися кожним зокрема. Наукі вчительки не щадили нам тоді справді материнської спіки. Мною вони занималися ще більше, як другими. Щовечора найстарша вчителька приходила з лімпікою до моєго ліжечка, цілувала мене й показувала мені велику ніжність. Одного вечора, зворушена її добротою, я сказала їй, що зраджу їй одну тайну. З потаємним виглядом витягнула я з-під подушки мою дорогу книжечку й показала їй, а очі блистіли мені радістю.

Мені подобалося рано, що всі учениці вставали зараз по розбудженні. Я робила, як вони, але не звикла була сама прибиратися. Не було Марії, щоб мене причесала, тому я мусіла несміливо йти з гребенем до вчительки, що наглядала за туалетою. Вона сміялася на вид такої великої одинадцятирічної дівчини, що не вміла себе зачесати. Проте вона чесала мене, хоч не так легко, як Марія. Однак я не відважилася кричати, як тоді, коли хресна чесала мене легенькою рукою.

Під час реколекцій я переконалася, що справді я є дитиною, що зустрічає стільки ніжності, як мало

79) Вони тривали три дні. Перше св. Причастя було в четвер 8. травня 1884.

хто на землі, зокрема межи дітьми, що втратили маму. Щодня приходили до мене Марія й Леоніл з татком й обсипували мене пестощами. Тому я не терпля із-за віддалення від рідні й нічого не затемнило гарного неба моїх реколекцій.

З великою увагою слухала я наук, що їх нам говорив о. Домен⁸⁰⁾ і робила собі з них записи⁸¹⁾. Моїх думок я не записувала, бо була переконана, що їх собі пригадаю. Так дійсно було. Великим щастям для мене було ходити із монахинями на всі їхні богослужіння. Від своїх товаришок вирізнялась я тим, що носила велике Розп'яття, яке дістала від Леоніля. Я закладала собі за пояс, як це роблять місіонарі. Це Розп'яття дуже подобалося монахиням й вони думали, що його ношеннем хочу наслідувати свою сестру кармелітку. Дійсно, мої думки линули до неї. Я знала, що моя Павлина відбуває також реколекції, хоч не на те, щоб Ісус віддався для неї, але вона для Ісуса⁸²⁾. Тому ця реколекційна самота була мені подвійно дорога.

Пригадую собі, що одного ранку завели мене до інфірмерії, бо я сильно кашляла. (Від часу моєї недуги вчительки дуже вважали на мене; коли я мала біль голови, або була більш бліда, як звичайно, виводили мене на повітря, або на спочинок до інфірмерії). Я побачила, як увійшла дорога Селіна. Не зважаючи на реколекції, вона дістала дозвіл прийти до мене, щоб пощертувати образок, що його я так любила: «Мала квітка Божого В'язня». О, як мило було мені отримати цю пам'ятку з рук Селіни! Скільки то почувань любові зродилось тоді в мене!

80) О. Віктор Людвік Домен був духовником і сповідником сестер венедиктинок у Лізі.

81) Ці реколекційні записи Терези переховуються в архівіах Кармело в Лізі. Під час реколекцій з нагоди «відновлення» Терези вживала їх знову.

82) Сестра Агнета від Ісуса приготовлялася до своєї професії в Кармело на той самий день, що перше св. Причастя Терезі.

Напередодні великого дня я вдруге дістала розрішення. Загальна сповідь полішила мою душу у великому мірі. Господь Бог не дозволив, щоб навіть найменша хмаринка заколотила цей мир.

Пополудні прийшла ціла родина і в неї я попросила прощення. Я була дуже зворушена й говорила крізь сльози. Павліни не було, але я відчувала, що вона серцем коло мене. Через Марію вона передала мені гарний образець, що ним я не могла натішитись і всім його показувала. Я написала була до доброго о. Пішон і поручилася його молитвам, кажучи, що вnedовзі буду кармеліткою, а він буде тоді моїм духовним провідником. (Чотири роки пізніше так сталося і в Кармелю я розкрила йому стан моєї душі). Марія дала мені листа від нього. Я направду була дуже щаслива. Все те щастя приходило рівночасно. У його листі мені найбільше притали до вподоби слова: «Завтра служитиму Службу Божу за тебе і за твою Павліну». В день 8. травня Тереня і Павлина ще більше з'єднались, бо виглядало, що Ісус зміщує їх разом, обсилаючи Своїми ласками.

Вкінці настав для мене день «найкращий між найкращими». До сьогодні пам'ятаю навіть найменші подробиці тієї небесної днини! Пам'ятаю, з якою радістю збудилася ранком, як вітали нас з любов'ю і пошаною вчительки і старші товаришки, як гарно була прикрашена прибиральна кімната, де за чергою вбирали кожну дитину. А передовсім той похід до каплиці та ранішній спів гарної пісні: «О, пресвятий престоле, окружений янголами»...

Але не хочу входити в подробиці. Є речі, що тратять свій запах, коли їх виставити на повітря. Також є такі душевні переживання, що їх не можна перекласти на звичайну мову, бо вони зараз стратили б своє глибоке, небесне значення! Вони подібні до цього «білого каменя, що його дадуть переможцеві, на якому написане ім'я нове, якого не знає ніхто, тільки той, хто

приймає його ⁸³⁾. О, яким солодким був перший поцілуй Ісуса для моєї душі!

Це був поцілуй любові, я почувалася любленою й собі казала: «Я люблю Тебе, я віддаюсь Тобі назавжди». Не було там прохань, боротьби під жертви. Вже від давшого часу Ісус і бідна мала Теренія споглядали на себе і зрозуміли себе. Той день вже не був поглядом, але злуково. Їх не було вже двос: Теренія зникла, як крапля води, що пропадає в глибині океану. Зістався тільки Ісус. Він був Володарем і Царем. Хіба ж Теренія не просила Його, щоб забрав її свободу, бо ця свобода лякала її. Вона почувалася такою немічною, такою крихкою, що хотіла назавжди з'єднатися з Божою Силою. Її радість була завелика, занадто глибока, щоб могла її стримати. Небапом потонула в цирих слізах, на велике здивування своїх товаришок, що пізніше говорили одна до однієї: «Чого ж вона плакала? Чи може щось неспокоїло її? Ні, радше тому, що не бачила біля себе своєї мами, або своєї сестри, яку так дуже любить, а яка є кармеліткою». Вони не розуміли, що коли до серця завітас вся небесна радість, то це скитальче серце не в силі перенести її, не заливши слізами...

О, ні, неприявність моєї матері не засмучувала мене в день мого першого св. Причастя. В моїй душі було Небо, а моя мама вже давно зайняла там своє місце! Коли до мене у відвідини прийшов Ісус, то завітала також моя дорога мамуся, яка благословила мене й раділа моїм щастям. Я не плакала через неприявність Павлини. Очевидно, що я була б рада мати її коло себе, але я вже давно погодилась на цю жертву. В той день єдина радість наповнювала мое серце. Я була об'єднана з Павлиною. Вона безповоротно віддавалась Цьому, Який з такою любов'ю віддавав Себе мені.

Пополудні я проказала акт посвяти Пречистій Діві Марії. Було зовсім слушним, щоб я говорила до Не-

83) Об'явл. 2. 17.

бесної Неньки в імені моїх товаришок, бо ще дуже молодою втратила я земську матір. У ті слова, в цю посвяту я вложила ціле серце так, як дитина, що кидається в материнські обійми і просить чувати над нею. Здається мені, що Пречиста Діва Марія глянула на Свою малу квітку і всміхнулася до неї. Бо ж чи це не Вона уздоровила її видимим усміхом? Чи не Вона поклала в чашечку Свості малої квітки Свого Ісуса, польову Квітку, Лілею долин⁸⁴⁾.

Вечором того гарного дня я знову знайшлася у своїй земській родині. Ще рано, по Службі Божій, я обняла свого татка й моїх рідних, але тоді це було правдиве зібрання. Татко взяв за руку свою королівну й попрямцював до Кармелю. Там я побачила мою Павлину, що сталася обручницею Ісуса. Мала білу заслону таку, як я й вінок з рож. Так, моя радість була без гіркості. Я сподівалась, що незабаром злучуся з нею і разом будемо дожидати неба!

Також втішило мене родинне свято, що відбулося вечором в день моого першого св. Причастя. Велику приемність зробив мені гарний годинник, що його дав мені мій Король, але моя радість була спокійна, ніщо не заколочувало мого внутрішнього спокою. На ніч, що прийшла за цим гарним днем, Марія взяла мене до себе, бо навіть після найрадісніших днів приходить темрява. Одиноко день першого, єдиного, вічного Причастя у небі не матиме заходу сонця!

День, що прийшов після моого першого св. Причастя, був гарний, але сповитий меланхолією. Гарна одежда, що її купила мені Марія, всі подарунки, які я отримала, не заповнили моого серця. Одинокий Ісус міг мене вдоволити, я зідхала за хвилиною, коли вдруге зможу Його прийняти.

Приблизно місяць після моого першого св. Причастя я ходила до сповіді перед Вознесінням. Я насміли-

84) Пісня піс. 2. 1.

лася просити дозволу прийняття св. Причастя⁸⁵⁾. Проти всяких сподівань сповідник позволив мені і я мала щастя приступити до Господньої Трапези можи татусем і Марією.

Який гарний спогад остався в мене з цих других відвідин Ісуса! Знову покотились солодко мої слози, я безнастінно повторювала собі слова св. Павла: «Це вже не я, що живу, але живе в мені Христос»⁸⁶⁾. Від того св. Причастя мое бажання принимати Ісуса ставалося чимраз то більшим. Я отримала дозвіл причащатися в усі великі свята. У навечір'я тих щасливих днів Марія брала мене вечором на коліна й приготовляла так, як до першого св. Причастя. Пригадую собі, що одного разу говорила про страждання й сказала мені, що я правдоподібно не піду цим шляхом, бо Господь Бог носитиме мене завжди, як дитину.

Наступного дня після св. Причастя прийшли мені на думку слова Марії. Я відчула, що в моєму серці зродилось велике бажання терпіти з рівночасним внутрішнім переконанням, що Ісус призначує мені багато хрестів. Я наповнилася такою радістю, що вважаю її за одну з найбільших ласк в моєму житті. Страждання стало потягати мене. Воно мало свій чар, що захоплював мене, хоч я ще добре його не розуміла. Досіль я терпіла, але не мала любові до терпіння, а від того дня я відчула до нього правдиву любов.

Відчувала я також бажання любити тільки Господа Бога, тільки в Ньому знаходити радість. Часто під час моїх св. Причастій я повторювала ці слова з «Наслідування Христа»: «О, Ісусе, несказана радосте, пепреміни мені в гіркість усі земські потіхи»⁸⁷⁾. Ця молитва виходила з моїх уст без труду, без примусу. Ме-

85) За часів св. Тересі часте св. Причастя було занегало. Дітям і старшим не дозволяли часто причащатися. Щойно св. Пій X. змінив це й знову закликав дітвору й старших до частого, щоденного св. Причастя.

86) Галат. 2. 20.

87) Насл. Хр. Кн. III, гл. 26.

ні здавалося, що повторюю її не з власної волі, але як дитина, яка повторює слова, що їх підказує їй приязна людина. Пізніше я розкажу Тобі, моя дорога Матусе, як Ісус зволив здійснити мое бажання і як Він завжди був Сам моєю несказанною радістю. Коли б я тепер Тобі про це оповіла, то мусіла б заторкнути вже події моєї молодості, а мені осталось ще багато подробиць з мого дитячого життя.

Невдовзі після моого першого св. Причастя я зачала знову реколекції, щоб приготуватися прийняти св. Тайну Миропомазання ⁸⁸⁾. Приготувлялась я дуже стяранно до відвідин Святого Духа. Я не розумію, що люди звертають так мало уваги на прийняття цієї тайни Любові. Звичайно був лише один день реколекцій перед прийняттям Тайни Миропомазання. Але тому, що Пресвящений не міг прибути на визначений день, моя самота продовжилася на мою втіху до двох днів. Щоб нас забавити, наша вчителька водила нас на Монте Касіно ⁸⁹⁾, де повними пригорцями назбирала я великих стокротей на празник Пресвятої Євхаристії.

Яка ж радісна була моя душа! Як Апостоли, я з радістю дожидала відвідин Святого Духа... Раділа я на думку, що незабаром буду досконалою християнкою і матиму на чолі на віки виритий таємничий хрест, що його робить Єпископ під час уділювання тієї Тайни.

Вкінці прийшла спрагнена хвилина. Я не відчула нагального вітру у хвилі, коли сходив Святий Дух, а радше легенький вітрець, якого легітчув пророк Ілля на горі Хорив ⁹⁰⁾. Цього дня я отримала ласку зносити страждання, бо незабаром мало зачатися мое душевне терпіння. Хрестною була мені моя дорогенька Леонця.

88) В латинському обряді літей миропомазують щойно після першого св. Причастя. Робить це звичайно Єпископ. Теремо миропомазав еп. Гугонін з Бає в суботу 14. червня 1884.

89) Так називали хвильстий терен, що був у продовженні парку сестер.

90) Пор. III. Щарств 19.12-13.

Вона була така зворушена, що не могла стримати своїх сліз під час цілої церемонії. Разом зі мною вона прийняла св. Причастя, бо я знову мала щастя з'єднатися з Ісусом у цей гарний день!

Після цих щасливих і незабутніх торжеств зачалось знову мое звичайне життя. Під час приготування до першого св. Причастя я полюбила це спільне життя з дітьми, що були в моєму віці, які всі були повні доброї волі й постанов практикувати чесноту. Але тепер треба було знову стрінутися з ученицями зовсім іншої вдачі, розтріпаними, що не хотіли заховувати правил.

З того приводу я була дуже нащаслива. Я була веселої вдачі, але не вміла займатися грою, що була відповідна до моїх літ. Часто під час перерви я спиралася об дерево і попадала в поважну застанову. Я виндумала одну гру, що мені припала до вподоби: хоронити бідні малі пташенята, що їх ми знаходили мертвими під деревами. Мені помогали другі учениці так, що наш цвінтар був дуже гарний, засаджений деревами й квітками, відповідно до величини наших малих крилатих.

Любила я також розказувати різні оповідання, що їх видумувала в міру того, як приходили мені на гадку. Тоді мої товаришки ставали довкола мене, а деколи і старші учениці приєднувалися до громади слухачів. Одне й те саме оповідання тягнулося через кілька днів, бо я робила його щораз то цікавішим, як бачила, яке враження воно робить на моїх товаришках і пробивається навіть на їхніх обличчях. Але незабаром учителька заборонила мені мое звання промовця, бо хотіла, щоб ми бігали, а не дискутували.

Я легко запам'ятувала найважніші речі. Тільки вчитися дослівно напам'ять було мені трудно. Тому щодо католицизму, то в тому році, що попереджував місце перше св. Причастя, я майже щодня просила дозволу вчитися його під час перерв. Мої зусилля увінчалися

успіхом і я завжди була першою. Якщо припадком через одне забуте слово я тратила своє місце, то гірко плакала й о. Домен не знав, як мене заспокоїти. Він був з мене дуже вдоволений (не із-за моого плачу) і звав мене своїм малим доктором, з причини моого імені Тересі.

Одного разу учениця, яка слідувала зараз по мені, не вміла поставити своїй товарищі питання, що було в катихизмі ⁹¹⁾. Отець, даремно перепитавши цілу клясу, прийшов до мене і сказав, що побачить, чи я заслуговую на перше місце. У своїй глибокій покорі я тільки ждала цього. Я встала, певна себе і без ніякої похибки, на превелике здивування всіх, відповіла на те, що мене питали.

Після моого першого св. Причастя моя ревність для катихизму далі тривала аж до хвилини, коли я залишила пансіон сестер. Я робила дуже добре поступи в науці, майже завжди була першою. Найкращі успіхи я мала в історії і стилі. Всі вчительки мали мене за дуже розумну ученицю. Але не так вуйко. Він мав мене за малого неука, за добру й милу, з правильним розсудком, але нездібну і невправну.

Я не дивуюся, що я мала — і певно ще й маю — таку опінію у вуйка і тети. Будучи дуже несмілою, я майже нічого не говорила. Коли я писала, то не було чим захоплюватись; ні моїм котячим письмом, ні правописом... У кравецьких робітках, у випиованні, я мала успіх, з чого були вдоволені учительки, але те все я тримала в руках незgrabно і неправильно й тому мала не дуже корисну опінію. Вважаю це за ласку, бо Господь Бог, що хотів для Себе мое серце, вже вислухав мою молитву й «перемінював в гіркість земські потіхи» ⁹²⁾. Я цього тим більше потребувала, бо не була невразлива на похвали. Передо мною часто хвалили

91) Діти вивчали з катихизму не лише відповіді, але й питання.

92) Насл. Хр. Кн. III, гл. 26.

Ці три рукописи понвилися вже друком, але в скороченій формі та з багатьома пропущеними. Це була знана багатьом «Історія душі». Перед своєю смертю св. Теренія мала надиріродне просвічення про велике значення тих рукописів. Тому просила, щоб чимскоріше їх опублікувати, добачуючи в цьому один з виявів свого післанництва у світі. Одночасно уповажнила Матір Агнесту до зроблення відповідних скорочень, чи справлень у тексті.

Маті Агнеста від Ісуса зробила це. Крім того прийшли ще інші пропущення із-за того, що в рукописах говорилось про багато осіб, які ще жили. Щойно у 1950 році Маті Агнеста кілька місяців перед своєю смертю уповажнила останню із тоді ще живих сестер св. Теренії, Матір Геновесфу від Св. Обличчя (рідна сестра св. Теренії, Селіна), щоб вона зайнялася виданням цілості рукописів.

В 1953 р. доручено це завдання одному із монахів кармелітського чину. Після кілька літньої праці з'явилось звичайне книжкове видання тих рукописів. Наш український переклад є зроблений на основі французького видання, що вийшло друком у березні 1959 року.

Сподіємось, що за поміччу святої Авторки цих рукописів українські читачі запалують такою самою любов'ю, що нею горіло серце св. Терені і за її прикладом стануть апостолами тієї любові в людських душах.

о. Юліян Прокопів

РУКОПИС ПРИСВЯЧЕНИЙ ПРЕПОДОВНІЙ
МАТЕРІ АГНЕТІ ВІД ІСУСА

І. М. Й. Т.

Січень 1895.

Ісус †

Весняна історія однієї малої білої квітки,
що її Вона сама написала і присвятила
Преподобній Матері Агнеті від Ісуса

Це Тобі, моя Дорога Матусе, що є для мене двічі матір'ю, приношу історію моєї душі... ¹⁾ Того дня, коли Ти просила мене це зробити, мені здавалося, що це розсіватиме мое серце, коли буду заниматись сама собою. Але потім Ісус дав мені відчути, що буду Йому мила, коли Тебе просто послухаю. А втім я й так робитиму лише одне: зачну оспівувати те, що я повинна завжди величати: Боже милосердя.

Поки я взяла за перо, станула навколошки у стіл статуй Божої Матері ²⁾, що дала нашій родині стільки

1) Свята Теренія від Дитятми Ісус присвячує історію свого життя своїй старшій сестрі Павлині, другій дочці рідні Марчен, яка в монастирі сталася Матір'ю Агнетою від Ісуса і була настоятелькою Кармелю в Лізі. В тому часі, коли Теренія писала історію свого життя, була вона під зверхністю Матері Агнети від Ісуса. А в монастирі настоятельку кличуть «Матір'ю». Коли малій Тереній померла мати, тоді вона заявила Павліні: «Тепер ти, Павлінію, будеш моєю мамою». Тому згадує тут про неї, як про цю, що є для неї «двічі матір'ю».

2) Це статуя «Пречистої Деви Усміху», що тепер приміщеня над Мощами Святої у каплиці Кармелю в Лізі. Її подаровано батькові св. Теренії ще зажи він оженився. Є вона поменшеннем знаної статуї Пречистої, що її різьбар Бушарден (1698-1762) виконав для церкви Сен Сюльпіс у Парижі. Ро-

здібнощі других, а мої ніколи і я прийшла до висновку, що їх зовсім не маю і з тим я погодилася.

Якщо б мое серце, по своїй вдачі вразливе і любляче, було знайшло серце, що могло його зрозуміти, то легко було б віддало себе... Я старалася заприязнитися з дівчатами в моєму віці, зокрема із двома з-помежи них. Я любила їх й вони любили мене, як тільки могли. Але що ж! Яке вузьке й непостійне серце сotворінь! Вкоротці я побачила, що моєї любови не зrozуміли. Одна з моїх приятельок мусіла вернутися до рідні й повернулась за кілька місяців. За час її неприявності я думала про неї і старанно зберігала малий перстень, що вона мені дала. Побачивши її знову, я широко зраділа. Та на жаль вона була байдужа до мене! Моеї любові не зрозуміли. Від тоді я вже не старалася про прив'язання, що його мені відмовляли. Але Господь Бог дав мені таке вірне серце, що коли воно раз полюбило, то любитиме завжди і тому я даліше молюся за мою товаришку і ще її люблю.

Побачивши, що Селіна любить одну з учительок, кирішила я її наслідувати, але мені це не вдалося, бо я не вміла з'єднати собі ласки сotворінь. Яке щасливе незнання! Через те оминала я багато лиха! Як дуже дякую Ісусові, що дозволив мені знайти тільки гіркість у земній priязні. Iz таким серцем, як мое, я була б дала себе зловити й обтяті крила. A тоді, як же могла б «літати й відпочивати?»⁹³⁾ Як може серце, віддане земській priязні, об'єднатися тісно з Богом? Думаю, що це неможливе. Відчуваю, що не помилляюся, хоч я не пила з чаші затроскої надто гарячою любов'ю сotворінь.

Я бачила стільки душ, зведених цим блудним світлом, що літали, як бідні метелики, обсмалювали собі крила, а потім поверталися до правдивого, ясного світла любові, яке давало їм нолі крила, більш блис-

93) Псал. 54. 7.

кучі й легші, щоб могли летіти до Ісуса, до Божого вогню, що «горить, а не спалює» ⁹⁴⁾. О, я це відчуваю, Ісус знов мою неміч й не виставляв мене на спокуси. Я була б може цілком спалилася у блудному світлі, коли б воно заблиско було перед моїми очима. Але так не сталося. Там, де сильніші душі зустрічають радість і вирікаються її з вірності, я знаходила там лише гіркість. Отже я не маю ніякої заслуги в тому, що не віддалась любові сотворінь. Від того захоронило мене тільки велике Боже милосердя! Признаю, що без нього я була б могла впасти так низько, як св. Магдалина, а глибокі слова Спасителя до Симона солодко відбилися в моїй душі. Знаю, що «той, кому менше прощають, менше любить» ⁹⁵⁾. Але я знаю також, що Ісус відпустив мені більше, як св. Магдалині, бо відпустив мені наперед, не даючи мені впасти!!

О, як дуже бажала б я вияснити свої почування! Ось нехай такий приклад приблизно передасть мою думку: Припустім, що син славного лікаря стрічає на дорозі камінь, спотикається й паде, а через упадок ломить собі ногу. Зараз приходить його батько, підноситься з любов'ю, доглядає рані, вживаючи до того всіх засобів свого знання. Син незабаром цілком видужує й виявляє батькові свою вдячність. Без сумніву, ця дитина має слушну причину любити свого батька!

Але ось інша можливість: Батько дізнався, що на дорозі його сина лежить камінь, з поспіхом випереджує сина, усуває камінь в тайні перед людьми. Але син, предмет батьківської передбачливої ніжності, не знає про небезпеку, що від неї захоронив його батько, не виявить йому вдячності й менше любити-ме, як тоді, коли б батько вилікував його... Але коли дізнається про небезпеку, що її виминув, чи не полюбити його ще більше?

94) Пор. Ісход 3. 2. та Св. Івана від Хреста: «Живе полу-
м'я любови» (коментар до Стrophи II).

95) Лука 7. 47.

Тією дитиною є я, предмет передбачливої любові Батька, що «не післав Своїх Сина відкупити праведних, але грішників»⁹⁶⁾. Він хотіс, щоб я любила Його, бо Він відпустив мені не багато, але все. Він не чекав, щоб я полюбила Його багато, як св. Магдалина, але хотів, щоб я знала, як Він полюбив мене любов'ю невисказаної передбачливості, щоб я в свою чергу полюбила Його безмежно! Я чула, як говорили, що не видано ще чистої душі, яка любила б сильніше від душі розкяяної. О, як дуже хотіла б я заперечити цим словам!

Бачу, що я далеко відійшла від теми. Треба вертатися.

Той рік, що слідував після моого першого св. Причастя, проминув майже в цілості без вигутрішніх терпінь моєї душі. Під час реколекцій перед другим св. Причастям⁹⁷⁾ попала я в страшну недугу скрупулів. Щоб добре зрозуміти це горе, треба самому його перейти. Годі виповісти, що я витерпіла продовж півтора року...

Усі мої думки й діла, навіть найзвичайніші, ставали для мене предметом тривоги. Я не мала доти спокою, поки не сказала всього Марії, але це приходилося мені з трудом, бо я була переконана, що їй треба говорити навіть найбільш дивовижні думки про неї саму. Як лише зложила я свій тягар, зазнавала на хвилину спокою. Але цей спокій проминає наче близькавка і мое горе зачинається заново. Скільки ж то треба було терпеливости для Марії, щоб вислухувати мене без ніякого невдоволення. Зараз по повороті від сестер вона завивала мое волосся. Я носила завиване волосся, щоб зробити приемність таткові, а товариши

96) Матей 9, 13.

97) Ці реколекції тривали від вечора неділі 17. травня до четверга 21. травня 1885. Тереня називає те св. Причастя «другим», бо таку назву дають у Франції для торжества, що відбувається в рік після першого св. Причастя. Декуди називають його «відновою».

ки й учительки дивувались, бо не бачили дітей, так піщених родичами. Під час того я цілий час плакала, розказуючи всі свої скрупули.

При кінці року Селіна скінчила свою науку й вернулась із пансіону додому. Бідна Тереня, яка мусіла тепер приходити сама, розхорілась з цього. У пансіоні її затримувало лише те, що могла жити із нерозлучною Селіною. Без неї «її донечка» там ніколи не могла зістатись. Отже я залишила пансіон сестер у тринадцятому році життя ⁹⁸⁾.

Свою науку продовжувала лекціями у пані Папіно. Це була дуже вчена особа, але в поведінці дуже подібна до старої панни. Вона жила разом з мамою. Мило було глядіти на цю родину зложену з трьох осіб, бо до неї належала також кітка. Я мусіла дивитись, як вона муркотала над моїми щитками і навіть подивляти її манери. Я воліла життя в родинному теплі, але тому, що Гайок був трохи далеко для постарілих ніг моєї вчительки, вона просила, щоб приходити до неї на лекції. Коли я приходила, то звичайно була там лише стара пані Кошен. Вона споглядала на мене своїми великими ясними очима, а потім кликала спокійним і повчальним голосом: «Прощу пані Папіно! Пан-на Те-ре-ня вже при-йшла!» А дочка відповідала спішно дитячим голосом: «Вже йду, мамо!» І лекція незабаром починалася.

Крім науки ті лекції мали ще й ту користь, що помагали мені пізнавати світ. Хто б собі й подумав, що в цій по-давньому умебльованій кімнаті, оточеної книжками та зошитами я часто була привізна при різномірних відвідинах: священиків, пань, молодих дівчат і т. п. Звичайно розмову вела пані Кошен, щоб дочка могла давати мені лекцію, але в такі дні я не навчилася багато.

Хоч ніс був над книжкою, то я чула все, що говорили.

98) Тереня залишила пансіон сестер в другому триместрі шкільного року 1885/86.

рили, навіть те, чого краще б було мені не чути. Марнота дуже скоро входить до серця! Одна пані казала, що я маю гарне волосся... Інша при відході, думаючи, що я не чую, питалася, хто це, та гарна молода дівчина. Такі слова були для мене тим більше підхлібними, що їх не говорили передо мною. Вони глибоко мене радували, що ясно вказувало, яка я була повна самолюбства. Як дуже спочуваю душам, що йдуть на загибель! А це так легко заблукати по заквітчаних стежках світу!

Нема сумніву, вироблена душа знає, що насолода, яку дас світ, переміщана з гіркістю, і що безмежних людських бажань не зможуть заповнити поквальі кількох хвилин. Але якщо б мое серце не було піднесене до Бога від початку моєго свідомого життя, якщо б світ був усміхнувся до мене при моєму вході в життя, то що було б сталося зо мною?

Моя дорогенька Матусе! З якою вдячністю співаю про Боже милосердя! Бо, як каже Премудрість, Він «забрав мене зі світу ще поки його злоба не зіпсувала моєго ума, ще поки його блудна омана не звела моєї душі»⁹⁹⁾. Пречиста Діва також берегла Свою малу квітку. Вона не хотіла, щоб квітка затъмарилася в до-тику з земськими речами й тому забрала її на Свою гору ще поки вона розцвілась. В дожиданні цієї щасливої хвилини мала Тереня зростала в любові до своєї Небесної Неньки. Щоб доказати Їй цю любов, вона рішилася на одне діло, яке коштувало її багато труду. Хоч воно довге, розкажу в кількох словах.

Незабаром після моєго вступлення до мансіону в сестер, мене прийняли до товариства Святих Янголів. Я дуже любила його релігійні практики, бо відчувала особливий нахил до молитви до небесних духів, а зокрема до Цього, що Його Господь Бог дав мені за товарища тут на вигнанні. Якийсь час після моєго першого св. Причастя я вступила на кандидатуру в товариство

99) Прим. 4. 11.

«Дітей Марії», але із-за опущення пансіону я не була прийнята в члени того товариства Пречистої Діви. Тому, що я відійшла перед закінченням науки, я не мала дозволу вступати в члени, як бувша учениця.

Я не дуже тужила за тим привілеєм, але тому, що всі мої сестри були «дітьми Марії», я побоювалася, що буду в меншому ступені дитиною моєї Небесної Неньки. Покірно, хоч це багато мене коштувало, попросила я дозволу бути прийнятою до товариства Пречистої Діви в сестер. Директорка не хотіла мені відказати, але під услів'ям, що два рази в тижні пополудні буду приходити до сестер, щоб показати, що я гідна бути прийнятою.

Цей дозвіл не то що не був приемним, але був чималою жертвою. Я не мала як інші бувші учениці якось приятельки між учительками, з якою могла б провести час. Тому я вдоволялася тим, що йшла поздоровити вчительку, а потім мовчки працювала аж до кінця лекцій. Ніхто на мене не звертав уваги, отже я виходила на трибуну каплиці й там оставалась перед Найсвятішими Тайнами аж до тієї пори, поки татко не прийшов за мною.

Це була одинока моя потіха. Хіба ж Ісус не був моїм єдиним Приятелем? Я вміла розмовляти лише з Ним. Розмови зі створіннями, навіть розмови побожні, втомлювали мою душу... Я відчуvalа, що краще є говорити з Богом, як говорити про Бога, бо до духовних розмов вміщується стільки самолюбства! Я приходила до сестер виключно для Пречистої Діви...

Деколи я сильно відчувала свою самоту. В таких хвилинах — подібно, як тоді, коли я була пансіонеркою і проходжувалася сумна й хвора по подвір'ї — я повторювала слова, що відроджували спокій і силу духа: «Життя є твоїм судном, а не мешканням»¹⁰⁰. Хоч я була ще мала, але ці слова повертали мені відвагу. Ще й тепер, хоч проминуло вже стільки років,

100) Рядок із поеми Ламартіна «Вражіння».

що затерли стільки вражень дитячої побожності, образ судна все ще полонює мою душу й помагає їй переносити вигнання. Бо і Премудрість каже, що «життя є наче судно, що крас збурені хвилі й не лишає за собою ніякого сліду»¹⁰¹⁾. Коли думаю про ті речі, то моя душа затоплюється в безмежності й мені здається, що вже досягаю вічного побережжя! Мені здається, що Ісус вже обіймає мене... що бачу мою Небесну Неньку, Яка виходить мені назустріч із татусем... ма-мусею... з чотирьома малими янголиками... Мені здається, що вже назавжди радію правдивим, піщним родинним життям...

Але поки мені стрінутися з цілою родиною в батьківському кружку в небі, я мусіла перенести ще багато розлуки. В тому році, коли Пречиста Діва прийняла мене за Свою «дитину», Вона забрала мені мою дорогу Марію¹⁰²⁾, єдину підпору моєї душі. Бо Марія провадила мене, потішала й помагала практикувати чесноту. Вона була моїм єдиним рішенням.

Без сумніву Павлина позісталась була далі в моєму серці, але Павлина була далеко, дуже далеко від мене! Я багато натерпілася, щоб привикнути до життя без неї. Побачила, що межи нами є непроходимі мури. Вкінці признала сумну дійсність: Павлина втрачена для мене майже так само, коли б була номерла. Вона далі любила мене, молилася за мене, але в моїй уяві дорога Павлина стала Святою, яка пішого вже не розуміє із життя на землі. Коли б вона знала всі недомагання Терені, то перестала б її так любити... Зрештою, хоч би я була хотіла звіритись їй із своїми думками, як у Гайку, то не змогла б, бо час у розмовниці забирала Марія. Селіна і я, мали дозвіл прийти лише при кінці, якраз на те, щоб зазнати болю серця...

Отже в дійсності я мала тільки Марію. Вонз була

101) Прем. 5. 10.

102) Марія вступила до Кармелю в Лізі дні 15. жовтня 1886. і прийняла ім'я Сестри Марії від Христового Серця.

мені, сказати б, необхідна. Свої скрупули я говорила тільки перед нею і така була їй послушна, що мій сповідник ніколи не дізнався про мою погану недугу скрупулів. Йому я говорила лише таке число гріхів, що його дозволила Марія сказати на сповіді, ні більше, ні менше. В його очах я могла виглядати на душу найменш скрупульозну на землі, під час коли я була найбільшою. Отже Марія знала все, що діялося в моїй душі, знала про мої мрії про Кармель. Я так її любила, що не могла жити без неї.

Кожного року тета запрошуvalа нас по черзі до себе в Трувіль. Я дуже любила туди їхати, але з Марією. Коли її не мала зі собою, дуже нудьгуvalа.

Одного разу я мала радість у Трувіль. Було це в тому році, коли татко поїхав був до Константинополя¹⁰³⁾. Тому, що ми дуже тужили за татком, що поїхав так далеко, Марія вислава Селіну й мене на п'ятнадцять днів над море, щоб нас рознажити. Я весело бавилася, бо мала коло себе Селіну. Тета подбала про всі можливі розривки для нас: проїздка на ослі, ловля риб на вудку тощо. Не зважаючи на дванадцять з половиною років, я ще була дитиною. Я тішилась, коли зав'язувала своє волосся гарними стяжечками, подібними до синього неба, що їх дала мені була тета. Пригадую собі, що ще в Трувіль сповідалась я із тієї дитячої приемності, яку вважала гріхом.

Одного разу зробила я досвід, що ним була дуже здивована.

Марія (Герен) завжди хворіла й часто попхикувала. Тоді тета пестила її й добирала якнайніжніші імена, але моя дорога мала кузинка далі крізь слізози повторювала, що її болить голова. А я, що майже щодня також мала болі голови й не жалілася на них; захотіла одного вечора наслідувати Марію. Сіла собі на фотелі в кутику сальону й почала поплакувати. Незаба-

103) Батько Терені поїхав туди при кінці серпня 1885. Селіна й Терені були в Трувіль у вересні.

ром Іванна й тета зачали заходитися коло мене й цитали, що мені долягає. Я відповіла, як Марія: «Мене болить голова».

Биглядає, що мені було не до плачу. Я не зуміла їх переконати, що причиною моого плачу був біль голови. Замість попестити мене, до мене заговорили, як до дорослої особи, а Іванна докоряла, що мені бракло довір'я супроти тети. Вона думала, що я мала якісь неспокої совісти. Остаточно мені заплатили моєю власною монетою, а я собі сильно постановила більше не наслідувати інших.

Я зрозуміла казку про осла й песика¹⁰⁴⁾. Це я була тим ослом, що побачивши, як песика гладили на всі лади, поставив свою тяжку ногу на стіл, щоб його теж погладили. На жаль, хоч мене не побили кием, як того бідного осла, проте я дісталася своєї власної заплати і вона на ціле життя вилікувала мене з бажання стягати на себе увагу. Одиноке зусилля, яке я була зробила в цьому напрямку, прийшлося мені дуже дорого!

В наступному році, що в ньому моя дорога Хресна залишила мене, тета знову запросила мене до себе. Але цим разом я почувалась така чужка, що за два, три дні захворіла й мусіли мене привезти до Лізіс¹⁰⁵⁾. Боялись, що я важко занедужала, але це була лише тура за домом. Ледве я переступила поріг Гайку, мое здоров'я повернулось. І такий то дитині Господь Бог зabraв єдину підпору, що держала її при житті.

Дізнавшись про рішення Марії¹⁰⁶⁾, я постановила виректись усіх земських потік. Від тоді, коли я опустила пансіон, я замешкала у кімнаті, де Павлина колись малювала¹⁰⁷⁾. Я влаштувала її після свого смаку.

Це був правдивий склад, де побожність лучилася

104) Одна з казок ЛяФонтена, славного французького байкари.

105) Цей короткий побут був в липні 1886.

106) Правдоподібно в липні, по повороті з Трувіль.

107) Одна з кімнат на піддаші, на другому поверсі. Вікно виходило на огорod і давало прегарний вид на міський парк.

з цікавістю, це був і город, і пташарня. У глибині кімнати видно було на стіні великий чорний хрест, без Розп'яття й кілька рисунків, що мені припали до вподоби. На другій стіні висів кіш прикрашений мусліном й рожевими стяжками, а в ньому вищукані рослини й квітки. На останній стіні висів лише портрет Павлині, коли вона мала десять літ. Під цим портретом стояв столик, а на ньому велика клітка. В ній було багато пташків, що від їх щебету боліла голова у гостей, але не у їхньої власниці, бо вона дуже любила пташки!

Був ще там малий столик, а на ньому школльні книжки, зшитки і т. п. Там стояла статуя Пречистої Діви, а коло неї вази із живими квітками й свічками, Довкола багато малих статуй Святих, кошички з черепашками, скриньки з папером і т. п.

Перед вікном висіли вазонки з квітами. Це був мій «огород», що в ньому я плекала найбільш рідкісні квітки. Крім того плекала я квітки і в моєму «музеї». Там садила свою улюблену квітку. Перед вікном стояв мій столик, покритий зеленою скатертю. На ньому стояв пісковий годинник, мала статуя св. Йосифа, кошички на квітки, каламар і т. п. Було ще кілька незграбних крісел, прекрасне ліжечко Павлиніної ляльки і ось все умеблювання. Це піддашша було для мене всім і я могла написати книжку «Мандрівка по моїй кімнаті», як написав її Де Мestr.

В цій кімнаті любила я перебувати сама цілими годинами. В ній вчилася й роздумувала, маючи прекрасний вид перед моїми очима.

Та моя кімната втратила увесь чар для мене, коли я дізналася, що Марія відходить. Я не хотіла ні на хвилину покинути дорогу сестру, що вкоротці мала нас залишити... Вона мусіла бути дуже терпелива для мене, бо за кожним разом, коли я переходила коло її кімнати, я стукала, поки мені не відчинила. Тоді я з цілого серця обнімала її й хотіла нагромадити запас її поцілунків на той час, коли мені їх забракне.

Місяць перед її вступленням до Кармелю¹⁰⁸⁾ татко взяв нас до Алянсону. Але та подорож була далеко не та, що перша. Все було для мене сумним і повним гіркості. Скільки то наплакалася я на гробі мами, бо забула взяти китицю волошок, що її призбирала для неї! Я направду всім персімалася! Тепер є противно: Господь Бог дав мені ласку, що ніяка проминальна річ мене не притноблює!

Коли згадую минуле, моя душа переновнена вдячністю. Підо впливом ласки з неба наступила в мені така переміна, що мене годі пізвнати. Є правдою, що я бажала ласки «бути паном своєї волі, а не її підлягати»¹⁰⁹⁾. Ці слова з «Наслідування Христа» зворушивали мене до глибини душі і цю неоцінену ласку я так сказати б купила собі за мої бажання. Я була ще дитиною і виглядало, що не маю ще своєї волі. В Алянсоні казали, що я слабої вдачі.

Під час тієї подорожі Леонія пробувала вступити до клярисок¹¹⁰⁾. Мене дуже засмутило її незвичайне вступлення до монастиря. Я дуже її любила і не могла навіть попрощатися з нею, перед її вступленням до монастиря.

Ніколи не забуду таткової доброти і заклопотання, коли прийшов нам сказати, що Леонія вже має габіт кляриски. Йому це виглядало дивним так, як і нам. Але не говорив нічого, бо бачив невдоволення Марії. Завів нас до монастиря. Там я відчула великий біль на душі, що ніколи мені не траплялось на вид монастиря. В Кармелю моя душа раділа, а тут діялось як-

108) Тут Терсія робить рідку похлібку. Подорож до Алянсону була в жовтні, а не у вересні.

109) Насл. Хр. Кн. III, гл. 38.

110) Було це 7. жовтня 1886. Леонія пішла з татом у відвідини до клярисок, що їх знала ще від дитинства. Під час тих відвідин так сильно забажала вступити до монастиря, що сестри погодилися її прийняти. Але Леонія була заслабото для гострих правил клярисок і повернулась додому лише 1. грудня того самого року.

раз противно. Не захоплював мене вид монахинь і мене зовсім не брала охота залишитися межи ними. Проте Леонії було зовсім до лиця у новій одежі. Казала нам добре подивитись на її очі, бо їх більше не побачимо (кляриски мають очі завжди спущені).

Але Господь Бог вдоволився двома місяцями жертві, Леонія повернулась додому й показала нам свої сині очі, часто зрошені слезами... Опускаючи Аляксон, я думала, що вона позістанеться у клярисок, отже з тяжким сердцем відходила я з тієї сумної вулиці, де був монастир. Нас було лиш три, а вкінці дорога Марія також мала нас покинути.

День 15. жовтня був днем розлуки. Із веселої й численної родини у Гайку осталось тільки двоє останніх дітей! Голубки втекли з батьківського гнізда, а ті, що остались, також були б полетіли за ними, але їхні крила були ще заслабі до лету.

Господь Бог, що захотів покликати до Себе найменшу і найслабшу з-помежі всіх, з поспіхом розвинув її крила. Він любить показувати Свою доброту і Свою могутність, послуговуючись знаряддями, що цього найменше гідні. Він зволив покликати мене перед Селіною, хоч вона без сумніву більше заслужила собі на цю ласку. Але Ісус знав, яка я немічна й тому сковал мене першу у загибленні скелі 111).

Коли Марія вступила до Кармелю, я ще терпіла на скрупули. Тому, що вже не могла звірюватись її із своїх терпінь, я звернулася в сторону неба. Звернулася до чотирьох янголиків, що там мене випередили, бо думала собі, що ці невинні душі, які ніколи не зазнали неспокою й тривоги, повинні змилосердитись над свою бідною сестричкою, що терпить на землі. Я говорила до них з дитячою простотою, звертаючи їм увагу, що як остання в родині, я була завжди найбільш люблена і найбільш пещена моїми сестрами і що коли б вони залишилися на землі, були б напевно дали мені

111) Пор. Пісня пісень 2. 14. або натяк про Ісход 33. 22. ...

такі самі докази прив'язання. Коли ж пішли до неба, то не повинні забувати про свою сестру. Навпаки, в окруженні небесних скарбів, новинні виبلاغати для мене мир і таким чином показати мені, що в небі вміють любити.

Відповідь не дала довго ждати на себе. Незабаром мою душу залив своїми розкішними хвилями мир. Я зрозуміла, що мене любили не тільки на землі, але та-кож і в небі. Від того часу зросла моя набожність до моїх братчиків і сестричок у раю. Я любила часто розмовляти з ними, говорити їм про смутки на вигнанні і про мос бажання вневазбарі з'єднатися з ними в небесній батьківщині.

Якщо небо обсипало мене ласками, то не тому, що я на них заслужила. Я була ще дуже недосконала. Це правда, що я циро бажала практикувати чесноту, але робила це в особливий спосіб.

Ось один приклад:

Тому, що я була наймолодша, не була привикла до послуги. Порядок в кімнаті, де ми спали обидві, робила Селіна. Я не робила нічого. Після того, як Марія вступила до Кармелю, траплялося іноді, щоб «зробити приемність Господу Богу», я пробувала стелити ліжко, або в неприявності Сечіїни исchorом приносима її флякони з квітками.

Але, як я сказала, це було лише для Господа Бога і тому я не повинна була чекати подяки від сотворінь. Але що ж! На ділі було зовсім інакше. Коли Селіна на вид цих моїх дрібних прислуг на нещасть не виявила свого здоволення та здивування, то я була нездоволена й починала плакати.

Через мою надміру вразливість я була справду нестерпна. Коли трапилося, що нехочачи зробила малу прикрість особі, яку любила, то замість запанувати над собою і не плакати, бо це збільшувало мою похибку замість зменшити, я плакала мов Магдалина. А коли вже почала вспокоюватися з приводу тісі. при-

кности, тоді плакала із-за свого плачу. Не помогали жадні переконування і я не могла поправитися з тієї поганої хиби.

Я не знаю, як могла я мріяти про вступлення до Кармелю, маючи ще такий дитинячий характер. Треба було, щоб Господь Бог зробив мале чудо, щоб я виросла в одну мить. Таке чудо зробив Він в це незабутнє Різдво¹¹²⁾. В цю ясну ніч, що освічує розкіш Пресвятої Трійці, любе Дитятко Ісус перемінило ніч моєї душі в світляні потоки. Тієї ночі, коли Він стався немічним, і терплячим з любови до мене, Він зробив мене сильною і відважною. Вложив на мене Свою зброю і від тієї благословенної ночі мене не перемогли в ніякій боротьбі. Противно, я йшла від перемоги до перемоги, розпочинаючи, що так скажу, «біг велетня»¹¹³⁾. Джерело моїх сліз висохло і від тоді відкривалося вже лише рідко і з трудом. Так спрavedилися слова, що іх мені говорили: «Ти стільки плачеш в дитинстві, що потім вже не будеш мати сліз».

Це було 25. грудня 1886. Я дісталася ласку вийти з дитинства, ласку моого цілковитого навернення. Ми прийшли з опіvnічної Служби Божої, під час якої я мала щастя прийняти Самого Бога, сильного й могутнього! Прийшли до Гайку, я тішилась, що піду по своїй черевики біля комина¹¹⁴⁾. Під час дитинства ми мали стільки втіхи з того давнього звичаю, що Селіна

112) Вночі з п'ятниці 24. на суботу 25. грудня 1886.

113) Пор. Псалт 18. 5.

114) У Франції є звичай, що в Різдвянну ніч складають дітям дарунки в черевички, що іх діти лишають на Святий вечір біля комина.

далі його продовжувала, маючи мене за дитину, бо я була наймолодша в родині. Татко любувався моїм щастям, коли чув мої радісні оклики, як я витягала кожну несподіванку із зачарованих черевиків... Радість моого дорогого Короля ще побільшувала мою радість

Але Ісус хотів мене звільнити від дитячих хиб і забрати мені ці невинні радощі. Він допустив, що татко — змучений опівнічною Службою Божою — виявив своє негодування, коли побачив біля комина мої черевики. Він сказав слова, що пробили мое серце: «Хай буде вже... Але на щастя це вже останній раз»...

Я виходила тоді по сходах, щоб занести свій капелюшок. Селіна, знаючи мою вразливість й побачивши слози в моїх очах, також закотіла плакати, бо дуже мене любила й розуміла мій смуток.

«Тереню — сказала мені — не сходи вниз, бо буде тобі прикро оглядати зараз свої черевики...»

Але Тереня вже не була ця сама... Ісус змінив її серце! Я стрималася від сліз і скоренько зійшла по сходах. Опановуючи удари серця, взяла свої черевики, поклала перед татком й радо виймала всі предмети, щаслива наче королівна. Татко сміявся, він також зробився знову веселим, а Селіна думала, що це сон. На щастя це була щаслива дійсність. Мала Тереня знову відзискала душевну силу, що її була втратила, маючи чотири з половиною років. Тепер вже на завжди мала зберегти цю силу.

В що ясну ніч зачався третій період моого життя, найгарніший з усіх, найбільш сповнений небесних ласк. Вдоволяючись моєю доброю волею, якої мені ніколи не бракувало, Ісус доконав в одній хвилині того діла, що його я не могла доконати за десять років. Я могла сказати так, як апостоли: «Господи, ми цілу ніч трудилися й нічого не вловили»¹¹⁵⁾.

Ісус був для мене милосердніший, як для Своїх учнів, бо Сам узяв сіті, закинув їх та витягнув повні

115) Лука 5. 5.

риби. Він зробив з мене рибака душ... Я відчула велике бажання працювати для навернення грішників, чото я досі не відчуvalа так сильно. Одним словом до моого серця ввійшла любов і потреба забувати про себе і від тоді я була щаслива.

Однієї неділі, оглядаючи образець Розп'ятого Спасителя, мене вразила кров, що спливала з однієї Божої руки. Мені було дуже жаль, коли собі подумала, що ця кров спливала на землю, а ніхто не спішився її позбирати. Я рішила стояти духом у стіп хреста, щоб приймати небесну росу, яка з нього спливала, розуміючи, що опісля треба її розливати на людські душі. Голос вмираючого на хресті Ісуса безупину відзвивався в мосму серці: «Жажду!»¹¹⁶⁾. Ці слова запалювали там незнану а дуже сильну ревність. Я хотіла подати пити моєму Улюбленому й відчуvalа, що мене саму пожирас спрага за душами. Мене ще не притягали душі священиків, але душі великих грішників. Я горіла бажанням вирвати їх із вічних мук.

Щоб заохотити мене до ревности, Господь Бог показав мені, що Йому приемні мої бажання. Чула я, як говорили про одного великого злочинця, якого засудили на смерть за жахливі злочини¹¹⁷⁾. За всяку ціну хотіла я перешкодити, щоб він пішов до пекла. В тій цілі вживала я всіх можливих засобів. Знаючи, що сама зі себе чічого не вдію, я жертвувала Господу Богу всі безконечні заслуги Ісуса Христа, скарби св. Церкви, а вкінці просила Селіну, щоб дала на Службу Божу в моєму наміренні. Я не сміла просити сама, лякаючись, що тоді мусіла б сказати, що це Служба Божа за Пранціні, великого злочинця.

Не хотіла сказати навіть Селіні, але вона так напо-

116) Іван 19. 28.

117) Пранціні доконав вбивства трьох осіб в Парижі в ночі з 16. на 17. березня 1887. Його засудили на смерть 13. липня. Присуд виконали 31. серпня. Він втратив був віру, збереглась в нього була липше набожність до Пречистої Діви.

легливо допитувалась у мене, що я зрадила їй свою тайну. Вона, далека від того, щоб сміятися з мене, просила, чи може помогти мені в наверненні моого грішника. Я з вдячністю погодилася, бо хотіла була, щоб всі соторіння злучились зо мною для виеднання ласки для злочинця.

У глибині серця я мала певність, що наші бажання будуть сповнені. Але щоб додати собі відваги до дальших молитов за навернення грішників, я говорила до Господа Бога, що я зовсім певна, що Він простить нещасному Пранці і, що я повірила б в це на віть тоді, коли б він не висловідався і не дав жадного знаку покаяння. Бо я мала дуже велике довір'я в безконечне милосердя Ісуса. Але для моєї звичайної потіхи я просила в Нього «знаку».

Моя молитва була вислухана дослівно! Хоч татко не дозволяв нам читати часописи, я була переконана, що не буде це непослухом, коли прочитаю вістки, що говорили про Пранці. На другий день після його страчення знаходжу щоденник «Ля Круа», відкриваю з поспіхом і що я бачу?

О, мої сльози зрадили мое зворушення і я мусіла сковатися. Пранці нie висповідався, підійшов до шибениці і вже мав класти голову під ніж, коли несподівано, порушеній наглим надихненням, обернувся, скочив Розп'яття, що йому подав священик, і тричі поцілував пресвяті Христові Рани! Потім його душа пішла по милосердний присуд Цього, що заявив, що в небі буде більше радості із-за одного розкаленого грішника, як за дев'ятдесят дев'ять праведників, які не потребують покаяння ¹¹⁸⁾.

Отже я отримала бажаний знак. Цей знак був вірною відбиткою ласк, що йх дав мені Ісус, щоб заохочити мене до молитви за грішників. Чи ж не перед Христовими Ранами, на вид Його спливаючої Крові, перешла в мое серце спрага людських душ? Я бажа-

118) Лука 15. 7.

ла дати їм пити цю непорочну Кров, що мала їх очистити від забруднення, а ось уста моєї «першої дитини» прилипли до цих пресвятих Ран! Яка невимовна солодка відповідь!

Від часу тієї єдиної ласки мое бажання спасати душі росло з кожним днем. Мені здавалося, що чую, як Ісус говорить до мене, як до самаритянки: «Дай мені пити»¹¹⁹⁾. Це була правдива виміна любові: душам я давала Ісусову Кров, а Ісусові жертвувала ці самі душі, відсвіженні Божественною Росою. Таким способом думала я заспокоїти Його спрагу.

Але чим більше давала Йому пити, тим більш росла спрага моєї бідної душі. Ця велика спрага, що Він давав мені, була для мене найбільш розкішним напитком Його любові.

В короткому часі Господь Бог вивів мене поза бузький круг, в якому я оберталась, не знаючи, як вийти з нього. Моя вдячність велика, коли гляджу на дорогу, яку я вже пройшла з Ним. Але треба признасти, що хоч перший великий крок вже було зроблено, то треба було ще залишити багато речей.

Мій ум, звільнений від скрупулів і надмірної вразливості, зачав швидко розвиватися. Я завжди любила те, що велике й гарне, але в тому часі заволоділо мною безмірне бажання знання. Я не вдоволялася лекціями й задачами своєї вчительки, але ще сама прикладалася до спеціального вивчення історії й природи. До інших предметів я була байдужа, але ці два притягали всю мою увагу й тому за кілька місяців я здобула більше знання, як під час моєї науки в школі через кілька років.

Але це була тільки марнота і смуток для духа¹²⁰⁾. Я часто роздумувала про той розділ з «Наслідування Христа», де бесіда про знання¹²¹⁾, але я вчилася далі,

119) Іван 4. 7.

120) Пор. Епкл. 2. 11.

121) Насл. Хр. Ки. III, гл. 43.

переконана, що це не є злом в тих роках, коли треба вчитися. Думаю, що я не образила Господа Бога — хоч признаюся, що проведений на цьому час був безпожиточним — бо на це я призначувала лише деякі скількість годин і того точно притримувалася, щоб в той спосіб поконати своє занадто сильне бажання знання.

Я була у найбільш небезпечному віці для молодих дівчат. Але Господь Бог вчинив для мене те, що розказує у своїх пророцтвах пророк Єзекіїл: «Проходячи коло мене Він побачив, що прийшла для мене пора любові; зв'язав себе присягою зі мною і я стала його; він покрив мене своєю одяжею й викупав мене дорогоцінними олійками; зодягнув мене у квітчасту одіж і обдарував мене намистами та неоціненими пахощами. Годував мене досхочу найчистішою мукою, медом та оливкою. Тоді зробилась я гарна в його очах і він вчинив мене могутньою королевою»¹²²⁾.

Так, Ісус зробив те все для мене. Я могла б повторити кожне написане тут слово й доказати, що воно сповнилося в мою користь. Але вище наведені ласки є вже достаточним доказом.

Розкажу тільки про ту поживу, що нею «досхочу» Він годував мене. Уже віддавна кормилася я «найчистішою мукою», що находитися в «Наслідуванні Христа». Це була едина книжка, що зробила мені добре, бо я ще не відкрила була скарбів захованих у св. Євангелії. Я знала майже напам'ять всі розділи цієї дорогої книжечки. Я ніколи не покидала її. Літом носила її в кишені, зимою в муфті. Я дуже до неї прив'язалась. У теті мали з цього потіху, бо відкривши цю книжечку денебудь, веліли мені проказувати розділ, що впав в очі.

У чотирнадцятому році життя, при моему бажанні знання Господь Бог уважав необхідним долучити до «найчистішої муки» також «меду та оливи досхочу».

122) Єзекіїл 16. 8, 9, 13.

Imprimerie P.I.U.F., 3, rue du Sabot - Paris (6^e)